

1 § Justering av protokoll

Protokollet för den 27 mars justerades.

2 § Meddelande om debatt med anledning av vårpropositionens avlämnande

Tredje vice talmannen meddelade att debatt med anledning av vårpropositionens avlämnande skulle äga rum *onsdagen den 9 april kl. 13.00*.

3 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2013/14:380

Till riksdagen

Interpellation 2013/14:380 Rymdturism

av Carina Adolfsson Elgestam (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 15 april 2014.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.

Stockholm den 31 mars 2014

Näringsdepartementet

Annie Lööf (C)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

Interpellation 2013/14:392

Till riksdagen

Interpellation 2013/14:392 Institutet för språk och folkminnen

av Isak From (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 15 april 2014.

Skälet till dröjsmålet är sedan länge inplanerade externa engagemang för statsrådet.

Stockholm den 31 mars 2014
Kulturdepartementet
Lena Adelsohn Liljeroth (M)
Enligt uppdrag
Maria Eka
Expeditions- och rättschef

Interpellation 2013/14:396

Till riksdagen

Interpellation 2013/14:396 Införandet av en rätts- och patientsäker process för trafikskadade med nackskador av Pyry Niemi (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 6 maj 2014.

Skälet till dröjsmålet är redan inplanerade aktiviteter.

Stockholm den 31 mars 2014
Socialdepartementet
Göran Hägglund (KD)
Enligt uppdrag
Kjell Rempler
Rättschef

4 § Anmälan om granskningsrapport

Tredje vice talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen:

RiR 2014:7 Ekonomiska förutsättningar för en fortsatt omställning av försvaret

5 § Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2013/14:111 och 113 till finansutskottet

2013/14:207 till miljö- och jordbruksutskottet

2013/14:212 till justitieutskottet

2013/14:213 till socialförsäkringsutskottet

Motioner

2013/14:Sf15 och Sf16 till socialförsäkringsutskottet

2013/14:Sk9–Sk12 till skatteutskottet

2013/14:N8–N10 till näringsutskottet

2013/14:Fi2 och Fi3 till finansutskottet

2013/14:Kr9–Kr11 till kulturutskottet

2013/14:U11–U14 till utrikesutskottet

6 § Ärenden för förnyad bordläggning

Följande dokument bordlades för andra gången:
Skatteutskottets betänkande 2013/14:SkU21
Socialutskottets betänkande 2013/14:SoU18
Justitieutskottets betänkande 2013/14:JuU31
Näringsutskottets betänkande 2013/14:NU12

7 § Tekniska och affärsmässiga krav för betalningar och autogireringar i euro

Finansutskottets betänkande 2013/14:FiU17
Tekniska och affärsmässiga krav för betalningar och autogireringar i euro
(prop. 2013/14:84)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 17 §.)

8 § Bank-, försäkrings- och kreditupplysningsfrågor

Finansutskottets betänkande 2013/14:FiU22
Bank-, försäkrings- och kreditupplysningsfrågor
föredrogs.

*Bank-, försäkrings-
och kreditupplysnings-
frågor*

Anf. 1 BO BERNHARDSSON (S):

Herr talman! Jag ska börja med att säga att vi socialdemokrater naturligtvis står bakom samtliga våra reservationer, men för tids vinnande nöjer vi oss med att yrka bifall till reservationerna 1 och 2.

Banker är inte vilka företag som helst. Banksystemet och finansmarknaden är ekonomins blodomlopp. Om flödet bromsas eller stannar upp riskerar samhällsekonomin att lida skada. Affärer och projekt, stora som små, försenas eller ställs in. Tillväxten saktar in, arbetslösheten ökar.

Europa lider fortfarande svårt av sviterna efter den senaste finanskrisen. Vi kan se tillbaka på flera år av recession i de värst drabbade länderna – massarbetslöshet, inte minst bland ungdomar, förlorad framtidstro, växande ohälsa och massiv resursförstöring i spåren av de stora åtstramningsprogrammen.

Allt kan inte skyllas på bristerna i bank- och finansmarknaden, men åtskilligt. Det var på grund av ansvarslösa utsvävningar i finanssektorn som krisen triggades, och det var delvis därför som den blev så djup.

Varje gång finanskriser drabbar oss påminns vi om att samhället till sist måste gripa in, rädda verksamheten och se till att den ekonomiska infrastrukturen fungerar. Staterna, politiken – det är där problemen till sist landar. Jag säger detta för att understryka att det är relevant att vi faktiskt lägger oss i, reglerar och aktivt deltar på bankmarknaden.

Sedan en tid pågår ett omfattande arbete för att få ordning på bank- och finanssektorn, inte minst på europeisk nivå. Det handlar om att förbättra tillsynen och inrätta fungerande krishanteringsmekanismer, om skärpta kapitalkrav och om strukturåtgärder för att förbättra bankernas motståndskraft, som det heter, det vill säga att försöka isolera den riskabla verksamheten från den mer samhällsnyttiga. Det kommer in som en fråga om bankdelning.

Banker är inte vilka företag som helst. Vad de gör och inte gör är en demokratisk angelägenhet, även om bankernas ägare och direktörer ibland ger uttryck för den uppfattningen att vi gärna får socialisera förlusterna, bara vi lämnar vinster och bonusar i fred.

Herr talman! Det här principiella resonemanget om samhället, bankerna och vårt demokratiska ansvar är i högsta grad relevant också i de frågor jag kommer till även om de är mer jordnära, eller kanske just därför att de är mer jordnära har resonemanget relevans.

Kravet på att bankerna ska åläggas att upprätthålla en viss kontanthantering är en sådan jordnära fråga som tas upp i en rad motioner. Det handlar om att medborgare, företag och föreningsliv, inte minst i glesbygden, måste kunna fortsätta använda kontanter, även om kontanthanteringen minskar och kommer att fortsätta minska.

Den borgerliga utskottsmajoriteten menar att krav som innebär att vi vill ålägga bankerna att upprätthålla en viss kontanthantering är riskabla eftersom de ”riskerar att leda till att banker på affärsmässiga grunder lägger ned bankkontor på landsbygden”.

Men detta är exakt poängen i mitt tidigare resonemang. Banker kan inte tillåtas att enbart handla på affärsmässiga grunder som de själva definierar. I så fall har de missuppfattat sitt uppdrag. De har ett samhällsuppdrag, och det är därför samhället inte kan låta banksystemet gå under när det hamnar i djup kris. Det är därför vi måste styra bankerna med de medel som krävs. Det här är egentligen ett väldigt konkret exempel.

Herr talman! Liberala fundamentalister eller de som lyssnat för mycket på dem menar att marknaden på egen hand kan se till att allt utvecklas i gynnsammast möjliga riktning. Den kris Europa genomlider har väl gett den föreställningen rätt hårda törnar, men minnet är kort. Regeringen och den borgerliga majoriteten hyllar den föreställningen att staten ska nöja sig med att ange spelregler för bankmarknaden men inte själv vara en aktör på densamma, det vill säga att äga banker eller driva bankverksamhet.

Vi socialdemokrater delar inte den uppfattningen. Man måste vara beredd till bådadera. Inte minst har det visat sig när bankkriser drabbat oss. Då blir staten plötsligt en stor aktör.

Vi vill se en mångfald av ägare, pluralism och ökad konkurrens på bankmarknaden. Vi vill se affärsbanker, privata banker, kundägda banker, sparbanker och föreningsbanker, och vi vill också se statligt ägar-engagemang. Det är därför vi motsatte oss utförsäljningen av Nordea och SBAB.

Staten bör använda sin ägarroll, inte minst för att skapa stabilitet på marknaden och för att främja exempel på hur banker kan och ska uppträda när det gäller service, vinstnivåer och bonusar.

Herr talman! Sparbanksrörelsen är ett viktigt bidrag till mångfalden och konkurrensen på bankmarknaden. Sparbankerna är unika, och särskilt viktiga i lokalsamhället, för föreningslivet och näringslivet. Sparbankerna kan däremot inte som andra banker ta in nytt kapital genom nyemissioner. Vi menar att sparbankerna måste få likvärdiga möjligheter med andra banker till kapitalisering utan att behöva ombilda sig till aktiebolag.

Därför har vi återkommande, med viss envishet, framhållit behovet av att utreda frågan och peka ut lösningar för sparbankerna.

Förra året i debatten konstaterade jag att regeringen hade funderat och fortsatt att fundera. Den hade då kommit fram till att frågan var rätt svår, och att man skulle fortsätta att utreda den. Regeringen lovade alltså att tillsätta en utredning, och vi lät oss den gången nöja med detta, eftersom vi egentligen är rätt snälla. Men med tanke på tempot ditintills lovade vi också att vi skulle följa arbetet noga och se vad det blev av det.

Nu kan vi konstatera att frågan har hamnat i den berömda långbänken, som jag tror att Thorbjörn Fälldin uppfann, men det var länge sedan. Nu låter vi oss därför inte längre nöja oss med att vänta, utan vi reserverar oss till förmån för kravet att frågan skyndsamt ska utredas och att utredningen ska vara färdig till hösten 2014.

(Applåder)

Anf. 2 PER BOLUND (MP):

Herr talman! Bankväsendet är, precis som Bo Bernhardsson tidigare påpekade, av väldigt stor vikt för samhället. Bank- och finansverksamhet bidrar i hög grad positivt till att göra viktiga investeringar i vårt samhälle. Men det medför också, som vi har sett många exempel på, stora risker för länder och världsdelar – ja, till och med för hela världsekonomin.

Ibland kan man fråga sig vad det är som driver bank- och finanssektorn. När man ser hur ersättningar för ledande personer på ett år stiger med över 70 procent genom ett enda beslut, undrar man ibland om det inte är ren och skär girighet som styr. Vi hoppas ju att det finns fler drivkrafter än bara det, och vi vill gärna att det ska finnas banker som drivs av andra skäl än att bara tjäna så mycket pengar som möjligt på sin verksamhet.

Därför har vi sett att sparbankerna fyller en viktig funktion i vårt land och i vår ekonomi. Framför allt i många lokalsamhällen runt om i vårt land har sparbankerna en viktig funktion att fylla. De kompletterar de stora banker som finns på de övriga marknaderna. De har ofta en stor lokalkännedom och ett brett kontaktnät i de lokalsamhällen där de verkar, och de bidrar också till att ge kapital till det lokala näringslivet. De har också ett väldigt stort samhällsengagemang för orterna där de bedriver sin verksamhet. Därför anser vi att sparbankerna behöver ha goda förutsättningar för att verka, och vi oroar oss därför över att man inte har gett sparbankerna de instrument som behövs för att de ska kunna arbeta på liknande sätt som de stora bankerna gör i dag.

Vi ser nu hur många stora bankkedjor, i stället för att utveckla sin verksamhet, lägger ned bankkontor runt om i landet. Sparbankerna skulle

nog kunna fylla en viktig funktion genom att minska de samlade finansiella riskerna i banksektorn just för att de har en helt annan nisch och verksamhet än vad de stora bankerna har.

Därför anser vi att sparbankerna behöver ha bättre förutsättningar och möjligheter att verka och också att sprida sig till nya regioner och kommuner där man i dag inte har någon lokal sparbank.

Ett av de stora problem som sparbankerna har i dag är att man inte har möjlighet att ta in externt kapital på liknande villkor som de stora bankerna har. Där andra banker helt enkelt kan ge ut nya aktier när de behöver kapital har sparbanker i dag inte den möjligheten, utan man tvingas till att antingen använda sig bara av intjänade medel eller att konvertera till att bli ett bankaktiebolag. Vi är ju ett parti som inte anser att lagstiftningen ska styra bolag till vissa typer av ägande, utan bolaget ska kunna välja den modell som ägaren själv anser är lämplig.

Därför anser vi att sparbankerna ska få samma möjligheter att ta in kapital som sina konkurrenter utan att de ska tvingas till att till exempel ombildas till aktiebolag.

Här har vi i finansutskottet i väldigt bred enighet flera gånger uppmanat regeringen att utreda den här frågan för att hitta en snabb lösning på hur sparbankerna ska kunna få tillgång till kapital på bättre villkor än i dag. Vi i finansutskottet är bekymrade över att regeringen hittills inte har hört sammat de önskemålen och kraven. Processen från regeringens sida har varit väldigt långsam, och man frågar sig om man inte ser behovet av åtgärder på det här området.

Nu tar vi återigen nya tag. Vi föreslår att regeringen snabbt ska utreda frågan om sparbankers tillgång till kapital och att man också ska undersöka möjligheterna till att ge sparbankerna rätt att utfärda egenkapitalbevis eller förlagsinsatser som ett sätt att få in nytt kapital. Eftersom det har tagit väldigt lång tid och frågan är akut anser vi att utredningen måste göras skyndsamt, och vi vill gärna att den ska vara klar redan hösten 2014.

Herr talman! I dessa tider med svåra finansiella kriser som orsakats av oansvarig utgivning av finansinstrument och oansvarig spekulation i ofta oprövade finansiella produkter är det lätt att man glömmer bankernas historia och vad som egentligen drev fram ett bankväsen i världen.

Ursprungligen kom ju banker till för att sköta in- och utlåning och därmed ge dels trygghet åt sparare, dels kapital till investerare. Det är kärnan i bankverksamhet. Nu har i stället handeln med värdepapper och olika typer av ganska komplicerade finansiella innovationer vuxit fram och utgör en allt större del av många bankers verksamhet och omsättning.

Staten stöder banker som hamnar i kris, eftersom banker har en väldigt viktig funktion i våra samhällen för att få ekonomin att fungera. Om banker är på väg att gå under har man ofta ett ansvar för att gå in och stötta dem. Vi har sett detta ske under 1990-talet under den svåra ekonomiska krisen i Sverige. Vi har sett det under den senaste finanskrisen i Spanien och Irland. Det här brukar ibland kallas för en implicit bankgaranti. Har man en stor verksamhet kan man känna sig ganska trygg med att staten går in och stöttar verksamheten om man hamnar i ekonomisk osäkerhet.

Bankgarantin är i praktiken värd många miljarder kronor. Vi anser att det inte är rimligt att en sådan här implicit garanti från skattebetalarna ska utgå även till de banker som har spekulerat oförsiktigt och tagit stora risker för att få till snabba vinster.

Även om EU och Sverige nu höjer kapitaltäckningskraven för bankerna är vi inte alls övertygade om att det kommer att utgöra något verkligt skydd mot nya bankkriser. Vi anser att det behövs mer genomgripande strukturreformer i finanssektorn för att vi ska få ett skydd mot upprepningar av den typen av finanskriser som Europa har sett, framför allt under de senaste åren.

De starka kopplingar som i dag finns mellan traditionell bankverksamhet – in- och utlåning – och spekulation och oförsiktig trading utgör en stor risk för bankerna i Sverige. Vi anser att skattebetalarna inte än en gång ska tvingas att gå in och rädda banker som hamnat i kris på grund av att man har tagit för stora risker, att man har varit för oförsiktig i sin tradingverksamhet.

Vi föreslår därför att regeringen ska tillsätta en utredning som ska föreslå en ny lagstiftning som separerar affärsbankernas traditionella in- och utlåningsverksamhet från tradingverksamhet och investmentbanker. Vi tror att det skulle vara ett sätt att höja skyddsvallarna mot en finansiell kris och mot att skattebetalarna återigen ska tvingas att gå in och täcka upp för oförsiktiga bankspekulationer.

Vi tycker därför att den statliga bankgarantin ska begränsas till att bara gälla för affärsbankernas traditionella in- och utlåning och inte för vidlyftig spekulation. Det skulle vara ett sätt att skydda skattebetalarna från konsekvenserna av nya finansiella kriser i framtiden.

Man brukar ibland säga att mångfald ger styrka och enfald ger sårbarhet, och vi är övertygade om att det gäller även på finansmarknaden. I Sverige domineras finansmarknaden av fyra storbanker som utgör en väldigt stor del på den svenska finansmarknaden. Detta medför såklart risker. Om en av bankerna skulle få ekonomiska problem kan det drabba hela den svenska ekonomin. I många andra länder i vår omvärld finns det en större mångfald av kreditinstitutioner. I till exempel Storbritannien, Frankrike, Tyskland och USA finns det olika exempel på investmentbanker där kapital från staten eller delstaten går in för att se till att det blir en större mångfald på finansmarknaden.

Från Miljöpartiet anser vi att det behövs en ny typ av finansinstitut som främjar en grön omställning i vårt land. Vi har sett exempel på det från bland annat Storbritannien, där man har inrättat en green investmentbank som används för att finansiera och stimulera investeringar i framtidens gröna teknik och gröna innovationer. Vi tycker att det skulle behövas en sådan grön investeringsbank även i Sverige just för att få fart på innovationer och företagande i gröna branscher.

Miljöpartiet gör stora offentliga investeringar för omställning genom skattesystemet, men det behövs även stimulanser till de privata marknaderna. I dag ser vi hur många företag med verkligen innovativa och miljövänliga idéer inte får kapital därför att kapitalmarknaderna är för försiktiga. Här behövs det nya källor för kapital för att vi inte ska få en stagnerande näringslivssektor. Vi föreslår därför att regeringen ska tillsätta en utredning som undersöker hur en grön investeringsbank skulle kunna etableras i Sverige.

Herr talman! Vi i Miljöpartiet står självklart bakom alla våra reservationer, men för att vinna tid vill jag yrka bifall bara till reservation nr 2.

Anf. 3 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD):

Herr talman! Jag tycker att situationen med den höga skuldsättningen på den svenska bolånemarknaden är oroväckande, och jag tycker att det är oroande att vi i alltför hög grad förlitar oss på frivilliga branschöverenskommelser och lösningar. I den bästa av världar skulle det naturligtvis vara tillräckligt, men när så inte är fallet måste vi från politikens håll vara beredda att ta ansvar och tvinga fram lösningar.

Sverigedemokraterna är positivt inställda till Bankföreningens rekommendation om att nya bostadslån ska amorteras ned till 75 procent. Vi är också positivt inställda till om man från branschens sida skulle komma fram till överenskommelser om amorteringar på lägre nivåer än så. Vi vill dock förtydliga att gränsen på 75 procent inte bör vara någon frivillig nivå, vare sig för bolånekunderna själva eller för bankerna, och vi vill därför reglera detta i lag. Det är helt enkelt nödvändigt att vi kommer till skott med tydligare regelverk kring bolånemarknaden.

Riksbanken har vid ett flertal tillfällen det senaste året framhållit att man håller reporäntan på en högre nivå än vad som är motiverat med hänsyn tagen till inflationen och resursutnyttjandet. Detta har man motiverat med att man vill minska riskerna med en alltför hög skuldsättning hos hushållen.

Såväl Riksbanken som Konjunkturinstitutet påpekar dock att reporäntan inte är något effektivt verktyg för att påverka hushållens skuldsättning, och i Riksbankens egna analyser framhåller man att det krävs stora förändringar av reporäntan för att påverka skuldkvoten. Riksbanken själv säger att de vill men inte vågar föra en mer expansiv politik och tvingas i stället använda ett trubbigt vapen i form av reporäntan därför att politiker och banksektorn inte har förmått att ta sitt ansvar.

Vi tror inte att ett lagstiftat amorteringskrav är lösningen på finansmarknadens alla problem, men vi tror att det är ett steg på vägen till en mer sund bolånekultur och till en mindre riskfylld tillvaro för de svenska hushållen.

Herr talman! Gällande kreditupplysningar tycker vi att det är obefogat och omotiverat att juridiska personers betalningsförelägganden registreras utan att vederbörlig myndighet har fastställt eller ens prövat ärendet.

För fysiska personer gäller att kreditupplysningar inte får ange uppgifter om betalningsförsummelse med mindre än att de slagits fast på vederbörligt sätt, exempelvis genom domstols avgörande. Det är också den rimliga ordningen.

Att detta inte gäller också för juridiska personer, exempelvis småföretagare eller mindre näringsidkare, är för oss ett mysterium. Det innebär att den som ställer ut oseriösa så kallade bluffakturor mot dessa bolag många gånger också får betalt för dem, helt enkelt för att man vill undvika att dyka upp i ett kreditregister, trots att man vet att fakturan inte är seriös och trots att man vet att man skulle få rätt efter en mer eller mindre krånglig process.

Detta är inte skäligt, och det är direkt orättvist gentemot många företag, framför allt de mindre företagen.

Sverigedemokraterna vill att samma regler ska gälla för fysiska som för juridiska personer och att betalningsförsummelser ska registreras och anges av kreditupplysningsföretag först när det har fastställts att de är riktiga och att det inte rör sig om så kallade bluffakturor.

Vi tycker också att inkassoföretag borde ställa ut längre betalningstider än vad som i dag är fallet. I dag anges i den interna branschöverenskommelsen att åtta dagar är en lämplig tidsfrist från det att man skickar själva fakturan. Detta kan naturligtvis skapa stora problem för den enskilde, i synnerhet om fakturan i sig är oriktig och man vill bestrida den. Vi tycker att 30 dagar är en mer lämplig period, och detta bör fastställas på lämpligt sätt.

Herr talman! Vi står naturligtvis bakom samtliga våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall enbart till reservation 5.

Anf. 4 ULLA ANDERSSON (V):

Herr talman! Allt fler banker har helt upphört med kontanthantering. Och utvecklingen har gått oerhört snabbt. Så sent som år 2009 hade alla bankkontor kvar kontanthantering i Sverige. År 2012 hade över 500 kontor som tog emot kontanter försvunnit, det vill säga knappt hälften av alla bankkontor. Lite mer än en tredjedel av de tre storbankernas kontor hade kontanthantering år 2012. En av tre storbanker har valt att behålla all kontanthantering. Samtidigt har antalet bankomater minskat.

I Gävle, där jag bor, finns nästan 100 000 invånare, och vi kommer att ha två banker som hanterar kontanter. I grannkommunen Hofors finns det ingen bank kvar som tar emot kontanter, och i Sandviken med 30 000 invånare finns det en. I Gävleborg har nästan 2 000 personer mer än tre mil till närmaste bankomat eller uttagsställe. Drygt 7 000 måste åka lika långt om de vill gå in på ett bankkontor och få hjälp. Många av dem är över 80 år.

Så här ser det ut inte enbart i Gävleborg utan runt om i landet. Många betalar ett högt pris för bankernas agerande och för regeringens bristande vilja att agera. Vi har inte beslutat att kontanthantering ska upphöra, och därför åligger det politikerna att ta ett ansvar i frågan. Det är ju bankerna själva som inte längre vill ta emot och hantera kontanter.

Stora delar av landets befolkning har alltså svårt att kunna ta ut och sätta in kontanter på landets banker. De har fått rätten till sina egna pengar inskränkt, och detta utan att någon med politiskt ansvar har ingripit.

Människor är upprörda över detta, av olika anledningar såklart. För en del är det viktigt att kunna ha kontanter för att det är lättare att se hur den egna ekonomin ser ut. Andra vill inte ha kort av integritetsskäl – de vill helt enkelt inte ha sina liv kartlagda. En del har problem med tekniken. Många affärer tar fortfarande inte kort. Och kort kostar. Många företag har faktiskt högre kostnader för korthantering än för kontanthantering, visar en nyligen gjord undersökning av Säkerhetsföretagen.

Det blir svårt för många att betala sina räkningar om de inte får sätta in kontanter eller inte har täckning med mobilnät. Företag och föreningar har svårt att bli av med sina dagskassor och tvingas förvara dem på olika ställen. Många får oerhört långt till ett bankkontor där de kan ta ut sina egna pengar eller sätta in dem. Andra blir upprörda över att de inte får

bestämma över sina egna pengar, sätta in dem och ta ut dem i kontanter, trots att det är deras egna pengar. Men banken verkar tro att det är deras.

Bankerna motiverar sitt agerande med att bankkontor är säkrare utan kontanter och hänvisar i stället bankkunderna till livsmedelsaffärerna. Jag menar att det är direkt felaktigt och osolidariskt. Bankerna har trots allt en mycket högre säkerhet. Statistik visar att butiksrån är mycket vanligare än bankrån. Antalet butiksrån ökade med hela 17 procent i fjol, enligt statistik från Brottsförebyggande rådet.

Bankerna kan självklart styra över människor till att i större utsträckning undvika kontanter, vilket är bra: billiga eller gratis kortavgifter, sänkta kostnader för handlare, högre ränta på konton där man väljer att inte ta ut kontanter eller sätta in och så vidare. Men det väljer inte bankerna, för då får de själva betala för den minskade kontanthantering.

Vi menar att Finansinspektionen genom föreskrifter kan ålägga bankerna att upprätthålla viss kontanthantering, och vi tycker att det vore en rimlig väg.

Detta berör väldigt många människor. Jag har fått många mejl efter att jag har debatterat frågan i flera år. En person skrev till mig att om bankerna slutar med kontanter är det som att apoteken skulle sluta med medicin. Det ligger faktiskt någonting i det.

Därför yrkar jag bifall till reservation nr 1.

Herr talman! Sparbankernas betydelse för landsbygdens utveckling kan inte nog betonas. Vänsterpartiet har lyft upp deras betydelse och lagt fram förslag för att stärka dem i deras arbete för lokal och regional utveckling sedan sex år tillbaka. I dag är det allt fler partier som har ställt sig bakom våra förslag och driver dem, vilket vi tycker är mycket bra.

Våra förslag handlade bland annat om att införa egenkapitalbevis, en särskild aktieform som gör att de som äger sådana aktier inte har tillgång till bankens förmögenhet. De ger också lägre utdelning än en vanlig aktie. Egenkapitalbevis eller sparbanksaktier, som Sparbanken har valt att kalla dem, är ett sätt att låta dem som bor i bygden vara med och bidra till att stärka banken och bli delägare i den.

En annan fråga vi har lyft fram i flera års tid är att de administrativa kraven på de små lokala bankerna blir allt tyngre och behöver ses över. Till slut fick vi faktiskt respons från regeringen, och en utredning skulle tillsättas. Jag tror att den skulle vara klar i början av 2012.

Den utredningen visade sig vara en hägring, för ingen utredning tillsattes. Efter press från framför allt oss gjorde Finansdepartementet en egen liten snabbutredning och lade fram ett förslag – två år efter att den riktiga utredningen som aldrig tillsattes skulle ha varit klar.

Snabbutredningen kom fram till att den modell vi hade föreslagit med egenkapitalbevis, en modell som man framgångsrikt infört i Norge, inte var något för Sverige. Här krävdes helt andra insatser för att stärka sparbankernas kapitalbas. Det skulle regeringen återigen hugga tag i direkt, fick vi besked om.

Ett år senare hade fortfarande ingenting hänt mer än att regeringen nu meddelade att en utredning skulle tillsättas för att se över om sparbankernas kapitalbas kunde stärkas på något annat sätt och för att underlätta deras regelböda.

Efter ungefär fyra år har vi alltså inte kommit någonstans i denna fråga som är så viktig för landsbygdens utveckling. Det verkar som att om

folk på landsbygden ska få bättre tillgång till lokala banker måste de vänta på ett regeringsskifte i höst. Därför yrkar jag bifall till reservation 2, där vi också har lagt fram ett datum i höst då vi tycker att den utredning som nu återigen ska tillsättas ska vara klar.

Herr talman! Jag tänker nu ta upp en mycket central fråga för hela Sveriges ekonomi, och det är frågan om de fyra storbankernas omsättning.

Sverige har nämligen hamnat i en gisslansituation. Sveriges banksektor växer sig allt större och utgör nu fyra gånger vår bnp, vilket är ohållbart.

Samtidigt vet vi att en grundläggande orsak till att Sveriges banksektor vuxit sig så stor är att staten garanterar dess verksamhet. Med staten i ryggen lånar de fyra storbankerna själva billigare på marknaden och blir dessutom mindre granskade av sina långgivare. Statens garantier innebär alltså en direkt subvention av storbankernas verksamhet motsvarande ca 30 miljarder kronor per år, enligt Riksbanken. Det motsvarar hälften av bankernas vinster efter skatt under de här åren.

Vår gemensamma verklighet är numera sådan att vi har en banksektor som är för stor för att tillåtas gå omkull och för stor för att rädda, en banksektor som med statsstöd i ryggen snedvrider konkurrensen och utgör ett hot mot den finansiella stabiliteten oavsett hur strikt reglerad den är.

Att vi har en oligopolistisk bankmarknad – det vill säga en marknad där fyra banker är helt dominerande – får konsekvenser för dessa bankers agerande, vilket påverkar hushållens möjligheter att påverka sina kostnader för lån och avgifter. Ja, till och med en så grundläggande sak som att kunna ta ut kontanter – sina egna pengar – påverkas av den bristande konkurrensen.

Bankerna kan utnyttja sin ställning och gör det. Bankernas vinster är enorma. I fjol var de ca 90 miljarder före skatt. Det betyder att de fyra bankerna gör en vinst på 246 miljoner kronor per dag. Samtidigt har aktieutdelningen ökat med 40 procent, och bonusfesten pågår för fullt. Med avkastningskrav på 15 procent från ägarna medan vi har en tillväxt på 2–3 procent per år utgör bankerna ett direkt hot mot den finansiella stabiliteten. Det får vi alla betala ett högt pris för, inte minst bankkunderna.

Det syns inte minst på de lånemarginaler bolånekunderna tvingas betala. Räntenettet, det vill säga skillnaden mellan det banken själv betalar för att låna pengar och det kunden får betala, har successivt ökat sedan 2010 trots den intensiva debatt som pågått om hur bankerna ökar sina vinster på bolåntagarnas bekostnad. Bolånen ger bankerna ungefär dubbla vinsten jämfört med övriga banktjänster.

Medan bankerna gnuggar händerna av förtjusning sliter de högt belånade bolånekunderna sitt hår i förtvivlan över hur de ska få det här att gå ihop. Var tredje bolåntagare känner oro för sina höga kostnader. Men var och en av oss blir nog upprörd över bankernas oansvariga beteende och utsugning av sina kunder.

Även företagen drabbas hårt av bankernas höga räntenetto och ovilja att låna ut till företagens investeringar. Företagarnas vd menar att småföretagen diskrimineras av bankerna. De har gjort undersökningar som visar på orimliga skillnader i räntenettet regionalt men också mellan företag av olika storlek.

Finanssektorns huvudsakliga uppgift måste vara att se till att in- och utlåning fungerar så att nödvändiga investeringar kommer till stånd. Så är det tyvärr inte i dag, vilket inte minst Företagarnas rapport visar.

Det är inte heller så lätt att byta bank som regeringen gärna vill påskina. Bolåne- och företagskunder knyts upp på alla sätt och vis för att få det så svårt som möjligt att byta bank.

Med statsstöden i ryggen påverkar de fyra bankerna även konkurrensen på bankmarknaden. Ingen annan bank än de fyra stora kan räkna med att staten garanterar dess verksamhet. Med subventionen på ungefär 30 miljarder per år har de mycket större möjligheter att låna billigare än sina konkurrenter. Därmed får konkurrenterna sämre möjligheter att ge sina kunder bättre villkor. Det är inte rimligt att staten agerar på ett sådant sätt att konkurrensen på bankmarknaden snedvrids.

Vi menar att detta inte kan fortgå. Det behövs en politik som tar ett helhetsgrepp om situationen. De statliga garantierna måste bort eller åtminstone minska kraftigt. Samtidigt måste vi få fler lokala banker och banker som sätter samhällsuppdraget före vinsten.

Vi föreslår därför att man ska ha en bankdelningslag som tvingar bankerna att dela upp sin verksamhet i en samhällsnyttig del med in- och utlåning till företag och hushåll och en särskild del där spekulation får ingå. På så sätt skulle skattebetalarna inte behöva garantera den spekulativa verksamheten.

Ett annat förslag vi har är att låta bolåne- och företagskunder förhandla utifrån reporäntan. Alla eventuella påslag ska redovisas för sig, och banken och kunden ska komma överens om dem.

Vi menar dessutom att staten ska underlätta byte av bank och starta upp nya banker genom till exempel lånegarantier. Inte minst borde det statliga bankägandet öka för att garantera medborgarnas inflytande.

Vänsterpartiet har också föreslagit en finansskatt på bankerna, som vi presenterade i fredags. Bankernas vinster plus löner ska beskattas med 15 procent. Det skulle skapa finansiell stabilitet.

Herr talman! Det finns alltså saker vi kan göra. Vi skulle kunna börja med att tillsätta en bankkommission, införa en bankdelningslag, tvinga bankerna att förhandla utifrån reporäntan samt införa statliga lånegarantier för att öka bankkonkurrensen.

Anf. 5 JÖRGEN ANDERSSON (M):

Herr talman! Vi behandlar alltså bank-, försäkrings- och kreditupplysningsfrågor. Betänkandet innehåller 34 motioner, 41 yrkanden och 9 reservationer. Låt mig för ordningens skull börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Det här är ett årligt återkommande motionsbetänkande, och det innehåller en rad angelägna frågor. Jag har tänkt lyfta fram några av dem men lämnar ett antal andra utan vidare diskussion, mest av tidsskäl.

Den första frågan gäller kontanthantering. Det är väl uppenbart för alla att vi befinner oss i en brytningsperiod och har gjort det under lång tid, där teknikutvecklingen har inneburit en väsentlig nedgång i tillgången till kontanter i samhället. Det innebär en omställning som inte är helt oproblematiske.

Å ena sidan innebär det en positiv utveckling med både enklare och säkrare hantering av betalningsmedel. Trenden och processen ska nog

inte heller anses avslutad; tvärtom tror jag att den här utvecklingen fortsätter och att ytterligare teknikutveckling sannolikt kommer att anammas. Men, som sagt: Det skapar också problem och bekymmer för andra, och det är nog helt klart att kontanter i form av sedlar och mynt fortsatt kommer att ha en viktig funktion som betalningsmedel.

Riksdagen har beslutat om ett mål att alla ska ha grundläggande tillgång till betaltjänster. Post- och telestyrelsen har regeringens uppdrag att arbeta för regionala stöd och utvecklingsinsatser för att säkerställa detta. Utskottets mening är dock inte att införa tvång för banker och näringsidkare att hantera kontanter – risken finns nämligen att det kan ha motsatt effekt och att till exempel bankerna väljer att lägga ned lokalkontor.

Själv tror jag på konsumentmakt. Finns det en bank som väljer att som konkurrensfördel faktiskt tillhandahålla den här servicen, ja, då är det kanske naturligt att välja just den banken. Jag tror att kundens krav kan förändra bankernas inställning och beteende väsentligt. Med andra ord måste målen om servicen när det gäller betalningsmedel i form av sedlar och mynt i första hand tillgodoses via marknadskrafter.

När det gäller värdetransportföretagens del i kontanthanteringskedjan och regelverket omkring detta med anledning av Panaxias konkurs pågår en utredning som väntas vara klar den 1 september innevarande år. Jag har inte tänkt gå in på detta och föregripa den utredningen.

När det gäller sparbankernas möjligheter att kapitalisera sig har det under ett antal år motionerats om så kallade egenkapitalbevis, vilket vi också behandlat tidigare. En utredning har tittat på hur dessa egenkapitalbevis skulle kunna införas på liknande sätt som gjorts i till exempel Norge. Vi är många som otåligt väntar på ett sådant förslag. Det skulle redan ha kunnat presenteras, då vi är många som insett det värde och den betydelse som sparbankerna har för stora delar av landet. Dess värre fick vi under förra årets behandling beskedet att just egenkapitalbevis visat sig vara svårt att införa i svensk lagstiftning och att det helt enkelt inte skulle vara förenligt vare sig associationsrättsligt eller med sparbankslagen.

Det som många av oss trodde skulle vara en välsignelse för lokala sparbanker visade sig således vara en återvändsgränd. Däremot fick utskottet nytt hopp i och med att Finansdepartementet i samråd med sparbanksrörelsen tittade på alternativa lösningar för sparbankernas möjligheter att kapitalisera sig. Detta är nu ett arbete som breddas och utvecklas till att också omfatta en översyn av små bankers förutsättningar utifrån till exempel regelbördans och rapporteringsskyldighetens betydelse i relation till storbankerna. Det här är ett angreppssätt jag välkomnar och som jag tror är viktigt och relevant ur ett konkurrensperspektiv. Kan vi i samråd med sparbankerna hitta både nya finansieringslösningar och en bättre konkurrenssituation för mindre banker gynnar det hela det finansiella systemet, enligt min uppfattning.

Delning av banker är något som förespråkas av många enligt en modell som har grund i 30-talets Glass-Steagall Act. Det har naturligtvis också sin grund i den senaste finanskrisen, som skakade om och visade på en systemkris som med all önskvärd tydlighet synliggjorde obalanserna i finanssystemet. Framför allt skakade den om oss när det gäller den utsatthet för hela staters ekonomier som stora finanssektorer kan inne-

bära. Det finns en rimlig tanke i att skattekollektivet inte ska täcka upp för överdrivet risktagande i en svällande finanssektor.

Det finns en rimlig tanke i att banker inte med hjälp av implicita statliga garantier ska ägna sig åt spekulativ verksamhet. I den bästa av världar vore det en enkel sak att helt enkelt dela upp verksamheterna i nyttig och onyttig finansiell verksamhet, där bankernas in- och utlåning som betraktas som systemviktig kan komma att backas upp av statsfinanserna när så krävs, medan de onyttiga investmentdelarna inte ska räkna med samma stöd. Det finns starka krafter som verkar i en sådan riktning, och det kan säkert uppfattas som rimligt och nödvändigt. Vi vet till exempel att det finns ett förslag från kommissionen som ska förhandlas i närtid. Utskottet har naturligtvis inte för avsikt att föregripa dessa förhandlingar.

Personligen vill jag ändå problematisera lite runt tanken på en bankdelning. Först och främst tror jag att det möjligen är en aning naivt att tro att en sådan åtgärd löser problemen; detta av flera anledningar. Jag tror att det är en väldigt svår gränsdragning när det gäller vad som är normal bankverksamhet och inte: Här finns många komplikationer. Gränsdragning mellan vad som i dag är normal bankverksamhet och vad som inte är det är svår. Att sätta en gräns för vad som är förväntad kundservice och som är integrerad i normal in- och utlåning i dagens bankverksamhet är komplicerat. Till exempel kan marknadslikviditeten i vissa fall hämmas och försämrade både för bankerna och för kunderna.

Jag tror också att den uppenbara sammanflätning som finns mellan olika verksamheter, framför allt också genom den globala sammanflätningen inom den finansiella sektorn, i sig gör att det är svårt att begränsa en spridning av en kris bara genom att dela upp bankernas verksamheter. Tvärtom finns det en risk för att det försvagar vissa institut genom försvagade balansräkningar. Jag tror att det är svårt att hitta stöd för att finanskrisens effekter i någon större utsträckning skulle ha kunnat undvikas genom en bankdelning.

Jag tror att vi fortsatt måste hålla finanssektorn i herrans tukt och förmaning. Jag tror att vi måste fortsätta ställa höga krav på ansvarstagande och verka för stabila finansiella system och att till exempel bankerna fortsatt måste hålla en hög kapitaltäckning. Dessa åtgärder ska företrädesvis också baseras på och utgå ifrån vilken riskprofil man har. Det tror jag är en effektiv metod. Sannolikt är den långsiktigt mer effektiv än vad en bankdelning skulle tänkas vara, utan att jag personligen för den skull helt vill utesluta en bankdelning som åtgärd.

Vi måste också förstå att finanssektorn spelar en viktig roll, och vi måste nog inse att skruvar vi tillräckligt mycket på finanssektorns möjligheter att agera enligt de förväntningar vi har på dess roll för tillväxt, kommer vi sannolikt till slut att hamna i ett läge där vi i stället för att undvika en kris kan komma att skapa en kris. Med andra ord finns det anledning att fundera över hur vi på bästa sätt balanserar åtgärderna och noga utvärderar effekterna av alla åtgärder, var och en för sig och alla åtgärder sammantaget.

Till sist låt mig bara säga ett par ord om frågan om betalningsanmärkningar och försäkringspremier. Jag har tagit upp detta tidigare men vill ändå belysa den frågan igen. Jag vill börja med att säga att jag inte kan avfärda teorin om att den som dragit på sig betalningsanmärkningar också har en större riskbenägenhet, men samtidigt kan jag inte hävda att

det är en direkt felaktig teori heller. Jag kan bara konstatera att det finns många exempel på individer som av den ena eller andra anledningen fått en betalningsanmärkning men som har till exempel både 10, 20 och 30 skadefria år i bilförsäkringen bakom sig. Det förefaller orimligt att man då skulle belastas med en högre premie än någon utan betalningsanmärkning som kanske har nytaget körkort och flera försäkringsärenden bakom sig. Detta nämner jag som ett exempel på hur konstigt det kan te sig.

Jag frågar mig om det verkligen finns något stöd för teorin om högre riskbenägenhet. Icke desto mindre har jag svårt att se varför man skulle lagstifta i frågan. Återigen förespråkar jag en större kundmakt och att marknadskrafterna ska styra i den frågan. Jag förespråkar större transparens och tydlighet gentemot kunderna om på vilket sätt försäkringsbolagen sätter sina premier. Samtidigt kan jag konstatera att det finns ett stort utbud av bolag på marknaden och att det bör finnas aktörer som passar för respektive kunds önskemål och förväntningar. Det är dock viktigt att belysa denna fråga och uppmärksamma frågeställningens existens.

Herr talman! Det finns många fler intressanta perspektiv och frågeställningar och mycket att säga om dessa. Jag har bara berört några av de avvägningar vi måste göra när vi behandlar dessa frågor. Vi får med största sannolikhet anledning att återkomma i en del av dessa frågor, inte minst i samband med nästa års motionsbetänkande men säkert också innan dess.

Anf. 6 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr talman! Jag vet inte hur det ser ut hemma hos Jörgen Andersson. Men jag kan i alla fall veta hur det ser ut hemma hos mig och även ge bilder från andra delar av landet som jag har tagit del av. Man kan säga att det pågår ett uppror runt om i landet på grund av att bankerna har slutat hantera kontanter.

Det är företagare som inte får möjlighet att göra sig av med sina dagskassor – de får förvara dem på ett sätt som medför en ökad rånrisk. När de väl får tillgång till en bank blir det väldigt dyrt att bli av med dagskassorna. Det är föreningar som har lotterier och som inte heller blir av med sina kontanter. Det är pensionärer som har svårt med tekniken. Men det är också så att vi bor i olika delar av landet och har lite olika förutsättningar när det gäller fiber, mobiltäckning och så vidare. Det är alltså inte lätt att göra bankärenden via nätet. Ibland måste man dessutom besöka en bank.

Samtidigt som bankkontoren slutar att hantera kontanter ser vi att antalet bankomater minskar kraftigt. Det är alltså ett dubbelt problem. Människor har i dag väldigt långt till ett bankkontor. Bankerna finns inte där människor lever och verkar i samma utsträckning som tidigare.

Det här har gått väldigt fort. På bara några år har ungefär hälften av alla bankkontor slutat med kontanthantering. Det är ett problem i sig. Då hänvisar Jörgen Andersson till en utredning som pågår. Men enligt finansmarknadsministern hanterar inte den utredningen frågan om hur bankerna hanterar kontanter och den bristande tillgängligheten till kontanter. Jag har lite svårt att förstå hur ni kan hänvisa till en utredning som inte hanterar den frågan. Problemet finns på vårt bord, och ett politiskt ansvarstagande måste till. Därför undrar jag: Vad tänker Jörgen Andersson göra?

Anf. 7 JÖRGEN ANDERSSON (M) replik:

Herr talman! Låt mig först försöka ge en bild av hur det ser ut hemma hos mig, eftersom Ulla Andersson tydligt frågade. Jag ska gärna beskriva den situationen. Jag bor nämligen på landsbygden, och jag bor på en ort där bankkontoret har lagt ned och där man har tagit bort bankautomaten.

Jag tvingas åka rätt långa sträckor för att få kontanter över huvud taget. När jag behöver kontanter beror det i huvudsak på att jag ska stödja den lokala ridklubben och köpa lotter och kaffe och vad det nu är man säljer. Det här är definitivt ett problem. Jag inser den problematiken, och jag inser att problematiken kanske är allra störst för dem som är lite äldre och som inte har anammat den teknik som finns.

I motsats till Ulla Andersson bejakar jag den teknikutveckling som finns. Jag har inte på något sätt för avsikt att gå tillbaka till en svunnen tid. Jag tror att det skulle vara väldigt besvärligt att ställa krav på bankerna om etableringar och att tvinga dem att hantera kontanter i form av sedlar och mynt. Hur det än är med den saken måste även Ulla Andersson förstå att det här inte kommer utan en kostnad, och den kostnaden skulle i så fall övervältras på konsumenterna.

Nej, jag tror tvärtom att vi ska anamma den teknikutveckling som finns. Det finns faktiskt lösningar. Man kan till exempel betala i dag via sina mobiltelefoner. Det är någonting som jag hoppas att föreningarna också kan börja använda sig av. Jag tror att teknikutvecklingen kommer att göra att det underlättar, särskilt för oss på landsbygden.

Anf. 8 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr talman! Nu försöker Jörgen Andersson påstå något som jag aldrig har sagt. Jag är också för teknikutveckling. Kom inte och påstå någonting annat. Det jag däremot inte gillar är att vi lämnar många människor i sticket i det skeende som är just nu. Många människor har faktiskt inte tillgång till sina egna pengar längre, och man får stora problem på landsbygden. Det är det jag vill problematisera.

Bankerna gjorde vinster på 90 miljarder i fjol. 30 miljarder av dem kommer från att staten subventionerar bankernas verksamhet. Jag tycker därmed att staten kan ålägga bankerna ett visst ansvar i den här frågan och ge föreskrifter som tvingar dem att upprätthålla kontanter så länge vi har kontanterna kvar i samhället.

Jag tycker inte att Jörgen Andersson gav något bra svar på frågan.

Jag vill också ta upp frågan om sparbankerna, som jag har drivit hårt i många år. Jag kan säga att jag ibland har känt visst hopp. Sedan har jag bara ramlat ned igen, för regeringen har inte hanterat frågan bra. Man lovade att tillsätta en utredning. Den utredningen kom aldrig. Till slut blev det en enskild tjänsteman på Finansdepartementet som i all hast fick tvinga fram ett svar till oss i finansutskottet efter att vi ställt krav på regeringen. Det var flera år efter det att man först sade att en utredning skulle komma.

Svaret var: Nej, det är inte möjligt enligt sparbankslagen att införa det som föreslås. Nej, det var just därför man skulle utreda det, för att göra det möjligt. Då kom man igen och sade: Ja, men vi ska utreda det här igen. Ett år senare hade man fortfarande inte utrett frågan. Då fick vi återigen ett svar: Nej, nu ska vi utreda frågan. Där står vi i dag, flera år senare, utan att någonting konkret har hänt.

Det är bra att man håller kontakt med sparbanksrörelsen. Men det måste också ske någonting. Det måste vara en verkstad, helt enkelt. Jag tycker inte att man hanterat den här frågan bra. Man har skött den med yttersta kanten på lillfingernageln. Jag tycker inte att det är respektfullt mot alla dem som bor på landsbygden och som behöver en fungerande bankverksamhet. Det kan till exempel gälla utlåning till företag så att man kan skapa fler arbetstillfällen på landsbygden.

Anf. 9 JÖRGEN ANDERSSON (M) replik:

Herr talman! Låt mig först avsluta den tidigare diskussionen om konthanthandlingen. Naturligtvis ser vi inte inom överskådlig tid att hanteringen av sedlar och mynt på något sätt kommer att försvinna. Naturligtvis bejakar vi och vill att alla ska ha tillgång till betaltjänster. Det säger jag bara för att vara tydlig.

När det gäller sparbankerna tror jag att Ulla och jag egentligen är rätt överens om sparbankernas roll. Det råkar vara så att jag är kund i en sparbank, så jag har stor förståelse för Ullas frustration. Jag kan dela den. Men om man nu har sett att det här inte är en framkomlig väg måste man väl ändå försöka hitta en väg som fungerar, så att man gör saker så att det blir rätt.

Man kan lyssna på sparbankerna. De ser att problemet med konkurrensneutraliteten och proportionaliteten i regelbördan och rapporterings-skyldigheten kanske är ett ännu större problem än just finansieringen. Därför tycker jag att det är jättebra om man nu breddar utredningen och förslagen som ska komma, så att även det perspektivet omfattas. Det måste på något sätt gynna sparbankerna och alla småbanker i förlängningen.

Att utredningen blir breddad så att den inte bara omfattar just egenkapitalbevis, som visade sig vara en återvändsgränd, tycker jag är bra. Vi får väl tillsammans se till att sätta tillräckligt hård press på regeringen så att utredningen kommer framåt i närtid.

Anf. 10 BO BERNHARDSSON (S) replik:

Herr talman! Också jag ska anlägga några synpunkter på det här med teknikutveckling. Jörgen Andersson säger att han är för teknikutveckling. Ja, det får jag väl tro på, även om jag i andra sammanhang är lite tveksam till om teknikutveckling är regeringens och Moderaternas huvudspår. När det gäller ekonomisk politik i stort är det sänkta trösklar, sänkta skatter och sänkta löner – inte produktivitetutveckling, kompetenshöjning och teknikutveckling – som är den bärande tanken. Men det är delvis en annan diskussion.

När det gäller teknikutveckling i det här sammanhanget vill jag understryka något. Vi är inte heller mot teknikutveckling, tvärtom. Vi är verkligen för det. Men det är egentligen inte den frågan det handlar om, utan det handlar om att det är ett vinstintresse. Det är ett orimligt högt vinstkrav som lämnar människor utanför i de här sammanhangen. Det är inte tekniken. Det är klart att den är en möjlighet för alla. Tekniken får inte heller lämna människor bakom sig – det tycker jag inte. I det här sammanhanget är det bankernas orimliga krav på vinster, samtidigt som de skyddas av samhället och skattebetalarna, som lämnar människor i

glesbygden och på andra ställen bakom sig. Det är inte tekniken som är hotet.

Det egentliga skälet till att jag begärde replik var när jag hörde Jörgen Anderssons långa och omständliga utläggning om hur man på allvar ska utreda frågan om sparbankernas finansiering. Den utläggningen gjorde mig orolig just för att den var så lång. Nu breddar man uppdraget. Ulla Andersson har tydligt beskrivit hur uppdraget har förhalats i fyra år. Nu är svaret att uppdraget ska breddas och att en rad andra aspekter ska tas med, bland annat europeiska regelverk. Det gör mig inte lugnare utan ännu mer oroad för att uppdraget ska förhalas i ytterligare fyra år.

Anf. 11 JÖRGEN ANDERSSON (M) replik:

Herr talman! Låt mig börja med att bara kommentera och reflektera över Bo Bernhardssons syn på regeringens politik när det gäller produktivitetens utveckling. Jag tror att Bo Bernhardssons uppfattning är något skev och har kanske influerats av den svartmålning som har blivit kutym för Socialdemokraterna. Jag ser inte hur produktivitetens utvecklingen skulle missgynnas av att människor flyttas bort från utanförskap och till ett innanförskap.

Vi kan naturligtvis tycka att det finns orimliga krav på vinster från bankerna och att det finns en kultur som gör att avkastningskraven är alldeles helt skeva. Men att tro att bankerna av sitt hjärtas godhet inte skulle övervältra kostnaderna på konsumenterna om man ställer ytterligare krav på dem är en otroligt naiv syn på hur bankerna fungerar. Jag tror inte att det skulle gagna konsumenterna, och jag tror definitivt inte att det skulle gagna tillgängligheten för betaltjänster i ett bredare perspektiv.

När det gäller etableringar av sparbanker och möjligheterna för nya sparbanker att växa till måste både Bosse och jag förstå att regelbördan och rapporteringsskyldigheterna i sig kanske är ett större etableringshinder än tillgången på kapital. Det måste vara positivt om man verkligen värnar om att det ska etableras nya sparbanker. Att bredda utredningen och se till hur en bättre konkurrensneutralitet relativt storbankerna skapas måste vara någonting som även Bo Bernhardsson bejakar.

Anf. 12 BO BERNHARDSSON (S) replik:

Herr talman! Jag tror att det är så dystert att någonstans kommer alla kostnader till sist att landa hos konsumenterna eller skattebetalarna. Just därför måste man ha en bra reglering av bankverksamheten. Just därför måste det finnas en konkurrens som begränsar möjligheterna att plocka ut vinster. Det är just därför vi måste agera och därför som staten måste vara en stark aktör på bankmarknaden. Om bankerna släpps helt fria kommer de att plocka ut orimliga vinster, lämna människor bakom sig och vältra över alla kostnader på konsumenten. Det är därför vi ska vara aktiva och ha en bättre bankpolitik.

Jag blir bekymrad. I fyra år har regeringen funderat, utrett sparbankerna internt och talat om att göra grundligare utredningar. Nu vidgas uppdraget till att ta in andra utredningsuppgifter. Det är kanske inte fel, men jag blir inte lugnare – just därför att det har gått så långsamt tidigare.

Av betänkandet framgår att frågan om egenkapitalbevis kan belysas – *kan*, det står inte ska. Det gör mig också orolig. Jag läser hela tiden in att

regeringen och majoriteten egentligen inte är intresserad. Jag kan inte värja mig mot den misstanken. Man är egentligen inte särskilt intresserad. Frågan kan utredas. Ska den utredas? Vi tycker att den ska utredas och att en lösning ska presenteras för att öka mångfalden och konkurrensen i banksektorn och säkra sparbankernas framtid.

Värför drar man frågan i långbänk? I många fall beror det på att man inte tror att man ska få majoritet i kammaren för olika förslag. I det här fallet tror jag att ni skulle få majoritet om ni lägger fram ett vettigt förslag.

Anf. 13 JÖRGEN ANDERSSON (M) replik:

Herr talman! Socialdemokraternas och Bo Bernhardssons aversion mot vinster är icke okänd. Den förekommer i olika sammanhang. Jag tror tvärtom att vinster skapar mervärden och tillväxt. Att det sedan finns överdrivna avkastningskrav inom finanssektorn – det begränsar sig kanske inte till finanssektorn – säger väl något om systemet som sådant. Där kan vi nog förenas i att det finns en hel del att göra.

När det gäller sparbankerna är vi egentligen inte oense om att vi gärna vill se att villkoren för en bättre konkurrens och en tydligare konkurrensneutralitet är önskvärd. Jag tycker att det är bra och välkomnar när man nu så tydligt har signalerat att man har för avsikt att faktiskt verka i den riktningen.

Jag hoppas att Bo Bernhardsson och jag tillsammans kan fortsätta att sätta press på regeringen att lägga fram förslag som ökar sparbankernas möjligheter samt stärka konkurrensen och konkurrensneutraliteten för sparbankerna. Vi är egentligen inte oense.

Anf. 14 CARL B HAMILTON (FP):

Herr talman! Låt mig börja med att instämma med Bo Bernhardsson. Han sade att banker inte är som andra företag. Det är naturligtvis riktigt. Vi har sett exempel på att banker och banksystem har blivit en stat i staten, kanske inte så mycket i Sverige men i andra länder, under bankkrisen.

Sverige har särskilda bestämmelser för bankerna, och det finns en särskild finansinspektion. Det här pekar på ett grundläggande problem i banksektorn, som i och för sig inte är nytt utan har funnits i alla tider. Vi bygger upp olika regler som ska skydda mot bankers felanvändning av sina resurser. Vi kräver oktroj, och vi sätter upp olika typer av regler. Vi vidtar en mängd åtgärder som återspeglar att banker inte är som andra företag. Men dessa regler, staket och skydd skapar samtidigt vinster. De skyddar de existerande bankerna mot uppstickare och konkurrens. Det är därför på det sättet lättare att göra vinster i banker än i andra företag. De är mindre konkurrensutsatta.

Därför försöker man noga reglera riskdrivna bonussystem. Höga ersättningar i bankerna är otvivelaktigt ett resultat av dilemmat att samtidigt som man vill skydda landet, medborgarna och företagen mot bankkollaps skapar man också risk för övervinster. Feta katter, fat cats, brukar det heta på engelska i banksektorn. Detta ligger också i botten på en del av de problem som har diskuterats.

Vi har att hantera detta dilemma år efter år, årtionde efter årtionde och kanske faktiskt också århundrade efter århundrade. Diskussionen om

konkurrens i banksektorn håller vi i stort sett alla med om. Samtidigt skapar vi och upprätthåller regler som begränsar konkurrensen.

Sedan har vi frågan om kontanthantering. Jag ska försöka undvika att upprepa vad som har sagts, men jag tycker att vi måste vara medvetna om att om vi lagstiftar om att banker ska ha skyldighet att ha kontor kan vi få samma problem som med mackarna och mackdöden – bankerna stänger sina kontor därför att de är olönsamma.

Då kommer man till den andra lösningen på detta. Det är delvis den som regeringen har aviserat i vårpropositionen, nämligen betydligt mer pengar till landsbygdservice. 700 miljoner kronor har anslagits, varav 400 miljoner kronor nu i vårbudgeten. Det är för olika typer av service på landsbygd, som jag förutsätter kan omfatta även banker, kontanthantering och kontanthanteringshjälp från affärer och mackar på landsbygden – jag höll på att säga lanthandlar, men sådana finns ju inte längre.

Som Jörgen Andersson påpekar bör kontanthantering vara ett konkurrensmedel för en del banker. För Handelsbanken är det så. De säger: I varje kontor hanterar vi kontanter, vi i Handelsbanken. De andra bankerna gör inte det, men de bör fundera på om de inte skulle göra det. Det låter kanske lite rätt att säga att man ska byta bank, men det ligger ändå något i det.

Det har diskuterats om man är för eller emot ny teknik. Det är klart att vi är för ny teknik. Jag vill även på denna punkt påpeka att det i vårpropositionen finns mycket stora resurser för utbyggnad av bredband. Jag har skrivit att det är 3,25 miljarder fram till 2020. Det är alltså en mycket stor investering som görs, vilket underlättar för dem som vill göra bankaffärer genom internet.

Så till detta med sparbankerna. Jag tycker att oppositionen undviker en grundläggande fråga. I betänkandet beskrivs att problemet – anledningen till att man inte bara kan införa egenkapitalbevis – är att banker då ska gå med enskilt vinstintresse. Det är en annan typ av bank än de traditionella sparbankerna. Det blir en hybrid mellan den traditionella sparbanken och en affärsbank med bankaktier. Man måste reda ut vad som menas med detta.

Det jag tycker är viktigt i sammanhanget är att sparbankernas roll i svensk historia inte är någon Sörgårdshistoria. Tvärtom har sparbankerna under bankkrisen i början av 90-talet och i Baltikum dess värre varit de som har haft störst problem. Problemet har varit att de har haft svaga ägare och att en del sparbanker i praktiken har förefallit vara ägarlösa. Då blir det olika typer av excesser, som sedan leder till stora förluster.

Då är frågan: Kommer egenkapitalbevis – som är ett sätt att införa enskilt vinstintresse i de här sparbankerna – att förbättra eller försämra situationen? Det är möjligt att det skulle medföra ett starkare ägarintresse, starkare ägare i sparbankerna som skulle minska riskerna för att sparbankerna går omkull och gör överdriven utlåning, som sedan leder till förluster. Det skulle tala för egenkapitalbevis.

Det är lite lustigt att den person som allra mest har drivit denna fråga – om enskilt vinstintresse i en viss typ av banker – är en vänsterpartist, Ulla Andersson. Det är på något sätt ödets ironi. Vi kan återkomma till det om ni vill.

Jag tycker som sagt att sparbankerna har varit svaga ägare. Hur kommer egenkapitalbevis att påverka? Det är en viktig fråga i sammanhanget.

Uppdelning av banker har jag inte så mycket att tillägga om. Frågan har varit uppe här redan. I Sveriges fall är det lite att skjuta löss med kanon att säga att vi ska dela upp de fyra eller fem banker som skulle vara aktuella. Jag tror att det är enklare att man har en stark finansinspektion och går in med variationer beträffande kapitaltäckningskraven beroende på konjunkturen och att man har ett robust system för att ta hand om krisande banker i efterhand, som det står i utskottsmajoritetens text.

Att dela upp bankerna är en mycket drakonisk åtgärd. Det tycker jag egentligen återspeglar situationen i en del andra länder, där banker faktiskt är stater i staten. Enda sättet att klippa ned bankerna är att dela upp dem. Men jag tror att vi har en så stark statsmakt och en så effektiv finansinspektion och nya stabilitetsråd och andra saker att vi i Sveriges fall inte behöver vidta denna drakoniska åtgärd. Jag kan inte se att det är en ideologisk fråga, utan det handlar mer om att anpassa åtgärderna för att kontrollera bankerna efter den lokala situationen i olika länder.

Detta med konsumenterna har jag redan varit inne på, om bättre konkurrens är lösningen eller inte.

Det var lite kul att Ulla Andersson började tala om utsugning. Äntligen marxistiskt språkbruk från en vänsterpartist! Jag har i flera år längtat efter att ge mig in i diskussionen om marxistisk ekonomi, men jag har alltid snuvats på den konfekten.

Men låt mig fråga Ulla Andersson och andra som kanske tittar på detta: Vi som har suttit i riksdagen och håller på med ekonomi vet att det alltid finns ett krav på oss att man från statens sida måste se till att det finns mer kapital. Det kravet har kommit vare sig räntan är 5 procent, 4 procent eller som nu 0,75 procent. Det är alltid en brist på kapital. Men jag tror att det är ett feltänk.

Om det finns projekt i svensk ekonomi som inte är lönsamma vid en riksbanksränta på 0,75 procent börjar man undra: Ska de projekten verkligen genomföras? Klarar man inte det är man inte särskilt lönsam – tvärtom. Senare kommer naturligtvis räntan att gå tillbaka till 3 eller 4 procent, och då ligger man ännu sämre till.

Jag tror att man ska se det så att det finns en del hjältar i vardagen, på banker och på andra håll, som avstyrker investeringsprojekt. De personerna är nödvändiga. På samma sätt finns det hjältar i vardagen på Kronofogdemyndigheten och andra sådana ställen. Alla projekt ska inte genomföras. Alla banklån ska inte ges.

Men ett problem i botten – med min syn att det finns ett antal projekt som inte ska genomföras – är att det förefaller finnas en brist på investeringsmöjligheter och projekt i Sverige. Vi har sedan flera år tillbaka ett jättelikt bytesbalansöverskott. Det är att exportera kapital. Varför investeras inte detta kapital i Sverige?

En sektor som är underkapitaliserad eller som vi inte investerar tillräckligt mycket i är bostadssektorn, bostadsbyggandet. Där är hyresregleringen sedan 1943 enligt min mening en viktig förklaring. Men hur man än vill förklara detta är det alldeles uppenbart att det skulle krävas mer investeringar där och att det svenska finansieringssystemet inte har levererat detta. Men problemet där tror jag inte ligger så mycket på bankerna som på oss politiker och framför allt tidigare generationer av politiker.

Anf. 15 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr talman! Jag driver frågan om sparbankerna eftersom jag känner till deras roll på landsbygden. Om man tittar på finanskrisen kan man se: På de orter där sparbankerna fanns fick företagen fortsatt tillgång till kapital för sina investeringar och kunde fortsätta sin verksamhet, men på de orter där sparbankerna inte fanns, utan någon av de fyra storbankerna fanns, drogs beslutanderätten bort från de lokala kontoren, företagen fick ändrade lånevillkor, och det påverkade deras möjligheter att upprätthålla sysselsättningen.

Sparbankerna har en otroligt viktig roll på landsbygden, och det är utifrån det – och helt enkelt för att öka bankkonkurrensen – som jag vill se till att de kan stärka sin ställning där.

Därför tycker jag att det är allvarligt när regeringen inte tar den frågan på allvar. Jag undrar också om Folkpartiet verkligen gör det. Ibland undrar jag till och med om Folkpartiet verkligen ingår i en regering när jag hör Carl B Hamiltons inlägg här från talarstolen.

Jörgen Andersson talar om herrans tukt och förmaning, och Carl B Hamilton hänvisar till att vi har Finansinspektionen. Men vi har en politik i dag som gynnar de fyra storbankerna på ett sätt som gör att det helt och hållet snedvrider konkurrensen på bankmarknaden. Det är ingen annan verksamhet som har staten bakom ryggen på det sätt som de fyra storbankerna har. Tittar man på vilken effekt det har kan man se att det är ungefär 30 miljarder per år som de fyra storbankerna tillsammans tjänar på detta, det vill säga hälften av deras vinster efter skatt.

Då tycker jag att man ibland behöver vidta drakoniska åtgärder, till exempel en bankdelningslag, för att komma till rätta med den problematiken. Med denna garanti bakom ryggen ökar bankernas spekulativa verksamhet. Det är själva grunden för deras excesser, eftersom mycket vill ha mer. Det gör att de tar större risker, blir mindre granskade och lånar billigare själva och kan på det sättet ha ännu mer spekulativ verksamhet. För att komma till rätta med detta och förebygga en ny finanskris måste man göra någonting mer drastiskt än att öka kapitaltäckningskraven. Det är bara en droppe i havet om det smäller till.

Anf. 16 CARL B HAMILTON (FP) replik:

Herr talman! Det är riktigt, som Ulla Andersson säger, att bankverksamheten till sin karaktär är sådan att regeringar och parlament sedan årtionden eller århundraden har infört olika regler som ska skydda resten av samhället mot en bank som går i konkurs. Detta sade jag också i mitt anförande. På den punkten är vi möjligen inte helt oense, även om vi självklart inte är ense.

Min invändning handlar om att Ulla Andersson säger att bankdelningsreceptet bör tillämpas i Sverige. Jag tror att det är onödigt. Vi har en sådan stark stat, en sådan stark finansinspektion, stabilitetsråd, riksbank och så vidare. Därför är detta att skjuta löss med kanon. Jag tror att vi når syftet att kontrollera bankerna med de instrument vi har. Att dela upp dem tror jag är överdrivet.

Jag tror, Ulla Andersson, att om vi delade upp dem och gjorde denna stora förändring i svensk bankverksamhet skulle vi möjligen lura oss själva att tro att vi har löst problemet. I själva verket tror jag att problemet i huvudsak skulle bestå. I Sverige är det en stark finansinspektion,

Anf. 17 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr talman! Vi har i dag en banksektor som är ungefär fyra och en halv gånger vår bnp om vi räknar in bankernas verksamhet utomlands. De är alltså för stora för att tillåtas gå omkull, och de är för stora för att räddas. Då talar du, Carl B Hamilton, om att vi ska skjuta med hagelgevär eller vad det var.

Swedbank var faktiskt nära att gå omkull. De var bara timmar från att gå omkull för några år sedan. SEB var några dagar från att gå omkull. Nu är det ungefär som om det aldrig har hänt. De har utdelningsfest, de har bonusfest, och det verkar som om de gör allt de kan för att slippa undan kapitaltäckningskrav och så vidare.

När bankerna har staten, det vill säga skattebetalarna, bakom ryggen driver det fram en verksamhet som inte är samhällsnyttig. Oavsett hur strikt vi reglerar denna verksamhet kommer de att utgöra ett hot mot den finansiella stabiliteten så länge denna garanti finns kvar bakom ryggen. Eftersom de har staten bakom ryggen lånar de själva billigare på marknaden. Det är där som deras stora vinst kommer till stånd. Det gör att de själva kan sätta andra bankers konkurrensmöjligheter ur spel med hjälp av staten, och det är inte bra. Det gör också att de kan spekulera eftersom de spekulerar med andras pengar, kan man säga. Aktierna täcker bara ungefär 4 procent av deras omsättning.

Det är en spekulativ verksamhet som drivs fram av att staten finns bakom ryggen – någon form av moral hazard som inleds. Det är själva grunden till hela denna problematik. Då måste man komma åt den. Det gör man inte med lite högre kapitaltäckningskrav. Så är det. Hur starkt och stort Finansdepartementet än blir går det inte att helt undgå själva kärnfrågan, att staten garanterar bankernas verksamhet. Det måste vi komma till rätta med. Det är därför som vi föreslår en bankdelningslag. Men vi föreslår också en finansskatt på bankerna. Det skulle också påverka den finansiella stabiliteten.

Anf. 18 CARL B HAMILTON (FP) replik:

Herr talman! Vi har hört Ulla Andersson motivera sin ståndpunkt tidigare. Jag ska egentligen påpeka en företeelse snarare än att replikera, vilket jag tycker att jag redan har gjort. Det finns de i Sverige som är mycket negativa till samarbetet inom Europeiska unionen som syftar till att just hantera det problem som höll på att knäcka Swedbank och SEB i Lettland, nämligen bristen på gränsöverskridande bankinspektion och åtgärder som skulle hantera den typen av frågor. Det har blivit mycket viktigare sedan dess för svenska banker och för alla europeiska banker. Man måste ha en stark företrädare för det gemensamma europeiska intresset. I detta fall blir det väl ECB, till att börja med i alla fall, som håller bankerna i herrans tukt och förmaning och ser till att de inte spelar ut sina dotterbanker mot moderbanker, att de inte flyttar vinster och att de inte skapar finanskriser i enskilda medlemsländer som sedan sprider sig till andra länder.

Jag skulle välkomna om till exempel Ulla Andersson med sitt starka intresse för bankerna och bankväsendet anslöt sig exempelvis till Folk-

Prot. 2013/14:94
2 april

*Bank-, försäkrings-
och kreditupplysnings-
frågor*

partiet som är mycket intresserade av en starkare europeisk tillsyn och en starkare europeisk mekanism för att ta hand om banker som håller på att gå omkull. På det sättet tror jag att man skulle minska de stora riskerna i sammanhanget, och det är de gränsöverskridande bankernas excesser. Det vore välkommet om vi så småningom kunde få en enighet i detta hus om att den europeiska vägen att lösa dessa problem är den rätta vägen och den nödvändiga vägen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 17 §.)

9 § Ändrade prisregler enligt lagen om elektronisk kommunikation

Trafikutskottets betänkande 2013/14:TU15
Ändrade prisregler enligt lagen om elektronisk kommunikation (prop.
2013/14:72)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 17 §.)

*Tobaksfrågor,
alkoholfrågor
och narkotika-
och dopningsfrågor*

10 § Tobaksfrågor, alkoholfrågor och narkotika- och dopningsfrågor

Socialutskottets betänkande 2013/14:SoU13
Tobaksfrågor,
Socialutskottets betänkande 2013/14:SoU14
Alkoholfrågor och
Socialutskottets betänkande 2013/14:SoU17
Narkotika- och dopningsfrågor
föredrogs.

Anf. 19 CHRISTER ENGELHARDT (S):

Herr talman! Vi ska nu ha en gemensam debatt om tre motionsbetänkanden som var för sig tar upp tobaksfrågor, alkoholfrågor samt narkotika och dopningsfrågor. Dessa betänkanden berör mellan 11 och 48 motioner, vilket kan anses lite för ett så omfattande område inom folkhälsopolitiken. Men förklaringen är att en hel del motioner har avhandlats i samband med budgetdebatten som var strax före juluppehållet samt att utskottet har valt att behandla flertalet motioner genom förenklad behandling då dessa har varit uppe till behandling i tidigare betänkanden under denna mandatperiod. Därmed inte sagt, herr talman, att frågorna för den skull är oviktiga eller inte kommer att beröras i denna debatt, snarare tvärtom.

Herr talman! Låt mig få börja med området tobaksfrågor. Vi vet i dag att rökning är den vanligaste yttre orsaken till sjukdomar och för tidig död. Många av de tusentals kemiska ämnen som bildas när cigaretter

brinner har kända skadeeffekter på människan. Rökning och tobaksbruk har mycket stora folkhälsorisker.

Det är dock glädjande att andelen rökare i samhället minskar, men fortfarande är problemet mycket stort – ca 6 400 personer dör varje år av rökning. Att sluta röka innebär att cancerrisken minskar allteftersom tiden går efter rökstoppet. Passiv rökning under en längre period innebär samma hälsorisker som för rökaren. Ca 200 dödsfall per år beror på passiv rökning.

Trots att rökningens risker är väl kända röker ca 11 procent av männen och 13 procent av kvinnorna i Sverige. Hälften av alla rökare beräknas dö till följd av sin rökning. De förlorar i genomsnitt tio år av sin förväntade livslängd. Varje år orsakar rökningen ca 10 000 cancerfall i Sverige, vilket är ungefär 25 procent av alla cancerfall. Jag skulle våga mig på att säga att det bästa sättet att förebygga cancer är att sluta röka.

Nu vet vi att Cancerfonden i dagarna har kommit med en rapport och att även Socialstyrelsen har varit ute med en rapport om siffror kring rökning. Men oavsett, herr talman, är det tydligt att rökningen har mycket stora folkhälsorisker. Det hörs också fler röster för att vi politiskt bör fatta beslut om ett rökfritt Sverige. Regeringar och parlament i andra länder har redan gjort det. De har satt ett slutdatum för tobaksbruket och formar nu strategier för att fasa ut bruket.

Irland har gjort en plan för att bli rökfritt till år 2025. Nya Zeeland siktar på samma årtal, och Finland har bestämt sig för 2040 som slutår. Strategin med tobakspolitiska planer kopplade till ett slutdatum för tobaksbruket har internationellt fått namnet Tobacco Endgame.

Tobaks- och folkhälsoexperter i Sverige föreslår att regering och riksdag beslutar om 2025 som mål för utfasningen av rökningen i vårt land och att mindre än 5 procent av befolkningen då ska röka. Målet nås genom att Sverige på allvar och fortlöpande genomför den breda strategi som Världshälsoorganisationens tobakskonvention anvisar och som Sverige anslöt sig till redan 2005. Det är hög tid att vi i Sverige fattar ett utfasningsbeslut. Även om vi politiskt för dagen inte anser oss ha ett tydligt fastställt datum är det hög tid att vi börjar röra oss i den riktningen.

Enligt rapporten *The Tobacco Control Scale Status Report 2013 in Europe*, som är skriven av Luk Joossens och Martin Raw på uppdrag av the Association of European Cancer Leagues, hör Sverige till de länder i Europa som får bakläxa på sin tobakspolitik. I rapporten rankas 34 europeiska länders tobakspolitik och tobaksförebyggande arbete under 2013. Sverige har halkat bakåt i rankningen jämfört med tidigare mätningar, och vi ligger nu på elfte plats efter bland andra Turkiet, Spanien och Ukraina.

Enligt Margaretha Haglund, tobakspolitisk expert hos den oberoende tankesmedjan Tobaksfakta, visar undersökningen tydligt hur Sverige struntar i att förstärka sin tobakspolitik med de åtgärder som anses ha effekt på tobaksbruket. Tyvärr handlar det inte enbart om en rankning utan i slutändan om liv och död för våra barn och unga, säger Margaretha Haglund.

När en kartläggning genomfördes för första gången 2004 hamnade Sverige på femte plats bland Europas länder. Sedan dess har vi placerat oss allt sämre varje gång mätningen gjorts, och nu ligger Sverige alltså på plats elva – med 48 av 100 möjliga poäng. När det gäller offentligt

finansierade informationskampanjer om tobak har vi exempelvis inte fått några poäng alls eftersom inga sådana har genomförts. Våra textbaserade hälsovarningar – utan varningsbilder – på tobaksförpackningar ger bara 1 av 10 möjliga poäng på det området.

Rapportens författare skriver om Sverige att det inte har skett några tydliga tobakspolitiska framsteg här sedan 2005 då rökförbudet i serveringsmiljöer infördes.

Vi socialdemokrater har här i riksdagen motionerat vid olika tillfällen och lyft fram olika viktiga delar vi anser skulle kunna bidra till ett minskat tobaksbruk. Det handlar om att begränsa och stoppa den illegala försäljningen, att den legala försäljningen går i linje med tobakslagen, att ålderskontroll vid försäljning upprätthålls och så vidare. I ett av de betänkanden vi i dag debatterar har vi rödgröna fått majoritet för *en* av dessa viktiga delar, nämligen tillståndsplikt för försäljning.

För att minska tobaksbruket bland ungdomar anser vi det viktigt att minska tillgängligheten till tobak. Åldersgränsen för köp av tobak är i dag 18 år, men denna gräns upprätthålls inte alltid. För några år sedan infördes skärpta sanktioner och anmälningsskyldighet för cigarettförsäljning. Vi anser dock att det behövs ytterligare skärpningar för att incitamenten att sälja till minderåriga ska minimeras.

Vi föreslår därför att det görs en översyn av tobakslagen för att möjliggöra tillståndsplikt för försäljning av tobak. Det innebär att en handlare som säljer tobak till minderåriga skulle få sitt tillstånd indraget. En licensiering skulle kunna öka efterlevnaden av åldersgränsen, men den skulle även kunna minska den illegala importen och distributionen av tobak. Det är ingen hemlighet att det ofta är organiserad brottslighet som ligger bakom cigarettsmugglingen. Det intygar både tullen och polisen. En licensiering skulle tillsammans med insatser från tull och polis kunna minska det illegala inflödet av tobak.

Jag är glad att vi nu kan rikta ett tillkännagivande till regeringen att göra en översyn för att möjliggöra tillståndsplikt för försäljning av tobak och därefter skyndsamt återkomma till riksdagen med ett förslag på hur denna ska utformas. Det gäller givetvis, herr talman, om riksdagen vid dagens votering beslutar det.

Herr talman! Det andra och tredje området vi har att behandla i denna debatt är alkohol- och narkotikafrågor. När det gäller inriktningen på arbetet mot droger bör de förebyggande insatserna stödjas av en restriktiv alkoholpolitik och en tydlig narkotikalagstiftning. För att en restriktiv alkoholpolitik ska bli effektiv är det viktigt att detaljhandelsmonopolet, alltså Systembolaget, försvaras. Systembolaget är, vid sidan om en aktiv prispolitik, ett av våra viktigaste alkoholpolitiska instrument för folkhälsan på detta område.

Det finns också andra viktiga delar vi socialdemokrater lyfter fram som förslag och som mycket väl ryms inom den restriktiva alkoholpolitiken. Förslagen är exempelvis

- att alkoholreklamen begränsas
- att en effektiv ålderskontroll sker vid försäljning och servering av alkohol

- att svensk alkoholskatt betalas vid import av alkoholdrycker för privat bruk
- att alkoholnätthandlars aktiviteter i Sverige stoppas
- att alkoholskatterna höjs
- att Sverige fortsätter att arbeta för höjda minimiskatter på alkohol inom EU samt minskade införselkvoter på alkohol.

Vidare bör möjligheterna att införa varningstexter på alkoholförpackningar prövas. Det skulle göra det svårare att smuggla och sälja vidare förpackningar som saknar märkning. Den nationella skattemärkning som EG-rätten tillåter är en åtgärd med liknande effekt. Det är också viktigt att prövning av serveringstillstånd ses som en social fråga i kommunerna och inte bara som en näringslivsfråga.

Herr talman! Kraftsamling för arbetet med ungdomar när det gäller alkohol och narkotika har för oss socialdemokrater länge varit ett prioriterat arbete – även när vi var i regeringsställning. Utgångspunkten som vi ser det är att det behövs en stark nationell resurs för att driva det alkohol- och narkotikaförebyggande arbetet i en tid då ungdomar har ökad tillgänglighet till både alkohol och narkotika och i en tid då totalkonsumtionen av alkohol hos befolkningen har ökat.

År 2011 hävdade Riksrevisionen i sin granskning av det statliga stödet i alkoholpolitiken, RRS10, att det inte går att hävda att den bidragsstödda verksamheten till kommuner och ideella organisationer gett någon särskild effekt. Enligt Riksrevisionen framstår det inte heller som troligt att de statliga myndigheternas tillsyn påverkar barns och ungdomars tillgång till alkohol eller deras alkoholkonsumtion. Riksrevisionen ifrågasätter därför om det är effektivt att staten fortsätter med sitt stöd till lokalt förebyggande arbete, i varje fall som stödet hitintills inriktats, styrts och följts upp.

Lokalt förebyggande arbete är oerhört värdefullt och bör stödjas även i fortsättningen, men samhället måste bli bättre på att koordinera sina insatser, involvera föreningsliv och andra ideella krafter och nå de unga som befinner sig i riskzonen. Alkoholkonsumtionen är en central faktor när det gäller sociala problem och våld bland ungdomar.

Att minska alkoholbruket bland ungdomar är av största vikt. Visserligen kan det noteras en minskning i ungdomars alkoholkonsumtion, men det handlar om en minskning från en hög nivå.

Förvisso ser vi positivt på ANDT-strategins långsiktiga mål att antalet barn och unga som debuterar tidigt med alkohol successivt ska minska. Men vi socialdemokrater anser att det behövs en ambitionshöjning när det gäller arbetet för att minska alkoholbruket bland ungdomar. Som socialdemokrat ser jag inget hinder i att vi håller en fortsatt hög nivå samt att vi kan göra en ambitionshöjning även när siffrorna för dagen går i positiv riktning. Det vi efterlyser är koordinerade insatser, och vi behöver knyta ihop de nationella, regionala och lokala nivåerna.

Vi har som en del i detta föreslagit att regeringen får i uppdrag att utarbeta en nationell handlingsplan för att minska alkoholbruket bland ungdomar. Vid utarbetandet av en handlingsplan bör behovet av förändringar i lagstiftningen prövas samtidigt som det utarbetas förslag när det

gäller arbete med attityder. Lokalt förebyggande arbete är viktigt ur flera aspekter, och det bör ses över hur lokalt, regionalt och nationellt preventivt arbete kan och ska samverka. Det tror vi socialdemokrater ökar medvetenheten om alkoholens roll för lokalsamhället, kommunerna och landstingen. Därigenom ökar stödet för att genomföra effektiva åtgärder, både lokalt och nationellt, som begränsningar av tillgänglighet, tillsyn av servering och polisarbete mot langning och olovlig försäljning.

Herr talman! Jag är glad att vi i utskottet har en majoritet i frågan om en nationell handlingsplan för att minska tobaksbruket bland ungdomar. Jag hoppas att det också blir riksdagens beslut vid dagens votering.

Herr talman! Den borgerliga regeringen drev under våren 2008 igenom att privatpersoner ska kunna föra in alkoholdrycker i Sverige också för annan persons räkning. Vi anser att beslutet var felaktigt. Utvecklingen har visat att beslutet inte fungerar som det var tänkt. Det finns en rad privata företag som via bland annat hemsidor tar emot beställningar och kör hem alkohol till privatpersoner. Dessa företag är i praktiken inte bara transportörer, som det var tänkt i lagen, utan bedriver också en förtäckt detaljhandel som undergräver detaljhandelsmonopolet.

Finland och Norge har förtydligat sin lagstiftning för att skydda sitt detaljhandelsmonopol. Sverige bör på samma sätt som våra nordiska grannar förtydliga lagstiftningen. Vi socialdemokrater anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om detta.

Flera av de nättaktörer som erbjuder svenskar att köpa alkohol är inte bara transportörer utan sysslar med alkoholförsäljning. De är ofta profilerade lågprisaktörer som lockar kunder genom att inte betala skatt och felaktigt påstår att kunderna inte heller behöver göra det. Vi har också sett exempel på rena samarbeten mellan dessa aktörer och vanliga livsmedelskedjor. Denna utveckling och uppluckring av detaljhandelsmonopolet måste stoppas.

Herr talman! Tull och polis har viktiga roller i kampen mot narkotika, men arbetet mot narkotika måste ske på bred front. Utvecklingen på nätet försvårar arbetet med att kontrollera tillgången till narkotika. Marknadsföringen på webbsidor och internetforum är tillgänglig för alla, vilket ökar risken för spridning. Ofta saluförs nya preparat som ännu inte narkotikaklassats.

Så snart ett preparat blivit narkotikaklassat kommer ett nytt preparat med liknande sammansättning ut på marknaden. För att komma åt detta har vi socialdemokrater drivit frågan om så kallad familjeklassning av narkotiska preparat. Vi har dock valt att inte reservera oss i frågan, då vi i socialutskottet fått del av synpunkter från Folkhälsomyndigheten, Läke- medelsverket, den nationella tullspecialisten och regeringen som samstämmigt vägt samman för- och nackdelar med familjeklassning. Fördelen är att man kan klassa ämnen som ännu inte dykt upp på marknaden, men nackdelen är att om det finns minsta tvekan måste ärendet avgöras i domstol. Detta är en process som enligt uppgift kan ta flera år. De ansvariga myndigheterna anser därför att det är viktigt att tills vidare fortsätta med en klassning ämne för ämne.

Genom riksdagsbeslut har myndigheterna fått ökade möjligheter att hitta de nya substanserna. Förfarandet vid klassificering är betydligt snabbare i dag än tidigare. Ändringen i narkotikalagstiftningen har också

gjort det möjligt för polis och tull att beslagta substanser i avvaktan på beslut om klassning.

Sverige har också vid flera tillfällen i samarbetet inom EU påtalat behovet av att påskynda handläggningen av narkotikaklassning, och EU-kommissionen arbetar med att ta fram förslag på hur detta ska gå till. Vi socialdemokrater har som sagt i detta läge valt att inte reservera oss i frågan om familjeklassning men avser att noga följa utvecklingen. Vi förbehåller oss dock rätten att återkomma i frågan.

Herr talman! När det gäller arbetet mot droger är det viktigt att Sverige har en fortsatt hög svansföring med målsättningen ett narkotikafritt samhälle och att vi inom politiken inte viker en tum för de narkotikaliberala krafter som ständigt försöker ta sig in i den politiska debatten och på den narkotikapolitiska arenan.

Det är med oro som jag i dag tar del av den debatt som försöker få fäste om legalisering av bland annat cannabis. Det som riktigt oroar mig är att det finns ett tydligt driv av unga framtida politiker i etablerade politiska ungdomsförbund. Jag ska citera en mening ur Centerpartiets ungdomsförbunds sakpolitiska program år 2013, som finns att läsa på deras hemsida: ”CUF anser att cannabis bör regleras och beskattas på samma sätt som alkohol.”

Jag är medveten om att de politiska ungdomsförbunden har en egen roll och en egen agenda, och det ska självklart så få vara. Jag kan ändå inte låta bli att säga att man får räkna med att omvärlden reagerar när ett etablerat ungdomsförbund, enligt mitt sätt att se det, skolar framtidens blivande centerpolitiska företrädare som enligt mig inte står på samma arena mot narkotikaliberaliseringen.

Herr talman! Jag vill upprepa det jag nyss sade, att det är viktigt att Sverige har en fortsatt hög svansföring med målsättningen ett narkotikafritt samhälle och att vi inom politiken inte viker en tum för de narkotikaliberala krafter som ständigt försöker ta sig in i den politiska debatten och på den narkotikapolitiska arenan.

Herr talman! Med det anförda står vi socialdemokrater självklart bakom samtliga våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall till reservation 2 i betänkande SoU13 *Tobaksfrågor*, och till reservation 2 i betänkande SoU14 *Alkoholfrågor*. Vidare yrkar jag bifall till socialutskottets tillkännagivande i betänkande SoU13, punkt nr 6, *Tillståndsplikt för försäljning*, och avslag på reservation 4, och jag yrkar bifall till socialutskottets tillkännagivande i betänkande SoU14, punkt nr 9, *Handlingsplan för minskat alkoholbruk bland ungdomar* och avslag på reservation 7.

I detta anförande instämde Ann Arleklo, Lennart Axelsson, Lena Hallengren, Gunnar Sandberg och Meeri Wasberg (alla S).

Anf. 20 ISABELLA JERNBECK (M):

Herr talman! Grunden i de tre betänkandena är ANDT-strategin som vi beslutat om. Där finns de övergripande målen ett samhälle fritt från narkotika och dopning, minskade sociala och medicinska skador av alkohol och ett minskat tobaksbruk. Speciellt uppmärksammas åtgärder för att minska ungdomars tobaksbruk och alkoholkonsumtion och en nolltolerans mot narkotika.

Den inriktning för alkohol, narkotika, dopning och tobak som har beslutats ligger fast 2011–2015. Här finns konkreta åtgärder för att nå förslagen i propositionen. Det finns också långsiktiga, breda satsningar på ett viktigt samarbete mellan kommuner och landsting. Det pågår åtgärdsprogram under hela denna tid; i dag pågår det tredje sedan strategin beslutades. I varje budget finns också statliga uppdrag och satsningar. Dessutom finns ett uppdrag om utvärdering av strategin där man tittar på hur målen uppfylls och om ANDT-politiken är ändamålsenlig.

Hur ser läget ut i dag? Jag ska börja med tobaken. Här finns både en positiv utveckling och oroande trender. I dag röker ungefär 10 procent av Sveriges befolkning dagligen. Lägger vi till då-och-då-rökarna hamnar vi lite högre. Det är en halvering av rökningen sedan 80-talet. Det är bra om vi jämför med EU där ett land som sticker ut är Grekland med 40 procent rökare.

Det oroande är att bland ungdomar i årskurs 2 på gymnasiet röker ungefär 40 procent. Vidare skulle en tredjedel av alla cancerfall i Sverige kunna undvikas om alla slutade röka. Varje år har Sverige 12 000 dödsfall på grund av rökning – det är en högre siffra än Socialdemokraternas representant redovisade – och i hela EU är det 700 000 dödsfall på grund av rökning.

Det är därför viktigt att vi gör ännu fler informationsinsatser och visar att det är nolltolerans som gäller där barn och ungdomar rör sig, till exempel på skolgårdar, talar om skadliga effekter och visar dem och ser över hur vi kan få fler rökfria platser.

Folkhälsomyndigheten har fått i uppdrag av regeringen att titta på effekterna av passiv rökning, erfarenheten från andra länder och om rökningen i sin helhet minskar om den förbjuds på fler platser.

Vi har också tagit beslut om kontrollköp, vilket införs från den 1 maj i år. Det är bra att tillsynen av försäljningen av cigaretter på så vis förbättras.

I utskottet har vi diskuterat försäljning av tobak och om det för handlaren ska krävas tillstånd eller som i dag anmälning. Frågan har varit om tillstånd minskar den olagliga försäljningen eller enbart ökar krånglet för företagarna. Vi har landat i att det ger ökat krångel och byråkrati, men ger det effekt?

Ett av mina barn är under 18 år, och jag frågade honom och hans kompisar om det är många i deras ålder som röker. De svarade att det är många. Då frågade jag hur de får tag i cigaretter, och de förstod inte frågan. Det är bara att handla i tobaksaffären, sade de. De fattade inte varför jag frågade hur de får tag i cigaretter, för det är så lätt.

Tillståndsplikt kan i och för sig vara bra, men jag tror att vi måste göra mer. Vi måste titta på tillsynen, för det ska förstås inte säljas cigaretter till ungdomar under 18 år. Det ska vara lika svårt som att handla på Systembolaget för dem under 20 år.

Vi har också diskuterat frågan om plain packaging. Konstitutionsutskottet har uttalat att det skulle strida mot tryckfrihetsförordningen, alltså att vår grundlag inte tillåter det. Men med det nya tobaksdirektivet inom EU blir det möjlighet att sätta bilder och texter på 65 procent av förpackningen, vilket är bra. Kanske kan de hemska varningsbilderna avskräcka någon.

Att höja tobaksskatten är ett annat instrument som är bra. När jag besökte tullen för ett par veckor sedan berättade de dock att när tobaksskatten höjdes väldigt mycket på 80-talet ökade smugglingen. Beslagen ökade från 50 000 cigaretter i månaden till 1 miljon cigaretter i månaden. Det är alltså fråga om en avvägning.

En annan bra sak i tobaksdirektivet är att man ska kunna märka cigaretter, spåra dem som kommer in olagligt och beslagta dem.

Jag fortsätter med narkotikan. Här är trenderna inte positiva. Det finns en allmän attityd och inställning till vissa droger, till exempel cannabis, som är mer liberal. Många förespråkar en avkriminalisering. Det finns liberaliseringsströmmar runt om i världen, till exempel i delstater i USA och i landet Uruguay.

Det oroande är att det inte är fråga om att några nya forskningsrön visar att det är ofarligt att bruka cannabis utan att det är en folkopinion som har fått politikerna att svänga och släppa det fritt. Forskning visar att det är farligt med cannabis, speciellt för ungdomar eftersom hjärnan inte är fullt utvecklad förrän i 25-årsåldern. Det är dokumenterat att det speciellt påverkar närminnet.

Därför är det bra att vi står fast vid en mycket restriktiv narkotikapolitik. Regeringen utreder också skärpning av straff för narkotikabrott.

Utskottet har också diskuterat familjeklassning av narkotika, det vill säga att kunna narkotikaklassa ämnen som har ungefär samma effekt, för att hindra spridning. Det är en bra tanke eftersom vi vill hindra spridning. Nackdelen är dock, som Christer Engelhardt beskrev, att man vid minsta tvekan om ett enskilt preparat måste gå till domstol, vilket kan ta lång tid.

Därför ligger myndigheternas rekommendationer att klassa ämne för ämne fast. Det är tre myndigheter som har gett sin syn på detta. Folkhälsomyndigheten anser att det är säkrare att bedöma ämne för ämne. Läkemedelsverket ser inte familjeklassning som ett alternativ. Även Tullverket har varit skeptiskt till detta.

Regeringen har vidtagit åtgärder för att minska tidsåtgången så att man ska kunna klassa nya substanser snabbare. Utvecklingen följs noga, för vårt mål är att hindra spridning av droger. Även inom Europasamarbetet arbetas det med dessa frågor. Att polis och tull kan beslagta substanser i väntan på klassning är bra.

Herr talman! När det gäller alkoholen finns det vissa positiva trender. Sedan 2004 har alkoholkonsumtionen minskat, bland annat bland ungdomar. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN, har gjort undersökningar som visar att fler inte dricker alls och att konsumtionen har gått ned. I alla grupper har den gått ned utom i riskgruppen kvinnor 60–80 år.

Det finns givetvis stora folkhälsoproblem med bruk och missbruk. Siffrorna pendlar mellan att 330 000 och 600 000 personer över 18 år lider av ett farligt bruk eller missbruk. Ungefär 80 000 räknas som tunga missbrukare.

Det ligger ett stort ansvar på kommuner och landsting att möta dessa personer och sätta in hjälpinsatser. ANDT-strategin gör det också tvingande att samarbeta i dessa frågor.

Socialstyrelsen har i veckan presenterat nya nationella riktlinjer för missbruks- och beroendevård där tillgängligheten till psykosocial behandling i primärvården och företagshälsovården ökas.

Det är prioriterat att arbeta för att minska alkoholkonsumtionen bland ungdomar. Mycket görs redan i dag, och det är som jag sade tidigare positivt att alkoholkonsumtionen har gått ned.

Hur mycket har den då gått ned? Låt mig ge några exempel. Sedan man började mäta 1977 har vi i dag den lägsta nivån bland pojkar i årskurs 9. För flickor i samma årskurs är det den lägsta konsumtionen sedan 1986. För gymnasieungdomar har den också gått ned och är den lägsta nivån sedan 2004.

I regeringens åtgärdsprogram finns konkreta exempel på metoder för att skjuta upp debuten och den skadliga konsumtionen samt för att minska langningen och upprätthålla åldersgränsen.

En viktig grupp är förstås föräldrarna. Genom arbetet i Tänk om får man med föräldrarna, som ju är de viktigaste personerna i ungdomarnas liv också när det gäller att få ned konsumtionen.

Ett annat prioriterat mål är ökad kunskap om marknadsföring av alkohol och effekten av den på konsumtionen. Även här har det gjorts en utredning och kartläggning av i vilken omfattning barn och ungdomar exponeras för reklam i digitala medier. Här finns förslag på marknadsföringsavgifter. Utredningen har överlämnats till regeringen och bereds i Regeringskansliet.

Ytterligare utredning pågår när det gäller marknadsföring och e-handel. Regler för tillsyn gäller marknadsföring och hemleveranser. Det finns i dag ett kommittédirektiv om e-handel och hemleverans av alkoholhaltiga drycker till konsumenter. Man ska särskilt titta på åtgärder som förhindrar att ungdomar under 20 år att få tillgång till alkohol.

Herr talman! Efter dessa kommentarer till de tre betänkandena yrkar jag bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 21 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik:

Herr talman! Isabella Jernbeck sade i sitt anförande att hon har en högre siffra än jag för antalet dödsfall i Sverige beroende på rökning. Socialstyrelsen kom ju för en månad sedan med en rapport som pekade på den siffran, men man räknade då ihop olika aspekter, till exempel dödsfall direkt relaterade till rökning och dödsfall till följd av sjukdomar som orsakats av rökning och som tidigare inte räknats in i statistiken. Cancerfonden kom med sin rapport i går, tror jag att det var.

Jag sade i mitt anförande att vi vet att det finns olika siffror i det här sammanhanget. Naturligtvis får man ha viss reservation för att alla siffror man använder kanske inte alltid är korrekta, men vi är överens om, Isabella, att rökningen är ett stort hälsoproblem och innebär en stor cancer-risk. Som jag också sade i mitt anförande förlänger man livet bara man bestämmer sig för att sluta.

Isabella ger sig på det tillkännagivande som vi har från socialutskottets sida om tillståndsplikt för försäljning av tobak. Branschen själv, genom branschorganisationen Svensk Servicehandel & Fast Food, lyfter fram det här som en viktig aspekt, har själv jobbat i den riktningen och ser gärna en tillståndsplikt. Majoriteten säger att det kommer att öka administrationen. Ja, säger branschen, det kan betyda att administrationen ökar en del, men vi ska ha administrationen där den behövs och ta bort den där den inte behövs.

Därför skulle jag vilja ställa en fråga till Isabella om detta med att vi ändå sjunker i de internationella mätningarna. Vad avser regeringen egentligen att göra för att möta upp de dåliga placeringar som vi har fått?

Anf. 22 ISABELLA JERNBECK (M) replik:

Herr talman! Först vill jag kommentera det här med tillståndsplikten. Man anmäler sig och får tillstånd att sälja cigaretter, men den rätten kan också dras in. Jag menar att det viktigaste i det här är att se till att tillsynen fungerar.

När det gäller vad vi gör ser vi nu till exempel över rökfria miljöer. Personligen tycker jag att det är en viktig sak att få ned rökningen. Men innan man tar ett beslut måste man också utreda det för att se om det leder till att färre personer utsätts för passiv rökning och till att fler inte röker. Är det så är det åtgärder som det går att motivera och som ska vidtas.

Man tittar nu på hur ANDT-strategin har slagit ut och vad det finns för åtgärder, så det pågår alltså en hel rad arbeten.

Anf. 23 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik:

Herr talman! Det är bra att det pågår en del arbeten, men det är ändå så att vi har haft den här regeringen i snart åtta år. En av de sista åtgärderna som vi vidtog på området när vi var i regeringsställning var att vi införde rökfria serveringsmiljöer. Rapporten som jag hänvisade till i mitt anförande pekar på att det egentligen inte har skett någonting på området sedan dess. Samtidigt nås vi av de här alarmerande siffrorna som tydligt pekar på hur ohälsosam rökningen är och hur ohälsosam den också är för de människor som befinner sig i rökarens närhet. Det kan pratas om utserveringar och det kan pratas om rökning i bilar och på andra ställen där det förekommer, så det finns ändå anledning för regeringen att vara lite självkritisk när det gäller varför man inte har gjort några krafttag på det här området inom tobakspolitiken.

Det är fortfarande så, som jag också sade i mitt anförande, att vi ligger långt efter många andra länder. Turkiet, Spanien och Ukraina ligger före oss på det här området, och jag är övertygad om att det finns många saker som man gott och väl skulle kunna ta sig till och göra verklighet av på det här området.

Jag hänvisade också i mitt anförande till att flera länder nu inför stoppdatum för rökning. Jag refererade till Irland och Finland och även till det som kallas för Tobacco Endgame där man anger 2025 som stoppår. Vad anser majoriteten i Sveriges riksdag när det gäller att börja jobba för att komma fram till ett stoppår för rökningen?

Anf. 24 ISABELLA JERNBECK (M) replik:

Herr talman! Man kan se att rökningen går ned år för år. Det är ändå ett slags bevis för att det är åtgärder som gör verkan här. Jag tycker att det är bra att vi har tagit beslut om att kontrollköp ska kunna göras igen. Jag tycker även att det i tobaksdirektivet, där Sverige har varit med och arbetat, finns många åtgärder för att minska rökningen och tillgången till cigaretter.

När det gäller ett slutdatum ska man komma ihåg att i de länder som har ett sådant totalförbud har man inte tobak, utan man har ett mål att

*Tobaksfrågor,
alkoholfrågor
och narkotika-
och dopningsfrågor*

tobaksrökningen ska gå ned. Jag sympatiserar med intentionen att sätta något slags slutdatum även om regeringen inte har samlat sig kring det. Jag tycker att det är viktigt, och för min del skulle vi kunna göra det på en gång.

Målet är hela tiden att vi ska få ned bruket av cigaretter, men nu är det inte förbjudet att röka, och det är hela tiden en avvägning vilka beslut man kan ta.

Anf. 25 MAGNUS EHRENCRONA (MP):

Herr talman! Alkohol, tobak, narkotika och dopning skapar stora kostnader för vårt samhälle. Dessutom skapar det lidande för enskilda individer och anhöriga. Förebyggande arbete är inte det lättaste när alkoholreklamen bokstavligen sköljer in över oss i samhället i dag.

Enligt en reklammätning av TNS-Sifo har investeringarna i alkoholreklam för första gången passerat nivån 1 miljard kronor i vårt land. Alkoholreklamen har sedan 2008 klättrat från plats 25 till plats 11 bland de olika varugrupper som Sifo mäter. Det innebär större investeringar än till exempel reklam för kläder, kosmetika, godis och choklad. Det är en skrämmande utveckling. Dessutom finns det i siffran 1 miljard kronor ett mörkertal för marknadsföringen på internet, inte minst sociala medier. Det kan man inte mäta på samma sätt som i andra medier, och den riktiga siffran är alltså ännu högre.

Reklamen som riktas mot svenska folket och speciellt ungdomar är omfattande. Alkoholreklamens utbredning har exploderat, och det sammanfaller med den tidsperiod som den borgerliga regeringen i praktiken har släppt marknaden lös för kommersiella företag, som Christer Engelhardt nämnde tidigare, som har hemleverans av alkoholdrycker. Var det verkligen så som det var tänkt från er i Alliansen? Det är en berättigad fråga. Det här underminerar Systembolagets monopol. Alla partier har ju tidigare sagt sig vara för detaljhandelsmonopolet, så det är en intressant fråga att diskutera.

Vi ser allvarigt på det här från Miljöpartiets sida. Vi anser att det är hög tid att införa ett förbud mot den här förmedlingen av alkoholdrycker som vi var emot från första början. Vi gröna anser dessutom att ett generellt förbud mot alkoholreklam vore önskvärt i enlighet med Världshälsoorganisationens alkoholstrategi. Vår inställning är att folkhälsan alltid måste väga tyngre än marknadskrafterna hos exempelvis alkoholindustrin och andra ohälsosamma branscher som till exempel tobaksindustrin.

Ytterligare en aspekt på alkoholpolitiken är de sociala och etiska kraven i producentledet. Vi har en reservation som gäller det. Vi anser att Systembolagets ägardirektiv måste ändras för att värna arbetsrätt och sociala krav och så att mänskliga rättigheter respekteras hos leverantörer och producenter i högre grad än i dag. I går kväll kunde vi till exempel se *Korrespondenterna* i SVT. Där uppmärksammades situationen för tusentals arbetare i Nicaragua som skördar sockerrör till alkohol som vi konsumerar i västvärlden. Programmet visade att de på grund av arbetsförhållandena avlider genom njursvikt. Jag rekommenderar er att titta på programmet på SVT Play.

Socialutskottets oppositionsmajoritet tycker att regeringen bör utarbeta en handlingsplan mot alkoholbruk bland ungdomar, vilket Christer var inne på tidigare. Det avvisas av regeringspartierna. Även om alko-

holkonsumtionen hos unga generellt har gått ned tror vi ändå att det finns möjlighet att sänka den ytterligare med fördjupade politiska ansträngningar.

En förebyggande sak som jag särskilt vill understryka i detta sammanhang är ungdomars möjlighet till fritidssysselsättning och aktivitet i drogfria miljöer. Ungdomens Nykterhetsförbund, exempelvis, brukar uppvakta oss politiker och efterlyser det i större utsträckning. Låt oss ta till vara den kraft som finns i det faktum att allt fler unga väljer en nykter livsstil. Jag är helt övertygad om att ifall den trenden ska befästa och bestå måste vi främja det politiskt. Det borde även kolleger på andra sidan blockgränsen hålla med om.

Herr talman! Den gångna helgen såg vi ett mycket tragiskt exempel på motsatsen till drogfritt i min hemstad Helsingborg. Alla är djupt berörda av det som hände i anslutning till den allsvenska fotbollspremiären. En person fick sätta livet till. Att huliganer tillåts terrorisera det offentliga rummet är ett oerhört stort problem, och det kan inte få fortsätta.

Alkoholen flödar i samband med somliga idrottsarrangemang, och alkohol liksom andra droger framkallar mer av våldshandlingar. Att hålla krogarnas alkoholserving öppen i anslutning till matchdagar kanske inte är så självklart i framtiden – om vi tänker lite visionärt. Det är ett så stort problem att allmänheten snart inte vågar ge sig ut på stan om man inte har tänkt gå på matchen. Och vissa av dem som har gått på matcher vågar inte heller bege sig till arenorna längre.

Det borde ligga i vårt gemensamma intresse att ta också svåra frågor på allvar. Regeringen bör därför även involvera idrottsrörelsen på ett mer aktivt sätt inom ramen för arbetet med den handlingsplan vi beslutar om i dag.

Christer har tidigare förtjänstfullt redogjort för det brev från Tobaksfakta som jag också fick ta del av. Det behöver jag alltså inte upprepa. Men där är ett intressant citat ur rapporten som sammanfattar det hela: ”Förvånande nog, med tanke på landets tidigare hedrande historia när det gäller tobaksprevention, har Sverige ofta inte varit för starkare tobaksbegränsningar på europeisk eller internationell nivå.”

Det är anmärkningsvärt att vi har en så pass svag regering den här mandatperioden. Hur kan det komma sig att Alliansen är så passiv inom tobakspolitiken? Varför har inte mycket hänt i praktiken sedan rökförbudet på krogen infördes under Göran Perssons regering? Det skulle vara intressant att få svar på det. Vilka är Alliansens svar på dessa frågor?

Vår inställning är tydlig, i alla fall från MP: Världshälsoorganisationens ramkonvention om tobakskontroll måste följas. Vi har ett antal reservationer som går i denna riktning, såsom obligatoriska bildvarningar på paketen liksom neutrala förpackningar och dold försäljning för att motverka marknadsföring. Oppositionens samtliga motioner avslås av regeringspartierna. På europeisk nivå har min partikollega EU-parlamentariker Carl Schlyter jobbat aktivt för att motverka tobaksbranschens lobbyintressen i arbetet med tobaksproduktdirektivet. Miljöpartiet står således väl rustat för att efter valet bidra till snabba åtgärder för folkhälsan i en ny regering och även för att ta fram ett slutdatum för tobak, så kallat Tobacco Endgame.

Avslutningsvis, herr talman, står jag givetvis bakom Miljöpartiets alla ställningstaganden i dessa betänkanden, men för tids vinnande yrkar jag

enbart bifall till reservation nr 1 i betänkandet om tobaksfrågor och reservation nr 3 i betänkandet om alkoholfrågor.

Anf. 26 BARBRO WESTERHOLM (FP):

Herr talman! Den här debatten är alltså samlad för narkotika, alkohol och tobak.

I mars 2011 antog vi, som ni har hört tidigare, ANDT-strategin för perioden 2011–2015. Målet är ett samhälle fritt från narkotika, minskade sociala och medicinska skador av alkohol och minskat tobaksbruk, särskilt för minderåriga. Strategin uppdateras årligen via budgetpropositionen och regeringens årliga åtgärdsprogram för att vi ska nå målen. Man följer det noggrant, hela tiden.

Nu har vi fått Folkhälsomyndigheten som efterträdare till Folkhälsoinstitutet. De har fått ett skarpare och vidare uppdrag att förmedla kunskap om ohälsosamma vanor som alkohol, narkotika och tobak kan ge upphov till. Myndigheten har också ett samordningsansvar. De ska kunna samordna insatser i kommuner, landsting, regioner och där även ha ett samarbete med Socialstyrelsen och SKL. Statskontoret och Folkhälsomyndigheten följer sedan upp det. Regeringen är noggrann med att hela tiden följa upp den verksamhet som vi har satt i sjön.

Dagens betänkande om narkotika är tunt eftersom det handlar om få frågor. Och vi är eniga i dem. Vi har nog alla velat ha en snabb klassificering av nya kemiska ämnen som används som narkotika. Men de utredningar som har gjorts har visat att risken då är att det blir en långbänk genom att ärendena hamnar i domstol. Vi förutsätter nu att Läkemedelsverket sätter till alla klutar för att klassa ämnena som narkotika och att de gör det på ett sätt som inte riskerar att det hela blir rättsfall.

Dopning är allvarligt, och ett betänkande bereds nu i Regeringskansliet. Men utskottet förutsätter att regeringen även ser över frågan om kriminalisering av köp av dopningspreparat.

Vi i Folkpartiet säger naturligtvis nej till avkriminalisering. Vi ser att cannabis verkligen är ett orosmoment. Någon sade också tidigare att regeringar faller till föga för starka opinioner.

När det gäller alkoholen står Folkpartiet för en restriktiv och solidarisk alkoholpolitik. Vi vill värna monopolet, vi ser alkoholskatten som ett viktigt redskap och vi fokuserar mycket på ungdomar. Ju senare ungdomar börjar nyttja alkohol desto bättre är det, och risken för att bli beroende senare i livet minskar. Vi går åt rätt håll; Isabella visade på siffror.

Insatserna mot langning av svartsprit anser vi ska vara tydliga, och de restaurangägare som inte sköter kontrollen av åldersgränsen ska bli av med sina tillstånd. Sjukvården har en viktig uppgift att upptäcka, hjälpa och förebygga, inte minst i den grupp som nu växer fram som riskgrupp, nämligen äldre personer, framför allt äldre kvinnor.

Vi bejakar det nordiska samarbetet med code of conduct, alltså ett etiskt förhållningssätt, som när Systembolaget köper varor från andra länder. Jag vet att Systembolaget arbetar aktivt för att bara köpa från ställen där arbetsmiljön är bra. Vi ser positivt på det arbete som Socialstyrelsen gör med att förebygga alkoholbruk bland blivande föräldrar.

Det pågår direktivarbete om e-handel. Det är någonting som vuxit väldigt och som vi i Folkpartiet ser allvarligt på. Utvärdering av frågan om hemleverans sker i juli 2014. Vi har också alkoholreklamen, var-

ningstexterna med mera. Där kommer tryckfrihetsförordningen och EU-direktiven in, vilket begränsar våra möjligheter. En del av oss skulle vilja gå mycket längre, men här sätter dessa lagstiftningar hinder i vägen. Jag vill påminna om att vi under vårt EU-ordförandeskap prioriterade begränsningar av marknadsföringen. E-handelsfrågan behandlas nu i Rege- ringskansliet.

Låt mig så gå till frågan om handlingsplan och strategi, som opposi- tionen tagit upp. Här är det lite konstigt med orden. I EU har man arbetat med strategi, och jag vet att oppositionsföreträdare reagerade mot att man skulle byta till ordet handlingsplan som de ansåg var svagare än strategi. I Sverige har vi nu en strategi. Den är konkret. Vi jobbar frenetiskt med den. Handlingsplaner och utredningar har en tendens att lägga en kall hand på utvecklingen. Man väntar på vad utredningen ska komma fram till och gör därför inte så mycket. Jag förstår inte riktigt vad oppositionen är ute efter. Är det kanske att bara stryka under det som regeringen fak- tiskt redan gör med full kraft? Koordinationen arbetar Folkhälsoinstitutet med.

När det gäller tobak vill jag understryka att det finns många yrkanden från tre motionsperioder. Vi har inte behandlat tobaken på länge. Christer Engelhardt och Isabella Jernbeck har presenterat statistik så jag tänker inte ta upp kammarens tid med det annat än att säga att tobaken är en av de största orsakerna till för tidig död. Varannan rökare tappar tio år av sin livstid. Därför vill Folkpartiet envetet arbeta för att minska tobaksbruket.

Försäljningen till ungdomar måste stoppas. Vi har åldersgränsen för inköp, och det är viktigt att den efterlevs. Här vill vi trycka mer på till- syn. Resurser ska användas för en stark tillsyn. Det måste göras anmälan så att vi vet var tobaken säljs för att därefter kunna ha tillsyn. Vi vet dock att kommunerna på många håll är ganska svaga när det gäller tillsynen, inte bara av tobaksförsäljningen utan också av försäljningen av receptfria läkemedel och så vidare.

Sedan måste vi satsa och åter satsa på rökavvänjning samt ge stöd till dem som arbetar för En Rökfri Generation. Det gäller att i klasserna hitta de tongivande ungdomarna och sträva efter att de arbetar i enlighet med En Rökfri Generations målsättningar.

Låt mig så gå över till reservationerna och Världshälsoorganisation- ens tobakskonvention. Vi ratificerade konventionen 2005, och vi ser att mycket efterlevs i vår ANDT-strategi. Vad beträffar bortre gräns och utfasning är jag personligen helt för att vi ska få en sådan gräns. Å ena sidan är demokratin lite trögfotad, men när man, å andra sidan, kommer fram till ett beslut står det sig. Vi får därför acceptera ”trögfötningen”, om jag kallar det så.

Jag kan nämna att jag var på väg i Folkpartiet men nådde inte hela vägen fram vid landsmötet i höstas. Genom envishet och opinionstryck, Cancerfonden och liknande, och framför allt genom att ha bra kunskaps- underlag kan vi komma vidare. Det är tre länder som arbetar i enlighet med Endgame, alltså att få ett slut på användningen av tobak, och det kommer att ge viktiga erfarenheter.

Jag tror att det är viktigt hur man uttrycker det hela. Många uppfattar ordet Endgame som att det nu råder totalstopp, men det är inte avsikten. Avsikten är att gå mot en nära-noll-nivå. År 2025 och 2040 kommer det fortfarande att finnas människor som bara inte kan avstå från nikotin.

Kanske har de hjälp av plåster och liknande, men rökningen kan ändå vara svår eller till och med omöjlig att bli av med. Här är det mycket en fråga om hur vi uttrycker oss när vi går vidare med det rökförebyggande arbetet. Låt mig tillägga att Folkhälsomyndigheten har åtgärder mot tobaksbruk som en högprioriterad fråga. De har ett uppdrag att utreda hur man utomhus kan minska risken för barn att utsättas för passiv rökning.

Beträffande det faktum att Sverige dalat från femte till elfte plats är det viktigt att se inom vilka områden vi dalat. Vi har fått noll poäng när det till exempel gäller att driva kampanjer. Man kan fråga sig om vi kommer vidare med kampanjer i Sverige, som ju haft kampanjer och därmed har en hel del erfarenhet av hur mycket de kostar och vilken effekt de faktiskt har.

Jag är ju läkare, och mitt första läkarjobb var på thoraxkliniken vid Karolinska sjukhuset 1959. Då vandrade jag bland döende läkare som kippade efter andan på grund av lungcancer och KOL. Rökning förekom i hög grad bland läkare på den tiden. I dag röker inte läkare, för de vet vad som kan hända. Jag önskar att alla, framför allt de unga flickor som börjar röka, snabbt skulle inse vad det kan leda till – att tappa tio år eller mer av sitt liv, att gå igenom en graviditet då det kan vara ett h-e att avvänja sig. Vi vet att rökning skadar fostret.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet i de delar som regeringspartierna står för och avslag på reservationerna. Vi har två reservationer men jag yrkar inte bifall till dem.

Anf. 27 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik:

Herr talman! Om man ägnar en stor del av sitt anförande åt att peka finger åt oss, att vi har fel i de tillkännagivanden som socialutskottet fått igenom och som kommer att ställas under prövning vid voteringen senare i dag, är det lite märkligt att man ändå väljer att inte yrka bifall till sin reservation som direkt skulle kunna markera att vi är fel ute. Det är lite svagt att då inte stå för den argumentation som man för fram i talarstolen. Alliansen har två reservationer kring våra tillkännagivanden, och om vi nu är så fel ute borde de i så fall kunna yrka bifall till dem.

När det gäller tobaksfrågorna, Barbro, skulle jag vilja säga att jag förstår att Folkpartiet har en högre ambition. Vi hörde tidigare också från majoritetsföreträdaren Isabella Jernbeck att man har höga ambitioner från regeringens sida. Man pekar på olika planer som är på gång. Men det har inte kommit några nya siffror på tobaksområdet, så att vi helt plötsligt för dagen blivit medvetna om att tobaksrökningen är en stor folkhälsorisk. Detta har vi vetat mycket länge. Barbro refererar själv till sin tid som läkare, då hon vandrade omkring bland döende läkare på sjukhuset. Men ändå har vi under de här åtta åren på detta område inte sett något förslag från den sittande majoriteten och regeringen för att få fler rökfria miljöer och få i gång ett folkopinionsarbete, även politiskt, om att rökningen har stora folkhälsorisker och bör begränsas. Kan verkligen Barbro Westerholm vara nöjd med de här åtta åren i regeringsställning?

Anf. 28 BARBRO WESTERHOLM (FP) replik:

Herr talman! Med min personliga inställning till rökningen är jag naturligtvis inte nöjd. Men min uppgift är att vara kunskapsframtagare och opinionsbildare i det egna partiet och naturligtvis i regeringssamarbetet.

När det gäller bildandet av Folkhälsomyndigheten, dess uppdrag och dess arbete går det framåt med den lagstiftning som vi har. Det är ändå någonting väldigt positivt.

När det gäller rökningen tycker jag ändå att de allra senaste siffrorna för årskurs 2 är väldigt oroande. Naturligtvis rannsakar vi nu oss själva i Alliansen; vad kan vi göra mer för att den här generationen inte ska börja röka?

Ett argument som förs fram i många sammanhang när det gäller livsstilsutlöst ohälsa är att man ska få välja själv hur man ska leva sitt liv. Det som ibland glöms bort är att man faktiskt är ofri om man är fast i ett beroende, vare sig det är fråga om narkotika, alkohol eller tobak. Pedagogiken i att förklara det och väga det mot att många människor ändå vill välja sin livsstil själva är inte alldeles enkel. Men det är bara att envisas. I en demokrati tar saker och ting tid, som jag sade i mitt huvudanförande.

Anf. 29 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik:

Herr talman! Med mindre än sex månader kvar till valet står en majoritetsföreträdare i riksdagens talarstol och säger att Alliansen ska rannsaka sig själv. Hon hänvisar till olika utredningar och strategiarbeten som är på gång, och när hon får frågor talar hon om sin personliga inställning. Även Isabella Jernbeck hade mycket personliga inställningar i sitt anförande. Men det är inte de personliga inställningarna vi är intresserade av. Jag är politiskt förtroendevald och vill veta vad ni vill politiskt i de här frågorna. Skulle alla 349 ledamöter här i riksdagen enbart hänvisa till sina personliga inställningar skulle man börja undra vart samhället egentligen var på väg.

Nu måste vi fatta politiska beslut för att vi ska komma någonstans i samhället. Om vi vill jobba kraftigt folkhälsoförebyggande är det politiska beslut vi måste fatta för att nå dithän. Vi socialdemokrater pekar på flera områden som vi försökt lyfta fram under de här åren men där våra förslag konstant röstats ned av den sittande majoriteten med hänvisning till strategier och pågående arbete.

Trots allt har vi inte sett några direkta förslag på det folkhälsopolitiska område som vi debatterar här i riksdagen i dag. Då är det lätt för er att stå här mindre än sex månader före valet och säga att ni rannsakar er själva. Jag tror inte att det är en tillräcklig argumentation för att minska rökningen och minska de dödsfall och den cancerutveckling som många av de här produkterna medför. Det är det vi har att debattera här i dag. Det kan väl ändå inte vara så att Barbro Westerholm är nöjd?

Anf. 30 BARBRO WESTERHOLM (FP) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är viktigt att man är ärlig i en talarstol. Vid Alliansens beslut företräder jag den majoritet som vi har. Sedan redovisar jag vad jag jobbar för, och det har jag gjort i många år i denna riksdag. Jag har faktiskt också kommit i mål med en hel del saker, vilket har känts väldigt trevligt.

Rökningen har minskat bland ungdomarna, och det har vi sett på med glädje. Rannsakan gäller att det plötsligt är en siffra som far i väg uppåt. Jag tycker att det är viktigt att tala om att vi har sett det. Både Isabella Jernbeck och jag redovisar här att vi har sett det och tänker göra någonting åt det. Då struntar jag i att det är sex månader kvar till valet och fyra

år och sex månader kvar till följande val. Jag vill visa att vi är på g att vidta åtgärder under hela mandatperioden och inte stoppar upp sex månader före ett val. Det vore verkligen att slösa med tiden i riksdag och regering.

Jag vill återupprepa att Folkhälsoinstitutet nu är vårt starka redskap när det gäller att komma åt rökningen. Man samarbetar inte bara med kommuner och landsting utan också med ideella organisationer. Det är en styrka att ha så många aktörer i en fråga och att kunna samordna insatserna på ett bra sätt.

Anf. 31 KARIN ÖSTRING BERGMAN (C):

Herr talman! Centerpartiet ser det som viktigt att arbeta för att minska användningen av tobak, alkohol, narkotika och dopning.

Likt Christer Engelhardt ser jag med stor oro på hur synen på cannabis förändrats de senaste åren bland våra ungdomar. Vissa länder i Europa och delstater i USA har legaliserat cannabis, vilket jag anser ger helt fel signaler. Centerpartiet vill att det även fortsättningsvis ska vara olagligt med cannabis.

Magnus Ehrencrona tog upp att det i helgen rapporterades från min gymnasiestad Helsingborg om hur berusade och påtända unga män från olika supportergrupper slogs med varandra och hade sönder restauranger. Det skulle inte förvåna mig om alkohol och droger även var inblandade i det tragiska dödsfallet i söndags.

Angående vår reservation 4 om tillståndsplikt för försäljning av tobak håller jag med om att vi ska arbeta för att minska användningen av tobak, men att införa tillstånd i stället för dagens anmälningsplikt för försäljning av tobak tror jag inte gör någon skillnad. Ett licensförfarande skulle troligen bara innebära ökad administration för företagare och kommuner. De som struntar i att anmäla tobaksförsäljning i dag kommer också att strunta i att söka tillstånd. Centerpartiet tycker att det är bättre att kommunernas resurser används till att vara ute och besöka och hjälpa handlarna. Jag tror också att det ger mer effekt om polisen får fler möjligheter och befogenheter på området.

Angående vår reservation 7 om en handlingsplan för minskat alkoholbruk bland ungdomar anser jag att det redan pågår mycket arbete. Centerpartiet vill dock att tullen jobbar mer med att förhindra smuggling av tobak, alkohol och droger, att vi verkar för högre minimiskatter inom EU, en sundare alkoholkultur och skärpt rättstillämpning gällande straffen för langning och rattonykterhet samt att vi främjar att nya bilar ska vara utrustade med alkoholås.

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslagen i utskottets betänkanden förutom punkt 6 i SoU13 och punkt 9 i SoU14.

Anf. 32 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik:

Herr talman! Jag vill återigen säga till Karin Östring Bergman att man ger sig på det tillkännagivande som vi har fått igenom i socialutskottet, och som också verkar gå igenom i dagens votering med anledning av att majoritetsföreträdarna inte yrkar på bifall till sin reservation.

Jag vill återigen påpeka att branschen själv genom sin branschorganisation Svensk Servicehandel & Fast Food bland annat har lyft fram ett sådant förslag som tillståndsplikt för försäljning av tobak. Som jag sade i

mitt anförande skulle detta också kunna motverka en del av den illegala försäljningen av tobak som äger rum i Sverige i dag.

Man är också noga med att poängtera att alla handlare inte medvetet säljer illegal tobak. Men det kan lätt bli så om de har svårt att kontrollera var tobaken kommer ifrån. Därför är det viktigt att öka incitamenten att granska och se till att det sköts på rätt sätt. Vi anser tillståndsplikten vara en sådan ambitionshöjning som branschen själv efterfrågar. Det kan då heller inte vara så fel att vi föreslår detta.

Likaså säger branschen om administrationen, som jag sade i ett tidigare replikskifte, att den naturligtvis kommer att öka. Det kan förmodligen vara så. Men man ska ha administration där den behövs och inte administration där den inte behövs. Vad anser egentligen Karin Östring Bergman om det som branschen ger uttryck för?

Anf. 33 KARIN ÖSTRING BERGMAN (C) replik:

Herr talman! Jag ser vad kommunen gör. I mina kommunala uppdrag i Göteborg ser jag hur deras tjänstemän är ute och träffar handlarna. Det är det viktigaste. Tjänstemännen ska inte sitta inne på kontoret och vända papper. De ska vara ute och träffa handlarna och hjälpa dem.

Anf. 34 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik:

Herr talman! Tillståndsplikt innebär att vi kommer att få en ökad ambitionsnivå när det gäller att vara ute och sköta tillsynen. Anmälningsplikt anser vi vara en lägre grad. Då ska man bara anmäla till kommunen: Nu avser jag att sälja cigaretter.

Om vi har ett tillståndsförfarande får du ansöka om det. På det sättet byggs det in kontrollfunktioner i detta. Det är en viktig ambitionshöjning i det tobakspreventiva arbetet när det gäller försäljningen av tobak. Jag är medveten om att vi befinner oss på olika arenor. Vi går på samma linje som branschen. Jag skäms inte ett dugg för att vi vill ha en högre ambitionsnivå på området.

Jag lyfte i mitt anförande upp frågan om cannabisliberaliseringen som finns i vårt samhälle. Jag refererade också till det ungdomsförbund som hör till det parti som Karin Östring Bergman representerar. Det är glädjande att Centerpartiet som parti är väldigt tydligt mot den liberaliseringsväg som finns inom cannabisområdet.

Hur kan vi hjälpas åt, Karin Östring Bergman, att få våra ungdomar att inte falla i gropan och tro att cannabis snarare har en positiv effekt? Man säger från ungdomsförbundets sida att man vill att det ska regleras och bör beskattas som alkohol. Därigenom har man sagt att man vill att det ska bli legalt.

Hur tänker Centerpartiet i relation till sitt ungdomsförbund verka på arenan för att få de framtida centerpartistiska politikerna att ha en annan viljeinriktning där de förstår att detta med cannabis är något som är icke-naturligt och att det inte är någon nyttig produkt?

Anf. 35 KARIN ÖSTRING BERGMAN (C) replik:

Herr talman! Jag kan lova Christer Engelhardt att varje gång vi har stämma är jag uppe och talar mot cannabis. Det finns hur många fakta som helst om vilken skada cannabis kan ge speciellt på dem som ännu inte är fullvuxna. Även i mitt engagemang lokalt där vi har föräldraför-

eningar och liknande tar jag upp hela tiden hur viktigt det är att vi hjälper våra barn att stå emot tobak, alkohol, narkotika och dopning.

Anf. 36 PER RAMHORN (SD):

Herr talman! Att rökning är skadligt för hälsan vet de flesta av oss. Den starka kopplingen mellan en rad olika sjukdomar och för tidig död är väl dokumenterad i forskningen. Socialstyrelsen uppskattar att ca 12 000 personer avlider på grund av rökning varje år. Det innebär att rökningen står för mer än vart tionde dödsfall i Sverige i dag.

Trots detta röker ca 10 procent av männen och ca 12 procent av kvinnorna dagligen. Rökningen har dock minskat under de senaste decennierna, och då särskilt bland män. För 50 år sedan rökte hälften av alla män och var tionde kvinna. Den stora ökningen bland kvinnor kom på 1960- och 1970-talet. Men under 1980-talet minskade tobaksbruket även bland kvinnor. Sverige är ändå ett av de få länder i världen där fler kvinnor än män röker.

Herr talman! Det som är särskilt allvarligt är att dagligen börjar ca 45 ungdomar att röka. Det är ca 16 000 unga per år som börjar. Man ska komma ihåg att tobaksvanor grundläggs oftast i unga år. Att förhindra att barn och ungdomar hamnar i tobaksberoende är en uppgift som måste prioriteras.

I dag får tobaksvaror inte säljas till dem som är under 18 år. Men undersökningar visar att ålderskontroll inte alltid fungerar. Ett stort antal ungdomar under 18 år lyckas trots att det är förbjudet fortfarande köpa tobaksvaror. Därför finns det ett behov att se över hur man bättre kan upprätthålla åldersgränsen vid försäljning av tobak.

I dagsläget gäller att den som vill sälja tobaksvaror måste anmäla det till kommunen. Kommunen kan också förbjuda en handlare att sälja tobaksvaror om handlaren bryter mot tobakslagen på ett allvarligt sätt eller har gjort det upprepade gånger.

Det är bra att dessa åtgärder finns, men det är inte tillräckligt enligt oss. Vi anser att det är dags att gå ett steg längre. Därför är det glädjande att det nu finns en majoritet här i riksdagen för att införa tillståndsplikt för försäljning av tobak.

Det innebär att handlare måste ha tillstånd för att få sälja tobaksvaror. Vi menar att en så kallad licensiering kan öka efterlevnaden av åldersgränsen men även minska den illegala importen och distributionen av tobak. Ett system med tillstånd eller licens är en tydlig och konkret åtgärd som vi tror skulle bidra till att tobak säljs i mindre utsträckning till minderåriga men även i förlängningen minska rökningen.

Tillståndsplikt för att få sälja tobak krävs i dag i ett flertal länder runt om i Europa och bland annat i Finland. När Finland införde kravet på tillståndsplikt för att få sälja tobak ledde det till en minskning av antalet försäljningsställen. Innan lagen trädde i kraft såldes tobak uppskattningsvis på 30 000–40 000 ställen. I dag finns omkring 11 000 försäljningstillstånd i Finland. Särskilt restauranger har slutat sälja cigaretter. Även Frankrike, Italien, Polen, Spanien och Tyskland har tillståndsplikt för att få sälja tobak.

Herr talman! Rökfria miljöer blir allt vanligare inom alla delar av samhället. Sjukhus, restauranger och nattklubbar tillämpar i dag rökförbud. Många arbetsplatser är i dag också helt rökfria, vilket naturligtvis är

bra. I flera andra länder är lagarna om rökfria miljöer tuffare än de vi har i Sverige. Där finns exempelvis rökfria lekplatser och badstränder men även rökförbud i personbilar där det vistas barn under 18 år.

Flera forskarstudier har slagit fast att rökförbud på rökutsatta platser utomhus är bra för hälsan. Sedan man införde rökförbud har antalet barn med låg födelsevikt och barn som lagts in på sjukhus på grund av astma minskat. Att ge barn och ungdomar större möjligheter att få tillgång till rökfria miljöer är en viktig åtgärd för att förhindra en tidig tobaksdebut.

Herr talman! Varje år vårdas fler än 130 ungdomar mellan 15 och 19 år för akut alkoholförgiftning. Att motverka minderårigas alkoholkonsumtion och minska det skadliga drickandet bland ungdomar är en prioriterad uppgift för samhället.

Vanor grundläggs oftast i tidig ålder, följer ofta med och påverkar en resten av livet. Därför är det viktigt att minska alkoholbruket bland ungdomar. Nu har visserligen en minskning skett av ungdomars alkoholkonsumtion, och det är naturligtvis bra. Men det handlar, som vi hört, om en minskning från en hög nivå.

Vi menar att det är dags att lägga in en högre växel för att minska alkoholbruket bland ungdomar. En handlingsplan inom detta område är ett steg i rätt riktning. I handlingsplanen kan det framgå konkret hur lokal, regional och nationell nivå ska samverka i det förebyggande arbetet.

Vi säger att det kommer att behövas ett batteri av åtgärder för att minska alkoholbruket bland ungdomar, men vi anser att en handlingsplan är ett steg i rätt riktning.

Till sist yrkar jag bifall till reservation 1 i socialutskottets betänkande 14 om alkoholfrågor.

Anf. 37 EVA OLOFSSON (V):

Herr talman! Självklart står jag bakom alla Vänsterpartiets reservationer, men för tids vinnande väljer jag att i betänkandet om alkoholfrågor yrka bifall till reservation 2 om näthandel och till utskottets förslag om tillkännagivande under punkt 6. När det gäller tobak yrkar jag bifall till reservation 2 och under punkt 9 till utskottets förslag om tillkännagivande.

Herr talman! Det kan bli lite upprepningar i en sådan här debatt. Vi nämner samma siffror och tar upp samma perspektiv, men det är viktigt att se skillnader.

Jag tänker lyfta fram ett perspektiv som det inte har talats om så mycket. När vi pratar om rökning, alkohol och narkotika pratar vi gärna om det i allmänhet, eller möjligtvis om ungdomar, men vi pratar inte om människors olika livsvillkor och socioekonomiska position och hur det påverkar hälsa, livsstil, användning av alkohol, narkotika, dopning och tobak. Det är viktigt att göra det, för det är först då som vi faktiskt kan sätta in rätt åtgärder och ge rätt information, stödja människor på rätt sätt och veta vad vi ska göra. Hur många som röker eller hur många som använder alkohol eller narkotika är faktiskt kopplat till det här. Forskningen talar om att det väldigt mycket handlar om vilken grad av kontroll man har över sitt eget liv. Det påverkar hur människor mår och vad de får för livskvalitet.

Kortutbildade, arbetslösa och sjukskrivna, till exempel, och människor som bor i socioekonomiskt svaga områden har i regel sämre hälsa än andra. Det slår igenom på de områden som vi här talar om.

Då kan man inte göra som regeringen har gjort i sin ANDT-strategi och hoppa över de här delarna. Man måste se dem.

Vänsterpartiet har en restriktiv narkotikapolitik, en restriktiv alkoholpolitik och en restriktiv tobakspolitik. Vi har det därför att vi sätter människors hälsa och välbefinnande i centrum. Narkotika är, till skillnad från de andra, något som är förbjudet här i Sverige och ska vara det. Vänsterpartiet är inte för legalisering av cannabis eller annat. Däremot tycker vi inte att människan ska kriminaliseras. Människan som har fastnat i ett narkotikaberoende ska ha hjälp och stöd för att komma ur sitt beroende, inte stämplas som kriminell.

Många har här tagit upp hur många rökare som dör varje år. Socialstyrelsen pratar om 12 000 om året. Då har man räknat in även äldre människor. Det är därför siffrorna är så olika. De äldre räknade man bort förut. Personer över medelåldern som dog i lungcancer eller KOL men hade levt länge räknades inte med, men det görs nu. 12 000 människor i Sverige dör på grund av rökning. 100 000 människor per år får rökningrelaterade sjukdomar som cancer, KOL, stroke och hjärtinfarkt men även andra svåra sjukdomar.

Tobaken är farlig och dödar, orsakar mänskligt lidande och stora samhällskostnader. Det är helt klart. Vi är alla överens om det. Samtidigt tjänar de stora tobaksbolagen miljarder på sin försäljning och motarbetar väldigt aktivt inskränkningar av sina möjligheter att sälja tobak och tjäna pengar.

När det gäller rökning och skillnader i människors livsvillkor är det så att den som är sjuk eller arbetslös röker betydligt mer. Tillhör man gruppen kortutbildade röker man också mer. Rökning har ökat från 16 till 18 procent bland dem som bara har grundskola och är kvinnor, medan rökningen bland dem som har mer än eftergymnasial utbildning har minskat från 7 till 5 procent. Alltså är det mer än tre gånger så många bland de kortutbildade. Det tycker jag är viktigt att ta med när vi tittar på hur vi ska stödja människor så att de inte börjar röka eller slutar röka.

Som många har sagt har Sverige legat i topp när det gäller åtgärder mot rökning. Men vi har halkat efter ganska rejält nu. Det pekar väl på att vi behöver ha en aktivare tobakspolitik.

Jag tycker att det är väldigt bra att vi har fått igenom ett krav som vi har motionerat om i fler år, tillståndsplikt för försäljning av tobak. Jag instämmer i vad Christer Engelhardt och Magnus Ehrencrona har sagt från talarstolen. Det här kommer att göra det svårare att bryta mot bestämmelserna om åldersgränser. Det kommer att göra det svårare att sälja illegalt importerad tobak. Jag är ganska säker på att det är därför som branschorganisationerna är positiva. Den seriösa handeln vill inte bli utkonkurrerad av den icke-seriösa handeln.

Det finns mycket annat vi behöver göra. Rökfria miljöer har pratat vi om och om dold försäljning, men det allra viktigaste vore om vi kunde enas i utskottet – nu har de tre rödgröna partierna en reservation – om att sätta ett datum för att fasa ut tobaken och ha en tydlig strategi med konkreta åtgärder för det. Jag hör gärna vad KD och Anders Andersson, som kommer upp efter mig, har att säga. När man är uppsatt långt ned på

talarlistan kan man inte ta replik på någon, så vi får diskutera med dem som kommer efter.

Med tanke på hur Finland och Nya Zeeland har jobbat med detta tycker jag att vi har bra modeller att titta på. Sedan ska vi komma fram till hur vi ska jobba i Sverige. Det är lite tråkigt att vi inte kan ha en enig riksdag bakom beslutet.

För att gå över till att tala om alkohol: Vi vet att alkohol inte är vilken vara som helst. Det är därför vi har en alkoholpolitik. Vi vet att många människor blir beroende av alkohol eller har ett riskbruk, en halv miljon människor i Sverige sammanlagt. Vi vet att nästan 400 000 barn växer upp i familjer där det förekommer riskbruk och missbruk. Det ger en barndom där de inte vet vad de hittar när de kommer hem; de vågar inte ta med kompisar hem. De får julaftonen förstörd eller kan inte känna sig trygga hemma. Föräldrarna ger inte den trygghet de behöver som barn, och de kan inte lita på föräldrarna.

Skadeverkningarna är i hög grad medicinska, det vet vi. Alkoholen förorsakar en alltför tidig död men ökar också risk för våld. Det har vi sett, som det togs upp här tidigare, i det som hände i Helsingborg i helgen. Alkoholmissbruk drabbar inte bara den missbrukande personen utan påverkar även familj, vänner och arbetskamrater. Det är en lång rad människor som drabbas när en person har fastnat i ett missbruk.

Att ungdomars drickande minskar är väldigt positivt. Samtidigt är det alltför många ungdomar som dricker så att alkoholen blir en riskfaktor för deras liv och hälsa.

Jag tycker därför att det är väldigt glädjande att vi har en majoritet för kravet på en handlingsplan för att minska alkoholmissbruket bland ungdomar. Det kan aldrig vara fel att höja ambitionsnivåerna och samla politiken för att minska ungdomars alkoholdrickande.

Dryckesmönstret har ju också förändrats i vårt land. Det gamla spritbältets fylla på helgerna har blivit ett mer kontinentalt vardagsdrickande. Det är after work, några glas vin till maten eller gå ut och ta några öl ihop. Detta leder till att ännu fler människor riskerar att fastna i ett riskbruk och så småningom i ett missbruk.

Om man sätter folkhälsan främst ska man ha en restriktiv alkoholpolitik och en alkoholskatt som gör det dyrt att köpa alkohol i förhållande till annat. Alkoholskatten behöver nu höjas, och det ska vara en ansvarsfull försäljning genom Systembolagets detaljhandelsmonopol som håller det privata vinstintresset borta. Det ska vara strikta åldersgränser och ett förebyggande arbete som riktar sig inte minst till ungdomar. Det ska också finnas vård och behandling för att man ska kunna bryta missbruket hos dem som har hamnat i det.

Jag tycker att den svenska alkoholpolitikens utgångspunkt är anmärkningsvärd. Plötsligt har vi en jordbruksminister som lanserar gårdshandel igen när det är så tydligt att det inte är förenligt med EU-rätten. Vi skulle då få en massa små spritbutiker i våra städer runt omkring som skulle få sälja också andra varor än dem som produceras lokalt för att detta skulle stämma med EU-rätten.

Jag kan bara få svar från Centerpartiet om någon centerpartist begär replik på mitt anförande, men jag undrar ju verkligen hur det här går ihop med en restriktiv alkoholpolitik där man sätter folkhälsan främst.

Näthandeln oroar mig väldigt mycket just nu. Det dimper ned massvis med mejl i mejlboxen, annonser i tidningar och små brev i brevlådan där man föreslår att jag ska gå med i en vinklubb och köpa vin genom den. Dessa aktörer har ökat, och vi hade det här med Citygross där man kopplade försäljning till en stor mathandel som skulle leverera hem alkoholen.

Vi kan konstatera att det var ganska länge sedan som Systembolagets vd var i socialutskottet och visade på detta. Det var inte direkt någon som sade: Jajamän, det här ska vi ta tag i. Den känslan fick jag inte.

Regeringen började i fel ände när den inledde med att diskutera tillsyn och åldersgränser för någonting där en mängd tunga remissinstanser redan har konstaterat att det blir väldigt konstigt när man har så otydlig alkohollagstiftning att man inte kan säga vad som är lagligt och olagligt. På det viset riskerar man att legalisera något som är olagligt.

Nu har regeringen i alla fall, efter att ha fått dessa synpunkter, lagt fram ytterligare en utredning där man har tittat på detta. Efter en interpellationsdebatt med Maria Larsson är jag dock lite orolig. Hon verkade inte säga nej till kommersiell hantering när det gäller privatimport, som man har gjort i Norge och Finland. För Vänsterpartiet är det en självklarhet att vi gör det också i Sverige. Vi ska inte ha en kommersiell hantering av privatimport som sker vid sidan av Systembolaget och riskerar vår alkoholpolitik.

Till sist anser vi att folkhälsan måste gå före vinstintressen hos tobaksindustrin, alkoholproducenter och kommersiella försäljare. Nu är det dags för både en politik för att fasa ut tobaken och en politik för att minska alkoholkonsumtionen.

Anf. 38 ANDERS ANDERSSON (KD):

Herr talman! Ett av de tre betänkanden som vi nu debatterar här i kammaren har fokus på alkoholfrågor.

När jag förberedde mig inför den här debatten i går kväll och satt på tjänsterummet och funderade gick mina tankar till hur ofta vi förknippar alkohol med glädje, fest och gott humör. Så är det ju relativt ofta. Men – det finns ett stort men – ibland är det enbart våld, olyckor, skador och katastrofer som är resultatet av alkoholkonsumtionen.

I helgen fick vi som nation, framför allt som fotbollsnation, uppleva något av det värsta som man kan tänka sig. Det slutade dessutom med att våldet tog en oskyldig människas liv. Händelserna i Helsingborg har berört oss alla. Med allmänt bondförnuft vet vi – och dessutom från en mycket djupgående forskning – att det finns ett tydligt samband mellan å ena sidan alkoholkonsumtion och å andra sidan våld och våldshandlingar. Hög konsumtion av alkohol skapar risker och utlöser ofta våld som drabbar oskyldiga människor på allmänna platser, men också människor i intima miljöer och till och med i familjen.

Herr talman! Det är utifrån denna erfarenhet av alkoholens härjningar som vi ofta uttrycker att alkohol inte är vilken vara som helst. Det är just utifrån erfarenheten i samhället som vi säger att det är angeläget att ha ett försäljningsmonopol i form av Systembolaget. Det är också utifrån samma erfarenhet som vi talar om åldersgränser för inköp av alkohol. Sedan har vi också erfarenhet av att det behövs en beskattning som en del i arbetet för att kunna förebygga och begränsa konsumtionen.

Jag vill inledningsvis markera att som företrädare för Kristdemokraterna slår jag vakt om den nuvarande solidariska och restriktiva alkoholpolitiken, eftersom den bygger på solidaritet och tydliga restriktioner. Det är det enda sättet att skapa frihet för alla människor.

Som ung tonårsgrabb engagerade jag mig i samhällsfrågor på grund av en statlig utredning, APU, Alkoholpolitiska utredningen, som skrevs på 70-talet av Olof Burman. Någon kanske kan alkoholpolitiken sedan årtionden tillbaka. Det var kanske inte det häftigaste att engagera sig politiskt utifrån en statlig utredning om alkoholpolitiken, men det var en del av den tändande gnistan för mitt samhällsengagemang.

Sedan dess har jag varit med och kämpat i det som jag kallar för en frihetskamp, en frihet från det slaveri och den förnedring som hög alkoholkonsumtion ofta för med sig och som jag har mött under åren både på nära håll i mina offentliga uppdrag och i det allmänna samhällsengagemanget. Och jag tänker fortsätta att arbeta i den frihetskampen för att stödja och hjälpa människor till ett liv där man minskar riskerna för de medicinska och sociala skador som alkoholen medför.

Herr talman! Vi debatterar nu här i kammaren ett politiskt ämnesområde som socialt och medicinskt klassificeras som ett av de största problemen i samhället. Det är alkoholfrågan och alkoholproblematiken. Jag vill sätta fokus på en spännande trend. Mitt bland dystra rapporter visar den ändå på ett ljus som vi har anledning att uppmärksamma. Det är de många, numera mycket många, och kloka ungdomar som på ett helt annat sätt markerar sin hållning till alkoholen och som säkert har en hel del att lära oss i den generation som är före denna tonårsgrupp.

Bland mina uppdrag har jag också förmånen att vara ordförande i styrelsen för CAN, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. CAN har alltsedan 1971 gjort undersökningar av skolelevers alkoholvanor. Genom CAN:s arbete finns alltså den längsta pågående undersökningsserien i världen där man kartlägger ungdomars alkoholvanor. Det är just för att den sträcker sig så långt tillbaka, från 1971 till nu, som den har ett gott anseende bland allmänheten och också bland samhällsdebattörer och forskare.

Jag vill lyfta fram den rapport som kom i november 2013 och som för mig personligen, för mig som företrädare för Kristdemokraterna, för många i denna kammare och inte minst för de många personer som är ideellt engagerade i det vanliga föreningslivet var en extra glädjande rapport där drogvaneundersökningen visade att färre skolelever dricker alkohol och att man också väntar med alkoholdebuten.

Alkoholkonsumtionen nu, 2013–2014, är den lägsta sedan 1970-talet. När man går in och tittar i detaljerna ser man att för pojkar i årskurs 9 noteras 2013 den lägsta siffran över den totala alkoholkonsumtionen sedan 1977. Det är alltså den lägsta och den bästa siffran på 36 år. Det är sällan man kan uppvisa ett sådant resultat. För flickor är noteringen den lägsta siffran sedan 1986. Det är det bästa resultatet på 27 år när det gäller unga flickors alkoholkonsumtion. Det är inte heller att förakta. Även bland gymnasieeleverna har totalkonsumtionen minskat, och 2013 noterade vi den lägsta uppmätta siffran för gymnasieungdomar sedan 2004.

Det är en ny trend. Den senaste tioårsperioden har ungdomar insett vad livskvalitetsvärden är. Man har också varit beredd att lyssna på och

ta till sig information. Vi har nya trender i ungdomsgenerationen som vi ska vara glada över.

Jag vill påstå att det vi nu kan se i CAN:s rapport och andra studier är ett kvitto på de glädjande signalerna att tusentals ungdomar faktiskt väljer en alkoholfri, nykter livsstil och därigenom slipper mycket av olyckor, oskyddat och oönskat sex, bråk och stök. Vi kan också se att just de alkoholrelaterade skadorna, vilka annars kan mätas i polisens, socialens och sjukvårdens insatser, har sjunkit kraftigt bland ungdomar tack vare denna utveckling.

Som jag sade har CAN genomfört denna undersökning bland skolelever sedan 1971. Det är elever i årskurs 9 och gymnasiet årskurs 2 som tillfrågas. Förutom frågor om alkohol får eleverna svara på frågor om användande av narkotika och tobak. Här är förändringarna ibland ganska små, men vi kan ändå se en tydlig tendens när det gäller andelen rökare. Det har skett en avsevärd minskning under hela 2000-talet, vilket är en glädjande notering.

Hälsotrenderna i dagens samhälle bidrar säkert till detta. Men jag vill också säga att det breda ideella folkrörelsearbetet, med aktiva föräldrar, är en del av det som ger en god miljö och en god uppväxt för dagens ungdomar. Men kampen mot alkohol och andra droger är något som, trots positiva siffror, ständigt måste pågå. Vi kan aldrig slå oss till ro.

Därför är jag glad att konstatera att det förebyggande arbetet i fråga om ANDT – alkohol, narkotika, dopning och tobak – som alliansregeringen och vår barnminister Maria Larsson har initierat har gett resultat. Den antagna ANDT-strategin, som sträcker sig fram till 2015, har haft ett tydligt fokus på ett antal områden, som vi redovisar i utskottsbetänkandet. Det belyser också ett arbete som handlar om nära samarbete mellan kommuner och landsting, framför allt mellan socialtjänsten, skolan och hälso- och sjukvården, och dessutom ett starkt engagemang från de idéburna organisationerna. Alla är viktiga, och alla kan bidra för att ge såväl unga som äldre en bättre hälsa.

Herr talman! Jag vill slutligen kort uppmärksamma och lyfta fram det arbete som pågår i Nordiska rådet, där jag har förmånen att vara ledamot och även ordförande i välfärdsutskottet. För ett drygt år sedan lyftes på sessionen i Helsingfors ett utskottsförslag om nordisk alkohol- och tobakspolitik i ett folkhälsoperspektiv. Utgångspunkten i förslaget var att få en ny strategi för alkohol- och tobakspolitiken i Norden, och de åtgärder som vi i bred enighet samlades omkring var åtgärder som rekommenderades av forskare och forskarnas bedömning av vad som var de mest effektiva åtgärderna för att minska alkoholrelaterade problem i Norden.

Vad pekade då denna forskargrupp på? Jo, man pekade på vikten av att använda alkoholskatter, det statliga detaljhandelsmonopolet, åldersgränser, förbud mot direkt och indirekt marknadsföring, promillegränser när det gäller motorfordon på väg och till sjöss och en aktiv rådgivning inom primärvården.

Vi noterar att det egentligen inte är särskilt mycket nytt. Men det intressanta är att när forskningen samlas i Sverige och i övriga Norden, när vi tar in forskare från Bryssel och EU eller från WHO i Genève, som är underlaget för Nordiska rådets arbete, kommer man fram till just dessa slutsatser. Och det är därför som det är viktigt att markera att de får vara

grunden för den fortsatta solidariska, restriktiva alkoholpolitiken i Sverige och övriga Norden.

Min förhoppning är att initiativen i Nordiska rådet ska bidra till just en fortsatt solidariskt formad alkoholpolitik i våra nordiska länder, och som bonus på detta kommer vi att få en förbättrad folkhälsa i Sverige och övriga Norden.

(Applåder)

Anf. 39 MAGNUS EHRENCRONA (MP) replik:

Herr talman! Anders Andersson tillhör det parti som kanske i allra störst utsträckning har ansvar för Socialdepartementet. Även om hela Alliansen är kollektivt ansvarig har ni de flesta statsrådsposterna där. Jag skulle mot den bakgrunden vilja lyfta upp diskussionen om en handlingsplan kring ungdomars alkoholbruk.

Jag vill inledningsvis fråga varför ni är mot det tillkännagivande som vi har majoritet för i utskottet.

Anf. 40 ANDERS ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! Det som har formats av oppositionspartierna när det gäller åtgärder mot ungdomars alkoholdrickande kan verka oerhört vällovligt. Men det ger en känsla av god dag yxskaft och slå in öppna dörrar.

Om det är någonting som alliansregeringen, Maria Larsson och Göran Hägglund har jobbat med är det just att se till att utvecklingen när det gäller ungdomars drickande fortsatt ska vara att det minskar år från år.

Som jag nämnde i mitt anförande har vi nu de lägsta siffrorna för pojkar i årskurs 9 på 36 år och de lägsta siffrorna för flickor på 27 år. Det bygger på ANDT-strategin som vi har tagit fram, som analyseras och revideras varje år och som följs upp när det gäller länsamordnare, ansvar för alkoholförsäljning, skolans insatser och Riskbruksprojektet. Jag har alltså tagit med mig underlaget från de uppföljningarna.

Jag vill säga att regeringen under tiden sedan vi fick ANDT-strategin har varit mer aktiv med förebyggande insatser för barn och ungdomar än någonsin tidigare och än vad någon tidigare regering har varit.

Det är just därför jag kan se att det som utskottet skriver i det avseendet är nya formuleringar. Men kraften i åtgärderna och arbetet tillsammans med ideella organisationer, kommuner, landsting och länsstyrelsens samordnare för att nå framgångar har vi redan i gång. Det arbetet pågår för fullt. Det är tack vare alliansregeringens offensiva insatser som vi nu kan se det. Jag hoppas att vi kan fortsätta, i ganska stor enighet, så att ANDT-strategin får vara grunden för ett aktivt opinionsbildningsarbete men också insatser som stöder de barn och ungdomar som har kommit i kläm.

Anf. 41 MAGNUS EHRENCRONA (MP) replik:

Herr talman! Det är intressant hur man kan selektivt lyfta fram uppgifter från olika instanser.

Jag har tittat på CAN:s hemsida, och där hittade jag en artikel i tidskriften Alkohol & Narkotika, nr 3 år 2013. Där framgår att det inte är en genompositiv bild hela vägen. Visserligen har konsumtionen minskat, men det står så här: ”Men om vi ser till problemen bland de tio procent i årskurs 9 som dricker mest så har denna grupp kraftigt minskat sin kon-

sumtion ... och trots detta så är antalet problem relativt konstant i denna grupp. Deras problem har således inte minskat i samma takt som deras konsumtion, vilket tyder på att konsumtionen i denna grupp inte minskat tillräckligt för att ge effekt på problemen.

En förklaring kan också vara att det finns andra faktorer hos dessa ungdomar som samverkar med konsumtionen av alkohol.”

Eva Olofsson var tidigare inne på de sociala bakgrundsfrågorna, de socioekonomiska aspekterna. Det är väldigt viktigt att ta in det i helheten.

Jag var inne på fritidsfrågor tidigare, och det är en aspekt av detta – drogfri fritid och att integrera olika områden bättre.

På slutet står det: ”Dessa generella insatser behöver kanske idag kompletteras med mera riktade insatser mot högriskgrupper.” Det är väldigt angeläget för mig att höra Anders Anderssons syn på detta.

Anf. 42 ANDERS ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är en viktig fråga som du, Magnus, lyfter in. Den gruppen är ju inte helt torrlagd, vill jag säga, utan ungdomar nyttjar alkohol – även ungdomar i årskurs 9 och på gymnasiet.

Den grupp som fortfarande har en relativt hög konsumtion utgör en mindre andel. Det är fler ungdomar totalt sett som väljer att avstå alkohol eller minska sin konsumtion. Men i den lilla grupp som fortfarande har en relativt hög konsumtion blir skadorna, olyckorna och andra oönskade händelser lika stora och många som förut.

Det hänger samman med att konsumtionsnivån påverkar risken för våld eller olyckshändelser. Det är ett faktum; det har vi talat om. Jag har ägnat mig åt det när det gäller alkoholpolitiska åtgärder. Det finns en koppling till en högre alkoholkonsumtion. Även om det är en liten grupp som nyttjar – under 10 procent eller 10 procent – är det klart att alkoholskadorna och alkoholproblematiken blir lika stora för den gruppen, de 10 procenten, som om den utgjorde 20 procent.

Det är klart att det är åtgärder vi behöver fortsätta arbeta med, och där tror jag att det ideella arbetet är viktigt. Du lyfte själv fram det. Jag har själv en gång i tiden – det var innan jag fick de grå hårstråna – varit med i UNF. Då kunde man vara engagerad, och jag vet att nu är UNF, Sveriges Blåbandsungdom, Hela Människan och andra organisationer engagerade.

En rad idrottsrörelser är också engagerade, vill jag påstå. Även om det är fokus på mycket negativt nu vill jag säga att Riksidrottsförbundet och idrottsrörelsen också har en oerhört viktig del i att skapa alkoholfria uppväxtmiljöer, alkoholfria alternativ, där man kan få utöva sina fritidsaktiviteter. Det arbetet måste stödjas, och på de punkterna vill jag vara tydlig mot dig.

Regeringens arbete, mina egna insatser om de nu kan mätas och inte minst vår barn- och äldreminister Maria Larssons insatser på de här områdena är att se till att varje ung människa ska få chansen till en drogfri uppväxt. Det är viktigt, och det kommer vi att arbeta för.

Anf. 43 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Jag instämmer i fråga om alla de faktorer du räknar upp, Anders Andersson, när det gäller vad Nordiska rådet anser är viktigt i en restriktiv alkoholpolitik.

Jag skulle vilja höra lite mer om KD:s inställning när det gäller nät-handeln. Det var som sagt ganska länge sedan Systembolagets vd var i socialutskottet och slog larm om att näthandeln ökade så mycket att man bedömde att det kunde hota Systembolagets detaljhandelsmonopol.

Sedan hände det inte så mycket förrän det kom en utredning om tillsyn, åldergränser och sådant. Den har blivit rätt rejält sågad för att den så att säga börjar i fel ände. Det visade sig att alkohollagstiftningen är så otydlig att man skulle göra tillsyn av något som man inte visste om det var lagligt eller olagligt. Det blev inte så bra.

Nu har man tillsatt en utredning, men jag hade en interpellationsdebatt med Maria Larsson om de här frågorna – i januari var det nog – och hade då en fundering. Vi i Vänsterpartiet är ju anhängare av att göra som i Finland och Norge och inte tillåta privatimport för kommersiell hantering, det vill säga det som egentligen handlar om att man kringgår lagen lite och på alla möjliga sätt säljer alkohol till människor i Sverige.

Det mest graverande eller tydligaste fallet, som det blev stor debatt om, var Citygross. Men det finns en massa vinklubbar som har gjort det här innan dess. Maria Larsson sade att det finns seriösa vinklubbar och oseriösa. Jag undrar lite var KD står i de här frågorna.

Anf. 44 ANDERS ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag vill säga till Eva Olofsson att jag oroas av den utveckling som jag också ser. Jag ser att den positiva trend vi har bland ungdomar och som vi redovisar – förhoppningsvis kan vi notera att även vuxengenerationen med några undantag har en medvetenhet – hotas av den reklam och den opinionsbildning som innebär att man glorifierar alkoholen och alkoholkonsumtionen.

I det avseendet är jag ändå glad över att det inte finns någon passivitet. När man ser bekymren i vår egen lagstiftning i Sverige tillsätter man nya utredningar.

Vi ska här till sommaren, den 15 juli, få en avrapportering av den utredning som tillsattes av regeringen den 9 januari. Ett halvår har utredarna på sig att ta fram tydliga besked när de har analyserat och bedömt vad som är tillåtet respektive otillåtet enligt dagens regler. Här behövs det tydlighet, och jag förväntar mig det och har den förhoppningen.

Jag vet att det i vårt betänkande står att statsrådet inte kan ange när en proposition kan komma utifrån detta. Jag hoppas att vi så snart utredningen har kommit kan lägga fram en proposition för att se till att vi minskar den propaganda och glorifiering av alkoholen som finns i dag och att vi därigenom kan vara med och stärka folkhälsan och människors frihet.

Anf. 45 EVA OLOFSSON (V) replik:

Herr talman! Det hoppas jag också, Anders Andersson, men jag hoppas att vi även får en lagstiftning motsvarande Finlands och Norges som säger nej till kommersiell vidarebefordring när man privatimporterar alkohol, för om den får fortsätta växa kan det ifrågasättas om vi har ett detaljhandelsmonopol i Sverige. Du svarade inte riktigt på om det är KD:s linje att ha en lagstiftning liknande den i Finland. Jag tycker att det är viktigt att ha det.

Redan 2009 tog den alkoholutredning som gjordes då upp detta, pekade på det och lade fram ett tydligt förslag om det. Men det fick tydligen inte genomslag. Man kanske inte var överens i regeringen. Frågan är om man nu är överens om att riktigt ta tag i och få stopp på det här.

Jag skulle också gärna vilja veta hur KD ställer sig till att fasa ut tobaken, till Tobacco Endgame, med ett årtal och en tydlig strategi i Sverige för att uppnå målet som, vilket sades här tidigare, är 5 procent och att en väldigt liten del av befolkningen ska använda tobak med alla de skador och den förtida död som tobaken för med sig. Den för också med sig oerhört stora samhällskostnader. Är KD för, eller är det vi tre rödgröna partier som är för detta?

Anf. 46 ANDERS ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! När det gäller lagstiftning i de alkoholpolitiska frågorna vi resonerar om är jag beredd att pröva – och jag hoppas att man utifrån det som kommer fram i utredningen kan pröva – vilka ytterligare åtgärder vi behöver vidta.

Jag anser att det är viktigt att vi är beredda att i Sveriges riksdag successivt pröva förslag som inte möjliggör en fortsatt expansion när det gäller glorifiering av och reklam för alkohol och alkoholdrycker.

Jag tycker att vi ska lära av andras erfarenheter, och som nordisk politiker har även jag tittat på Finland. Det är en del av det som vi kanske behöver ta hem till vår lagstiftning. Vi har mycket gemensamt i det nordiska arbetet – inte minst som ledamot i Nordiska rådet har jag upptäckt att vi kan lära oss av varandra och ta vara på varandras goda förslag. Det är möjligt att detta kan bli en del av ett framtida förslag från den svenska riksdagen och regeringen.

När det gäller ett årtal för ett tobaksfritt Sverige finns det i Cancerfondens rapport i dag en enkät bland olika partier. Där redovisar Kristdemokraterna att vi ser det som ett bra förslag att fastställa en tidpunkt för ett tobaksfritt Sverige.

Jag har själv varit med och fattat ett beslut i Nordiska rådet – jag tog med mig de papperen. På sessionen i Helsingfors var det en klar majoritet, inklusive mig som kristdemokratisk företrädare, som ansåg att vi bör tala om ett tobaksfritt Norden 2040. Det är en tydlig inriktning, och vi behöver samla Sverige men också de övriga nordiska länderna kring ett gemensamt, tydligt mål.

Anf. 47 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik:

Herr talman! Det hjärtat är fullt av talar man gärna länge och engagerat om. Jag tvivlar inte på Anders Anderssons ambitioner i det engagerade anförande som han höll här för en liten stund sedan.

Men ingenting är ju så bra att det inte går att göra det bättre. Anders Andersson refererade väldigt mycket till CAN:s rapport och det arbete som han är engagerad i där när det gäller alkoholfrågor.

Det vi vill lyfta fram är att trots att vi ser ljusa siffror, vilket Anders Andersson pekade på, och att man tycker att vi är på väg i rätt riktning, har det här arbetet ändå mörka sidor. Jag tror att Anders Andersson var inne lite på det i slutet av sitt anförande.

Precis som jag sade är ingenting så bra att det inte kan göras bättre. Då kan det inte vara fel att vi vill ha en högre ambitionsnivå fastän vi i

dag har låga siffror. Man kan aldrig slå sig till ro med den utveckling vi ser. Det finns ungdomar, unga vuxna och också vuxna som har stora folkhälsoproblem när det gäller tobak och alkohol. Vi vet att narkotikan också finns i detta.

Riksrevisionen har i sin rapport framfört kritik mot att de statliga medlen inte slår riktigt väl ut. Vi vill ju knyta ihop den lokala, regionala och nationella nivån, och man pratar om ANDT-strategin med alla långsiktiga mål. Det är bra, men vägen dit, då? Det finns en bit kvar.

Vi har från Socialdemokraternas, Vänsterns och Miljöpartiets håll lagt fram förslag i riksdagen men inte fått gehör för något. Vad är regeringens ambition?

Anf. 48 ANDERS ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! Tack, Christer, för erkännandet! Jag tror att vi båda har ett stort engagemang i de här frågorna, vilket debatten återspeglar. Även om jag inte talade i lika många minuter som Christer Engelhardt drog jag ändå över min talartid. Det finns mycket som engagerar.

Du har rätt i att det går att göra saker bättre, även om vi har en positiv utveckling när det gäller alkoholkonsumtionen bland ungdomar i Sverige, som CAN-rapporten redovisar. Vi kan notera att när det gäller tobakskonsumtion har vi de lägsta siffrorna i Europa. Det finns inget land som ligger före oss, utan vi har de lägsta siffrorna. Vi har därmed varit aktiva på de områdena också.

Detta innebär inte att vi ska vara nöjda. Det vore olyckligt. Vi har fått siffror på hur mycket liv rökningen skördar och vilken ohälsa den leder till. Både våld och bristande hälsa följer av alkohol och tobak.

Du frågar om en högre ambitionsnivå. Regeringen har redovisat en tydlig ambitionsnivå. När jag tar fram de två betänkandena om alkohol och tobak kan jag se att det finns ett antal reservationer från Socialdemokraterna tillsammans med övriga oppositionspartier. På ett antal punkter läser jag ett utlåtande från konstitutionsutskottet längst bak i betänkandet. Med undantag för en avvikande mening när det gäller alkoholpolitiken är samtliga partier i konstitutionsutskottet överens om att avstyrka det som Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet lägger förslag om. Är det ambitionerna från socialdemokraterna i socialutskottet som gäller som partiets ståndpunkt, eller är det konstitutionsutskottets ståndpunkt, som tar hänsyn till EU-rätt och annat? Just nu är det två olika ståndpunkter som redovisas från socialdemokrater och miljöpartister och delvis också från vänsterpartister.

Anf. 49 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik:

Herr talman! Vi är ju en lagstiftande församling, Anders Andersson. Både du och jag är lagstiftare.

Det som konstitutionsutskottet hänvisar till utgår från vad som står i den gällande lagstiftningen. Men vi kan naturligtvis också ha ambitionsnivåer och viljeinriktningar att ändra på lagstiftningar och nå vägar fram till de vackra mål som man sätter upp i ANDT-politikens strategi.

I mars 2011 fattade vi beslut om ANDT-strategin. Det har nu gått en hel mandatperiod sedan dess med den moderatledda regeringen som också Kristdemokraterna ingår i. Nu står vi här mindre än sex månader före valet, och vi säger att vi ska vara självkritiska och rannsaka oss själva.

Jag tycker att det är lite vagt från regeringen att hela tiden luta sig tillbaka på denna strategi med alla dess målformuleringar. På område efter område föreslår vi i vilken riktning man skulle kunna gå för att nå ännu bättre resultat än i dag. Då pekar man på hur konstitutionsutskottet uttalar sig om gällande lagstiftning. Här i församlingen ger vi ju uppdrag till regeringen att återkomma med förslag som också kan innebära lagändringar, så att man också kan uppnå de fina mål som man skriver om i ANDT-strategin.

Återigen: Varför är regeringen så vag på det här området? Man talar sig väldigt varm för de vackra siffrorna, men vi ser inga konkreta resultat från regeringens sida.

Anf. 50 ANDERS ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! Med all respekt för dina argument, Christer, ska jag ändå säga att det som konstitutionsutskottet – även socialdemokraterna i konstitutionsutskottet – hänvisar till inte är lagstiftning från den här kammaren utan Europakonventionen. Det handlar om gemensamma överenskommelser vi har i Europakonventionen och inom EU. Det är detta som motiverar socialdemokrater i konstitutionsutskottet att avstyrka de reservationer som ni har i detta ärende.

Vad vi har försökt förhålla oss till är vad som är möjligt med svensk lagstiftning och utifrån gemensamma internationella överenskommelser. När det gäller Europakonventionen och andra fördrag i det europeiska samarbetet har vi försökt vara tydliga i opinionsbildningen för att begränsa konsumtionen av alkohol och tobak för att uppnå en förbättrad folkhälsa.

Konstitutionsutskottet avslöjar att det inte är bara här i kammaren som man sätter begränsningar. Det finns också andra regelverk som styr vår politik. Vi har tagit hänsyn till de regelverken och utgår från det faktiska förhållandet. I stället för att önska något och drömma oss i väg har vi sagt att det är viktigt att hålla fast vid att ANDT-strategin har varit och är en viktig framgångsfaktor. Vi har kunnat ge ökad folkhälsa för breda befolkningsgrupper. Framför allt har det varit barn och ungdomar som har haft glädje av de insatser som har gjorts i skolan. När det gäller vuxna vill jag påstå att riskbruksprojektet, som har genomförts som en del av ANDT och där man tidigt på vårdcentraler kan ge hjälp och stöd till personer som befinner sig i en riskbrukssituation, också har varit en viktig faktor för att minska alkoholkonsumtionen och stärka folkhälsan.

Anf. 51 GUNNAR SANDBERG (S):

Herr talman! Det vi debatterar nu är en del av våra elva gemensamma folkhälsomål. Det är jätteviktigt att vi alltid arbetar för att ta vårt gemensamma ansvar som folkvalda politiker för att få till stånd minskade risker för hälsan hos befolkningen. Jag ska själv hålla mig till frågan om dopning i mitt anförande.

Vid stora internationella tävlingar dyker alltid frågor om dopning upp. Så var det också i samband med vinter-OS i Sotji. I en nytutkommen bok anklagade Norges tidigare antidopningschef norska skidåkare för att ha för höga blodvärden, vilket pekar på bloddopning. Samma uppgifter förekom i tv-programmet *Uppdrag granskning* redan för ett år sedan och

var riktade mot svenska och norska skidåkare – dock utan att några bevis framlades, vill jag säga som gammal skidåkare.

Nu förekommer inte dopning bara i tävlingsssammanhang. Det är mycket vanligt också bland besökare på vanliga gym. Många vill bygga upp sin kropp, inte bara genom träning utan också genom otillåtna substanser.

Socialdemokraterna vill ha ett samhälle fritt från dopning. Förutom förebyggande insatser behövs också bättre vård av missbrukare. Det innebär inte minst en bättre vårdkedja som garanterar en god eftervård för den som blivit fri från missbruk. Den tidigare socialdemokratiska regeringen startade 2005 ett sådant projekt, men regeringen har inte anslagit medel till detta efter år 2010.

Herr talman! Sverige har länge i ett internationellt perspektiv ansetts vara ett av världens föregångsländer när det gäller arbetet mot dopning inom idrotten. Tyvärr håller vi nu på att förlora den positionen. Detta beror på att anslagen till antidopningsarbetet inte har skrivits upp i takt med ökade krav på de nationella antidopningsorganisationerna. Sverige har förbundit sig att följa dessa krav eftersom vi undertecknat Världsantidopningskoden och andra internationella överenskommelser inom bland annat Unesco och EU.

Anslaget till antidopningsarbetet uppgår i dag till 26 miljoner kronor, varav 1,5 miljoner är stöd till dopningslaboratoriet i Huddinge. 1,5 miljoner går till Dopningjouren. Det återstår 23 miljoner till antidopningsarbetet, vilket motsvarar en dryg promille av idrottsanslaget på 1,7 miljarder.

Herr talman! I ett nordiskt perspektiv satsar Sverige allra minst per invånare på att motverka dopning inom idrotten. Danmark, som satsar näst minst, satsar ändå 35 procent mer än Sverige. Norge satsar mest och lägger nästan tre gånger mer per invånare på antidopningsarbetet än vad vi gör. De snåla anslagen innebär att Sverige inte klarar av en del av de krav som finns i Världsantidopningskoden på ett tillfredsställande sätt. Dessutom har testverksamheten fått stryka på foten rejält.

I en handlingsplan mot dopning inom idrotten föreslog den tidigare socialdemokratiska regeringen en ökning av antalet dopningsprov till 4 500 årligen. Flest dopningsprov togs 2004 – det var drygt 4 000 prov. Sedan dess har antalet minskat, och det är nu drygt 3 000. Det är en kraftig minskning och långt ifrån målet på 4 500.

Av Världsantidopningsorganisationens ackrediterade laboratorier krävs att de genomför minst 3 000 analyser per år. Den gränsen kryper nu allt närmare för dopningslaboratoriet i Huddinge. Att inte ha ett eget laboratorium i Sverige skulle få mycket allvarliga konsekvenser.

Herr talman! Det skulle vara ett rejält tapp i kunskap samtidigt som möjligheten till forskning och metodutveckling inom antidopningsområdet mer eller mindre skulle försvinna. Dessutom skulle möjligheten för Sverige att arrangera internationella idrottsevenemang minska drastiskt.

Nästa år beslutar Världsantidopningsorganisationen om den nya Världsantidopningskoden. Det är regelverket för antidopningsarbetet, som länderna har att följa. Det nya regelverket kommer att ställa ytterligare krav på de nationella antidopningsorganisationerna. Självklart måste Sverige leva upp till dessa krav, men med dagens resursfördelning lär det inte vara möjligt.

Avslutningsvis instämmer jag i Christer Engelhardts yrkanden.

Anf. 52 MAGNUS SJÖDAHL (KD):

Herr talman! Det är en bred debatt vi ägnar oss åt, men det är inte dumt att ta allt i ett svep: alkohol, narkotika och tobak. Det finns en hel del samband. Jag tänkte i huvudsak uppehålla mig vid narkotika. Det andra har berörts ganska mycket tidigare.

Riksdagen har antagit det övergripande målet: Ett samhälle fritt från narkotika. Det är en ambitiös målsättning, och det är naturligtvis ditåt vi måste sträva. Här är det en skillnad när det gäller alkohol och tobak, som är legala. När det gäller dessa handlar det snarare om att minimera skadeverkningarna. Det finns ingen politisk vilja att kriminalisera tobak eller alkohol. Fast ibland har jag lekt med tanken: Skulle vi ha tillåtit de här produkterna om vi hade känt till skadeverkningarna? Det är en hypotetisk fråga.

Jag kan inte se att det råder stor politisk oenighet kring de frågor som tas upp, åtminstone inte när det gäller narkotikabiten.

Herr talman! Användning av narkotika börjar ofta som något spännande och kanske även glamoröst, men det slutar alltför ofta i djup misär och tragedi. Det finns en mängd narkotiska preparat som sinsemellan är väldigt olika, men de har det gemensamt att de är starkt beroendeframkallande. De är en viktig anledning till dödsfall och hälsoproblem, framför allt bland ungdomar och unga vuxna. 400 personer dör av narkotika varje år i Sverige. Det är fler än vad som omkommer i trafiken. Naturligtvis ska vi inte glömma alla skador och allt lidande som åsamkas dem i narkotikamissbrukarens närhet.

Svensk narkotikapolitik ligger fast. Ambitiösa förebyggande åtgärder, en effektiv brottsbekämpning och en god och tillgänglig vård är viktiga delar för att vi ska nå våra uppsatta mål.

Sedan finns det krafter som strävar efter en liberalisering, lik den vi har i en del länder inte alltför långt bort. Det tycks dess värre som att det är en ökande skara. Det påverkar såklart ungdomars attityder, i synnerhet när det gäller cannabis. Det är oroande. Vi måste möta detta med en tydlig kunskap om att cannabis inte är något harmlöst. Det finns många myter kring cannabis, till exempel att det inte skulle vara så farligt. Men forskningen visar att det finns tydliga samband mellan cannabis och kognitiva och motoriska skador.

Vi kristdemokrater är såväl i partiet som i vårt ungdomsförbund tydliga motståndare till legalisering och avkriminalisering för eget bruk. Man kan inte göra ett parti ansvarigt för vad dess ungdomsförbund driver. Men det är klart att det är oroväckande. Dagens ungdomsförbundspolitik är morgondagens partipolitiker. Jag är glad att du, Karin, är tydlig i ditt tal och att du markerar skillnaden mellan partiet och ungdomsförbundet. Det är bra. Fortsätt med det!

Att ökad tillgänglighet skulle leda till minskad narkotikaanvändning och mindre skadeverkningar finns det knappast något som talar för.

Sverige har medverkat i utarbetandet av EU:s nya narkotikastrategi. Det är jättebra. Narkotikapolitik måste, för att vara verkningsfull, bedrivas gränsöverskridande, liksom till exempel miljöpolitik. Det anges också som ett av målen i den långsiktiga ANDT-strategin.

Nederländerna införde totalförbud mot växtdrogen kat för något år sedan. Glädjande nog har man fattat samma beslut i Storbritannien.

Familjeklassning brukar lyftas fram som en bra lösning. Om det hade varit så enkelt hade vi säkert kunnat enas om ett sådant beslut. Verkligheten är tyvärr inte alltid enkel. Snarare är det ganska sällan som den är enkel. Vi kan rimligen inte besluta om någonting som skulle försvåra. Och flera myndigheter har pekat på att det här inte är ett beslut man välkomnar. Det är Läkemedelsverket, Tullverket och Folkhälsomyndigheten som konstaterar följande: Sammantaget förefaller nackdelarna dominera med en sådan klassning.

Vi ska självfallet ha effektivast möjliga metod för att snabbt kunna klassificera narkotika. Skulle en så kallad familjeklassning inte leva upp till det är det inte rimligt att fatta ett sådant beslut. Jag tror att nästan alla partier har varit inne på de tankarna, och de lyfter ofta fram detta som att det skulle vara en bra lösning. Men det är kanske inte så enkelt.

Som jag sade inledningsvis finns det en hel del intressanta samband mellan olika droger. Om vi lyckas få ned användandet av en substans är det glädjande nog så att det inte ökar på annat håll. Summan av lasterna är inte konstant. Tvärtom är det ofta så att användningen av en drog bidrar till en ökning av en annan.

Herr talman! Föräldrarnas roll är viktig. Skolans roll är viktig. Ideella organisationer är ovärderliga när det gäller arbetet med att förändra attityder och beteenden.

Vi har tidigare nämnt ANDT-strategin ett antal gånger. Regeringen avsåtter 299 miljoner kronor per år för det arbetet, som strävar mot vissa mål. Man ska begränsa tillgången. Barn ska skyddas mot skadliga effekter. Antalet unga som börjar använda narkotika ska minska. Antalet personer som utvecklar ett skadligt bruk ska minska. Personer med missbruk eller beroende ska ha tillgång till god vård. Antalet döda och skadade ska minska. Och, inte minst viktigt, det ska vara en europeisk restriktiv syn på narkotika i EU.

Det är de målen vi strävar mot och aktivt arbetar för att uppnå.

Anf. 53 KENT HÄRSTEDT (S):

Herr talman! Vi behandlar i dag ANDT-frågor, och vi har en gemensam debatt om dessa frågor.

Jag har ett långt engagemang i dessa frågor, i synnerhet tobaks- och alkoholfrågor. Engagemanget har sin utgångspunkt i att frågorna är så oerhört betydelsefulla för vårt samhälle i stort. Jag känner tacksamhet över att en gång ha varit med och som företrädare för Socialdemokraterna ha tagit debatten i socialutskottet när vi beslöt om att införa rökfritt på krogen. Många sade att detta inte var möjligt. I denna talarstol debatterade jag mot moderater som var intensiva motståndare mot ett införande av just rökfritt på restauranger och pubar. I dag vill ingen ha tillbaka röken igen. Folkhälsoarbetet i tobaksfrågor har gått vidare.

Många är de som över åren har räddats till livet för att de har sluppit arbeta i rökfyllda miljöer, och många är de som kan njuta av ett besök på en restaurang utan att behöva inandas andras cigarettök och få en försämrad upplevelse. Beslutet i denna fråga visar vad folkhälsoarbetet ibland handlar om. Det handlar om modet att tro på politikens möjligheter att förändra och förbättra – detta trots att det finns de som inte tror att

det är möjligt. Kampen mot den passiva rökningen måste fortsätta. Därför är det bra att Folkhälsoinstitutet fick i uppdrag att utreda möjligheterna att skapa framtida rökfria miljöer. Uppdraget gavs redan i mars 2012, och det skulle ha varit klart förra året. Nu ska det slutredovisas i oktober 2014.

Uppdraget ska ge en evidensbaserad kunskapsöversikt och råd om hur man kan gå vidare. Jag kan som före detta utredare inom folkhälsoområdet alkohol tycka att det är trist att uppdraget ska behöva ta så lång tid. Att genomföra uppdraget och flytta slutredovisningen till andra sidan valet känns inte bra. Ett uppdrag av detta slag ska inte behöva ta två och ett halvt års tid.

Dessa frågor berör och engagerar, och de kommer att vålla debatt. De är oerhört betydelsefulla för många enskilda individer i fråga om arbetsmiljöer och offentliga miljöer. Det hade varit intressant att se vilka vägval och vilket mod, eller brist på detsamma, regeringen hade varit beredd att stå för. Nu får vi veta detta först efter valet. Det är beklagligt.

ANDT-strategins första långsiktiga mål är att minska tillgången till bland annat tobak. Tillsynsfrågorna är självklart därför centrala när det gäller att stävja tillgången till tobak och alkohol. Även om vi i dag ser en positiv utveckling finns det fortfarande massor att göra för att nå fram till en godtagbar miljö.

Herr talman! Förra helgen var det allsvensk fotbollspremiär över landet. I Helsingborg, där jag bor, var det premiärmatch mellan Helsingborgs IF och Djurgården. Det var soligt och varmt, och våren hade kommit betydligt längre än i Stockholm. Vi kunde bjuda på gröna gräsmattor, på sina håll vårbloomster och knoppar på träden. Allt var upplagt för en fantastisk fotbollsmatch på vackra Olympia och en härlig idrottsupplevelse för människor över alla generationer.

I stället blev det en kaotisk upplevelse som slutade i tragedi. Under lördagskvällen grovsöp huliganer inför den förestående matchen. Det ledde till misshandel, hot och total vandalisering av en av våra krogar. Dagen efter blev ännu ett kapitel i denna tråkiga händelse då en supporter misshandlades till döds. Senare avbröts matchen när planen stormades av supportrar.

Jag vill uppmana oss alla att ta dessa frågor på yttersta allvar. Kopplingen mellan idrottsengagemang och våld måste tydligt analyseras. Slutsatser måste dras om alkoholens betydelse i sammanhanget.

En utredning har redan lagts fram om så kallade huliganer. Björn Erikssons utredning avslutades häromåret. I hans utredning finns flera bra förslag som ännu ej genomförts. Men jag vill uppmärksamma kollegerna i utskottet på vikten av att belysa kopplingen mellan fotbollsvåld och alkohol. Vi vet att förfestande är en ingrediens i fotbollsvåldet. Det krävs ökad uppmärksamhet. En idé är att göra som i engelsk cupfotboll, nämligen att på krogarna runt arenorna skruva åt kranarna några timmar före matcherna. Det har lett till lugnare matcher. Punktnyckerhet kräver mod och insikt om att våga använda detta redskap. Idrottsevenemang måste få vara fredade zoner från alkoholen, och det är djupt olyckligt att många fotbollsklubbar på högsta nivå är beroende av försäljning av alkohol och alkoholreklam för att få sin ekonomi att gå ihop. Det finns något djupt motsägelsefullt i denna symbios.

Herr talman! I dag kommer riksdagen att fatta beslut om ett tillkännagivande om en handlingsplan för minskat alkoholbruk bland ungdomar. Detta är välkommet. Vi vet att människors relation till alkohol formas tidigt i livet. En av de största samtidshändelserna i alkoholfrågan är den ökade tillgängligheten och de facto det sänkta priset på alkohol – detta som en konsekvens av att mycket alkohol köps i utlandet. Att pris och tillgänglighet, både laglig och olaglig, har lett till mindre respekt för alkohol som produkt är en av de viktigaste trenderna som är värda att uppmärksamma.

Vi vet att unga vuxna under studentåren dricker så stora mängder alkohol att de enligt forskarna utgör en egen riskgrupp. Att därför ta krafttag för att försöka stärka den positiva trenden bland ungdomar är mycket välkommet. Det kommer att vara insatser som de kommer att ha med sig genom livet.

Priset på alkohol är ett av de redskap vi själva äger, åtminstone på ett sätt. Den alkohol vi köper i Sverige kan vi själva beskatta. Detta är, har jag en gång som alkoholutredare lärt mig, en mycket vansklighetsfull uppgift. Det svåra är att sätta en skatteprislapp som håller över olika konjunkturer.

Nu signalerar regeringen om höjd alkoholskatt, samtidigt som Danmark sänker sin alkoholskatt. Eftersom skillnaden redan är stor vill jag fråga regeringspartiet, speciellt Moderaterna, vilken konsekvens detta kommer att leda till för införseln och vilken uträkning eller utredning som ligger till grund för regeringens förändring som nu föreslås. Detta kommer såklart att få störst effekt på oss i Skåne där vi har flest systembolag per capita men säljer minst. Förändringen kommer såklart att få en effekt. Det är väl inte så att alkoholskatten används som budgetregulator?

När man är i opposition kan man peka på färdriktningar, men som regeringsparti har man hela departement bakom sig för att göra uträkningarna. Frågan är relevant, och jag ser med intresse fram emot svaret.

Systembolaget är ett av de få redskap som vi fortfarande har i vår hand, och det är viktigt att värna detaljhandelsmonopolets särställning. Vi ser att internethandeln blir alltmer innovativ och offensiv. Vi måste hitta sätt att klargöra vad som är rätt och fel med tanke på det detaljhandelsmonopol som vi med hjälp av undantaget i EU-fördraget har rätt till. Det är en fråga om hur långt internethandeln har rätt att gå för att konkurrera med Systembolaget. Det är välkommet att regeringen har flaggat för en lag före valet. Jag tror att det är bestämt till mitten av juni, och det kommer att bli intressant och viktigt att få fram detta underlag.

Det är beklagligt med de många turerna i regeringen när det gäller gårdshandel, som skulle vara ytterligare ett sätt att underminera Systembolagets ställning. Frågan skyfflas fram och tillbaka mellan Centern och KD. Vid förra valet blev det en utredning, som till sist avfärdade denna fråga. Jag tror att det var den tredje utredningen som avfärdade gårdshandeln. Just som denna utredning blev klar flaggade jordbruksministern igen för ytterligare stöd till gårdshandel. Som utomstående betraktare river man sig i håret och undrar vad som egentligen gäller i regeringen. Det kanske man kan få besked om i dag av KD:s eller Centerns företrädare. Detta är också en mycket viktig fråga för Systembolagets ställning.

Det finns ett förslag om att utreda varningstexter på alkoholvaror som har lagts fram av Tuve Skånberg. Det är en motion som jag tycker inne-

håller ett bra förslag. Vi vet dock att varningstexter har en liten effekt på konsumtionen. Men det känns inkonsekvent att ha varningstexter på tobaksprodukter men inte på alkoholvaror. Det är också bekymmersamt att det inte tycks finnas en framkomlig väg. Jag anser att vi bör fortsätta att anstränga oss för att få detta till stånd. En varningstext på en vara som potentiellt kan få allvarliga konsekvenser känns som en självklarhet.

Jag ställer mig bakom Socialdemokraternas reservationer, och jag yrkar bifall till reservation 2 i socialutskottets betänkande SoU13, *Tobaksfrågor*, och reservation 2 i socialutskottets betänkande SoU14, *Alkoholfrågor*. Vidare yrkar jag bifall till socialutskottets förslag till beslut om tillkännagivande i betänkande SoU13 under punkt nr 6, Tillståndsplikt för försäljning, och avslag på reservation 4. Slutligen yrkar jag bifall till socialutskottets förslag till beslut om tillkännagivande i betänkande SoU14 under punkt nr 9, Handlingsplan för minskat alkoholbruk bland ungdomar, och avslag på reservation 7.

Anf. 54 ANDERS ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! Turordningen är sådan att jag inte så ofta får chans till replik, och jag har inte använt replik särskilt ofta tidigare. Jag lyssnade med intresse till Kent Härstedts inlägg. I vissa delar är vi helt överens. Det gäller din beskrivning, Kent Härstedt, och vikten av den ohyggliga händelsen i din hemstad, ja, i vår gemensamma stad Helsingborg. Det är ett exempel på att alkohol ofta föder våld och dessutom hämningslöst sådan, vilket gör att det som ska vara glädje och fest förbyts i katastrof.

Men det fanns en punkt i ditt anförande, Kent Härstedt, som jag måste fråga om. De flesta som lyssnar på den här debatten frågar sig nog: Vad är Socialdemokraternas hållning när det gäller alkoholskatten? Ska jag tolka ditt inlägg så att du nu går till storms mot den restriktiva politik som även finansministern har gett uttryck för, nämligen att vi är beredda att höja skatten på alkohol? Det är ju en del i att arbeta förebyggande och att minska konsumtionen. Tänker Socialdemokraterna motsätta sig den insatsen för folkhälsan, eller vad gäller i det socialdemokratiska partiet?

Anf. 55 KENT HÄRSTEDT (S) replik:

Herr talman! Tack för frågan, Anders Andersson! Jag utgår från att du redan ser oss som regeringsalternativ och att vi nästan har tagit över. Men nu ligger svaret faktiskt på din sida. Det är ni som sitter på regeringsmakten. Det är ni som nu har flaggat upp för detta i budgeten.

Jag vill höra vad som ligger till grund för ert förslag. Det måste du rimligen kunna presentera. Det är din minister som sitter i regeringen. Det är ni som sitter på Socialdepartementet. Har du inte svar på frågan? Du måste väl kunna presentera detta för mig och alla andra.

Vi kommer nog att presentera detta efter september, när vi har regeringsmakten. Då får vi stå till svars. Men nu är det ni som sitter vid makten. Börja med att presentera underlaget! Jag ska nog redogöra för oss när vi sitter vid regeringsmakten. Svaret ligger på er sida. Börja med det, så ska jag svara sedan.

Anf. 56 ANDERS ANDERSSON (KD) replik:

Herr talman! Nu tror jag att Kent Härstedt strör lite extra många frågor, så att säga. Efter september kan alltså svenska folket få veta vad som är grunden för alkoholpolitisk beskattning från Socialdemokraterna.

Vi kan säga det redan nu. Vi har uttalat – det sades redan i regeringsdeklarationen – att vi är beredda att höja skatten på alkohol eftersom åldersgränserna, Systembolagsmonopolet och beskattningen är tre grundpelare för den svenska restriktiva alkoholpolitiken, som bygger på solidaritet och omtanke.

Vi är beredda att följa till exempel vad nykterhetsrörelsen har argumenterat för. Jag har fått kampanjbroschyrer från IOGT-NTO och andra som talar om vikten av att höja alkoholskatten. Förra året i Almedalen fick vi också höra detta.

Jag tror att det är viktigt att en regering är beredd att använda beskattningsinstrumentet för något som man vill minska konsumtionen av, något som man vill ha som en del i det förebyggande arbetet. Det är grunden till att regeringen lägger fram det här förslaget. Vi tycker att vi ska använda just beskattningsinstrumentet tillsammans med försäljningsmonopolet och åldersgränserna som viktiga faktorer.

Jag sade i mitt anförande tidigare att forskare som jag träffar här i Sverige och övriga Norden men även nere i Bryssel och Genève är överens om att detta är viktiga delar.

Det som Kent Härstedt sade nu och som finns inspelat och nedskrivet innebär en massa frågetecken, för det var ingen uppslutning kring den linje som regeringen har och som Kristdemokraterna har förfäktat: Låt oss ständigt använda beskattningsmöjligheten som en del i en aktiv, solidarisk alkoholpolitik! Det tänker vi från oppositionens sida fortsätta med, även om Kent Härstedt och andra socialdemokrater ifrågasätter och försöker hacka på oss.

Anf. 57 KENT HÄRSTEDT (S) replik:

Herr talman! Det är verkligen beklämmande. Det är trevligt att ni vill använda beskattningsinstrumentet, för det har ni inte förut varit kända för från regeringssidan, eftersom ni har sänkt skatter massivt över hela linjen. Men jag har stor tilltro till skatteredskapet även i det här sammanhanget.

Jag vill uppmärksamma och påminna Anders Andersson om att den senaste socialdemokratiska regeringen gjorde en ordentlig utredning innan man tog ställning till skattefrågorna när det gäller alkoholpolitiken. Jag tycker nämligen att alkoholpolitiken är så pass viktig att man, innan man landar i slutsatser om exakt vilka skattenivåer man ska ha, ska göra en ordentlig uträkning.

Varken IOGT-NTO eller någon annan har sett någon utredning från regeringens sida om hur man har kommit fram till sina slutsatser. Det är det jag efterfrågar. Jag säger inte att slutsatserna är fel, utan jag efterfrågar bara vilka utredningar och uträkningar som har gjorts. Jag belyser här att man just nu sänker skatten i Danmark. Då måste man rimligen ifrågasätta vilka konsekvenser det kommer att få. I dag köps 60–65 procent av all starksprit som konsumeras i Sverige i utlandet. Vilka konsekvenser det får måste rimligen bekymra också Anders Andersson.

Jag vill bara ha fram vilken uträkning ni har gjort eller vilken utredning som ligger till grund för detta. Jag står bakom socialdemokratisk alkoholpolitik. Jag frågar regeringen: På vilket sätt sköter ni ert underlag?

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 17 §.)

*Redovisning av
användningen av
vissa hemliga
tvångsmedel
under år 2012*

11 § Redovisning av användningen av vissa hemliga tvångsmedel under år 2012

Justitieutskottets betänkande 2013/14:JuU11
Redovisning av användningen av vissa hemliga tvångsmedel under år 2012 (skr. 2013/14:60)
föredrogs.

Anf. 58 MARIA FERM (MP):

Herr talman! Vi ska nu debattera den årliga redovisningen till riksdagen om hur hemliga tvångsmedel har använts. Den redovisningen sker sedan många år genom en skrivelse där det redogörs för tillämpningen av hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning vid förundersökningar i brottmål och inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet.

Av skrivelsen framgår att användningen av hemliga tvångsmedel ökar. Under 2012 lämnades 7 643 tillstånd till hemliga tvångsmedel. Antalet tillstånd uppgick under 2011 till 5 524. Tillstånden under 2012 omfattade 2 254 brottsmisstänkta personer. Motsvarande siffra för 2011 var 2 040 personer. Hemliga tvångsmedel användes i 912 förundersökningar 2012. Under 2011 var motsvarande siffra 782. Flera olika tillstånd kan dock gälla samma person.

Som vanligt saknas relevanta delar av den mest integritetskränkande övervakningen i skrivelsen. Inte heller tas ett samlat grepp kring dessa frågor. Användningen redovisas var för sig, men den samlade effekten av de hemliga tvångsmedlen i Sverige har inte utretts. Vi har från Miljöpartiets och Vänsterpartiets håll ett antal förslag om hur utvärderingen kan förbättras.

Aldrig förr har de brottsbekämpande myndigheternas möjlighet att på hemlig väg övervaka vad enskilda människor gör varit så stora som nu, och aldrig förr har de finansiella resurserna varit så stora som nu. Trots det ökar inte andelen personupplärade brott. Under många år har också brister vad gäller personuppgiftshantering uppmärksamats.

När de brottsbekämpande myndigheterna har så stora möjligheter att övervaka och registrera vad människor gör är det oerhört viktigt att det görs korrekt och går att följa upp. Aktuell kritik på det här området har återigen riktats mot till exempel Försvarets radioanstalt. Metro avslöjade för några dagar sedan att Försvarets radioanstalt återigen har blivit kritiserad för brister i myndighetens personuppgiftshantering. Trots kritik på samma områden under ett antal år åtgärdas inte brister som finns.

Någon samlad utvärdering och uppföljning av vilken effekt samtliga hemliga tvångsmedel haft för effektiviteten inom rättsväsendet har aldrig gjorts, inte heller någon analys av om de har lett till att människors vardag och liv i Sverige har blivit tryggare, inte heller hur de samlade hemliga tvångsmedlen påverkat den personliga integriteten och vilka effekter det fått för samhället. Den samlade effekten av de hemliga tvångsmedlen i Sverige, inte bara de som omfattas av skrivelsen, bör bli föremål för en uppföljning och utvärdering.

Vid utvärderingen bör man undersöka huruvida de hemliga tvångsmedlen varit effektiva i förhållande till uppsatta mål och avsett syfte och i förhållande till det integritetsintrång som har skett.

Liksom i tidigare skrivelser saknas i denna skrivelse väsentliga delar av den mest integritetskränkande hemliga övervakningen. Varken den hemliga rumsavlyssningen eller användandet av hemliga tvångsmedel hos Säkerhetspolisen omfattas. Detsamma gäller åtgärder för att förhindra vissa allvarliga brott.

Regeringen har nu aviserat att ett arbete pågår för att en redovisning ska kunna ske av användningen av preventiva tvångsmedel och hemlig rumsavlyssning. Vi välkomnar detta men anser precis som tidigare att även användningen inom Säkerhetspolisen bör omfattas av skrivelsen.

Åklagarmyndigheten har tidigare använt ett digitalt system för att registrera tillstånd till och användning av hemliga tvångsmedel i sin verksamhet. Trots stora nedlagda kostnader används inte systemet längre. Myndigheten har nu återgått till en manuell hantering av det hemliga tvångsmedelsdiariet. Samtidigt är det betydligt fler myndigheter än Åklagarmyndigheten som hanterar hemliga tvångsmedel och som därför behöver ha hemliga diarium för detta. Mot bakgrund av detta och det arbete som leds av Justitiedepartementet inom ramen för Rådet för rättsväsendets informationsförsörjning anser vi att regeringen bör få i uppdrag att ta fram ett enhetligt, sammanhållet och säkert digitalt system för registrering och uppföljning av användningen av hemliga tvångsmedel hos berörda myndigheter. Ett sådant system bör rimligen väsentligt underlätta såväl tillsynsarbetet som det arbete myndigheterna utför för redovisningen till regeringen.

Jag vill avsluta med att yrka bifall till reservationerna 1, 2 och 3.

Anf. 59 ELIN LUNDGREN (S):

Herr talman! Det har redovisats för oss hur de hemliga tvångsmedlen har använts under år 2012. Och Maria Ferm från Miljöpartiet redogjorde nyss för vilka tvångsmedel som avses. Hon gick också igenom en del av statistiken.

All användning av hemliga tvångsmedel prövas mot tre principer.

Den första är ändamålsprincipen, det vill säga att tvångsmedlet ska vara kopplat till det ändamål som det beslutas för.

Den andra är behovsprincipen, det vill säga att tvångsmedlet får användas bara när det finns ett påtagligt behov och andra åtgärder inte är tillräckliga.

Den tredje är proportionalitetsprincipen, det vill säga att åtgärden ska användas bara om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men som det kan innebära för den misstänkte.

Man kan förenkla detta och säga att det betyder att varje tillstånd som har utfärdats har prövats mot dessa principer och att man har kommit fram till att åtgärden behövs med tanke på brottets allvarlighet.

Den sammantagna bilden av tvångsmedlen som redovisas i denna skrivelse visar att tvångsmedel har en mycket viktig funktion för att lösa brott. Ibland kan man också avföra personer som har visat sig vara oskyldiga från utredningar, vilket är nog så viktigt.

Det är av allra största vikt att vi kan använda dessa tvångsmedel eftersom det handlar om riktigt allvarliga brott. Det handlar till exempel om barnpornografibrott, narkotikasmuggling, människohandel, allvarliga våldsbrott, mord och terroristbrott.

Vi välkomnar det som regeringen anför vad gäller att hitta ett system så att denna skrivelse kan bli än mer ändamålsenlig än den är i dag. Regeringen har för avsikt att återkomma om detta.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag att regeringens skrivelse läggs till handlingarna.

Anf. 60 ANTI AVSAN (M):

Herr talman! Den redovisning vi nu debatterar bygger på uppgifter som har lämnats till regeringen av Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Rikspolisstyrelsen och Tullverket.

Jag kan börja med att bekräfta att antalet redovisade tillstånd till hemliga tvångsmedel, antalet personer som har varit föremål för något tvångsmedel och antalet förundersökningar med hemliga tvångsmedel har ökat under 2012. Det är just detta år som denna redovisning avser.

Något som är viktigt är att vissa nya regler om övervakning av elektronisk kommunikation trädde i kraft den 1 juli 2012. De brottsbekämpande myndigheterna fick då möjlighet till övervakning av elektronisk kommunikation utan att det finns någon som är skäligen misstänkt.

Det blev vidare möjligt att hämta in uppgifter om vilka mobiltelefoner som vid en viss tidpunkt fanns i ett visst område, så kallad basstationstömning. Dessutom fick polismyndigheterna och Tullverket den 1 juli 2012 möjlighet att hämta in uppgifter som angår särskilda elektroniska meddelanden i underrättelseverksamhet.

De nya reglerna om övervakning av elektronisk kommunikation innebär att det är svårt att redovisa nyttan med övervakningen i förhållande till en specifik person. Regeringen har därför ändrat myndigheternas uppdrag när det gäller redovisningen av hemlig övervakning.

Lagändringarna innebär också att det som myndigheterna tidigare kunde hämta in utan att ansöka hos domstol om tillstånd numera kräver ett domstolsbeslut. Detta medför i sin tur att antalet tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ökar, vilket man måste ha i minnet när man jämför redovisningarna för de olika åren.

Att antalet tillstånd har ökat beror också på att ett tillstånd tidigare kunde avse flera teleadresser. Numera registreras varje teleadress som ett tillstånd.

Jag kan redan nu fastslå att de brottsbekämpande myndigheternas användning av hemliga tvångsmedel under 2012 har varit ett ändamålsenligt och nödvändigt instrument i brottsbekämpningen. Man kan konstatera att de hemliga tvångsmedlen fyller en mycket viktig funktion för det

brottsutredande arbetet. Användningen av hemliga tvångsmedel har också inneburit en reell nytta.

I brottsutredningar förekommer det ofta att flera telefonnummer avlyssnas eller övervakas med stöd av flera tillstånd som gäller en och samma person. Det är också förklaringen till att antalet tillstånd har blivit större. Det förekommer att ett tillstånd i princip enbart leder fram till att ett nytt telefonnummer eller en ny annan teleadress behöver avlyssnas eller övervakas. Även på andra sätt samverkar resultaten av olika tillstånd och olika hemliga tvångsmedel med varandra, och det kan därför vara svårt att avgöra vilket tillstånd som har gett den slutliga nyttan. Mot den bakgrunden är det varken ändamålsenligt eller lämpligt att med så stor exakthet som möjligt slå fast vilka resultat som ska nås vid användningen av hemliga tvångsmedel i enskilda brottsutredningar eller att i förväg bestämma att en viss procentandel av samtliga fall där hemliga tvångsmedel används ska leda till vissa förväntade resultat.

För att kunna bedöma nyttan av de hemliga tvångsmedlen har de brottsbekämpande myndigheterna redovisat om de uppgifter som har hämtats in har lett till frihetsberövande av den avlyssnade, till ett annat tvångsmedel, till att någon annan har frihetsberövats i ärendet eller till att den misstänkte har avförts från förundersökningen.

Av den samlade redovisningen framgår det att användningen av hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation har varit till nytta när det gäller 73 procent av de misstänkta. Motsvarande siffra för hemlig kameraövervakning är 62 procent.

Fördelningen av de olika formerna av nytta visar att hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig kameraövervakning främst har haft betydelse genom att uppgifterna har använts som späningshjälpmedel, att uppgifterna har utgjort underlag för förhör under förundersökningen eller att uppgifterna har lett till att den misstänkte har kunnat frihetsberövas.

Bland de minst frekventa av alla redovisade nyttor är att uppgifterna har lett till att en misstänkt har avförts från utredningen. Trots det är det 67 personer som har kunnat avföras från utredningar på grund av uppgifter som har framkommit vid hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig kameraövervakning.

När det sedan gäller registret har det tidigare digitala ärendehanteringssystemet för hemliga tvångsmedel inte längre använts, på grund av driftsproblem. Något nytt digitalt system har ännu inte kunnat driftsättas, men bedömningen är fortfarande att ett sådant system på området kan bidra till högre effektivitet och kvalitet i myndigheternas redovisning av sin användning av hemliga tvångsmedel.

Det finns också skäl att nämna Utredningen om vissa hemliga tvångsmedel, som i juni 2012 lämnade betänkandet *Hemliga tvångsmedel mot allvarliga brott*. Utredningen föreslår att bestämmelserna i de tre tidsbegränsade lagarna om hemliga tvångsmedel ska permanentas. Betänkandet har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Det kan vara en ordning som mycket väl kan fungera bra i framtiden. I september 2013 lämnade de brottsbekämpande myndigheterna för övrigt ett förslag på hur redovisningen av hemliga tvångsmedel kan ske på ett mer ändamålsenligt sätt.

Herr talman! Vid avvägningen mellan enskildas rätt till skydd av sitt privat- och familjeliv och samhällets intresse av en effektiv brottsbekämpning är det betydelsefullt att med tillräckligt god precision kunna bedöma vilka resultat användningen av hemliga tvångsmedel har lett till i berörda brottsutredningar. Det är självfallet positivt att till exempel hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation har varit till nytta i så stor andel som 73 procent av fallen.

Samtidigt är det varken ändamålsenligt eller lämpligt att i förväg bestämman till exempel att en viss procentandel av samtliga fall där hemliga tvångsmedel används ska leda till vissa förväntade resultat. Det är numera svårt att redovisa nyttan med hemlig övervakning av elektronisk kommunikation i förhållande till någon person, och nyttan redovisas därför i stället genom anonymiserade exempel. Detsamma gäller i fråga om de uppgifter myndigheterna med stöd av den nya lagstiftningen hämtar in i underrättelseverksamheten.

Det finns ingen anledning att vara kritisk till detta. Redovisningen som sker är tillräcklig, och riksdagen har tidigare tagit ställning för att Säkerhetspolisens användning av hemliga tvångsmedel inte ska redovisas på detta sätt. Det finns inte heller anledning att rikta några anmärkningar mot årets redovisning.

Jag yrkar därför, i enlighet med det som föreslås i betänkandet, att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna. Vidare yrkar jag att motionsyrkandena ska avslås.

(Applåder)

Anf. 61 JOHAN PEHRSON (FP):

Herr talman! Frågan om de hemliga tvångsmedlen måste tas på stort allvar. Därför är denna redovisning väldigt viktig.

Det är också en återkommande diskussion och debatt vi har i kammaren, för det är vi som sätter gränserna för vad staten får göra i sin jakt på mycket grovt kriminella. Sätter vi snäva regler, så att man inte får tillgång till särskilt mycket tvångsmedel, blir det mycket svårare att sätta fast de grovt kriminella som ägnar sig åt att förstöra livet och vardagen för mängder av människor – ibland med dödlig utgång. Det är verksamheter som ägnar sig åt utpressning, uppdragsmord, smuggling av narkotika och vapen, smuggling av människor, prostitution och rena våldsbrott.

Redovisningen är alltså viktig. Jag vill understryka några perspektiv som är viktiga för oss i Folkpartiet liberalerna. Vi är nämligen medvetna om att det är en mycket delikat balansgång. Jag vill också föra in perspektivet att tiden har förändrat vårt samhälle – med ny teknik skapas nya brottsverktyg. Det behövdes inte så mycket telefonövervakning på den tiden det inte fanns några telefoner i Sverige, herr talman. Då var det väldigt svårt att avlyssna dem.

Det är klart att den nya tekniken skapar nya verktyg som de kriminella använder och som vi måste hitta begränsningar för, men vi måste även ha möjlighet för polisen att jaga de kriminella. Det vanligaste exemplet är brott som annars begås på internet. Då får jag bestämma mig: Antingen jagar jag själv alla kriminella som utsätter mina barn, min mamma eller mig själv för brott, eller också tillåter jag polisen att ta

steget in även på nätet och jaga de kriminella – vilket är någonting Folkpartiet trots allt förespråkar som mest lämpligt.

Vi har fått en redovisning om vikten av behov, ändamål och proportionalitet. Det tycker jag är bra, och jag instämmer till fullo med Socialdemokraterna där. Jag tycker också att Anti Avsan för Moderaternas del mycket skickligt redovisade hur det här används i praktiken. Det är ju så att målen är komplicerade.

Jag tycker också att det är viktigt att vi kommer ihåg att ökningen beror väldigt mycket på att de kriminella anpassar sig; det finns fler mobiltelefonabonnemang än medborgare i Sverige i dag, skulle jag tro. Ju fler abonnemang, desto fler nummer som används, och de används av de kriminella genom att de oavbrutet byter kontantkort eller telefonabonnemang. Ska man ha ett nytt tillstånd för varje telefon tar det tid och blir många tillstånd, så att säga.

Jag utesluter inte alls att man framöver går tillbaka till en tidigare ordning där man har tillstånd för en person och kan klippa till mot samtliga abonnemang den personen anses vara i besittning av. Det skulle faktiskt underlätta något, och vi i den här kammaren borde fundera på om vi inte ska skärpa till det på det sättet.

Det är svårare att göra någonting åt kontantkortet, för om de skulle registreras är det klart att det skulle dyka upp en massa bulvaner och målvakter som skulle ägna sig åt att registrera dem. Det ska väl dock inte heller uteslutas för all evighet.

Jag tycker att det är viktigt att vi tittar på den redovisning som har kommit in från riksåklagaren om de anonymiserade fallen. Det är klart att varje person som avlyssnas per definition utsätts för en integritetskränkning, och det är dåligt. Men effektivitetsvinsterna är ganska betydande. Ett exempel är att det i samband med en serie mord inhämtades uppgifter som troligen ledde till att ytterligare mord kunde förhindras. Det kan man säga är en ganska stor vinst för mänskligheten, och framför allt för den person som tack vare de hemliga tvångsmedlen slapp bli mördad.

I en förundersökning som faktiskt pågår har man kunnat inleda ytterligare utredningar tack vare inhämtade uppgifter, vilket hittills har lett till att hundratals kilo narkotika har kunnat beslagt. Det är ganska viktigt att de där hundratals kilona inte kommer ut på marknaden och bidrar till att förstöra liv och skapa elände och död bland Sveriges missbrukarkollektiv eller ungdomar.

På s. 13 i det åklagaren skriver, herr talman, ges mängder av sådana fall som visar hur mycket mänskligt lidande man hindrar och hur mycket integritet man faktiskt skyddar genom att ge möjlighet till denna begränsade och kontrollerade användning av hemliga tvångsmedel från polis och åklagare.

Herr talman! Det gäller alltså att ha perspektiv på och stor respekt för detta, och det gäller att vi kan stå bakom dessa hemliga tvångsmedel. För Folkpartiets del kan de faktiskt gärna permanentas. Det börjar bli dags för det; en hel del av lagarna har förlängts – högst tillfälligt – flera gånger. Jag ser också fram emot att vi snart ska kunna presentera en gemensam kommission och utredning om en samlad syn på integritetsfrågorna, för det är viktigt. Det behöver vi nog göra regelbundet och återkommande i samhället, för att balansera.

Risken finns nämligen med alla åtgärder att de kan missbrukas. Med de kontrollåtgärder som finns före beslut, under beslut och efter beslut kan vi dock acceptera dessa tvångsmedel. De gör stor nytta när det gäller att rensa upp i det träsk av brottslighet som annars förstör livet för människor.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag, herr talman, och avslag på reservationerna.
(Applåder)

Anf. 62 JOHAN LINANDER (C):

Herr talman! Den årliga skrivelsen är ungefär densamma varje år. Det är ungefär samma debatt, och det är ungefär samma åsikter de olika partierna har år efter år. Det är alltså egentligen inte så mycket nytt.

En sak som är ny i årets skrivelse är dock att det är lite svårare att jämföra med tidigare år – hur mycket som har använts och på vilket sätt det har använts. Vi har nämligen ändrat lagstiftningen, och då blir jämförelserna inte lika enkla att göra. Till exempel har vi ökat kravet för när domstolstillstånd ska ges i förväg, och polisen kan inte höra av sig direkt till operatörerna och få ut uppgifter direkt från dem.

Det är också en trend att den här typen av tvångsmedel används allt oftare i väldigt stora mål, där många personer blir utsatta för hemliga tvångsmedel under ganska lång tid. Det är samma trend som vi har sett inom domstolsväsendet. Det blir allt fler väldigt stora rättegångar med många misstänkta och många målsägande. Den typen av större mål gör att antalet tillstånd till hemliga tvångsmedel snabbt ökar, inte minst eftersom den här typen av kriminella byter telefoner på ett helt annat sätt än vi vanliga människor – det kan vara varje vecka – och då krävs ett nytt tillstånd för att få fortsätta avlyssna en person.

Av det faktum att antalet ökar ska vi inte dra slutsatsen att det är vid många fler brott som man har använt den här typen av metoder. Vi ska också komma ihåg att det är mycket resurskrävande. Polisen skulle säkert kunna få tillstånd att använda hemliga tvångsmedel i fler fall, men polisens egna resurser gör att man måste hålla tillbaka. Det går inte att använda den här typen av tvångsmedel så ofta som man egentligen skulle ha fått tillstånd till. Man måste ju klara av att hantera de uppgifter som kommer in.

Det är som vanligt anmärkningsvärt hur långt ifrån varandra de rödgröna partierna står. Det är ingen nyhet att i just den här typen av frågor har Vänsterpartiet och Miljöpartiet en inställning och Socialdemokraterna en annan inställning som ligger närmare Alliansens. Jag har full respekt för att Vänsterpartiet och Miljöpartiet driver på för att polis och åklagare ska få mindre tillgång till och befogenheter att använda hemliga tvångsmedel. Samtidigt ska man då komma ihåg, som flera här har sagt, att den här typen av tvångsmedel är effektiva för att utreda riktigt grov kriminalitet. Minskar man polisens och åklagarens tillgång till hemliga tvångsmedel kommer man att göra det svårare för dem att utreda den här typen av brott. Så ärlig måste man vara.

Det är klart att det skulle vara katastrof för polisens möjligheter att utreda grova narkotikabrott, grova rån och mord om de inte hade haft tillgång till hemliga tvångsmedel. Så är det. Det är därför det är så viktigt att

vi och väljarna får veta vilken politik på det här området en eventuell rödgrön regering skulle driva.

För mig och Centerpartiet är det viktigt att polisen har befogenheter att använda hemliga tvångsmedel. Samtidigt ska det vara väl reglerat. Det ska ske en noggrann kontroll i förväg via ett domstolstillstånd för att man ska få använda avlyssning och övervakning, och i efterhand ska det kontrolleras att det har skett på rätt sätt. I efterhandsgranskningen ligger också den årliga skrivelse som vi behandlar här i dag.

Polisen ska ha tillgång till den här typen av tvångsmedel, och det har de när de klarar den proportionalitetsbedömning som Elin Lundgren talade om. Det är viktigt att komma ihåg att polis och åklagare inte har tillgång till den här typen av metoder om det inte är proportionellt i varje enskilt fall. Den bedömningen måste domstolen göra i varje enskilt fall. Och såklart måste det göras en kontroll i efterhand, så att inte enskilda personers integritet har kränkts i onödan.

Det är klart att hemlig avlyssning av någons telefon innebär en kränkning av personens integritet – ja, men det är nödvändigt i vissa fall. Den person som är misstänkt för att ha smugglat in narkotika i vårt land eller begått ett grovt rån får faktiskt stå ut med att den personliga integriteten kränks. I vissa fall visar det sig att personen i fråga faktiskt inte var skyldig, och då kan man avskryva misstankarna, vilket i sig såklart är positivt för den personen.

Regeringens skrivelse är bra. Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.
(Applåder)

Anf. 63 CAROLINE SZYBER (KD):

Herr talman! Det är bra och nödvändigt att riksdagen varje år får en redogörelse för hur tvångsmedlen har använts. Anledningen till att vi över huvud taget har den här debatten är att vi är överens om att vi vill ha en noggrann och tydlig reglering. Det är också ett led i att försöka göra den årliga skrivelsen bättre.

Hemliga tvångsmedel är ett viktigt redskap för polisen. Vi har hört om återkommande gängskjutningar, senast i helgen i Göteborg, och polisen säger tydligt att om de inte får de här redskapen har de inte någon möjlighet att sätta hårt mot hårt mot den, tyvärr, ökade grova organiserade brottslighet som vi börjar se.

Det betyder självfallet inte att vi bortser från enskildas rättssäkerhet och integritet, som kan vara i fara. Det gäller att hela tiden klara balansgången mellan dessa två perspektiv: skyddet för den som riskerar att drabbas av ett grovt brott och det rättsliga skyddet för den som av olika anledningar utsätts för hemliga tvångsmedel.

Precis som mina allianskolleger och också Socialdemokraterna redogjort för är det ett antal principer som ligger till grund för beslut om att hemliga tvångsmedel ska användas. Det ska vara ett tydligt ändamål, ett tydligt behov och en tydlig proportionalitet. Det har under årens lopp också blivit förbättringar, förstärkningar och ökad tydlighet i hur uppgifterna ska få inhämtas. Det krävs numera också ett domstolsbeslut. Allt går på så sätt åt rätt håll. Men, återigen, vi måste alltid jobba med den svåra balansgången, och jag tror att arbetet aldrig blir helt klart.

Diskussionen blir då om vi befinner oss på rätt nivå. När man talar med de brottsbekämpande myndigheterna säger de att de behöver de här tvångsmedlen. De har annars väldigt svårt att arbeta med att avslöja grova narkotikabrott, grova rån och mord, som nämns som exempel i skrivelsen. Det är ändå väldigt allvarlig brottslighet som det handlar om.

Enligt skrivelsen har hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation varit till nytta i 73 procent av fallen. Motsvarande siffra för hemlig övervakning är hela 62 procent.

Miljöpartiet och Vänstern tycker, till skillnad från regeringen och allianspartierna, att det här inte är tillräckligt effektivt. Frågan är: Räcker det då med en hundraprocentig träffsäkerhet för att man ska få använda hemliga tvångsmedel över huvud taget? Det är lite svårt att veta. Likaså: Vilka andra åtgärder ska de brottsbekämpande myndigheterna få använda för att lösa den grova organiserade och ofta avancerade brottsligheten om de inte får ha de här redskapen? Jag tycker att denna fråga tål att ställas. När det är så tydligt att två partier av tre i det så kallade rödgröna samarbetet har en annan uppfattning tror jag att många med mig undrar hur man skulle få ihop det i det här fallet. Det blir ju lite svårt när två partier är väldigt tydliga med att de vill få stora förändringar och ett parti i det här fallet ser att de brottsbekämpande myndigheterna behöver precis de här redskapen.

Frågan är alltså om man ska avskaffa de hemliga tvångsmedlen eller om man ska kräva högre träffsäkerhet och vad det i så fall blir för andra medel. Hur ska man se på de hemliga tvångsmedlen efter valet?

Med dessa frågor ställda – om de inte besvaras låter jag dem hänga i luften – yrkar jag avslag på samtliga motioner och föreslår att skrivelsen läggs till handlingarna.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 17 §.)

12 § 2013 års redogörelse för tillämpningen av lagen om särskild utlänningskontroll

Justitiekontorets betänkande 2013/14:JuU12

2013 års redogörelse för tillämpningen av lagen om särskild utlänningskontroll (skr. 2013/14:63)
föredrogs.

Anf. 64 RICHARD JOMSHOF (SD):

Herr talman! Det cirkulerar i dag en rad olika filmer på internet där enskilda islamister och diverse islamistiska grupperingar begår en rad vidrigheter mot andra människor, det ena brottet värre än det andra. Det cirkulerar även en rekryteringsfilm för islamister i Syrien. I filmen framför en stor grupp maskerade män med automatvapen och al-Qaida-flagga ett budskap med muslimska kampsånger i bakgrunden. Det speciella med filmen är att den är inspelad av en grupp kallad Svenska Islamkrigare och att den framförs på svenska.

I filmen kan vi bland annat höra en muslimsk man förklara att filmen riktar sig till muslimer i Sverige samtidigt som han uppmanar dem att resa till Syrien och slå följe med hans islamistgrupp. ”Jihad är obligatoriskt för alla som tror på Allah, obligatoriskt i Sverige och i hela världen”, säger han bland annat.

I Säpos årsrapport om terroristhotet mot Sverige konstateras att islamisterna utgör ett konkret hot mot Sverige. Man pekar på kontakter mellan radikala muslimer i Sverige och utländska terroristnätverk. Inte minst handlar det om rekrytering av muslimer till terroristrelaterad träning och strid. Vidare konstaterar Säpo att eventuella återvändare utgör ”ett potentiellt attentatshot mot Sverige”.

Enligt Magnus Ranstorp, terroristexpert vid Försvarshögskolan, utgör de individer som reser till konfliktområden för vapenträning och strid i syfte att delta i jihad, heligt krig, ett allvarligt och växande problem.

Sedan inbördeskriget i Syrien inleddes har antalet jihadister exploderat. I dag räknar man att omkring 2 000 individer med europeiskt medborgarskap åkt till framför allt Syrien för att strida. För Sveriges del rör det sig om minst 75 individer, och till detta kommer ett stort mörkertal, menar Ranstorp.

De islamistiska extremisterna är dock fler än så. Enligt Jonathan Peste, chefsanalytiker i frågor om kontraterrorism på Säpo, rör det sig om ca 200 personer i Sverige som stöder våldsbejakande islamistisk extremism. Det är individer som riskerar att inspireras av återvändande jihadister. Peste tror att den här miljön riskerar att, som han uttrycker det, ”öka i stort”.

Herr talman! Det stora problemet och den stora risken inträffar när dessa jihadister återvänder eftersom det primärt är i denna grupp presumtiva terrorister rekryteras. Det kan dock dröja flera år innan stridande som återvänt är inblandade i terrordåd. Enligt Ranstorp kan det dröja fem tio år innan de agerar. Ett exempel på detta är självmordsbombaren som slog till i Stockholm den 11 december 2010 och som tidigare varit på träningsläger i Mellanöstern.

I den brittiska tidningen The Telegraph kunde vi i januari läsa att muslimer med europeiskt medborgarskap som rest till Syrien indoktrineras och tränas av al-Qaida i syfte att starta upp terroristceller när de reser tillbaka till Europa. En avhoppare berättar bland annat för tidningen att de europeiska muslimer han umgicks med i Syrien ofta talade om terrordåd och självmordsbombningar som de ville utföra när de återvände.

Vidare konstaterar Richard Walton vid Scotland Yards antiterrorenhet att de första jihadisterna redan börjat återvända med order om att genomföra attentat. Därför planerar man en rad åtgärder för att skydda den brittiska allmänheten från det växande hotet. Enligt Walton förstår inte allmänheten hur allvarligt problemet är.

Herr talman! Trots detta högst verkliga och växande hot är den svenska regeringen förvånansvärt passiv i frågan. Jag står fast vid att regeringen verkar vara handlingsförlamad när det gäller det islamistiska hotet.

Ett tydligt exempel på detta är lagen om särskild utlänningskontroll som ger regeringen rätt att utvisa terroristanknutna utlänningar. Trots vetskapen om att utlänningar med terrorkopplingar befinner sig i Sverige har denna lag endast använts vid ett par tillfällen de senaste åren.

Undfallenheten är skrämmande, menar jag. Ska det verkligen behövas ett islamistiskt attentat med dödsoffer på svensk mark för att regeringen ska göra något åt situationen? Jag anser att frågan är berättigad.

De så kallade lösningar som regeringen och EU-kommissionär Cecilia Malmström har på problemet är minst sagt naiva. Man talar bland annat om att jobba mer med familjerna, att jobba med motberättelser och att försöka förmå lokala ledare i moskéerna att ta upp frågan på fredagsbönen. Seriöst? Vi talar om den kanske värsta, farligaste och vidrigaste ideologi världen någonsin skadat – och Malmström talar om motberättelser.

Förslaget är lika naivt som Miljöpartiets förslag att den grova brottsligheten ska bekämpas med komvux eller Miljöpartiets förslag att inrätta ett ickevåldsförsvaret – som om man skulle kunna tala omkull en eventuell angripare.

Herr talman! Till skillnad från övriga partier ser Sverigedemokraterna nyktert på verkligheten samtidigt som vi alltid sätter svenska intressen och svenska medborgare främst.

För oss är det mycket enkelt. Utländska medborgare med kopplingar till islamistiska terroristnätverk, eller andra terroristnätverk för den delen, ska utvisas med omedelbar verkan med livstidsförbud att återvända. Vidare vill vi se ett lagförslag som gör det möjligt att upphäva medborgarskapet för svenska medborgare med dubbelt medborgarskap som väljer att åka utomlands för att delta i islamistiska nätverks eller andra terroristnätverks verksamhet.

Det borde nämligen vara en självklarhet att den som trots avrådan och varning väljer att lämna Sverige för att strida för exempelvis al-Qaida i Syrien också har mist sin rätt att återvända till Sverige. På så sätt visar vi med en tydlig markering att våldsbejakande islamister inte är välkomna i Sverige.

Liknande förslag kan vi för övrigt se i Tyskland där en person kan förlora sitt tyska medborgarskap om han eller hon utan godkännande från tyska myndigheter frivilligt ansluter sig till en väpnad styrka i ett annat land som han eller hon också är medborgare i. I Kanada utreds för tillfället möjligheten att införa en liknande lagstiftning. I England tittar man dessutom på möjligheten att upphäva medborgarskap även om det innebär att man gör en person statslös.

Det här är ingen lek. Det är blodigt allvar. Det handlar om våra medborgares säkerhet. Det handlar om att vår grundläggande trygghet är hotad som en direkt följd av den, enligt oss, naiva invandringspolitik övriga partier bedriver.

Herr talman! Med detta sagt yrkar jag bifall till reservationen.

Anf. 65 ELIN LUNDGREN (S):

Herr talman! Det vi debatterar är alltså regeringens årliga redogörelse för hur lagen om särskild utlänningskontroll har tillämpats under perioden den 1 juli 2012 till den 30 juni 2013. Rapporten bygger bland annat på de uppgifter som Säkerhetspolisen har lämnat till regeringen.

Den lag vi talar om tillkom första gången i Sverige 1973 och har sett ut som den gör i dag sedan 1991.

Enkelt uttryckt handlar lagen om möjligheten att utvisa en person om det är särskilt påkallat av hänsyn till rikets säkerhet eller om det med hänsyn till vad som är känt om personens tidigare verksamhet och övriga

omständigheter kan befaras att personen kommer att begå eller medverka till terroristbrott.

Enligt rapporten har man sedan 1991 använt lagen 37 gånger. De senaste fem åren har man använt den två gånger.

I skrivelsen finns också en redogörelse för läget i världen när det gäller terrorism. Det konstateras att den gränsöverskridande och globala terrorismen har ökat. Sverige har också sedan 2010 en förhöjd beredskap mot hot: grad 3 på en femgradig skala.

I skrivelsen lyfts våldsbejakande islamistisk terrorism, den autonoma miljön och vitmaktmiljön fram. Richard Jomshof fokuserade enbart på islamistisk terrorism; jag hörde inte ett ord om det högerextrema våldet. Men det är väl som det brukar vara när Sverigedemokraterna lyfter upp problem. Låt mig dock påminna om att det värsta dåd vi har haft i Norden var när Breivik 2011 mördade partikamrater till mig.

Vi socialdemokrater tror på ett förebyggande arbete när det gäller att motverka terrorism. Vi vill poängtera att i jämlika samhällen där människor upplever sig ha stor frihet att forma sina liv är de mindre benägna att utföra så drastiska och avskyvärda handlingar som terrorhandlingar är.

Det är värt att betona att Sveriges kamp mot terrorism bygger på vikten av respekt för internationell rätt och mänskliga rättigheter. Eftersom terroristhot är globala är ett internationellt samarbete viktigt. Sverige samarbetar inom både EU och FN i dessa frågor, vilket är jättebra.

Säkerhetspolisens arbete har inriktats på att avbryta attentatsplanering i Sverige. Man har också hjälpt till att avbryta attentat utomlands, vilket känns bra.

Vad gäller internationella samarbeten noterar jag att det i SD:s reservation finns en idé om att när det inte finns skäl att utvisa personer till deras ursprungsländer ska det upprättas avtal med tredje land om att ta emot dessa personer.

Men av vilket skäl skulle ett land som inte alls är berört i frågan vilja teckna ett sådant avtal?

Jag yrkar bifall till utskottets förslag att lägga skrivelsen till handlingarna.

Anf. 66 JOHAN LINANDER (C):

Herr talman! Det är inte alltid jag och Elin Lundgren är överens, men i den här frågan tycks vi vara det. Detta är den årliga skrivelsen om hur lagen om särskild utlänningskontroll har använts. Under den aktuella perioden – den 1 juli 2012 till den 30 juni 2013 – har lagen använts vid ett enda tillfälle. Då handlade det om ett avslag på ett överklagande av ett beslut om utvisning.

I skrivelsen skriver regeringen också om internationell terrorism och sin syn på utvecklingen. Man anför att den brottsbejakande islamistiska extremismen har utgjort det främsta terrorhotet mot Sverige de senaste åren. Regeringen tar också upp det faktum att vi har ett förhöjt terrorhot, och det har vi haft sedan hösten 2010. Då höjdes hotnivån från en tvåa till en trea på den femgradiga skala som används. Där ligger vi fortfarande kvar i dag.

Det är inte så mycket mer att säga om själva användningen – och hur den har varit – av lagen om särskild utlänningskontroll. Men man kan säga lite mer om det sätt som Sverigedemokraterna här pratar på. De

generaliserar som vanligt, och pekar ut alla muslimer som potentiella terrorister.

Richard Jomshof talar också om svenskar som åker till Syrien för att delta i kriget där. Det är självfallet förkastligt på alla sätt; vi vill inte se någon som åker ned från vårt land för att delta i väpnade strider. Men det är en missuppfattning att lagen om särskild utlänningskontroll skulle kunna användas i dessa fall. Den lagen kan inte användas mot svenska medborgare, även om Sverigedemokraterna tycks vilja ta det svenska medborgarskapet från personer, göra dem statslösa och skicka i väg dem till något annat land. Precis som Elin Lundgren sade: Vilket land då? Det kanske inte Sverigedemokraterna har funderat så mycket på. Det är ju lite svårare, och man väljer från detta parti att ta de enkla lösningarna. När man kommer till någonting som är svårare att förklara hoppar man som vanligt över det.

En annan sak som jag bara måste reagera på är Sverigedemokraternas sätt att skriva. I sin reservation jämför de islamistiska nätverk med terroristnätverk, och skriver om kopplingar till islamistiska nätverk eller andra terroristnätverk. De säger med andra ord att alla islamistiska nätverk skulle vara terroristnätverk. Det är självfallet fullkomligt fel, men å andra sidan är det inte så förvånande att Sverigedemokraterna använder den typen av retorik för att peka ut människor generellt som hot mot vårt land. Denna retorik börjar vi tyvärr bli vana vid här i Sveriges riksdag, men det är lika hemskt, fruktansvärt och jobbigt att höra det varje gång. Det får inte stå oemotsagt; det är viktigt.

Sverigedemokraterna skriver också att de vill att utländska medborgare som har kopplingar till vissa nätverk – det som de kallar för terroristnätverk eller islamistiska nätverk – ska utvisas. Men grejen är att lagstiftningen inte heller i dag behöver ta hänsyn till detta. Det kan handla om enskilda personer som inte har denna koppling. Lagstiftningen går alltså, som den ser ut i dag, i vissa delar längre än det som Sverigedemokraterna säger sig vilja göra. En person behöver inte alls kunna knytas till något terroristnätverk för att kunna utvisas enligt lagen om särskild utlänningskontroll. Men denna bedömning görs i varje enskilt fall, och det är det som är så viktigt att betona. Vi ska inte ha några generaliseringar och säga: Om du tillhör en viss grupp är du inte välkommen. Då ska du kastas ut!

Man måste pröva dessa fall – varje enskilt fall för sig. Det är så vi kan uppnå rättssäkerhet. Det är så vi kan uppnå en möjlighet för varje människa att få en rättssäker behandling av sitt ärende.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationen.
(Applåder)

Anf. 67 ANTI AVSAN (M):

Herr talman! Mycket har sagts tidigare här, men jag kan nämna att det som ligger till grund för regeringens redovisning av hur lagen om särskild utlänningskontroll har tillämpats är ett underlag från Säkerhetspolisen.

De ursprungliga bestämmelserna som syftar till att bekämpa terrorism infördes, precis som Elin Lundgren sade, i svensk lagstiftning 1973 och

har ändrats vid flera tillfällen sedan dess. Sedan den 1 juli 1991 finns de i den lag om särskild utlänningskontroll som denna redovisning avser.

Jag kan bekräfta det som Johan Linander var inne på: Våldsbejakande islamistisk extremism har utgjort det främsta terrorhotet mot Sverige under de senaste åren. Det är också så att nätverket al-Qaida är en av de mest framträdande aktörerna inom terroristområdet, samtidigt som det finns andra grupperingar med liknande agenda som också har visat avsikt att genomföra attentat mot Europa. Redogörelsen innehåller också utvecklingen av den internationella terrorismen och hur den har skett under den tid som redovisningen avser.

Hotnivån ligger kvar med anledning av att det i Sverige och utomlands förekommer terroristrelaterade aktiviteter med bäring på Sverige. Skrivelsen från regeringen innehåller även redogörelser för Sveriges medverkan i det internationella arbetet mot terrorism. Också detta står mot Richard Jomshofs påståenden om att regeringen skulle vara fullständigt passiv, vilket är helt felaktigt.

Jag kan nämna den skrivning som Johan Linander tog upp. Det handlar enligt Sverigedemokraterna om medborgare med kopplingar till islamistiska nätverk eller andra terroristnätverk. Det skulle med en sådan här formulering innebära att alla islamistiska nätverk är terroristnätverk. Jag vet inte om det har varit avsikten, men om det är avsikten är det ganska anmärkningsvärt. Det kunde ha stått kristna nätverk i stället. Visserligen har det funnits terrorism som har varit anknuten till kristna religiösa värderingar under lång tid på Nordirland tidigare, men det kan inte vara rimligt att man drar det så långt att man säger att alla kristna nätverk skulle vara terroristnätverk bara för att det förekommer något kristet terroristnätverk.

Precis som Elin Lundgren redovisade tidigare ska en utlänningsenlig lagen om särskild utlänningskontroll kunna utvisas med hänsyn till rikets säkerhet eller om det kan befaras att personen kommer att begå eller medverka till terroristbrott. Lagen kan också användas om brottsligheten riktar sig mot ett annat land än Sverige. Ett beslut om utvisning ska förenas med förbud för utlänningsenlig att utan tillstånd av regeringen återvända till Sverige. Förbudet får meddelas för en viss tid eller utan tidsbegränsning. Om utvisning inte kan verkställas på grund av att det till exempel finns risk för dödsstraff eller tortyr i det land som personen ska utvisas till ska utvisningen skjutas upp eller personen beviljas ett tidsbegränsat uppehållstillstånd. Medan en person lever kvar i Sverige under sådana förutsättningar kommer också en viss kontroll från brottsbekämpande myndigheter att kunna utföras, till exempel husrannsakan eller att personen i fråga ges anmälningsplikt vid vissa tidpunkter på en polisstation.

Sammantaget är bestämmelserna i lagen om särskild utlänningskontroll väl avvägda. När det gäller Sverigedemokraternas utfall mot regeringen med anklagelser om passivitet betvivlar jag att Richard Jomshof har sådan insyn i Säkerhetspolisens arbete att han har grund för sådana påståenden.

Jag yrkar i enlighet med justitieutskottets förslag i betänkandet att skrivelsen ska läggas till handlingarna och att motionsyrkandena ska avslås.

(Applåder)

Anf. 68 JOHAN PEHRSON (FP):

Herr talman! För Folkpartiet är det rätt viktigt att också de här frågorna behandlas med mycket stor respekt. Vi pratar om en lagstiftning som i sin nuvarande form har 40 år på nacken och som går ut på att vi under dessa decennier har försökt skydda vårt land och skydda vår demokrati. Jag är en av dem som menar att vi inte bara har en rättighet att skydda demokratin mot övergrepp utan att vi också har en skyldighet att skydda demokratin. Det kan inte bara göras med behagliga medel, utan det är faktiskt ganska kraftfulla verktyg som vi har för att stänga igen våra gränser och skicka ut folk som inte är önskvärda, för att uttrycka sig förenklat men ändå tydligt. Därför är det viktigt att man har med sig att det genom åren har handlat om människor med mycket politiskt färgad extremism och våldsbejakande terrorister på vänsterkanten och på högerkanten och om religiösa grupper med allsköns trosbakgrund.

Nu är det för tillfället de islamistiska terroristiska nätverken som är aktuella, så det är inget konstigt att detta dyker upp här, men att vara så enögda som Sverigedemokraterna är i detta fall blir näst intill parodiskt. Jag vill understryka att det är lika viktigt att vi ser över vad vi gör i övrigt på terroristområdet som att vi redovisar den här skrivelsen och omfattningen av antalet personer som inte har fått stanna i Sverige och helt enkelt har meddelats att de inte är önskvärda – här saknas traditionella domstolsprövningar, som alla vet.

Det görs enorma insatser preventivt, inte minst från Säkerhetspolisen, för att komma till rätta med de miljöer där dessa galningar, om jag uttrycker mig lite oförsiktigt, herr talman, frodas oavsett om förtecknen är religiösa eller politiska. Vi bedriver också ett internationellt omfattande samarbete, inte minst för att vi är skyldiga att göra det enligt FN-konventioner. Framför allt gör vi det inom EU och tillsammans med andra traditionellt västliga allierade, om jag uttrycker mig så, som har ett gemensamt intresse av att värna demokratin, de öppna samhällena och det som vi har stått för i Europa under ganska många år.

Detta utmanas inne i EU-området och utifrån. Därför är det viktigt att man ser på vad som görs samarbetsmässigt, och då är det också viktigt att man står för samarbetet. Det är lätt för mig som liberal och folkpartist, herr talman, att slå ett slag för EU-samarbetet, som inte minst Sverigedemokraterna vill ta Sverige ut ur, vilket kraftigt skulle försvåra möjligheten att skydda svenska och europeiska värden som demokrati och öppenhet. Det här gör att Sverigedemokraternas trovärdighet befinner sig långt nere i källaren.

Avslutningsvis vill jag dock understryka att det som Richard Jomshof från Sverigedemokraterna lyfter fram om dessa resor till andra länder som en del personer gör för att lära sig att kriga och hålla på med terroristhandlingar är något som vi ska ta på absolut största allvar. Jag vill understryka för Richard Jomshof och Sverigedemokraterna att regeringen gör detta. Samtliga allianspartier och, vill jag påstå, alla partier i riksdagen är mycket medvetna om allvaret i detta.

Jag önskar att det fanns ett enkelt sätt att stoppa detta, för jag har inte träffat en enda vettig människa som tycker att det verkar rimligt att den här verksamheten bedrivs. Men i det öppna samhället måste vi känna en viss respekt för vad det är man kan förbjuda och hur man kan förbjuda det. Så länge vi liberaler har inflytande över svensk politik kommer vi att

tillåta människor att resa i praktiken vart de vill. Vi kommer dock att försöka varna människor för att åka till vissa platser på jorden av olika skäl. Som Richard Jomshof och Sverigedemokraterna vet görs det insatser mot de grupper av personer som reser till de här så kallade träningslägren.

Skulle det gå att förbjuda rakt av utan komplikationer skulle jag kunna göra det på en gång, men vi har en grundlag som ser lite anorlunda ut än den i till exempel Nordkorea, och vi ska nog varna om att vi har den öppenheten. Men jag tycker inte att man ska ta för lätt på de risker som finns med de här resorna. Man tar det på största allvar inom den svenska Säkerhetspolisen, och man gör det definitivt på europeisk nivå där vi tillsammans arbetar mot galenskap oavsett om den uppträder politiskt eller religiöst.

Jag yrkar på att skrivelsen läggs till handlingarna, herr talman.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 17 §.)

13 § Erkännande och verkställighet av beslut om utvidgat förverkande inom Europeiska unionen

Justitiekammarens betänkande 2013/14:JuU22
Erkännande och verkställighet av beslut om utvidgat förverkande inom Europeiska unionen (prop. 2013/14:66)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 17 §.)

14 § Konsumenträtt

Konsumenträtt

Civilutskottets betänkande 2013/14:CU20
Konsumenträtt
föredrogs.

Kammaren biföll utskottets förslag att ärendet fick avgöras efter endast *en* bordläggning.

Anf. 69 YILMAZ KERIMO (S):

Herr talman! I dag ska vi debattera konsumenträtten. Vi står självklart bakom alla S reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall till reservation nr 15 under punkt 21.

Många frågor är viktiga i detta betänkande, och jag kommer att kort beröra vissa delar.

Konsumenträtten handlar om frågor som dagligen berör de allra flesta människor. Det finns ständigt nya varor och tjänster att köpa och konsumera, och vi socialdemokrater vill underlätta för människor att vara aktiva konsument, handla medvetet och bidra till en mer hållbar konsumt-

ion. Alla konsumenter måste ges goda förutsättningar att kunna fatta rätt beslut utifrån vad de ska köpa och inte köpa. För det krävs att konsumenternas makt stärks, att informationen till konsumenten ökar och att kunskaperna hos den enskilde konsumenten blir större.

Svenska konsumenter förlorar varje år mycket pengar på konsumtionsproblem. De konsumenter som drabbas hårdast är de löntagare som har lägst inkomster, för vilka varje köp har stor betydelse för hushållsekonomin. Vi menar därför att en bra konsumentvägledning och skuldrådgivning kan öka välfärden och tillväxten i Sverige. Konsumentvägledningen har en central roll som kunskapsbyggare och informationsspridare på konsumentområdet, och skuldrådgivningen kan vara avgörande för människor att reda ut en svår ekonomisk situation.

Telefonförsäljningen blir alltmer utbredd. Ofta omgärdas försäljningen av osäkerhet om vad som egentligen gäller. Ibland kan det till och med vara osäkert om det har ingåtts ett avtal eller icke. Det kan leda till att människor tvingas betala för varor som de inte efterfrågat. Enligt vår mening bör regeringen snarast återkomma till riksdagen med förslag till lagstiftning som stärker konsumenternas rätt vid telefonförsäljning. Förslagen bör bland annat innehålla krav på skriftliga avtal vid telefonförsäljning.

Vi anser också att mobiltelefonanvändare inte ska behöva drabbas av ovälköpta säljsamtal. Med mobilen är man ständigt tillgänglig, och oönskade samtal blir snabbt påfrestande. När branschen nu har ändrat sina etiska riktlinjer och tillåter säljsamtal till mobiltelefoner krävs ett ökat skydd för den enskilde konsumenten. Vi menar att det inte är tillräckligt med en anmälan till Nix-Telefon. I stället har vi föreslagit att branschen ska inrätta ett så kallat okej-register där privatpersoner kan lämna sitt medgivande till att ta emot säljsamtal. Om ett sådant register inte kan inrättas på frivillig väg anser vi att lagstiftning bör övervägas.

Förekomsten av bedrägerier med bluffakturor som vilseleder privatpersoner och företag har blivit ett stort problem i samhället. Småföretagare är särskilt utsatta, och vi menar att det krävs tydliga åtgärder för att skydda mot denna typ av brottslighet. Det är beklagligt att regeringen sviker småföretagarna i dessa frågor. Vi har föreslagit att det ska införas en ångerrätt också för näringsidkare och ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning till näringsidkare. Tyvärr har regeringen hittills varit alldeles för passiv i dessa frågor.

I dag är det förbjudet med tv-reklam och direktadresserade utskick till barn under 16 år. Men det har tillkommit nya kanaler för att nå barnen. Mobiltelefoner används i dag inte bara för att ringa; det går även att beställa ringsignaler och logotyper, ladda ned musik med mera. Dessa tjänster kan fås utan att någon kontroll görs om beställaren är underårig eller inte. Samma sak gäller på webben där marknadsföring försöker maskera sig som spel och underhållning. Det finns lagar och regler, men de kringgås ofta vilket medför att minderåriga utsätts för reklam som de egentligen inte skulle ha utsatts för. Vi anser att Konsumentverket ska ges i uppdrag att fortlöpande följa upp reklam som riktar sig till barn och ska övervaka hur lagar och regler följs.

Herr talman! Reklam och produkter som förmedlar en könsstereotyp bild till vuxna, barn och ungdomar är inte önskvärda i ett samhälle som strävar efter ökad jämställdhet mellan könen och alla människors lika

värde. Vi ser med oro på denna utveckling. I dag ligger möjligheten att motverka könsdiskriminerande reklam i händerna på branschens egen förmåga till självsanering. Vi anser att det finns stora brister i både vilja och förmåga. Därför är det beklagligt att regeringen har valt att inte gå vidare med de utredningsförslag som finns kring lagstiftning i dessa frågor. Det är en häpnadsväckande ovilja att stå upp för alla människors lika värde.

I dagens samhälle är det lätt att komma över krediter. Det kan exempelvis göras genom sms-lån. För vissa människor går det bra. För andra går det inte alls. Alltför ofta leder sms-lån till betalningsanmärkningar och fleråriga skuldproblem. Huvudorsaken till att det ofta går snett är bristen på seriositet hos många av dem som lånar ut. Till skillnad från regeringen vill vi därför göra en rejäl sanering av sms-lånebranschen.

Det yttersta ansvaret för all skuldsättning vilar på individen. Samtidigt har långgivaren ett stort ansvar för hur utlåningen går till. När det gäller snabblånen – även kallade sms-lån – tar branschen inget ordentligt ansvar. Marknadsföringen är ofta aggressiv och kreditprövningen svag eller usel. Många av dem som beviljas lån skulle ha fått nej om prövningen hade gjorts ordentligt. Dessutom kan räntorna vara skyhöga. Effektiva räntor på hundratals procent är inte ovanliga, och en del lån har erbjudits till hela 20 000 procents ränta. Därtill har flera företag börjat sälja sms-lånen vidare till inkassobolag. På så vis kan de göra snabba vinster utan att behöva bry sig om hur det går för låntagaren.

I själva verket handlar rådande affärsmodell i branschen delvis om att driva människor i skuldfällan. Företagen tar ut betydande vinster via extremt höga räntor och avgifter från låntagare som sitter fast med dessa under flera år.

Affärsmodellen handlar också om att utnyttja kronofogden till max. Företagen skickar massor av ärenden dit, och när människor väl satts i skuld tvingas kronofogden ta hand om indrivningen. Detta är mycket gynnsamt för företagen. Statistiken bekräftar att allt inte står rätt till. Kronofogden uppskattar nu att ca 50 000 personer har betalningsanmärkningar på grund av snabblån. Ungefär 10 000 av dem är ungdomar. Det är en alarmerande siffra. För de unga blir betalningsanmärkningar ett handikapp när de ska etablera sig i vuxenlivet. Det blir svårt att få hyreskontrakt, mobilabonnemang och mycket annat.

Regeringen har anslutit sig till några av våra förslag om åtgärder, bland annat att Finansinspektionen ska ha ett tillsynsansvar. Det är bra. Men det räcker inte. Vi vill att regeringen återkommer med ytterligare förslag till insatser som kan bidra till att sanera avarterna i snabblånebranschen. Bland annat bör det införas begränsningar när det gäller möjligheten att vända sig till kronofogden för att driva in skulder som grundas på bristande kreditprövning.

För att jobben ska bli fler krävs det att Sveriges företag expanderar och nyanställer. Fyra av fem nya jobb skapas i dag i de små och medelstora företagen. Genom politiska beslut kan man göra livet lättare för Sveriges hårt arbetande småföretagare. Det är bara då de kan expandera och anställa fler personer.

En grundförutsättning är dock att småföretagen får betalt för sina varor och tjänster i tid. Så ser det tyvärr inte ut i dag. Många underleverantörer och tjänsteföretag vittnar om att de ibland måste vänta i flera måna-

der på att få betalt. Köparen, inte sällan det lilla företagets enda köpare, ändrar ensidigt betalningsvillkoren. Rent krasst kan man uttrycka det som att stora företag använder småföretag som bank genom att få till stånd en mycket lång betalningstid. Det är inte okej. Långa betalningstider kan innebära att småföretag inte kan finansiera sig själva med egna kassaflöden, inte ens när de har goda marginaler. Särskilt ansträngd kan likviditeten bli för ett mindre företag som befinner sig i ett expansivt skede, med ökande omsättning och behov av och möjligheter till fler anställda.

Erfarenheten från finanskrisen 2009 var att många småföretag pressades hårt och att antalet konkurser ökade. Nästan vart femte småföretag tvingades acceptera längre betalningstider. Hela 45 procent av företagen uppgav att betalningstiderna hade förlängts i förhållande till de sedvanliga 30 dagarna. Det finns exempel på småföretag som får vänta 60, 90 eller ibland upp till 120 dagar innan de får betalt för utfört arbete.

I januari 2013 gjorde riksdagen ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag om hur de små och medelstora företagens ställning fortsatt kan stärkas avseende betalningstider. Beslutet innebar att betalningstiden ska vara längst 30 dagar också mellan företag.

Tyvärr, herr talman, har regeringen dragit ut på arbetet med denna fråga och fortfarande inte levererat något förslag. Detta oroar oss mycket, inte bara det faktum att regeringen verkar strunta i riksdagens beslut utan framför allt att regeringen inte verkar visa någon vilja att stödja Sveriges småföretagare i en sådan viktig fråga.

Nu ser det ut som att riksdagen i dag kommer med ytterligare ett tillkännagivande i frågan med denna innebörd. Jag förutsätter att regeringen därmed inser att det är hög tid att uppfylla riksdagens tidigare beslut och snarast återkomma med ett konkret lagförslag.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservation nr 15 om sms-lån.

Anf. 70 JESSIKA VILHELMSSON (M):

Herr talman! I betänkandet behandlas ett sjuttioal motionsyrkanden på konsumentområdet, som är ett stort område. Jag tänker tala om blufffakturor, betalningstider i näringslivet och telefonförsäljning och på slutet även något om snabb lån.

Ett mycket uppmärksammat brott har under de senaste åren varit just blufffakturor. De orsakar stora kostnader och besvär för dem som drabbas. För små företag och privatpersoner med begränsade ekonomiska och juridiska resurser kan konsekvenserna bli särskilt allvarliga.

Under 2012 polisanmäldes över 16 000 så kallade blufffakturor utskickade till främst små och medelstora företag. Brå släppte nyligen brottsstatistiken för 2013 som visar att antalet blufffakturor hade minskat med 20 procent jämfört med året innan. Det är förstås mycket positivt, men problemet är inte löst.

Eftersom blufffakturor i allmänhet handlar om brott är det naturligt att samhällets fokus i första hand ligger på det straffrättsliga området. Regeringens satsning på ökat antal poliser har varit nödvändig. Myndigheternas och näringslivets samverkan mot fakturabedrägerierna har också gjort det svårare för bluffbolagen. Den som sänder en bluffaktura gör sig normalt sett skyldig till ett brott. Den gällande lagstiftningen tar tydligt

avstånd från den typen av verksamhet. Nyligen presenterades egendoms-skyddsutredningen som bland annat föreslår straffskärpningar och ett nytt brott som ska heta grovt fordringsbedrägeri. Det görs för att stärka skyddet mot bluffakturor. Utredningen är nu ute på remiss.

Vidare har regeringen givit en utredare i uppdrag att föreslå åtgärder mot fakturabedrägerier. Utredningsuppdraget omfattar många saker, men enkelt uttryckt täcker det in stora delar av det som Socialdemokraterna och Sverigedemokraterna efterfrågar i sina reservationer. Utredaren ska bland annat kartlägga problemen med bluffakturor, se om det finns behov av förändringar inom framför allt civilrättens område samt se över behovet av ökade informationsinsatser, samarbetet mellan myndigheter, kreditupplysning och avtalslagens ogiltighetsregler.

Herr talman! Det har framkommit att det finns en stor okunskap inom området. Många fakturabedrägerier polisanmäls inte. Vi ska också vara medvetna om att i de flesta fall har något avtal över huvud taget inte ingåtts. Det är därför viktigt att de som drabbas av bluffakturor får tillräckligt med information och stöd. Här har branschen och myndigheterna gjort mycket. Bland annat har Svensk Handel och Företagarna webbplatser där de på ett bra sätt informerar om hur man ska göra om man blivit drabbad, och Konsumentverket och Kronofogdemyndigheten lämnar på sina webbplatser bra information om bestridande av bluffakturor. Flera av myndigheterna använder även sociala medier, exempelvis polisen och Konsumentverket. De både twittrar och "facebookar" och informerar därigenom om företag som bluffar. Polisen länkar dessutom till Svensk Handels varningslista. I uppdraget ingår som sagt också att överväga om det behövs ökade informationsinsatser. Mycket görs, och mycket har de senaste åren blivit bättre.

Regeringen har tagit och tar fakturabedrägerier på stort allvar. Det ligger i allas vårt intresse att komma åt bedragarna, men på det stora hela tycker jag att vi i dag är överens. Därför frågar jag mig vad det är man egentligen reserverar sig mot.

Herr talman! Nu går jag över till betalningstider i näringslivet. Här råder det delade meningar om hur man ska göra och vad som är det bästa för företagen. Det är väl det som debatten borde handla om, alltså vad som är bäst för näringslivet, inte vad som låter bäst inom politiken. Den frågan har vi debatterat i kammaren ett antal gånger, och vid den senaste interpellationsdebatten uppfattade jag det så att det hos Socialdemokraterna fanns en viss förståelse för att det finns en komplexitet i frågan. Det är därför beklagligt att vi trots det nu ser ett förslag om tillkännagivande om tvingande lagstiftning vad gäller betalningstider i näringslivet. Jag återkommer strax till det.

Vi kan som i fråga om bluffakturor säkert vara överens om problem-bilden, till viss del i vart fall. Inom vissa branscher finns avarter vad gäller betalningstider. Det är såklart något jag inte tycker är bra. Men man ska ha klart för sig att när det gäller betalningstider är det generellt sett inte ett problem i Sverige. I genomsnitt är den avtalade betalningstiden i Sverige 28 dagar. I Italien är den 96 dagar.

Med anledning av det tillkännagivande som riksdagen beslutade om förra året utarbetade Justitiedepartementet förra våren promemorian *Tvingande regler om betalningstider i näringslivet*. I promemorian behandlas frågan om hur små och medelstora företags ställning kan stärkas.

Det föreslogs då, i enlighet med tillkännagivandet, att en fordran ska betalas senast 30 dagar efter det att kravet har framställts. Den föreslagna regleringen skulle vara tvingande.

Promemorian har remissbehandlats, och utifrån utfallet av remissvaren kan konstateras att de flesta var negativa och att frågan är komplex, vilket också justitieministern har konstaterat vid två interpellationsdebatter.

I fredags, alltså den 28 mars, bjöd Internationella handelskammaren tillsammans med Justitiedepartementet och Näringsdepartementet in flera näringslivsorganisationer för att diskutera långa betalningstider. Jag vill poängtera att med på mötet var såväl köpare som leverantörer. Ja, även leverantörer för fordonsindustrin var med på mötet.

Vid mötet blev det klart att näringslivets betalningstider och betalningsmodeller är väldigt olika. Olika branscher har olika lösningar, och ju mer man tittar på frågan desto mer uppenbart blir det att det inte finns någon enkel eller generell lösning, vilket för mig inte är någon överraskning. Det stärker det som kom fram i remissvaren, nämligen att det är en komplex fråga. Ju mer man tittar på frågan desto mer tydligt blir det, tycker jag, att en tvingande regel inte löser problemen utan kanske till och med försvårar för vissa branscher.

Vid det aktuella mötet, som såväl utskottsmajoriteten som vi reserveranter hänvisar till, inrättades en grupp som ska arbeta fram en betalningspraxis. Det är min övertygelse att det är rätt väg att gå – självreglering. Då träffar man rätt vad gäller problemen och orsakar inte skada för andra. För mig är det obegripligt och beklagligt att Socialdemokraterna och övriga i majoriteten vill hasta fram en tvingande lagstiftning.

Herr talman! Jag vill även säga några ord om telefonförsäljning. Det är en fråga som vi många gånger diskuterat i kammaren, och den diskuteras också i samhällsdebatten i stort. I februari i år höll jag tillsammans med Carina Ohlsson från Socialdemokraterna ett seminarium om just oseriös telefonförsäljning. Vi hade med oss deltagare från branschen och från Konsumentverket. Intresset var stort liksom deltagandet.

Vi var alla överens om att oseriös telefonförsäljning finns och att det är ett problem. Det betyder inte att telefonförsäljningen i sig är ett problem, utan de oseriösa telefonförsäljarna som är ute efter att lura människor. Förmodligen känner alla här någon som har blivit lurad, och det är inte ovanligt att det är äldre personer eller personer som har svårt att förstå språket som blir lurade. Det gör mig förstås arg och ledsen, men det visar också att det är de oseriösa aktörerna vi ska bekämpa.

När det gäller konsumentskyddet vid telefonförsäljning gav regeringen i oktober förra året en utredare i uppdrag att överväga och bedöma detta. Utredaren ska bland annat överväga om det bör införas ett krav på skriftlig bekräftelse eller motsvarande från konsumenten för att ett avtal ska vara bindande. Jag tycker faktiskt att det är rimligt att invänta utredarens förslag på åtgärder som ska redovisas nästa år.

Slutligen, herr talman, vill jag säga något om sms-lånen eller snabblånen – snabba pengar. Kreditgivare skor sig på desperation och okunskap, så låter det i debatten ibland. Det kanske delvis är sant, och det är ett stort problem att många har hamnat i en överskuldssättning. Men att låna pengar och ta krediter är ingenting nytt, och möjligheterna till det är här för att stanna. Det vi ska diskutera är spelreglerna, hur vi ska göra för

att människor inte ska hamna i skuldfällan. Självklart krävs det ordning och reda även på den marknaden.

Som vi i civilutskottet vet har riksdagen fattat ett viktigt beslut i år och kommer att fatta ytterligare ett inom kort. I februari i år beslutade riksdagen om vissa ändringar i konsumentkreditlagen. Syftet med ändringarna var att stärka konsumentskyddet vid kreditgivning och därigenom minska överskuldssättningen bland konsumenter. Konsumentverket har från och med nu möjlighet att ta ut en sanktionsavgift på upp till 10 miljoner kronor av näringsidkare som lånar ut pengar utan att tillräckligt noggrant göra en kreditprövning.

Vidare har regeringen lagt fram en proposition som för närvarande behandlas av riksdagen och som innebär att det kommer att krävas tillstånd av Finansinspektionen för att få bedriva företag som lämnar konsumentkrediter. Med införandet av tillstånd och sanktionsavgifter blir det tuffare för den som vill bedriva den typen av verksamhet. Förhoppningsvis ska det få bort de oseriösa företagen i branschen. Det är ett led i att stärka konsumentskyddet och minska överskuldssättningen bland konsumenterna. Mycket har alltså gjorts och mer är på gång.

Sammanfattningsvis, och det får sägas gälla hela betänkandet, har mycket skett och mycket är på gång. Därför yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet utom under punkt 13. Jag står bakom reservation 18 men yrkar inte bifall till den.

(Applåder)

Anf. 71 YILMAZ KERIMO (S) replik:

Herr talman! När man lyssnar på Jessika Vilhelmsson verkar det som att vi är överens i teorin, men i praktiken händer ingenting. Regeringen har inte gjort något alls för att åtgärda de brister som vi har pratat om vad gäller bland annat bluffakturor, 30 dagars betaltider och sms-lån.

Du säger att det är förhastat, Jessika. Men det har gått ett år sedan riksdagens senaste beslut. Inte nog med att regeringen struntar i riksdagens beslut – man har inte gjort något alls åt detta.

Branschen tycker själv att det är ofattbart att man ska behöva vänta mer än 30 dagar. Mindre företag utnyttjas som en bank åt de stora företagen. Tycker du att det är rimligt att man får vänta mer än 30 dagar och att små företag utnyttjas eftersom de är beroende av de stora kunderna?

Vad gäller bluffakturor verkar vi vara överens om att det är ett vanligt förekommande problem, men det enda ni säger är att man ska polisanmäla. Ja, den möjligheten finns för alla frågor, men problemet är att ett litet företag inte har ork, lust, resurser eller ekonomi att anlita en advokat och följa upp det hela.

Vore det inte bra med en ångerrätt även för företagare? Många företagare tycker att det skulle vara rimligt. Tycker du inte att man kan införa ångerrätt och skriftlighetskrav, så att de ska kunna lämna tillbaka en vara om de inte vill ha den?

Anf. 72 JESSIKA VILHELMSSON (M) replik:

Herr talman! Vi gör ingenting alls, säger Yilmaz Kerimo. Men i mitt anförande tog jag upp vad regeringen gjort på punkt efter punkt.

Jag börjar med bluffakturorna. Dels finns det en utredning som föreslår straffskärpningar, och jag tycker att detta i första hand är en polisiär

fråga. Den är ute på remiss nu. Jag vet i och för sig inte när det kommer, men vi lär i alla fall vara överens, om jag tolkar Yilmaz Kerimo rätt. Dels har det skett en ökad samverkan mellan myndigheter. Det visade jag flera exempel på. Informationen och samverkan har blivit bättre. Om man lyssnade noga på vad jag sade hörde man dessutom att brottsstatistiken visat att det skett en minskning med 20 procent sedan förra året. Det tycker jag talar för någonting positivt. Det stämmer inte att det inte skett någonting. Dessutom tillkommer en utredning på det civilrättsliga området som också är efterfrågad och bra.

Vad gäller sms-lån har vi visst vidtagit flera åtgärder. Det redogjorde jag också för. Dessutom har vi varit med och lyft fram det som branschen själv gör, och jag tror att det är viktigt att det sker en sanering inom branschen. Det stöder jag naturligtvis.

Avslutningsvis vill jag säga något om snabbare betalningar och betalningstider i näringslivet. För mig är det faktiskt obegripligt att påstå att vi inte gjort någonting. Den promemoria som skickades förra året fick flera tydliga remissvar som var mycket kritiska. För mig är det konstigt att inte Socialdemokraterna lyssnar in det och att man inte lyssnar in det möte som ägde rum i fredags, där olika branscher inom näringslivet sade att de vill ha en självreglering och vill titta på det här. Vilka företag är det som Socialdemokraterna har pratat med? Det är inte de som var med på mötet i fredags.

Anf. 73 YILMAZ KERIMO (S) replik:

Herr talman! Fortfarande har jag inte fått svar på mina konkreta frågor. Mycket är på gång, säger Jessika Vilhelmsson. Men ingenting händer i praktisk handling.

Vi fattade ett beslut i riksdagen för ett år sedan om att regeringen ska komma med ett förslag, men det har inte gjorts någonting. I dag är det sannolikt att vi fattar ett sådant beslut en gång till för att påminna regeringen om att den måste komma med ett lagförslag om detta.

Vi har lyssnat på företagen, och de tycker att det ska vara 30 dagar, inte mer än så. Jag vet inte vilka ni har lyssnat på, men vi har också lyssnat på många, och de säger att det ska vara 30 dagar och att små företag inte ska utnyttjas som en bank av stora företag.

Vad gäller sms-lån är det sant att ni har lyssnat på en del av våra förslag. Att Finansinspektionen ska kontrollera och ha tillsynsrätt är bra, men det räcker inte. Det uppstår nu en ny bransch där företag utnyttjar kronofogden och säljer fakturor till inkasso. Kronofogden ska jobba åt dem för att de ska tjäna pengar. Något mer bör göras. Det räcker inte med det vi har sagt tidigare, även om det är bra.

När det gäller telefonförsäljning bör en ångerrätt införas även för näringsidkare. De företagare som vi träffat tycker att det vore jättebra. Även företagare bör ha ångerrätt och skriftlighetskrav vid telefonförsäljning. Om man begär det ska man ha den rätten. Branschen tyckte själv så.

Tycker du att småföretagen ska fungera som en bank åt de stora företagen, Jessika?

Anf. 74 JESSIKA VILHELMSSON (M) replik:

Herr talman! Nej, det tycker jag inte. Småföretag ska inte agera som bank. Men jag vill igen säga att jag tycker att det är tråkigt att Socialdemokraterna inte lyssnar in det faktum att företagarna själva inte vill ha tvingande lagstiftning om en tidsgräns på 30 dagar. Jag har tyvärr inte med mig listan över alla de branschorganisationer som var med på det här mötet, men det fanns med småföretagare och Företagarna var med. Det som Yilmaz Kerimo påstår stämmer alltså inte.

Yilmaz Kerimo sade i sitt inledande anförande att han vill att det ska bli fler jobb och att vi därför behöver underlätta för företagen. Jag håller med honom. Precis därför tycker jag att det är rätt att just nu inte gå fram med en tvingande lagstiftning utan försöka lyssna in vad branscherna själva vill i hela näringslivet.

Yilmaz Kerimo upprepar att regeringen inte gör någonting. Jag kan inte riktigt förstå det. Jag gav exempel på exempel på saker som faktiskt har beslutats och propositioner som faktiskt har lett till nya förslag. Att man då kan stå och påstå att det inte sker någonting tycker jag är anmärkningsvärt.

Avslutningsvis vill jag upprepa vad jag sade vad gäller telefonförsäljning. Det gjordes för flera år sedan en utredning där man inte föreslog skriftlig bekräftelse vid telefonförsäljning. Men nu görs en ny utredning. Jag tycker att det är rimligt att avvakta den utredningen och se vilka konsekvenserna blir.

Anf. 75 JAN LINDHOLM (MP):

Herr talman! I civilutskottets betänkande CU20 om konsumenträtt behandlar utskottet 73 yrkanden från den allmänna motionstiden, varav elva yrkanden lämnats in av Miljöpartiets ledamöter. Motionsförslagen har delats upp i totalt 17 olika klämmor eller förslagspunkter, och behandlingen har resulterat i 21 reservationer, varav en kommer från allianspartierna, som ni hört. Miljöpartiet medverkar i 11 av de 21 reservationerna, men för tids vinnande yrkar jag bifall enbart till reservation 4.

Herr talman! Köpfrid är ett begrepp som jag använt i över 20 år. Det kändes på sin tid väldigt nödvändigt att ifrågasätta oönskat intrång i köpbesluten när det på 90-talet började ringa försäljare till min hemtelefon med olika sorters erbjudanden.

Någon gång före sekelskiftet lärde jag mig att var och en av oss, från de nyfödda till de snart döda, i genomsnitt betalar 5 000 kronor årligen för att reklamindustrin ska bombardera oss med konsumtionsstimulerande material. Jag läste nyligen en rapport som angav beloppet 17 000 kronor per genomsnittligt hushåll. Man skulle kunna kalla detta för en ofrivillig reklamskatt eller konsumtionskatt som vi alla påförs, i småbelopp och utan redovisning, varje gång vi köper något.

Begreppet reklam kan definieras olika, och vad man räknar in i det totala utbudet av reklam varierar därför. Jag hittade för ett tag sedan en hemsida där man påstår att vi tillsammans genom de priser vi betalar när vi konsumerar varor och tjänster totalt lägger ut 115 miljarder kronor varje år på den reklam vi översköljs av. Hushållens samlade matinköp låg vid samma tidpunkt på 145 miljarder kronor, vilket ger lite perspektiv på vad vi använder våra pengar till. Det finns faktiskt också beräkningar

Prot. 2013/14:94
2 april

som säger att vi i dag lägger ungefär lika mycket pengar på reklam som på mat.

I statsbudgeten för 2014 lade regeringen 125 miljoner i anslag till Konsumentverket. Det är något mindre än en tusendel av de muskler reklamindustrin årligen taxerar ut från oss konsumenter, så det är inte så konstigt att det är svårt att hitta utrymme för köpfrid.

Tyvärre kan man inte beskylla reklamindustrin för att prioritera att upplysa sina potentiella kunder om produkternas baksidor. Mest kraft lägger den på att fånga in kunderna, även mot deras vilja.

Reklamen uppmanar även till oekonomiskt tänkande bland annat genom att ständigt föreslå kreditköp med senarelagd betalning. Köp nu och betala efter sommaren eller om tre månader, eller betalningsfritt första månaden. Ofta kopplas det till rabatter som lockar kunden att slå till.

Herr talman! Vi lever i ett samhälle där ekonomin i växande del drivs av konsumtion och då en konsumtion som i allt större grad baseras på lånade pengar. Det är knappast hållbart.

Jag försöker på det här sättet, herr talman, inledda mitt anförande med att försöka beskriva min frustration över att så mycket kreativitet och arbetstid, uppskattningsvis 1 600 miljoner arbetstimmar varje år bara i Sverige, används för att övertyga oss om att konsumera, i ganska stor utsträckning saker vi egentligen inte har behov av.

Konsumenterna känner sig ofta ganska rättslösa när de inser vilka ekonomiska åtaganden de totalt har bundit sig vid efter några intensiva marknadsföringsinsatser. Särskilt telefonförsäljning uppfattas av många som svårt att värja sig mot.

Miljöpartiet stöder därför tanken i betänkandet att säljsamtal inte ska få ringas utan att ägaren till abonnemanget skriftligen har godkänt det. Vi stöder även förslaget att avtal inte ska kunna tecknas enbart genom telefonkontakter.

Vi anser att den som blivit uppringd och övertalad alltid måste få ett skriftligt avtal som utgår från den överenskommelse som har gjorts per telefon som sedan kan studeras i lugn och ro samt att kontraktet inte är giltigt förrän kunden skrivit under och återsänt det till säljaren.

Herr talman! Det här är problem som inte enbart gäller slutkonsumenter. Det är i lika stor grad ett problem för småföretagare som luras att teckna avtal vars konsekvenser de inte alltid har möjlighet att fullt ut förstå.

Rena bluffakturor förekommer också. Det är ett gissel som jag tror har pågått i över 30 år. Skojarna lyckas alltid ligga steget före samhället och oss konsumenter. Det finns företag som gått i konkurs på grund av betalningsanmärkningar orsakade av saker de aldrig köpt. Det är absurt att sådant kan få förekomma. Därför har jag alltså valt att yrka bifall till reservation 4, som jag sade inledningsvis.

Herr talman! Politiken har fört en lång och till synes ganska fruktlös kamp mot reklam som riktar sig direkt till barn. Även om vi lagstiftat på området så att direkta köpuppmaningar numera inte får riktas till barn verkar reklamen i dag vara minst lika effektiv som någonsin förr.

Jag vet inte om det är reklambranschen som i barnfilmer finurligt lyckas baka in produktplaceringar eller om det är själva rollfigurerna i filmerna och deras vardagsliv som når fram till barnen. Men pratar man med fyra-, fem- eller sexåringar i dag vet de det mesta om vad marknaden har att erbjuda dem.

Ska vi klara av att bryta köphysterin, med principen köp och släng, mot ett mer långsiktigt och hållbart sätt att förhålla oss till produkter och tjänster måste vi inte bara ändra vårt vuxenbeteende utan även utveckla lagstiftningen. Barn gör som vuxna gör, inte som vuxna säger att de ska göra, åtminstone inte när barnen är lite äldre än tre år.

Reklamen saknar inte betydelse, menar jag. Miljöpartiet anser därför att vi måste förbättra lagstiftningen. För att klara det krävs det även löpande uppföljningar av de lagar vi stiftar eftersom reklamindustrin är oerhört kreativ när det gäller att hitta vägar runt lagstiftningen. Även om detta finns det reservationer i betänkandet.

Herr talman! I betänkandet skriver vi i Miljöpartiet i våra reservationer även att arbetet med att skapa en lagstiftning som förbjuder könsdiskriminerande reklam måste få ökad prioritet. Vidare föreslår vi en konsumentbalk för att samla all lagstiftning om konsumenträtt och på det sättet göra det enklare för konsumenter att hitta sina rättigheter.

Miljöpartiet skriver även i en reservation om att en genomgång av konsumentköplagen borde göras med syfte att se om preskriptionstiden skulle kunna vara längre än dagens tre år för vissa produktgrupper. Vi är inte riktigt säkra på det, men vi tycker att det ska studeras. Metoderna för köp förändras, och då behöver lagstiftningen anpassas till det.

Vi anser även att det vore rimligt att den som köper ett hus ska ha rätt till den tidsfrist för reklamation som kan finnas i avtal träffade av den tidigare ägaren när det gäller byggnation eller underhåll av fastigheten. Det har vi också en reservationstext om.

Jag tänkte den här gången hoppa över sms-lånen eftersom det börjar kännas lite uttjatat här i kammaren. Dessutom har Yilmaz Kerimo talat om det. Vi har i stora delar samma uppfattning i den frågan.

Slutligen, herr talman, ska jag tala om CMR-ämnena. Det är cancerogena, mutagena och reproduktionsstörande ämnen, särskilt då de som dessutom är persistenta eller mycket långlivade. De måste vi få bort ur våra konsumentprodukter. Särskilt oroade är vi i Miljöpartiet när den typen av ämnen finns i leksaker.

Miljöpartiet anser att regeringen borde lyssna mer till Kemikalieinspektionen, som inte tolkar EU-direktivet lika snävt som regeringen har valt att göra. Vi menar att regeringen måste arbeta mer aktivt med att skynda på utvecklingen på EU-nivå. Här hemma måste regeringen välja en stramare tolkning så att vi så snart som möjligt åtminstone hos oss kan få bort CMR-ämnena hos leksaker.

Vi föreslår även att ett arbete för att klimatkonsekvensredovisa alla varor och tjänster borde starta. Det är säkert ett omfattande och stort arbete. Vi miljöpartister tror väldigt starkt på konsumentmakten. Men vi menar att den har svårt att fungera fullt ut om det inte finns tydlig, saklig och korrekt information av hög kvalitet lättillgänglig just vid köptillfällena. Det är då besluten fattas.

Anf. 76 JESSIKA VILHELMSSON (M) replik:

Herr talman! Det är uppenbart att Socialdemokraterna inte har lyssnat på den kritik som finns mot en tvingande lagstiftning om betalningstid på 30 dagar och inte heller läst de remissyttranden som kom in med anledning av den promemoria som Justitiedepartementet utarbetade.

Jan Lindholm är känd för att lyssna, läsa och fundera ordentligt på alla förslag som finns. Miljöpartiet är också känt för att lyssna på och värna småföretagen. Därför vill jag höra vad Jan Lindholm har för uppfattning i dag. Hur ställer han sig till den självreglering som näringslivet självt efterfrågar?

Anf. 77 JAN LINDHOLM (MP) replik:

Herr talman! Jag har personlig erfarenhet av småföretagande. Jag vet att det är ett stort problem. Jag lyssnade på den replikväxling som var innan här.

Jag håller med om att det finns olika kulturer inom olika branscher. Frånsett det finns det, och det är min bestämda uppfattning, en ganska tydlig linje mellan små och stora företag. Stora företag tar ofta för givet att de kan diktera betalningsvillkoren. Min bild är att det är så.

Det kan naturligtvis vara skillnad på olika branscher. Men generellt sett har man problem på grund av det förhållningssättet från de stora företagen. De små tvingas fungera som banker. Det är ett jätteproblem som vi måste försöka lösa för att hjälpa småföretagen. Så är det.

Att det sedan finns de som inte upplever det som ett större problem har jag förståelse för. Jag kan tänka mig att just vid en förändring uppstår det många problem. Om köparen ska börja vara den som finansierar köpet i stället för säljaren uppstår naturligtvis problem. De har olika möjligheter och förutsättningar att göra det.

Det kan betyda att en del företag får problem, men det behöver inte betyda att alla får det. Det kan vara en process som man måste ta sig igenom för att ändra kulturen. Jag tror att det på sikt gynnar de små företagen.

Anf. 78 JESSIKA VILHELMSSON (M) replik:

Herr talman! Jan Lindholm lyssnar återigen på såväl mig som småföretagen som berörs av detta. Det som är tråkigt är att man inte lyssnar på det faktum att de avtalade betalningstiderna i Sverige inte är ett generellt problem. Det är 28 dagar vi talar om. Det finns småföretag som absolut har problem med detta, men det är inte ett generellt problem.

Därför motsätter jag mig starkt en generell lösning. Det hade jag hoppats att Miljöpartiet skulle lyssna på. Det som man inte lyssnar in är de negativa effekter som det skulle kunna få för de småföretagare som faktiskt är i behov av långa handelskrediter, och man lyssnar inte in att det finns olika betalningsmodeller.

Problemet finns, men är det verkligen rätt att ha en generell lösning?

Anf. 79 JAN LINDHOLM (MP) replik:

Herr talman! Jag tror att det är rätt lösning, även om den kan betyda övergångsproblem. De som i dag tvingar småföretagen att fungera som banker har ofta ett intresse. Det exempel som Jessika Vilhelmsson tar upp kan gälla restauranger, butiker och andra som har stora varuflöden som de måste finansiera. Jag förstår att det kan vara ett problem. Jag tror att de som levererar till företagen har ett intresse av att dessa klarar sig.

Likadant är det med industrier. Även om det används som hot – jag har varit med om att man sagt att om du inte accepterar 90 dagar går de till någon annan – kan det också fungera som en drivkraft för att företa-

gen ska utvecklas. Även när Ericsson, Volvo eller ABB ska köpa in produkter vill de köpa från de bästa företagen, och då värnar man om dem, tror jag.

Jag tror alltså att det är rätt väg att gå.

Anf. 80 NINA LUNDSTRÖM (FP):

Herr talman! Jag vill börja med att i likhet med Jessica Vilhelmsson yrka bifall till förslaget i betänkandet. Även om vi står bakom reservation 18 avstår vi från att yrka bifall till den.

I betänkandet behandlar utskottet ett sjuttiofem motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2013 på det konsumentpolitiska och konsumenträttsliga området, som många talare redan varit inne på. Jag kommer framför allt att ta upp direktreklam, bluffakturor, snabbblån samt betalningstider.

Regeringen har varit och är aktiv inom de här områdena. Det är frågor som engagerar utskottet mycket.

Vad gäller direktreklam finns det förslag om åtgärder i syfte att begränsa direktreklamen. Det finns en överenskommelse om riktlinjer för utdelning av oadresserad direktreklam med branschorganisationen för företag och organisationer som tillhandahåller tjänster och produkter inom direktmarknadsföringsområdet.

En konsument kan anmäla till Nixregistret att han eller hon motsätter sig att få adresserad direktreklam. Hur det fungerar håller på att utredas, och utredningen ska bli klar den 30 april 2015. Vi följer alltså frågan.

När det gäller motionsyrkandena om telefonförsäljning ser utskottet allvarligt på de problem som har uppmärksammats i samband med telefonförsäljning av varor och tjänster. En betydande del av anmälningarna till Konsumentverket rör numera telefonförsäljning.

Av anmälningarna framgår att konsumenten i många fall har fått en avtalsbekräftelse men inte anser sig ha tackat ja till något erbjudande. Det finns även småföretagare som framhåller samma problem. Regeringen har gett en särskild utredare i uppdrag att överväga och bedöma om konsumentskyddet i samband med telefonförsäljning behöver stärkas och att vid behov föreslå åtgärder.

Utredaren ska dessutom bedöma om småföretag som får köperbjudanden via telefonsamtal behöver ett särskilt skydd. Uppdraget ska redovisas den 30 april 2015.

Regeringen har vidare gett en särskild utredare i uppdrag att kartlägga vilka problem konsumenterna och småföretagen möter vid telefonförsäljning av finansiella tjänster och produkter, bedöma för- och nackdelar med sådan telefonförsäljning samt överväga om konsumentskyddet vid telefonförsäljning av finansiella tjänster och produkter behöver stärkas och i så fall föreslå lämpliga åtgärder. Detta ska redovisas senast den 15 augusti 2014.

Vi i utskottet välkomnar utredningsarbetet och välkomnar att vi får en genomlysning av de här frågorna, som engagerar väldigt många. Det arbete som pågår inom detta område ligger väl i linje med motionsförslagen, och därför finns det ingen anledning att i dag föregripa det utredningsarbete som pågår.

Herr talman! Den som sänder en bluffaktura gör sig skyldig till ett brott. Den som drabbas kan polisanmäla och framställa skadeståndsan-

språk. Enligt utskottet är det angeläget att överväga åtgärder vad gäller bluffakturor vid sidan av de straffrättsliga och polisiära områdena.

Utskottet ser positivt på att regeringen nu har gett en särskild utredare i uppdrag att kartlägga problemen med bluffakturor och överväga ändringar i framför allt civilrättslig, näringsrättslig och civilprocessrättslig lagstiftning. Ändringarna kan till exempel gälla avtalsrätt, inkassoverksamhet och kreditupplysning. Uppdraget ska redovisas senast den 1 september 2015.

Jag vill även påminna om att frågor om telefonförsäljning till småföretag för närvarande övervägs av utredningen om konsumentskydd vid telefonförsäljning. På Svensk Handels och Företagarnas webbplatser finns information om hur man kan gå till väga om man får en bluffaktura. Även Konsumentverket och Kronofogdemyndigheten lämnar på sina webbplatser information om bland annat hur en bluffaktura kan bestridas.

Det finns alltså ett pågående arbete och åtgärder vidtagna för att komma åt problemet. Det pågår ett omfattande arbete. Ett utredningsförslag om en ny straffbestämmelse, som Jessica Vilhelmsson var inne på, som tar sikte på systematiska fakturabedrägerier är föremål för remissbehandling. Jag vill personligen passa på att lyfta fram att kompetensen och samordningen hos myndigheterna är en väldigt viktig aspekt vad gäller hanteringen av bluffakturor. Arbete på detta område pågår i enlighet med de många motionsförslag som finns.

Herr talman! Vad gäller snabblånen, eller de så kallade sms-lånen, trädde lagändringarna angående snabblån i kraft i går, den 1 april 2014. För att ytterligare stärka konsumentskyddet i samband med kreditgivning har riksdagen beslutat om ändringar i konsumentkreditlagen som ger Konsumentverket möjligheter att effektivare ingripa när det upptäcks brister vid kreditprövningar. Bland annat ska Konsumentverket kunna ta ut en sanktionsavgift, som nämnts i debatten, av en näringsidkare som inte gör ordentliga kreditprövningar. Den granskning som Konsumentverket har gjort av snabblåneföretagens kreditprövningar visar att det finns snabblåneföretag som brister i sina skyldigheter.

Utvecklingen på kreditmarknaden har inneburit att olika typer av snabblån har gjorts mer tillgängliga för konsumenterna. Samtidigt som en ökad tillgänglighet kan vara positiv för vissa konsumenter innebär det en större risk för andra konsumenter som fattar förhastade och dåligt underbyggda beslut om att låna.

Snabblånen har bidragit till skuldsättningsproblem för en del människor, och skuldsättningsproblemen i sig är en bekymmersam fråga. Vi riksdagsledamöter får ibland samtal från medborgare som drabbats; så har även jag fått. Man blir bestört över berättelser om hur enskilda skuldsatt sig till betydande belopp. Även anhöriga hör ibland av sig i sin förtvivlan.

Överskuldsättning är en viktig fråga även för Folkpartiet, och det finns all anledning att motverka en utveckling mot överskuldsättning och se till att undvika personliga tragedier. Sådana ska motverkas på alla tänkbara sätt.

Herr talman! Även betalningstider tog Jessica Vilhelmsson upp, och jag vill framhålla, precis som hon, hur viktig frågan är och säga att regeringen verkligen agerat skyndsamt. Den promemoria som Justitiedepartementet tog fram, *Tvingande regler om betalningstider i näringslivet*,

föranleddes av det tillkännagivande som har nämnts i debatten. Utredningen om betalningstider i näringslivet från 2007 visade i sin kartläggning att den genomsnittliga betalningstid som små och medelstora företag angav i sina fakturor var 28 dagar. Den vanligaste avtalade betalningstiden i Sverige var 30 dagar, alternativt en kalendermånad.

Senare undersökningar, bland annat företaget Intrum Justitias årliga mätningar av betalningstider i ett antal europeiska länder, ger stöd för antagandet att betalningstiderna i Sverige inte har förändrats nämnvärt sedan år 2006.

Utredningens undersökning visade dock att det inom vissa branscher förekom längre betalningstider. Särskilt utmärkande har detta varit i transportmedelsindustrin och i elektronik- och teleproduktionsindustrin samt i fordonskomponentgruppen.

De lagändringar som nyligen beslutades, våren 2013, syftade till att motverka sena betalningar och långa avtalade betalningsperioder i näringslivet. Ändringarna är främst avsedda att förbättra för mindre företag. Myndigheter och andra offentliga organ kan inte avtala om längre betalningstider, i enlighet med de beslut som riksdagen har fattat.

Efter riksdagens tillkännagivande, som jag nämnde inledningsvis, har ett arbete genomförts, en promemoria har remitterats och det har inkommit synpunkter. Det finns också kritiska synpunkter på ett införande av tvingande regler om 30 dagar.

Den samlade bilden är betydligt mer komplex, jämfört med den bild som Miljöpartiet och Socialdemokraterna har gett uttryck för. Det finns kritik, och det möte som hölls i fredags – som också Näringsdepartementet, Justitiedepartementet och ICC var initiativtagare till – visade att det finns ett stort intresse för att försöka hitta lösningar inom ramen för näringslivets arbete.

Det finns företag som skulle drabbas av tvingande regler på området, och det måste vi ha i åtanke. Även näringslivets små företag har olika förutsättningar.

Vi menar att det är viktigt att avvakta det arbete som nu har påbörjats för att se om näringslivet genom egna initiativ kan se till att det finns en självreglering, att den arbetsgrupp som har omnämnts ska få en möjlighet att verka och att det pågående arbetet i Regeringskansliet får fortsätta. Hur det tillkännagivandet har hanterats finns också omskrivet i regeringens skrivelse 75.

Herr talman! Slutligen bara några korta ord om enstegsfasader: På grund av att det pågår en prövning i Högsta domstolen har vi i utskottet valt att inte agera i den frågan. Den prövningen bör avvaktas, så får vi se vad Högsta domstolen landar i.

Anf. 81 YILMAZ KERIMO (S) replik:

Herr talman! Precis som föregående talare från Moderaterna sade är det mycket som har gjorts och mycket som är på gång, men något konkret lagförslag om 30 dagars betalningstid har man ännu inte kommit med.

För ett år sedan fattades det ett riksdagsbeslut, men regeringen har bara skickat ett pm där man har sagt att det är tvingande regler. Men regeringen har inte inkommit med något lagförslag om detta.

Om det är som du säger, bara 28 dagars betalningstid, vad är då problemet? Varför kan ni inte komma med ett lagförslag? Jag fattar inte det. Det är motsägelsefullt. Först säger ni att branschen är helt emot detta. Sedan säger ni att genomsnittet är 28 dagar. Det här stämmer inte. Vi har två helt olika bilder.

Jag kan citera: ”Småföretagen har ett absolut helvete med det här”, säger Leif Svensson, ordförande för Småföretagarnas Riksförbund. Vidare säger han att Socialdemokraternas förslag om 30 dagar är ett måste. Det är alltså ordföranden för Småföretagarnas Riksförbund, Leif Svensson, som säger detta.

Jag vet inte vilka ni träffar, men vi har helt olika bilder. Småföretagen används som en bank av stora företag. Tycker du att det är rimligt?

Anf. 82 NINA LUNDSTRÖM (FP) replik:

Herr talman! Nej, det tycker jag inte är rimligt. Men jag vill påminna Yilmaz Kerimo om att det i det motionsbetänkande som vi behandlar i dag är noggrant beskrivet hur processen ser ut. Den promemoria som har remissbehandlats för att fånga in de synpunkter som finns i näringslivet gällde ett faktiskt lagförslag.

Det är viktigt att vi är överens om problemet, men många av oss som har jobbat i näringslivet eller som på andra sätt har kommit i kontakt med företagare kan nog konstatera att det finns väldigt många olika bilder av hur lösningarna ska se ut. Det finns småföretagare som upplever det som Yilmaz Kerimo tar upp, att betalningstiderna kan vara för långa. Men det finns också det omvända, att småföretagare inte vill ha en tvingande lagstiftning om 30 dagar.

Jag tycker att det är intressant med Socialdemokraterna. Ibland anser de att man ska lyssna på den verklighet som finns utanför riksdagen, och ibland ska man inte göra det. Men i det här fallet tycker jag att regeringen har agerat helt i enlighet med det som den ska göra, det vill säga att man lägger fram ett förslag, remissbehandlar det, får in synpunkter och sedan lyssnar på dessa synpunkter.

Det initiativ som togs under mötet i fredags med näringslivet och ICC handlade om att se efter om det går att komma längre också med en självreglering. Jag tycker att det är ett intressant initiativ. Jag tycker också att man ska avvakta och se vad detta landar i. Och, som sagt, beredningen av tillkännagivandet pågår.

Anf. 83 YILMAZ KERIMO (S) replik:

Herr talman! Vi har olika bilder i den här frågan. Självklart ska man lyssna, och vi har lyssnat och ni lyssnar också. Sedan beror det på vilka som man lyssnar mer på.

Hur kan en småföretagare vara emot 30 dagars betalningstid? Det finns ingen logik i detta. Som jag nämnde tidigare tycker Leif Svensson att det är ett absolut helvete för småföretagen. Det ska man också lyssna på. Han är ordförande för ett riksförbund som representerar småföretagare. Det är den ena delen.

Den andra delen är att vi för drygt ett år sedan fattade ett beslut i riksdagen som regeringen bör respektera och komma med ett förslag. Det var det som beslutet handlade om. Men det har man inte gjort. Man har skickat ett pm. Arbetet är fortfarande på gång. I dag blir det säkert ett

nytt tillkännagivande. Det återstår att se hur det kommer hanteras, om småföretagen ska användas som en bank eller inte.

Anf. 84 NINA LUNDSTRÖM (FP) replik:

Herr talman! Ibland behöver också ett litet företag en längre kredittid. Det kan vara säsongrelaterade varor som innebär att en leverans sker på hösten, men betalningen sker några månader senare när varorna har sålts till slutkunden.

De avtal som finns reglerar betalningstid, leveransfrågor, priser och mycket annat. Jag tycker att det var alldeles utomordentligt att regeringen agerade så skyndsamt som man gjorde utifrån det tillkännagivande som riksdagen fattade beslut om. Man tog fram en promemoria med ett lagförslag, skickade ut den på remiss och fick in mängder av synpunkter. Hade bilden varit entydig är det klart att det hade varit mycket enklare att återkomma med förslag till riksdagen. Men bilden var komplex, och det fanns organisationer och företag som hade invändningar mot tvingande regler som i deras fall skulle vara hämmande för verksamheten.

Jag tycker att det är väldigt klokt av regeringen att lyssna in den komplexa bilden och att beredningen fortgår. Men återigen: Självfallet är det inte tillfredsställande för någon att det finns små företag som upplever att de är bank till stora företag. Vi är alla måna om att näringslivet ska ha mycket goda villkor.

Om jag förstår det rätt är det viktigt för Socialdemokraterna att inte lyssna på de företag som har invändningar mot tvingande lagstiftning. Det tycker jag är beklagligt. Jag tror att hela näringslivet gynnas av att man får bra villkor i stor samstämmighet, så att allas möjligheter utvecklas. Men där uppfattar jag att Socialdemokraterna har en annan syn på näringspolitik.

Anf. 85 JAN LINDHOLM (MP) replik:

Herr talman! I likhet med Nina Lundström tycker även Miljöpartiet att det är viktigt med en regering som lyssnar på och tar hänsyn till de berörda inför ett lagförslag. Men vi tycker också att det är viktigt att man synliggör det som faktiskt sker.

Två regeringsföreträdare har nu använt som ett tungt argument att den verkliga redovisade fakturerings tiden i Sverige är 28 dagar. Då tycker jag att man ska vara lite mer nyanserad och tala om att det är den formella betalningstiden, men den reella är något helt annat.

Då kan ni ju argumentera att det är brott som ska beivras. Men det är inte så lätt för den svagare parten att ifrågasätta när en faktura som man skickar med en betalningstid på 30 dagar inte betalas på 30 dagar, utan det kommer en representant från det företag som ska betala och säger: Vill du leverera till oss igen får du minsann acceptera de 90 dagar vi tillämpar.

Det skulle vara mycket enklare att synliggöra den faktiska finansieringssituationen mellan parterna om det vore så att den svagare parten i sammanhanget kan utgå från en lagstiftning som säger att det är detta som gäller. Det som är därutöver handlar om en finansieringsfråga, som man löser mellan parterna. Det kan man göra på många olika sätt.

Jag är övertygad om att det skulle vara ett mycket renare och snyggare sätt att lösa relationen mellan en leverantör och den företagare som

köper. Det här gäller båda leden, både ett it-företag som levererar till de stora och det omvända, som ni gärna använder som argument, när till exempel en butik ska finansiera ett stort livsmedelslager. Varför inte synliggöra det?

Prot. 2013/14:94

2 april

Konsumenträtt

Anf. 86 NINA LUNDSTRÖM (FP) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är väldigt bra att frågan väcker så stort engagemang, både i riksdagen och ute i näringslivet. Jag tror att en väg framåt är att vi har en bild av hur problemet ser ut, och nästa steg är naturligtvis vad man ska göra åt det.

Jag skulle ändå vilja hänvisa till betänkandet. Allt det som jag har tagit upp vad gäller hänvisningar till de lagar som finns kommer från en offentlig utredning, som man därefter har följt upp genom att titta på siffrorna. Är de då viktiga? Ja, de är naturligtvis viktiga för många företag. Men de företag som hänvisar till att de anser att betalningstiderna är för långa har ett rejält problem, och det måste vi lyssna in. Utredningen har också pekat ut enstaka branscher som har dessa utmaningar.

Jag skulle också vilja hänvisa till betänkandet vad gäller det möte som var i fredags. Det redogörs i betänkandet för att mötet ska hållas och att det finns ett intresse av självreglering.

Om det hade varit väldigt enkelt att gå fram med en lösning på frågan har vi alla ett gemensamt intresse av att det landar i en sådan lösning. Jag vill upprepa att den promemoria som skickades ut var förslag utifrån tillkännagivandet om tvingande regler på 30 dagar. Den reaktion som då kom från många av remissinstanserna visade att bilden var mycket mer komplex.

Jag tycker att det är klokt av regeringen att lyssna in de synpunkter som kommer. När man har gått ut med en remiss är det en viktig del i beredningen att lyssna in synpunkter från dem det berör. Det andra är sedan att fundera vidare på vad man ska göra.

Jag hoppas personligen att riksdagen ger arbetsgruppen en möjlighet att se om det går att hitta vägar framåt med självreglering. Sedan fortsätter beredningen i Regeringskansliet kring dessa frågor och tillkännagivandet. Det finns all anledning att följa frågan från alla håll.

Anf. 87 JAN LINDHOLM (MP) replik:

Herr talman! Självreglering på detta område har näringslivet pratat om i säkert mer än tio år, så jag tycker nog att det kan vara dags att ta ett steg. Jag tror att det är viktigt med en press från politiken för att det ska hända något.

Den slutsats som jag drar av den utredning som har gjorts är att det är viktigt att skilja på finansieringsproblematiken och det rena varuköpet. Det skulle underlätta väldigt mycket om det fanns en tydlig reglering om vad som är längsta tillåtna avtalstid när man fakturerar. Där har vi olika uppfattningar om vilka slutsatser man kan dra av utredningen. Vi kommer nog inte så långt där, utan vi har olika syn på det.

Jag tänkte också, herr talman, att jag skulle fråga Nina Lundström om det som hon nämnde sist, om enstegstätade fasader och att ni där väntar på ett utslag från Högsta domstolen. Jag tycker att det är ganska tunt argumenterat i betänkandet.

Det finns ett problem som vi från Miljöpartiets sida adresserar, och vi vill att det ska vara lättare att skriva rena avtal när en fastighet byter ägare, där de villkor som finns för den fastighetsägare som lämnar fastigheten ska kunna övergå till den nya rakt av. Det blir ganska rörigt när köparen ska skriva ett avtal med säljaren om att säljaren ska företräda köparen i situationer där säljaren tidigare eventuellt har anlitat företag som inte fullföljer sina åtaganden. Det vore mycket lättare om man bara kunde flytta över den rättigheten till köparen. Vi skulle få mycket renare och enklare avtal, och det skulle gynna fastighetshandeln.

Anf. 88 NINA LUNDSTRÖM (FP) replik:

Herr talman! Jag vill börja med den sistnämnda frågan och bara konstatera att gången är den att när Högsta domstolen har gett prövningstillstånd är det intressant för oss som lagstiftare att avvakta och se vilken bedömning man gör. Det är möjligt att vi återkommer till den debatten i annat sammanhang.

För att återgå till frågan om betalningstiderna är det ett perspektiv som vi kanske inte har diskuterat så mycket här i dag, och det handlar om företag och näringslivets villkor i ett lite större sammanhang. Vårt näringsliv är väldigt exportberoende. Betalningstiderna är inte bara en nationell fråga utan också en fråga om hur man agerar gentemot andra länder med andra typer av regler och betalningstider.

För min del och för Alliansens del handlar denna debatt om betalningstiderna om att se till att vi har goda villkor för vårt näringsliv och att vi lyssnar in den komplexa bilden.

Jag vill upprepa att jag tycker att det har varit alldeles utomordentligt snabbt agerat av regeringen, med tanke på att vi i skrivelse 75 kan läsa om tillkännagivanden som kan vara ganska gamla. Här agerade regeringen väldigt snabbt, och Justitiedepartementet prioriterade arbetet med att få fram promemorian för att verkligen hörsamma riksdagen, skickade ut den och fick tillbaka en komplex bild. Jag tycker också att det är väldigt klokt att man lyssnar in de synpunkterna. Jag måste framhålla att jag tycker att regeringen ska ha en stor eloge för att man agerade så snabbt.

Sedan återstår det att se vad arbetsgruppen kommer fram till och vilka åtgärder näringslivet självt kan vidta. Jag tror att signalen härifrån i dag, herr talman, är att frågan följs med stort intresse från riksdagens sida. Jag hoppas verkligen att arbetsgruppen kan hitta vägar framåt. I övrigt har vi annars all anledning att återkomma i frågan. Jag är helt säker på att Jan Lindholm kommer att bidra till det.

Anf. 89 KARIN ÖSTRING BERGMAN (C):

Herr talman! Vi i Centerpartiet tror på varje människas förmåga, och vi tror på konsumentmakt. Den produkt som inte lever upp till konsumenternas krav försvinner och ersätts av något annat. Därmed underskattar jag inte att grunden är en bra konsumenträtt. Jag vill specifikt lyfta fram propositionen *På väg mot en giftfri vardag – plattform för kemikaliepolitiken*, som vi tog beslut om förra veckan. Den tar bland annat sikte på bättre information till konsumenterna om kemikalier i varor. Genom tillgång till lättförståelig och tillförlitlig information om produkter och tjänster har konsumenter makt och möjlighet att göra goda, aktiva val.

Angående vår reservation 18, *Betalningstider i näringslivet*, har mina allianskolleger redan sagt det mesta. Jag vill ändå påpeka att detta är en väldigt viktig fråga för Centerpartiets medlemmar.

Det finns två sidor av frågan: dels att få in sina fordringar i tid, dels att inte behöva betala sina skulder så snabbt. I vissa branscher är långa betalningstider ett ofog, men i andra är de en förutsättning. Det såg vi i remissrundan i ärendet förra året, där bland andra LRF var negativt till tvingande betalningstider. Långa betalningstider kan också vara en förutsättning i uppstartsskedet för ett företag.

Jag tycker att det är mycket bättre med frivilliga överenskommelser inom de olika branscherna än tvingande lagstiftning. I fredags hölls det, som sagt, ett möte som svenska ICC och regeringen tagit initiativ till för att undersöka möjligheterna till självreglering i näringslivet beträffande betalningstider. Vad jag har hört bildades det en grupp som ska se över möjligheterna till självreglering inom näringslivet, och därmed anser jag inte att det behövs något ytterligare tillkännagivande till regeringen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet förutom under punkt 13, *Betalningstider i näringslivet*.
(Applåder)

Anf. 90 MARKUS WIECHEL (SD):

Herr talman! Den senaste tiden har problem med telefonförsäljning uppmärksamats alltmer. Det märks bland annat på att en betydande del av anmälningarna till Konsumentverket rör just telefonförsäljning.

Av anmälningarna framgår att konsumenten i många fall har fått en avtalsbekräftelse men inte anser sig ha tackat ja till något erbjudande. Det handlar kort och gott om en ganska enkel tvist som borde gå att lösa relativt lätt, bland annat genom att spela in sälvsamtalet.

Herr talman! Jag är själv alldeles för oteknisk för att förstå hur man spelar in ett samtal, men jag är tillräckligt teknikmedveten för att förstå att detta är en mycket enkel teknik för branschen att använda sig av. Faktum är att samtal redan i dag spelas in i utbildningssyfte.

Inspelade samtal skulle utan tvivel innebära ett stärkt konsumentskydd. Jag anser alltså att det i lagen om distansavtal och avtal utanför affärslokaler även ska införas en regel om att sälvsamtal och samtal som hanterar finansiell rådgivning ska spelas in. På så sätt kan man enkelt säkerställa exakt vad som sagts under samtalet. Tekniken finns redan, vilket innebär att det inte heller medför några extra kostnader för de företag som sysslar med telemarketing.

Vi lämnar tillfälligt telemarketingbranschen och fokuserar i stället på fakturering av konsumenter. Här finns det oklarheter som rimligtvis borde vara ganska enkla att lösa.

Företag och organisationer har nämligen olika syn på vad som ska anses vara en fakturas sista förfallodag. Vissa företag och organisationer likställer fakturors sista förfalldatum med sista mottagningsdag till sina konton. Detta skapar en osäkerhet hos konsumenterna och kan leda till att konsumenter drabbas av onödiga betalningsförelägganden. För att tydliggöra och förenkla för konsumenterna bör det införas en lagregel om att sista förfalldatum motsvarar sista betalningsdag till betalningsmottagarens konto.

Herr talman! Dessutom är vissa fakturor inte ens äkta. Förekomsten av bedrägerier med bluffakturor har blivit ett stort samhällsproblem, och det är min övertygelse att regeringen inte har vidtagit tillräckliga åtgärder mot bluffakturor. Enligt min mening är det angeläget att insatser mot bluffakturor görs också vid sidan av de straffrättsliga och polisiära områdena.

Jag vill dock inte bara vara negativ till regeringens arbete. Det är positivt att regeringen har gett en särskild utredare i uppdrag att kartlägga problemen med bluffakturor och överväga åtgärder som rör avtalsrätt, inkassoverksamhet och kreditupplysning. Uppdraget ska dock redovisas först den 1 september 2015. För att skydda näringsidkare och privatpersoner från att drabbas av bluffakturor bör vissa åtgärder vidtas redan nu. Exempelvis skulle Svensk Handels varningslista eller liknande listor kunna utvecklas och användas av svenska myndigheter för att identifiera företag som bedriver verksamhet med bluffakturor eller liknande.

Herr talman! Om det är något område som man som konsument bör vara försiktig med, eller något som man ska akta sig för som konsument, är det överkonsumtion. I detta fall menar jag problematiken med hur enkelt man kan lockas till att ta ett lån och då inte minst snabblån, som fortfarande utgör ett mycket stort problem. Konsekvensen av obetalda snabblån är inte sällan betalningsanmärkningar och en ökad risk för överskuldssättning.

I den nya konsumentkreditlagen som trädde i kraft den 1 januari 2011 gäller samma regler för snabblån som för konsumentkrediter i allmänhet. Detta innebär bland annat att kreditgivaren har fått ett tydligt ansvar för att lämna information om den effektiva räntan. Kreditgivaren ska också alltid vara skyldig att göra en kreditprövning. Konsumentverkets granskning visar dock att flera av de bolag som erbjuder snabblån till konsumenter brister i sin kreditprövning. Räntenivåerna är i många fall fortfarande mycket höga. Detta är enligt min mening inte rimligt.

Det är visserligen positivt att Konsumentverket genom de lagändringar som nyligen har beslutats får utvidgade möjligheter att ingripa när det upptäcks brister vid kreditprövningar. Bland annat ska verket kunna ta ut en sanktionsavgift av en näringsidkare som inte gör ordentliga kreditprövningar.

Jag anser också att det är bra att regeringen nu har överlämnat ett lagförslag till riksdagen som innebär att snabblåneföretagens verksamhet görs tillståndspliktig och ställs under Finansinspektionens tillsyn.

Enligt min uppfattning är åtgärderna dock inte tillräckligt kraftfulla för att komma till rätta med de problem som snabblånen orsakar. De fördelar som kan finnas med den här typen av lån överväger inte skadan som lånen orsakar. Jag anser därför att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till lagstiftning som innebär att samtliga snabblån förbjuds. Under tiden innan ett förbud är på plats bör regeringen ta initiativ som innebär att kreditgivare som brustit i sin kreditprövning inte ska kunna vända sig till kronofogden för att driva in sin fordran.

Herr talman! Jag skulle slutligen vilja säga att jag givetvis står bakom samtliga av Sverigedemokraternas reservationer i betänkandet. Jag kommer dock för tids vinnande att yrka bifall enbart till reservationerna 3 och 17.

Anf. 91 MARIANNE BERG (V):

Herr talman! Jag börjar mitt anförande med att yrka bifall till reservation 9 i detta betänkande.

Nu är jag näst sist, herr talman. Vad ska jag då säga? Det är ju så att Socialdemokraterna och även Miljöpartiet har tagit fram mycket av det som vi har i våra gemensamma reservationer. Vi har en hel del reservationer, men vi har också tre särskilda yttranden från Vänsterpartiet.

Låt mig helt kort beröra de tre särskilda yttranden som vi har. De gäller obeställd reklam och telefonförsäljning, bluffakturor samt reklam riktad till barn. Här har vi tidigare reserverat oss, men jag anser att regeringen har agerat väl på dessa områden och tillsatt utredningar. Därför har jag tänkt till och bara lagt in särskilda yttranden.

Men någonting som vi inte har berört så mycket här och som regeringen inte har tagit till sig över huvud taget är könsdiskriminerande reklam. Att den förekommer är ett bevis för att vi definitivt inte har ett samhälle där alla individer ses som jämställda, jämlika eller jämbördiga. Det målet har vi inte uppnått.

Det förekommer reklam som förmedlar en könsstereotyp bild av vuxna, ungdomar och barn. Bilderna fixar och tricksar man med hela tiden tills man når önskat resultat, vilket medför att många tror att det är så de ska se ut. De är inte medvetna om att det är ett framtaget ideal som inte fullt ut existerar.

Likaså framhålls hela tiden den heterosexuella normen, vilket bidrar till att heteronormen upprätthålls och för många också förstärks.

Vi slår oss för bröstet alltför ofta och tycker att vi är jämställda i det här landet. Men är det okej med könsdiskriminerande reklam i ett samhälle som säger sig sträva efter ökad jämställdhet mellan könen och säger sig arbeta och kämpa för alla människors lika värde i samhället oavsett klass, kön, etnicitet, sexuell läggning eller könsidentitet? Svaret på den frågan är väldigt enkelt: Nej, könsdiskriminerande reklam är inte okej om vi strävar efter ett samhälle där alla individer ses som jämställda och jämlika.

En lagstiftning mot könsdiskriminerande reklam vore väl på sin plats, men det anser inte högerregeringen eller regeringspartiernas riksdagsledamöter. Det är för mig verkligen obegripligt att så många i denna riksdag sitter stilla och inte vill förändra den bild som förmedlas av kvinnor i många olika reklamsammanhang. Hur kan en majoritet i Sveriges riksdag se bort, titta ned, blunda och tro att detta löser sig av sig självt, inom branschen? Det är en horribel tanke. Detta kommer inte att lösa sig. Inget har förändrats under så många år.

Att många män väljer att inte se det är inte så förvånande med tanke på den patriarkala struktur vi har i samhället, men det som förbluffar mig är att kvinnorna i denna riksdag inte ser att vi kvinnor så många gånger visas i förnedrande bilder i reklambranschen. Att ni inte vill stoppa detta genom en lag är sorgligt.

Till er kan jag bara säga så här: Tycker ni det är okej med halvnakna kvinnor i reklam? Tycker ni att det är okej att kvinnor visas upp som passiva och underdåniga? Tycker ni att det är okej att kvinnan ska ses antingen som en vamp eller som den supernöjda hemmafrun? Om ni tycker det, då förstår jag ert agerande, men om ni inte tycker detta ska ni rösta på vår reservation.

Konsumenträtt

Det är bedrövligt om ni tycker att det är okej. Då uppmanar jag er till skärpning.

För snart åtta år sedan, 2006, lade en särskild utredare fram en utredning där han menade att en lagstiftning vore på sin plats. Men någon sådan lagstiftning kom aldrig. Alliansen vägrade, och man sade att det kunde komma att stå i strid med tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Märk väl hur det formulerades: ”kan komma att stå i strid med”. Men man ville inte se om så var fallet.

Den utredningen ligger i dag och dammar i någon låda eller är kanske slängd i någon hög som har förbränts för länge sedan.

Vänsterpartiet anser att om vi vill ha ett samhälle som är jämställt och jämlikt måste regeringen återuppta beredningen och återkomma inom kort, så att en lag kommer på sin plats. Om vi inte gör det bibehåller vi de roller som vi ser i samhället i dag.

Anf. 92 ROLAND UTBULT (KD):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag med undantag för punkt 13.

I dag behandlar vi området konsumenträtt. Det är ett oerhört viktigt område. Precis som det låter handlar det om konsumenters rätt. Det handlar inte bara om att hävda sin rätt gentemot oseriösa företag utan om konsumenträtt i vid bemärkelse, till exempel reklam riktad till barn, hantverkstjänster eller miljömärkning av produkter.

Konsumenten är utsatt för ständiga attacker från olika håll. Det kan till exempel handla om olika former av aggressiv reklam, oseriösa telefonförsäljare, bluffakturor eller sms-lån och andra snabb lån. De oseriösa företagen gör det ofta besvärligt för de företag som är seriösa och vill arbeta långsiktigt på en marknad med goda kundrelationer.

Telefonförsäljning är ett sådant kapitel. Vi hanterar det också i ett annat betänkande, och då handlar det om telefonförsäljning på premiepensionsområdet. Det behandlar vi i nästa debatt.

Man kan väl säga att oseriösa telefonförsäljare gör ett slags intrång i människors vardag. Låt mig ta ett exempel: En äldre dam blir uppringd av en försäljare angående telefonabonnemang. Försäljaren ställer frågan om hon är nöjd med sitt abonnemang, och hon svarar ja.

Sedan fortsätter samtalet, och den äldre damen tackar nej till erbjudandet. Trots hennes nej så lyckas försäljaren i det inspelade avtalet på något sätt få in ett ja, och hon har blivit av med sitt gamla abonnemang. På kort tid får hon nu fakturor på flera tusen kronor. Det är en bild ur verkligheten. Det är oacceptabelt, och det drabbar de seriösa företagen.

Genom marknadsföringslagen har man rätt att bli skyddad från reklam, till exempel genom Nix-Telefon eller genom att man på brevlådan anger att man inte önskar reklam. De seriösa bolagen följer det som kallas god marknadsföringssed. Om överträdelser görs av oseriösa bolag har Konsumentverket möjlighet att varna men numera också att utdela vite. Det ökar konsumentskyddet.

En utredare har sett över det här området. Det har resulterat i ett förslag om att telefonförsäljning på premiepensionsområdet ska konfirmeras genom en skriftlig bekräftelse. Vi kristdemokrater ser detta som ett första steg mot att även telefonförsäljning av andra produkter, till exempel telefonabonnemang, ska bekräftas med ett skriftligt avtal mellan konsu-

menten och företaget – allt för att skydda konsumenten. Det finns en del avtalsrättsliga spetsfundigheter kvar att lösa.

Herr talman! Bluffakturor kostar enligt uppgift småföretagen 1,2 miljarder kronor varje år. Det är pengar som företagen skulle kunna använda till andra saker. Jag frågade statsrådet Peter Norman för två år sedan här i kammaren vad han anser bör genomföras för att sanera den marknaden. Statsrådet svarade att fenomenet är ett otyg och att det slår hårt framför allt mot små och medelstora företag som har mindre resurser att kontrollera den typen av fakturor.

Han sa också: ”Det är viktigt att frågan uppmärksammas både i kammaren och i medierna. Vi har alla ett ansvar för att upplysa inte minst småföretagarna om att de bör vara mer försiktiga i hanteringen framöver. – – – Det här är en fråga som antagligen måste hanteras på ett bättre sätt av polis och åklagare än vad som sker i dag.”

Sedan dess har det hänt att en särskild utredare i juni 2012 fick i uppdrag att se över det hela. Den utredningen kallas Egendomsskyddsutredningen, och den har föreslagit en ny straffsats, grovt fordringsbedrägeri, som ska ge fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Förslaget remissbehandlas nu.

En annan viktig konsumentfråga är den om sms-lån och andra typer av snabblån. Det första snabblånet togs 2006. Nu, åtta år senare, har antalet anmälningar till kronofogden om obetalda snabblån uppgått till runt 275 000 totalt. Under 2012 var antalet anmälningar 53 709. Det var då en ökning med 62 procent från året innan. År 2013 skedde en minskning till drygt 49 000. Det är positivt men ändå långt ifrån tillfredsställande.

Många som redan har betalningsanmärkningar beviljas snabblån trots genomförd kreditprövning. Utredningen om överskuldssättning har resulterat i att Konsumentverket numera kan besluta om sanktioner mot näringsidkare som inte gör ordentliga kreditprövningar. Kronofogden har också tillsammans med Konsumentverket fått ökade befogenheter, och regeringen lade faktiskt i budgeten för 2014 in pengar för konsumentinformation i kommunerna.

Herr talman! Konsumenträtt är ett område som ofta är kopplat till Europa och EU. Det är ett spännande och roligt område – dock inte för den som drabbas av olustiga upplevelser. Visste ni till exempel att det kan kosta 10 000 euro att bära omkring på en pirattillverkad väska i Italien? Visste ni att en person som körde nio varv i en rondell i Pisa centrum, där man inte får köra, fick 1 000 kronor i böter per varv men lyckades pruta ned det hela till 3 000 kronor?

Visste ni att man på en internationell e-handel kan köpa plåster som gör att man går ned i vikt medan man sover? Det är inte den 1 april i dag – det är den 2 april. Och det är inget skämt. Men jag antar att effekten av det plåstret lär utebli.

Jag ska gå över till det område i betänkandet där oppositionen, företrädd av Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Sverigedemokraterna och Miljöpartiet, skiljer sig från regeringspartierna.

Det handlar om betalningstider i näringslivet. Det handlar om små och medelstora företag och deras situation. Detta bygger på ett EU-direktiv där det föreslås en betalningstid på 60 dagar. Det kom ett tillkännagivande för ett år sedan, där man ville att regeringen skulle återkomma.

Jag har följt interpellationsdebatterna här. I höstas hade bland annat Mikael Damberg från Socialdemokraterna en interpellationsdebatt med justitieminister Beatrice Ask. Mikael Damberg var ivrig att tala om att det inte hänt någonting. Sedan talade justitieministern om att det i den remissrunda som man haft om den här frågan visade sig att det var väldigt komplext. Därför ville man inte forcera fram det hela.

Dröjsmålstiden i Sverige är sex till sju dagar i genomsnitt. I andra länder, lite längre söderut, kan den vara 200 dagar i genomsnitt. Det är alltså en kulturell skillnad i Europa. Då kanske det inte är så konstigt att EU kommer med ett förslag på 60 dagar, medan regeringen vill mer. Man vill att det ska vara 30 dagar. Det är kanske lite mer utifrån hur vi brukar se på de här frågorna i vårt land. Med de 30 dagarna är tanken att borgenären ska kunna godkänna längre avtal, så att man får lite mer tid på sig. Det kan vara viktigt, som vi har hört flera nämna, för vissa företag.

Oppositionen vill lagstadga om tvingande regler om 30 dagar. Det här tycker jag ter sig märkligt. Som vi har hört flera säga var det i fredags ett möte där den internationella handelskammaren, ICC, tillsammans med många representanter från olika delar av näringslivet träffade Justitiedepartementet och Näringsdepartementet för att tala om självreglering kring de här frågorna. Som Jessika Vilhelmsson nämnde utmynnade det i en arbetsgrupp som kommer att arbeta för en självreglering på området.

Man kan undra: Varför är det så bråttom att driva igenom reglerna att de lokala handlarnas och de hårt arbetande lantbrukarnas användningar inte spelar någon roll? Karin Östring Bergman talade om lantbrukarna, som behöver lite längre betalningstid. Hur många nedlagda cykelbutiker kan det handla om? Ja, det är ganska många som kan drabbas av att det ska vara absolut tvingande regler om 30 dagar. Hur många klädaffärer, tror ni, skulle få slå igen eller inte våga öppna? Det handlar ju också om sådana företag som kanske ämnar öppna en verksamhet.

Jag hoppas att – det är kanske lite sent påkommet – oppositionen tar sitt förnuft till fånga i de här frågorna. Det gäller inte minst nystartade företag. Det handlar om att se att de behöver respit med betalning för att hämta in sina kostnader. I förlängningen är detta i så fall också konsumentvänligt.

(Applåder)

Anf. 93 MARKUS WIECHEL (SD) replik:

Herr talman! Precis som Roland Utbult sade kommer vi strax att debattera det här, men jag kunde ändå inte låta bli att begära replik. Det gäller nämligen krav på skriftliga avtal vid telefonförsäljning. Jag har själv arbetat med telefonförsäljning och varit en av dem som man kanske inte alltid tycker så bra om, även om jag tycker att jag har skött mig någorlunda bra.

Det är trots allt en bransch som står för väldigt många arbetstillfällen. Då är min enkla fråga: Vet Roland Utbult vad det skulle innebära om man krävde skriftliga avtal vid samtliga säljsamtal via telefon?

Anf. 94 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Herr talman! Tack, Markus Wiechel, för frågan! Vi har kanske lite olika perspektiv. Jag vet att det är ungefär 30 000 personer som arbetar i

telekomföretag. Det är en aspekt som är viktig, eftersom det handlar om väldigt många unga människor. Det är kanske första steget in i arbetslivet. Det är oerhört viktigt.

Men utifrån vår politik vill jag trots allt ha ett konsumentperspektiv. Det är för många som har råkat illa ut. Det är för många som blir lurade.

Jag sitter i civilutskottet och blev ändå själv lurad i våras. Jag ska likasom vara uppdaterad i de här frågorna. Jag ska inte beskriva helt hur det gick till. Men det lät väldigt bra. De skulle ordna allt. Det var inga problem. Om jag, i det här fallet, bytte leverantör av telefonitjänster skulle jag slippa alla kostnader vid övergången. Det som hände tror jag händer väldigt många. När jag hade gjort den här överenskommelsen per telefon började de jobba upp relationen med mig. Samtidigt kom det gamla bolaget in och begärde ett par tusen kronor i ersättning. Jag fick ligga i ganska hårt. Det tog mycket energi och mycket tid att försöka lösa den konflikt som vi hade. Men jag lyckades med det.

För mig går konsumentens perspektiv före dem som kör den här stilen, i alla fall, de oseriösa företagen.

Anf. 95 MARKUS WIECHEL (SD) replik:

Herr talman! Ja, givetvis ska man ha konsumentens perspektiv. Men man ska inte bara ha konsumentens perspektiv. Man ska se till helheten. Vad innebär det för hela branschen om man skulle vidta sådana här drastiska åtgärder?

Branschföreträdare pratar om att man kanske skulle förlora hälften av all försäljning, om inte mer, om det skulle krävas skriftliga avtal vid varje försäljning. Vad är det för fel med att ha inspelade samtal? Utrustningen finns redan, så det kostar inte företagen någonting. Samtidigt stärks konsumentskyddet avsevärt, och många unga kommer att få behålla sina jobb. Hur många unga ska annars få gå, om man mer än halverar försäljningen?

Anf. 96 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Herr talman! Jag håller med Markus Wiechel om att arbetstillfällena är viktiga.

Vi möter Kontakta. Jessika Vilhelmsson bjöd tillsammans med Carina Ohlsson in till ett sådant frukostmöte. Det var väldigt bra. Föreningen Kontakta har en mängd sådana här bolag som försöker arbeta seriöst. Om det vore så att det fungerade alldeles utmärkt skulle jag naturligtvis inte slå ett så hårt slag för skriftliga avtal. Men tyvärr gör det inte det.

Än en gång handlar det om konsumentperspektivet. Jag ser den äldre damen, som får det här samtalet. Jag gick själv på det. Jag borde vara upplyst och alert. Då tänker man på någon som kanske både hör dåligt och har svårt att förstå den vokabulär som ofta används och som kan få betydande problem. Jag vill ha det perspektivet.

Nu är vi inte där ännu, med skriftliga avtal. Det finns en del frågor kring avtalsrätt och en del spetsfundigheter kring det här. Vi är alltså inte där ännu. Vi får se var vi landar någonstans. Men nu vet du i alla fall hur jag ser på frågan.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 17 §.)

Konsumenträtt

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.49 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då val av ny riksrevisor samt votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

15 § Val av ny riksrevisor

Följande skrivelse hade kommit in från konstitutionsutskottet:

Till riksdagen

Konstitutionsutskottet har i dag enhälligt beslutat att till ny riksrevisor efter Gudrun Antemar från och med den 1 juni 2014 till dess nytt val genomförts under sjunde året därefter föreslå kammarrättspresidenten i Göteborg Margareta Åberg.

Stockholm den 25 mars 2014

Peter Eriksson
ordförande

Kammaren biföll konstitutionsutskottets förslag och valde därmed *för tiden den 1 juni 2014 till dess nytt val genomförts under sjunde året därefter* till

riksrevisor
Margareta Åberg

16 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 27 mars

AU6 Arbetsrätt

Punkt 2 (Begränsningsregel för rullande visstidsanställningar)

1. utskottet
2. res. 2 (S, V)

Votering:

169 för utskottet

114 för res. 2

17 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 M, 17 FP, 20 C, 18 SD, 1 V, 17 KD

För res. 2: 96 S, 2 MP, 16 V

Avstod: 1 S, 16 MP

Frånvarande: 15 S, 11 M, 7 MP, 7 FP, 3 C, 2 SD, 2 V, 2 KD

Désirée Liljevall (S) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha avstått från att rösta.

Per Bolund (MP) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Punkt 4 (Upphörande av ett anställningsförhållande)

1. utskottet

2. res. 5 (SD, V)

Votering:

265 för utskottet

35 för res. 5

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 96 M, 18 MP, 17 FP, 20 C, 17 KD

För res. 5: 18 SD, 17 V

Frånvarande: 15 S, 11 M, 7 MP, 7 FP, 3 C, 2 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 5 (Inhyrning av arbetskraft vid stadigvarande arbetskraftsbehov)

1. utskottet

2. res. 6 (S, V)

Votering:

186 för utskottet

114 för res. 6

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 M, 18 MP, 17 FP, 20 C, 18 SD, 17 KD

För res. 6: 97 S, 17 V

Frånvarande: 15 S, 11 M, 7 MP, 7 FP, 3 C, 2 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 17 (Arbetstidens förläggning, övertid m.m.)

1. utskottet

2. res. 23 (SD)

Votering:

247 för utskottet

18 för res. 23

35 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 97 S, 96 M, 17 FP, 20 C, 17 KD
För res. 23: 18 SD
Avstod: 18 MP, 17 V
Frånvarande: 15 S, 11 M, 7 MP, 7 FP, 3 C, 2 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 19 (Rätt till heltid)

1. utskottet
2. res. 28 (V)
Votering:
185 för utskottet
17 för res. 28
98 avstod
49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 96 M, 17 MP, 17 FP, 20 C, 18 SD, 17 KD
För res. 28: 17 V
Avstod: 97 S, 1 MP
Frånvarande: 15 S, 11 M, 7 MP, 7 FP, 3 C, 2 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 20 (Rätt till heltid inom den offentliga sektorn)

1. utskottet
2. res. 30 (SD)
Votering:
248 för utskottet
18 för res. 30
34 avstod
49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 97 S, 96 M, 17 FP, 20 C, 1 V, 17 KD
För res. 30: 18 SD
Avstod: 18 MP, 16 V
Frånvarande: 15 S, 11 M, 7 MP, 7 FP, 3 C, 2 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 22 (Ratifikation av ILO:s konvention nr 189)

1. utskottet
2. res. 31 (MP, V)
Votering:
265 för utskottet
35 för res. 31
49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 97 S, 96 M, 17 FP, 20 C, 18 SD, 17 KD
För res. 31: 18 MP, 17 V
Frånvarande: 15 S, 11 M, 7 MP, 7 FP, 3 C, 2 SD, 2 V, 2 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU14 Forskning

Punkt 1 (Forskningspolitisk inriktning m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

Votering:

202 för utskottet

98 för res. 1

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 M, 18 MP, 17 FP, 20 C, 18 SD, 16 V, 17 KD

För res. 1: 97 S, 1 V

Frånvarande: 15 S, 11 M, 7 MP, 7 FP, 3 C, 2 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 3 (Övergripande forskningsfrågor)

1. utskottet

2. res. 4 (SD)

Votering:

264 för utskottet

18 för res. 4

18 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 96 M, 17 FP, 20 C, 17 V, 17 KD

För res. 4: 18 SD

Avstod: 18 MP

Frånvarande: 15 S, 11 M, 7 MP, 7 FP, 3 C, 2 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 10 (Jämställdhet och genusforskning)

1. utskottet

2. res. 12 (S, MP, V)

3. res. 13 (SD)

Förberedande votering:

133 för res. 12

18 för res. 13

149 avstod

49 frånvarande

Kammaren biträdde res. 12.

Huvudvotering:

150 för utskottet

132 för res. 12

18 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 96 M, 17 FP, 20 C, 17 KD
För res. 12: 97 S, 18 MP, 17 V
Avstod: 18 SD
Frånvarande: 15 S, 11 M, 7 MP, 7 FP, 3 C, 2 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 11 (Jämställdhet inom excellenssatsningar)

1. utskottet
2. res. 14 (MP, V)
Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Punkt 12 (Forskning inom vissa områden)

1. utskottet
2. res. 17 (SD)
Votering:
166 för utskottet
18 för res. 17
115 avstod
50 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 95 M, 17 FP, 20 C, 17 V, 17 KD
För res. 17: 18 SD
Avstod: 97 S, 18 MP
Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 MP, 7 FP, 3 C, 2 SD, 2 V, 2 KD
Christian Holm (M) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU9 Genomförande av det ändrade direktivet om varaktigt bosatta tredjelandsmedborgares ställning

Punkt 1 (Genomförande av ändringsdirektivet)

1. utskottet
2. res. (SD)
Votering:
281 för utskottet
18 för res.
50 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 96 S, 96 M, 18 MP, 17 FP, 20 C, 17 V, 17 KD
För res.: 18 SD
Frånvarande: 16 S, 11 M, 7 MP, 7 FP, 3 C, 2 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU11 Uppföljning av rörlighetsdirektivets genomförande

Punkt 1 (Uppföljning av rörlighetsdirektivets genomförande)

1. utskottet

2. res. (SD)

Votering:

281 för utskottet

18 för res.

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 96 M, 18 MP, 17 FP, 20 C, 17 V, 16 KD

För res.: 18 SD

Frånvarande: 15 S, 11 M, 7 MP, 7 FP, 3 C, 2 SD, 2 V, 3 KD

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU12 Tydligare regler om fri rörlighet för EES-medborgare och deras familjemedlemmar

Punkt 1 (Tydligare regler om fri rörlighet för EES-medborgare och deras familjemedlemmar)

1. utskottet

2. res. (SD)

Votering:

281 för utskottet

18 för res.

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 96 M, 18 MP, 17 FP, 20 C, 17 V, 17 KD

För res.: 18 SD

Frånvarande: 16 S, 11 M, 7 MP, 7 FP, 3 C, 2 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

17 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FiU17 Tekniska och affärsmässiga krav för betalningar och autogireringar i euro

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU22 Bank-, försäkrings- och kreditupplysningsfrågor

Punkt 1 (Kontanthantering)

1. utskottet

2. res. 1 (S, V)

Votering:

185 för utskottet

114 för res. 1

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 M, 18 MP, 16 FP, 20 C, 18 SD, 17 KD

För res. 1: 97 S, 17 V

Frånvarande: 15 S, 11 M, 7 MP, 8 FP, 3 C, 2 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 2 (Sparbanker och lokal närvaro av banker)

1. utskottet

2. res. 2 (S, MP, V)

Votering:

168 för utskottet

132 för res. 2

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 M, 17 FP, 20 C, 18 SD, 17 KD

För res. 2: 97 S, 18 MP, 17 V

Frånvarande: 15 S, 11 M, 7 MP, 7 FP, 3 C, 2 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 5 (Amorteringskrav på bostadslån)

1. utskottet

2. res. 5 (SD)

Votering:

281 för utskottet

18 för res. 5

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 96 M, 18 MP, 17 FP, 20 C, 16 V, 17 KD

För res. 5: 18 SD

Frånvarande: 15 S, 11 M, 7 MP, 7 FP, 3 C, 2 SD, 3 V, 2 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU15 Ändrade prisregler enligt lagen om elektronisk kommunikation

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU13 Tobaksfrågor

Punkt 1 (WHO:s ramkonvention)

1. utskottet

2. res. 1 (V, MP)

Votering:

264 för utskottet

35 för res. 1

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 96 M, 16 FP, 20 C, 18 SD, 17 KD

För res. 1: 18 MP, 17 V

Frånvarande: 15 S, 11 M, 7 MP, 8 FP, 3 C, 2 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 2 (Minskat tobaksbruk)

1. utskottet

2. res. 2 (S, MP, V)

Votering:

168 för utskottet

132 för res. 2

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 M, 17 FP, 20 C, 18 SD, 17 KD

För res. 2: 97 S, 18 MP, 17 V

Frånvarande: 15 S, 11 M, 7 MP, 7 FP, 3 C, 2 SD, 2 V, 2 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU14 Alkoholfrågor

Punkt 1 (Nollvision för skador på ofödda)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

282 för utskottet

18 för res. 1

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 96 M, 18 MP, 17 FP, 20 C, 17 V, 17 KD

För res. 1: 18 SD

Frånvarande: 15 S, 11 M, 7 MP, 7 FP, 3 C, 2 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 2 (Kommersiell förmedling av alkohol)

1. utskottet
2. res. 2 (S, MP, V)

Votering:

168 för utskottet

132 för res. 2

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 M, 17 FP, 20 C, 18 SD, 17 KD

För res. 2: 97 S, 18 MP, 17 V

Frånvarande: 15 S, 11 M, 7 MP, 7 FP, 3 C, 2 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 3 (Systembolagets verksamhet)

1. utskottet
2. res. 3 (V, MP)

Votering:

262 för utskottet

35 för res. 3

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 95 M, 16 FP, 20 C, 18 SD, 17 KD

För res. 3: 18 MP, 17 V

Frånvarande: 16 S, 12 M, 7 MP, 8 FP, 3 C, 2 SD, 2 V, 2 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU17 Narkotika- och dopningsfrågor

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU11 Redovisning av användningen av vissa hemliga tvångsmedel under år 2012

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Den samlade effekten av användningen av hemliga tvångsmedel)

1. utskottet

2. res. 1 (V, MP)

Votering:

265 för utskottet

35 för res. 1

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 96 M, 17 FP, 20 C, 18 SD, 17 KD

För res. 1: 18 MP, 17 V

Frånvarande: 15 S, 11 M, 7 MP, 7 FP, 3 C, 2 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 3 (Skrivelsens omfattning)

1. utskottet
2. res. 2 (V, MP)

Votering:

265 för utskottet

35 för res. 2

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 96 M, 17 FP, 20 C, 18 SD, 17 KD

För res. 2: 18 MP, 17 V

Frånvarande: 15 S, 11 M, 7 MP, 7 FP, 3 C, 2 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 4 (Digitalt system för ärenden om hemliga tvångsmedel)

1. utskottet
2. res. 3 (V, MP)

Votering:

265 för utskottet

35 för res. 3

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 96 M, 17 FP, 20 C, 18 SD, 17 KD

För res. 3: 18 MP, 17 V

Frånvarande: 15 S, 11 M, 7 MP, 7 FP, 3 C, 2 SD, 2 V, 2 KD

JuU12 2013 års redogörelse för tillämpningen av lagen om särskild utlänningskontroll

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Lagen om särskild utlänningskontroll)

1. utskottet

2. res. (SD)

Votering:

282 för utskottet

18 för res.

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 96 M, 18 MP, 17 FP, 20 C, 17 V, 17 KD

För res.: 18 SD

Frånvarande: 15 S, 11 M, 7 MP, 7 FP, 3 C, 2 SD, 2 V, 2 KD

JuU22 Erkännande och verkställighet av beslut om utvidgat förverkande inom Europeiska unionen

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU20 Konsumenträtt

Punkt 1 (Obeställd reklam och telefonförsäljning m.m.)

1. utskottet

2. res. 3 (SD)

Votering:

152 för utskottet

18 för res. 3

130 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 M, 2 MP, 17 FP, 20 C, 17 KD

För res. 3: 18 SD

Avstod: 97 S, 16 MP, 17 V

Frånvarande: 15 S, 11 M, 7 MP, 7 FP, 3 C, 2 SD, 2 V, 2 KD

Per Bolund (MP) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 2 (Bluffakturor)

1. utskottet

2. res. 4 (S, MP)

Votering:

151 för utskottet

115 för res. 4

34 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 M, 17 FP, 20 C, 1 SD, 17 KD

För res. 4: 97 S, 18 MP

Avstod: 17 SD, 17 V

Frånvarande: 15 S, 11 M, 7 MP, 7 FP, 3 C, 2 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 4 (Lagstiftning mot könsdiskriminerande reklam)

1. utskottet

2. res. 9 (MP, V)

Votering:

167 för utskottet

35 för res. 9

97 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 95 M, 17 FP, 20 C, 18 SD, 17 KD

För res. 9: 18 MP, 17 V

Avstod: 97 S

Frånvarande: 15 S, 12 M, 7 MP, 7 FP, 3 C, 2 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 12 (Sms-lån)

1. utskottet

2. res. 15 (S)

3. res. 17 (SD)

Förberedande votering:

99 för res. 15

18 för res. 17

182 avstod

50 frånvarande

Kammaren biträdde res. 15.

Huvudvotering:

150 för utskottet

97 för res. 15

53 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 M, 17 FP, 20 C, 17 KD

För res. 15: 97 S

Avstod: 18 MP, 18 SD, 17 V

Frånvarande: 15 S, 11 M, 7 MP, 7 FP, 3 C, 2 SD, 2 V, 2 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

18 § Telefonförsäljning på premiepensionsområdet

Civilutskottets betänkande 2013/14:CU23

Telefonförsäljning på premiepensionsområdet (prop. 2013/14:71)
föredrogs.

*Telefonförsäljning
på premiepensions-
området*

Anf. 97 MARKUS WIECHEL (SD):

Herr talman! Precis som sades i föregående debatt om konsumenträtt är det av vikt att konsumenter skyddas från oseriösa försäljare, då inte minst via telefon. Det är dock viktigt att inte bara se problemen med telemarketing utan också de positiva sidorna för att kunna komma med en lösning som är så bra som möjligt.

Ungefär hälften av alla affärer sker via telefon, enligt Svenskt Näringsliv. Telemarketingbranschen står i dag för runt 30 000 arbetstillfällen i Sverige, och nästan samtliga jobb inom branschen går till ungdomar. Därför är denna typ av försäljning mycket viktig för att en utsatt grupp ska få in en fot på arbetsmarknaden.

Redan tidigare har, som Roland Utbult nämnde i förra debatten, politiker föreslagit att skriftliga avtal ska gälla samtliga säljsamtal via telefon. Det är en åtgärd som enligt branschföreträdare skulle kunna innebära att försäljningen mer än halverades. Trots att det finns ett förhållandevis lågt antal missnöjda konsumenter har man föreslagit detta.

Lyckligtvis föreslår nu inte regeringen en sådan drastisk åtgärd för hela branschen. Likväl föreslås det inom ett område som står för en stor andel av telemarketingförsäljningen. Seriösa företag ska inte straffas för

att det finns företag på marknaden som inte tar det ansvar som för många andra är en ren självklarhet.

Premiepensionsområdet är ett mycket viktigt område, inte minst i en tid när pensionärer får allt mindre resurser att leva på. Utan att konsekvenserna av förslagen har utretts noga finns det negativa inslag som är viktiga att tänka på. Propositionens förslag skulle på sikt kunna innebära en kraftig minskning av antalet personer som över huvud taget väljer att placera sina tillgångar i bra fonder till sin pension – detta eftersom många saknar den kunskap och det intresse som krävs för att själv kunna placera sina tillgångar. Av den anledningen är förvaltnings- eller rådgivningstjänster som avser premiepensionen en viktig bransch. Rent privatekonomiskt skulle regeringens förslag kunna få negativa effekter för många pensionärer i framtiden. Med färre samtal om premiepensionen skulle färre intressera sig för att planera sin framtid som pensionär.

Herr talman! Flera viktiga remissinstanser har med rätta pekat ut flera problem med förslaget. De påpekar helt riktigt att det skulle innebära ett ingrepp i den grundläggande principen om muntliga avtals giltighet. Med rätta hänvisar de även till behovet av självreglering och en mer effektiv tillsyn. Oseriösa och rent av omoraliska företrädare för telemarketingbranschen, som utnyttjar okunskap eller brist på intresse för en produkt eller tjänst som är till salu, bör stoppas. Detta tror jag att vi alla är överens om.

Det finns dock flera sätt att komma till rätta med problemet. Jag menar att konsumentens ställning bör stärkas genom införande av ett krav på att ett säljsamtal mellan en konsument och en näringsidkare ska spelas in och sparas. I slutet av ett säljsamtal ska konsumenten få avtalet uppläst för sig och därefter tillfrågas om han eller hon önskar göra några tillägg eller ändringar i avtalet.

Jag vill också att näringsidkaren inom rimlig tid efter köpet och innan ångerrätten har löpt ut ska lämna viss information och samtliga avtalsvillkor till konsumenten. Näringsidkare som brister i kravet på att spela in säljsamtalet eller som underlåter att lämna information till konsumenten efter köpet ska drabbas av någon form av sanktion.

Herr talman! Detta är viktiga områden, och jag står självklart bakom Sverigedemokraternas reservation i ärendet. Frågorna har behandlats under föregående debatt. Jag väljer av den anledningen och för tids vinande att inte yrka bifall till reservationen.

Anf. 98 JESSIKA VILHELMSSON (M):

Herr talman! Betänkandet handlar om skriftlig bekräftelse vid telefonförsäljning av premiepensionstjänster.

Finansmarknaden får en allt större betydelse för människors privatekonomi samtidigt som enskilda konsumenterna ofta befinner sig i ett kunskapsunderläge. Konsumenterna har ofta svårt att utvärdera en finansiell tjänst eller produkt utifrån risk, nytta och kostnader. Konsekvenserna av ett felaktigt eller oöverbärgat beslut kan dessutom bli mycket stora. Det är mot den bakgrunden som det behövs ett gott konsumentskydd.

Det finns flera lagar och regler i dag som reglerar de här tjänsterna, till exempel marknadsföringslagen och den lag som vi tidigare kallade distansavtalslagen men som nu fått ett nytt namn. Det finns dock brister i konsumentskyddet på premiepensionsområdet, och det ser vi allvarligt

på. Det förekommer att ett avtal ingås utan närmare kunskap om vad avtalet egentligen innebär. Under perioden januari–juli 2012 inkom cirka tre och ett halvt tusen klagomål till Pensionsmyndighetens kundservice. Av uppgifter från Konsumentverket framgår att 88 procent av de anmälningar som inkom till verket under år 2012 och som avsåg premiepension gällde telefonförsäljning. Så kan vi naturligtvis inte ha det. Det förekommer också att marknadsföringen är aggressiv och riktas till särskilt skyddsvärda målgrupper. Dessa problem har funnits under ett antal år, och vi har tyvärr inte sett någon förbättring.

Placering av premiepensionsmedel är en viktig privatekonomisk fråga för den enskilde, och det kan få allvarliga konsekvenser med felaktiga beslut. Mot denna bakgrund är det tydligt att konsumentskyddet på premiepensionsområdet behöver stärkas.

Herr talman! Det finns olika metoder att komma till rätta med dessa problem. Några remissinstanser anser att problemen bör åtgärdas genom självreglering, genom mer effektiv tillsyn eller genom att vidta andra marknadsrättsliga åtgärder.

Men som regeringen konstaterar i sin proposition handlar de problem som finns framför allt om att konsumenter är osäkra på om avtal har ingåtts eller att konsumenter har ingått avtal utan att ha närmare kunskap om vad avtalet innehåller. Jag och Alliansen stöder därför regeringens förslag att införa ett skriftlighetskrav för att komma till rätta med problemen på detta område.

Det kommer alltså inte längre att vara möjligt att ingå muntliga avtal på premiepensionsområdet. Om en näringsidkare utför tjänster trots att det inte finns något giltigt avtal ska konsumenten inte vara betalnings-skyldig för tjänsterna. Vidare ska näringsidkaren i rimlig tid innan avtalet ingås lämna viss information om samtliga avtalsvillkor till konsumenten. Dessa lagändringar ska träda i kraft den 1 juli 2014.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 99 MARKUS WIECHEL (SD) replik:

Herr talman! Som jag har nämnt två gånger i dag står telemarketing-branschen för ca 30 000 arbetstillfällen, varav de flesta går till ungdomar. Som Jessika Vilhelmsson nämnde i sitt anförande tecknar de flesta premiepensionsavtal efter att ha blivit uppringda.

Jag ställer samma frågor till Jessika Vilhelmsson som jag ställde till Roland Utbult tidigare i dag: Vad blir konsekvenserna av detta? Jag har svårt att tro att fler kommer att teckna avtal, vilket innebär att färre väljer att placera sina tillgångar för sin framtida pension. Vad händer med alla arbetstillfällen som kommer att gå förlorade om regeringens förslag går igenom?

Anf. 100 JESSIKA VILHELMSSON (M) replik:

Herr talman! Det handlar om ett skydd för konsumenten. Det är ett viktigt beslut som vi har fattat när det gäller just premiepensioner. Vi har gjort en avvägning mellan olika intressen och kommit fram till att det är motiverat att införa ett skriftlighetskrav.

Anf. 101 MARKUS WIECHEL (SD) replik:

Herr talman! Det är givetvis viktigt att se det från konsumenternas sida, men det innebär inte att man behöver vidta sådana här drastiska åtgärder som garanterat kommer att drabba hela branschen, framför allt inom detta område.

Kommer inte färre att teckna premiepensionsavtal? Det var en av frågorna. Kan man inte använda andra sätt för att komma åt oseriösa telemarketingbolag? Man kan exempelvis ha krav på att samtliga telefonsamtal ska spelas in och kunna redovisas för konsumenten.

Anf. 102 JESSIKA VILHELMSSON (M) replik:

Herr talman! Jag vet inte om färre avtal kommer att tecknas. Utredningen har kommit fram till att det är en väl avgränsad bransch som har möjlighet att ändra sina försäljningsmetoder genom att införa ett skriftlighetskrav.

Ibland måste man göra en avvägning mellan olika intressen. I detta fall anser vi att problemen på marknaden gör att det finns goda skäl att ha ett skriftlighetskrav.

Finns det andra sätt? Ja, bland annat det som Markus Wiechel tog upp i sitt anförande. Det är dock inte tillräckligt.

Dessutom vill jag tillägga, som jag sade i mitt anförande i CU20, att det pågår en utredning som ser över hela telefonförsäljningsområdet. Den kommer säkert att titta på andra möjligheter också. I dagsläget väljer vi dock att titta bara på premiepensionerna.

Anf. 103 ROLAND UTBULT (KD):

Herr talman! I betänkandet om telefonförsäljning på premiepensionsområdet finns förslag till lagändringar som syftar till att stärka konsumentskyddet. Förslaget innebär att det för ett giltigt avtal vid telefonförsäljning av premiepensioner ska krävas att konsumenten skriftligen accepterar företagets erbjudande. Det ska alltså inte längre vara möjligt att ingå sådana avtal muntligen. Om ett företag utför tjänster trots att det inte finns något giltigt avtal ska konsumenten inte vara betalningsskyldig för tjänsterna.

Regeringen lämnade 2010 ett uppdrag till Pensionsmyndigheten om vissa tjänster med anknytning till premiepensionssystemet. Bakgrunden till uppdraget var att det från olika håll hade framförts att det fanns problem kopplade till sådana tjänster. Problemen bestod bland annat i att pensionssparare missförstod samtal från förvaltnings- och rådgivningsföretag och att de krävdes på betalning för tjänster som inte hade beställts.

Uppdraget redovisades våren 2011 genom rapporten *Angående rådgivnings-, visa- och förvaltningstjänster inom premiepensionssystemet*. I rapporten föreslog Pensionsmyndigheten bland annat ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning av förvaltnings- och rådgivningstjänster i fråga om premiepensioner. Enligt myndigheten fanns det betydande problem vid sådana avtal.

En PPM-förvaltare har lagt ned telefonförsäljningsverksamheten efter all kritik och säger så här: Vi måste ta vårt ansvar. Vi vill inte sammanknippas med bolag som inte sköter sig.

Pensionsmyndigheten har tagit emot över 4 000 samtal om telefonförsäljare, och en stor del av anmälningarna till Konsumentverket hand-

lar om telemarketing. Mot denna bakgrund gavs en sakkunnig person i uppdrag att utreda frågan om krav på skriftlig bekräftelse vid telefonförsäljning av premiepensionsfonder. I uppdraget ingick även att belysa frågan om ett skriftlighetskrav vid annan telefonförsäljning av varor och tjänster till konsumenter.

Herr talman! Normalt sysslar inte människor med avancerade penningplaceringar. Det har skapat en marknad för förvaltnings- och rådgivningstjänster i fråga om premiepensioner. De rådgivningstjänster som förekommer på marknaden går vanligen ut på att kunden ges råd som framstår som individuellt utformade efter kundens behov och förutsättningar. Rådgivningen kan lämnas via telefon men även på andra sätt. Avtalet kan alltså ingås muntligen per telefon.

Bestämmelserna, som har sin grund i EU-rätten, innebär att näringsidkaren har viss informationsskyldighet och att konsumenten har ångerrätt, det vill säga rätt att frånträda avtalet inom viss tid.

Som en parentes men ändå relevant kan sägas att från juni i år får konsumenter i Sverige skydd också vid gatuförsäljning, försäljning vid badstränder, försäljning vid köpcentrum och liknande. Vi har inte haft 14 dagars ångerrätt i de sammanhangen förut, men nu får vi det genom lagen om distansavtal och avtal utanför affärslokaler.

Nu kommer beslutet att avtal som ingås via telefon när det gäller premiepensionsfonder ska konfirmeras skriftligen för att vara gällande. Ett skriftligt krav ger konsumenten större trygghet genom att han eller hon tillförsäkras så fullständig information som möjligt om avtalets innebörd. Vi talar alltså om trygghet för den enskilde konsumenten, precis som Jessica Vilhelmsson nyss gjorde.

Det här diskuteras alltså också när det gäller telefonförsäljning av andra tjänster. Vi kristdemokrater stöder det. Vi vill gärna se att det blir verklighet att man får skriftliga avtal när det gäller andra typer av telefonmarketing, till exempel olika telefonavtal. Det är någonting som vi gärna ser.

Därmed yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 3 april.)

19 § Avfall och kretslopp

Avfall och kretslopp

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2013/14: MJU16
Avfall och kretslopp
föredrogs.

Kammaren biföll utskottets förslag att ärendet fick avgöras efter endast *en* bordläggning.

Anf. 104 PYRY NIEMI (S):

Herr talman! Vi debatterar i dag miljö- och jordbruksutskottet betänkande MJU16 om avfall och kretslopp.

Vi socialdemokrater står bakom samtliga av oss framförda reservationer, men för tids vinnande yrkar vi bifall endast till reservation 12.

Herr talman! Vi socialdemokrater vill ha ett hållbart samhälle där våra resurser utnyttjas klokt. Avfallshierarkin är ett politiskt medel för att nå det målet. Den innebär att vi i första hand ska minska avfallet, i andra hand återvinna det och först i tredje hand förbränna det för energiutvinning.

Sverige var tidigt ute med sortering och stopp för deponier. Ett producentansvar gör att förpackningar av papper, glas, plast och metall återvinns. Många kommuner samlar in kompost och rötar biogas. Vi energiåtervinner i dag det avfall som inte materialåtervinns, och mycket lite avfall läggs på deponi.

Men trots framgången går 30–40 procent av soppsäns innehåll fortfarande att återvinna. Nu är det dags att ta nästa steg. Det kommer att vara nödvändigt för att få ett resurseffektivare och på så sätt mer konkurrenskraftigt samhälle. Genom ett ökat energiuttag från biogas skapar vi minskad import av energi, vilket ger fler arbetstillfällen i Sverige. För varje procent vi minskar avfallet minskar utsläppen i Sverige med ca 60 000 ton koldioxid. En del av framgången hittills kommer av bra information till konsumenterna. Det ska vi fortsätta med.

I det nuvarande systemet ansvarar producenterna genom sina egna bolag för insamling och återvinning av förpackningar. Kommunerna ansvarar för resten genom avgiftsfinansierad insamling. Syftet med systemet var att minska mängden förpackningar. Så blev det inte. I stället växer sopberget.

Många svenska kommuner menar att kostnaderna vältras över på andra parter. De anser att 1,5 miljarder kronor av samlingskostnaden för förpackningar belastar kommuner och bostadsrättsföreningar i stället för de producenter som enligt lag borde betala. För hushållen är det också ofta svårt att förstå vad som lyder under producentansvaret och vad kommunen ska samla in. Ju enklare vi gör det för hushållen, desto större blir samlingsmängden.

Herr talman! Avfallsutredningen har lämnat förslag på ett nytt system där kommunerna mot ekonomisk ersättning tar över ansvaret för insamlingen av hushållens förpackningar och tidningar och sedan lämnar över dem till förpackningsföretagen. Andra verksamheter blir själva ansvariga för allt sitt avfall enligt förslaget. Förslaget är en väl avvägd kompromiss mellan olika intressen, och vi ställer oss bakom utredningens förslag. Vi socialdemokrater vill att kommunerna i fortsättningen ska ha ansvar för insamlingen av allt det återvinningsbara avfallet från hushållen.

En ökad materialåtervinning är nödvändig i Sverige, och utredningsförslaget öppnar för kommunerna att införa en hushållsnära insamling av material för återvinning. Vi menar att förslaget inte hindrar producenter från att ta ett ökat ansvar för hela kedjan från råvaruutvinning och tillverkning till återvinning. Det är viktigt att förpackningsindustrin fortsätter att bära sin del av kostnaden.

Min fråga till de borgerliga ledamöterna och regeringen är varför det inte har kommit någon proposition på avfallsområdet. Avfallsutredningen jobbade fram ett förslag och en kompromiss som många parter, och även många av riksdagen partier, hade kunnat gå med på. Men det blev

ingenting. Varför? Vi socialdemokrater tycker att utredningens kompromiss är okej, och det skulle ha varit bra om regeringen hade kommit med förslag. Tyvärr orkade inte regeringen enas kring en proposition. Vi har tappat många år i detta utredande, och många aktörer är frustrerade.

Herr talman! Sverige behöver öka återvinningen av plast. Det skulle skapa fler jobb och minska plastens miljöpåverkan. I EU skulle en ökad återvinning till 70 procent kunna skapa 162 000 jobb. Det skapas 15 jobb för varje 1 000 ton som samlas in, menar EU-kommissionen.

Vi socialdemokrater vill driva en aktiv politik för att minska plastanvändningen och återanvända den plast som redan har tillverkats. I takt med att världens oljereserver minskar och oljepriset stiger påverkas också förutsättningarna att utvinna plast ur olja. Plast är ett extremt flexibelt material som har stor betydelse för vårt vardagliga liv. Staten behöver vara med och stödja forskning och utveckling av alternativ till plast, återvinning av oljebaserad plast samt framställning av biologiskt nedbrytbar plast ur nya råvaror, exempelvis skogsråvara. Vi vill arbeta för att ersätta till exempel plastkassar med miljövänliga alternativ. Vi menar att regeringen ska utarbeta en plan och hitta styrmedel för att stimulera miljövänliga alternativ till plast som förvarings- och förpackningsmaterial.

Herr talman! Vi menar också att regeringen inom EU-arbetet ska lyfta frågan om ett gemensamt pantsystem i EU för burkar och glas. Frågan om huruvida pantavgiften ska höjas för att på så sätt öka återvinningen bör övervägas kontinuerligt.

Vi måste ta hand om småelektronik bättre. Mobiltelefoner, datorer och annat innehåller flera värdefulla metaller som det råder stor brist på och som ger stora miljökonsekvenser vid brytning. Vi vill se skärpta regler för produkter med dolda eller inbyggda batterier. Det är helt enkelt inte hållbart att inte återvinna dessa. Vi vill pröva ett förslag om att införa en pant på mobiltelefoner för att öka återvinningen.

Väsentligt för biogasutvecklingen är insamlingen av matavfallet. Den måste öka. Miljömålsberedningen föreslog nya etappmål för ökad resursanvändning i livsmedelskedjan. Regeringen beslutade utifrån detta förslag att 50 procent av avfallet från hushåll, storkök, butiker och restauranger ska tas till vara senast 2018. Man valde dock att inte ta med något mål, som en enig beredning hade föreslagit, om minskning av matavfallet. Regeringens beslut är därmed ett avsteg från den avfallshierarki som samhället är enigt om ska råda och som är grunden i EU:s politik.

Avfallsutredningen har också föreslagit ett krav på att kommunen ska samla in matavfall från hushållen i den utsträckning det inte kan anses vara orimligt utifrån ett samhällsekonomiskt eller insamlingstekniskt perspektiv. I mer än 50 procent av landets kommuner finns i dag utsortering och insamling av matavfall. Det kommer inte att räcka för att klara miljömålet. Vi menar att riksdagen ska tillkännage för regeringen att man ska införa ett krav på insamling av matavfall.

Svinn och kassation av matavfall gäller också för privatpersoner. I Sverige kastar vi bort 100 kilo mat per person och år. I EU har man enats om att halvera matsvinnet till hälften fram till 2025. 30 procent av all frukt och grönt når aldrig slutkonsumenterna i butiken. För att göra en jämförelse: Det produceras så mycket mat att inte en enda person skulle behöva gå hungrig. Ändå är var åttonde människa undernärdd. De svälter i

en rik värld. Med detta skrivet blir det en dimension av överflödet som får åtminstone mig att rycka till.

Vi importerar hälften av våra livsmedel till Sverige, samtidigt som det kastas bort väldigt mycket mat. Tänk om bara 1 procent av denna import hamnade i länder där det råder ständig hunger i stället för att vi i slutändan kastar eller kasserar denna mat! Tänk om vi till exempel ersatte bästföredatum på färskvaror med minst-hållbar-till-märkning! Hur mycket skulle vi minska svinnet då?

Herr talman! Skatten på avfall som deponeras syftar till att öka återvinningen och återanvändningen av avfall enligt avfallshierarkin. Vi menar att skatten har varit framgångsrik i att göra det billigare att material- och energiåtervinna avfall. Det har också Brasutredningen visat. Deponering av utsorterat brännbart avfall och organiskt avfall är i dag förbjudet, men kan fortfarande ske genom dispenser.

Deponering av avfall ger miljökonsekvenser genom läckage av farliga ämnen samt genom ett mindre hållbart resursutnyttjande. Deponering kan även orsaka utsläpp av klimatpåverkande metan. Skatten på deponerat avfall har legat på 435 kronor per ton avfall sedan 2006, och vi menar att skatten bör indexuppräknas för att behålla sin styrande effekt. Vi har i vår budgetmotion föreslagit en höjning till 500 kronor per ton.

Sammanfattningsvis, herr talman, hade vi socialdemokrater gärna sett att det kommit en proposition på avfallsområdet. Det är nästan lite parodiskt att regeringen fortfarande inte enats om att skriva fram en proposition i ärendet. Vari ligger haken? Är inte regeringen överens internt, eller är det starka ekonomiska krafter utanför Regeringskansliet som bromsat upp? Det skulle vara intressant att få en kommentar om detta från de borgerliga ledamöterna.

Herr talman! Matsvinnets måste minska. Det är inte bara en hållbarhetsfråga, utan det handlar också om en solidarisk gärning i samklang med att vi successivt ändrar våra livsmönster i Sverige och i världen, från överflödskonsumtion till ansvarsfull konsumtion av mat men också av andra materiella ting.

(Applåder)

Anf. 105 HELENA LEANDER (MP):

Herr talman! Om alla levde som vi lever här i Sverige skulle vi behöva tre jordklot. Tre jordklot har vi inte, så det säger sig självt att det här är helt ohållbart. Det är i ljuset av detta faktum som jag tycker att vi ska diskutera avfallspolitiken i dag.

När det gäller att det skulle behövas tre jordklot om alla levde som vi kan man deppa ihop för mindre. Men man kan också försöka se de positiva initiativ som trots allt spirar runt omkring oss i samhället. Jag blir glad när jag ser alla de initiativ som tas just på avfalls- och kretsloppsområdet i riktning mot en mer cirkulär ekonomi.

En cirkulär ekonomi är i motsats till dagens linjära ekonomi en ekonomi som bygger på kretslopp. Det är inte en ekonomi där man plockar ut naturresurser ur naturen, låter dem passera en kort stund genom samhället och sedan står där med någon sorts avfall som man inte riktigt vet vad man ska göra med. Det är en ekonomi där det inte finns något avfall och där uttjänta produkter blir nya råvaror till nya produkter i ett ständigt kretslopp.

Det här låter ju fantastiskt. Sedan ska man bära med sig att även den cirkulära ekonomin kräver en del energi för att produkterna och materialen ska kunna cirkulera runt i kretsloppen. Därför brukar man i det här sammanhanget också prata om olika initiativ för att använda resurserna mer effektivt och på andra sätt. Det kan handla om delandets ekonomi där inte alla måste ha en egen slagborr, en egen bil eller ett eget exemplar av någonting som man inte använder så ofta utan där man kan gå samman och äga saker i pooler och alltså dela på saker. Precis som man har bokbibliotek kan man ha klädbibliotek, och precis som att man går samman och har kooperativ och pooler för det ena och det andra kan man ha det för allt fler områden. Det är ett sätt att använda resurserna mer effektivt.

Det finns också företag som har tagit fasta på i sina affärsmodeller att det finns andra sätt att tjäna pengar än att producera så mycket som möjligt, trycka ut det på marknaden till låga priser och sedan ständigt fortsätta att trycka ut nytt. De har affärsmodeller som går ut på att de säljer en tjänst i stället för den produkt som ska utföra tjänsten i fråga. Det är till exempel gammal skåpmat att leasa kopiatorer. Det är inte så många som är jätteintresserade av att ständigt köpa nya kopiatorer för att ha den senaste och senaste modellen, utan man vill helt enkelt kunna kopiera. Är kopiatorn trasig ser man väl egentligen hellre att någon lagar den än att det kommer en ny.

Det här, att man helt enkelt leasar en tjänst, skulle man kunna ha på fler områden. Mobiltelefoner är ett exempel. Varför leasar vi inte våra mobiler? Då kan det komma någon och serva dem, uppgradera dem, laga dem och se till att de hela tiden håller den högsta kvaliteten, har den senaste programvaran och funkar i stället för att den fysiska produkten hela tiden måste tryckas ut i ständigt nya utföranden för att företagen ska få sälja mer. För företagen i fråga är det här faktiskt en ren vinst. Man får sälja på nytt, men man behöver inte köpa in alla ingredienserna, så att säga.

Det finns företag som har fattat att det här är ett framgångsrecept för framtiden, men politiken är inte riktigt alltid med på banan. Och alla har väl i ärlighetens namn inte riktigt hakat på tåget, så nog finns det plats för mer politik som är för mer av en cirkulär ekonomi.

Det kan handla om ekonomiska styrmedel förstås, till exempel att man låter det kosta att förstöra naturen och plocka ut råvaror och omvandla dem till skräp. Men det kan också handla om mer lagar och regler och att man helt enkelt ställer krav på produkter om att de ska vara möjliga att återvinna, plocka isär och återanvända. De ska för den delen hålla längre också. Det allra bästa är ju om man inte behöver återvinna utan att produkten håller länge från första början.

Vi har till exempel ett ekodesigndirektiv i EU som ställer krav på produkters energiprestanda. Man kan tänka sig mer av liknande krav också vad gäller resurseffektivitet och hållbarhet, alltså att produkter i första hand ska vara hållbara och i andra hand möjliga att återanvända och plocka isär och att man så småningom ska kunna återvinna materialet. Här skulle politiken kunna ha en mycket starkare roll.

När det gäller ekonomiska styrmedel är pant ett väl beprövat verktyg för att det ska löna sig att få in saker som behöver hanteras och återvinnas på ett bra sätt. Vi använder det på vissa områden men skulle kunna

använda det på fler. Ett exempel som jag tänker på är lågenergilampor och lysrör som innehåller kvicksilver som det är viktigt för hanteringen att man får in på ett korrekt sätt för att det inte ska spridas till ställen där man inte vill ha det.

Man kan också tänka sig att man använder sig av krav på garanterad livslängd. Det är mer av en lagstiftningsgrej, men det gör att företagen behöver tänka på hur deras produkter utformas så att de kan hålla länge i stället för att de ständigt behöver trycka ut nya saker.

Jag tycker egentligen att det är mer spännande att prata om de här delarna av avfallspolitiken, alltså hur vi förebygger att avfallet uppstår från första början i stället för att bara diskutera vad vi gör med avfallet när det väl har uppstått. Jag tycker att för lite av fokus i avfallspolitiken hamnar där, trots att det viktigaste steget i avfallshierarkin, som Piry Niemi redogjorde för, är att börja med att se till att avfallet inte uppstår. Sedan, först längre ned i hierarkin, ska man komma till återanvändning, återvinning och så småningom förbränning av vad det nu kan vara. Därför tror jag att vi behöver få in avfallshierarkin tydligare i lagstiftningen. Vi behöver också ha ett etappmål om minskade avfallsmängder så att det blir styrande i stället för att vi bara diskuterar vad vi gör med soppåsen när vi väl står där med den.

Vi behöver också se hur olika delar av politiken hänger ihop, för det här hänger ju tydligt ihop med till exempel kemikaliepolitiken som vi pratade om för bara någon vecka sedan – att man har rena produkter som kan återvinnas utan att vi sprider en massa farliga ämnen i kretsloppen som inte hör hemma där. Det hänger också ihop med resurspolitiken. Ju mer vi kan sluta kretsloppen, desto mindre behöver vi ha en rovdrift i vår resurspolitik.

Om vi har mer av den ingången blir det också naturligt att vi lägger större ansvar på producenterna att faktiskt ta ansvar för de produkter som de sätter på marknaden, inte bara att faktiskt fysiskt ta hand om dem utan också att man designar dem rätt redan från början så att de går att hantera på ett bra sätt utifrån avfallshierarkin.

Producentansvar finns i dag för förpackningar. Förhoppningen var att det inte bara skulle leda till att de samlades in utan också att man redan på designstadiet utformade dem på ett resurssmart sätt. Det har inte riktigt slagit in helt, men det går att fortsätta att jobba på det, och det går också att utvidga till fler områden. Textilier är ett sådant område. Det har föreslagits av Avfallsutredningen, och jag tycker att vi borde gå fram med det redan nu.

Apropå Avfallsutredningen är den fråga man lätt hamnar i när man diskuterar avfallspolitik vem som ska ha ansvar för avfallet när det väl har uppstått. Min utgångspunkt är att det ska vara så enkelt som möjligt för den enskilda medborgaren att hantera sitt avfall på ett miljömässigt bra sätt. Det är inte jättesmidigt att behöva cykla till någon sorts återvinningsstation långt bort med alla hinkar och grejer som man ska balansera på styret. Vissa kanske till och med tar bil i ett sådant läge. Kan man däremot få en avfallshantering närmare där man bor blir det mycket smidigare.

Jag träffade en skolelev häromveckan som frågade: Varför har inte alla kommuner gjort som Eskilstuna där man kan sortera i olikfärgade påsar precis där man bor i stället för att man måste ta sig bort till miljö-

stationen? Jag sade en sådan där elak politikergrej: Ja, det är för att i Eskilstuna är det rödgrönt styre, ser du, och där du bor, i Järfälla, är det borgerligt styre. Det var kanske lite polemiskt, och det var inte hela sanningen, för i dag är det inte kommunerna som har hela ansvaret för förpackningarna och tidningarna, utan kommunerna har ansvaret för hushållsavfallet i form av den brännbara fraktionen och matavfallet, medan förpackningarna och tidningarna är Förpacknings- och Tidningsinsamlingens ansvar.

Det har gjort det svårare för de kommuner som har velat ha en samlad insamling som utgår från vad som är smidigt för medborgaren i stället för vad man har utgått från i dagens mer splittrade modell.

Avfallsutredningen menade att kommunerna borde få ansvar även för förpacknings- och tidningsavfallet så att man kan ha ett system som är samlat och som gör det enkelt för medborgaren. Kanske väljer inte alla att göra som Eskilstuna och har de olikfärgade plastpåsar – det finns säkert andra lösningar – men när man har det samlade greppet blir det lättare att utgå från vad som är enklast för den enskilde så att den verkliga kan bidra till att återvinna. Det är många som vill det. Det finns en stark vilja bland medborgarna att bidra till att återvinna och som jag tycker att vi ska ta vara på.

Tyvär har regeringen inte tagit vara på det förslag som nu har kommit från Avfallsutredningen. Det är klart att man kan diskutera detaljer. Kanske behöver man någon form av ventil så att man kan ha undantag och hitta sätt att hantera avfall på i det enskilda fallet som är längre upp på avfallshierarkin. Men jag tror ändå att grundidén om att grundansvaret ligger på kommunen för insamlingen av olika sorters avfall är bra.

Därför, herr talman, yrkar jag bifall till reservation 12.

(Applåder)

Anf. 106 JOSEF FRANSSON (SD):

Herr talman! I dag debatterar vi betänkande MJU16 *Avfall och kretslopp*. Och i dag kommer jag att fokusera på det som vi i Sverige kallar för lågenergilampor och den cocktail av lobbyister, förmenta världsförbättrare och till viss del också okunniga politiker som drivit igenom en reform som jag menar skadar människor och miljö i stället för att göra vårt levnadssätt mer hållbart.

Jag vill dock inleda med att säga något om reservation 10 gällande att ge kommunerna ansvar för insamlingen av hushållens förpackningar och tidningar som man sedan lämnar över till förpackningsindustrierna. Sverigedemokraterna är övervägande positiva till detta förslag. Vi tror att det skulle gynna den stora massan av medborgare. Det skulle också bli enklare att ta eget ansvar för hushållens avfall.

Med tanke på reformens omfattning tycker jag dock att det är värt att invänta en proposition innan jag medverkar till att skicka ett tillkännagivande. Det finns för- och motargument som måste analyseras ett varv till innan beslutet slutligen fattas. Och med tanke på opinionsläget är det väl dessutom högst tveksamt om de rödgröna ens vill ha ett sådant tillkännagivande och vinna voteringen, med tanke på att de då själva binds upp om det nu blir så att de tar över regeringsmakten efter nästa val.

Herr talman! Nu vill jag gå över till lågenergilamporna. Jag har en partikollega som jobbar i belysningsbranschen. Han har varit på plats i

Kina och satt upp produktionsanläggningar. Där såg han med egna ögon misären på ett stort och anrikt elektronikföretag som tillverkar lågenergilampor. Jag talar alltså om ett av de vanligaste märkena som finns i mer eller mindre var mans hushåll. Han berättar om miljöförstöring utan dess like och om usla arbetsförhållanden där kinesiska arbetare far illa på flera olika sätt, inte minst genom att många av dem dagligen exponeras för det kvicksilver som ska in i lågenergilamporna. Denna hantering måste nämligen ske manuellt – de sitter och droppar i kvicksilvret för hand – eller måste och måste, när ett människoliv anses försumbart blir det givetvis inte värt att investera i de mycket komplicerade maskinerna som skulle kunna utföra jobbet.

Det finns ett hyckleri i denna fråga när vi i Sverige och Europa klappar oss själva på axeln för vårt miljöansvar medan arbetare i andra delar av världen får betala priset. Det är ofta ett mycket högt pris.

Dokument från kinesiska hälsoministeriet visar att kvicksilverförgiftning är ett växande problem för de många arbetare som jobbar i lampfabrikerna. Standarden på säkerhet och arbetsmiljö pendlar givetvis, men i en fabrik var 68 av 72 arbetare så kvicksilverförgiftade att de behövde akut sjukvård. I en annan fabrik i centrala Kina hade 121 av 123 anställda förhöjd dos kvicksilver i sina kroppar. En person hade så mycket som 150 gånger den acceptabla nivån kvicksilver i kroppen.

Problematiken stannar givetvis inte i Kina utan kommer till Sverige och Europa när vi importerar produkten. Lågenergilampor ska källsorteras och lämnas till en bemannad återvinningsstation. Men i majoritetstexten i det här betänkandet konstateras att ungefär 200 000 lågenergilampor årligen slängs i glasåtervinningen, och utöver den siffran är det rimligt att anta att ett mycket stort antal hamnar i de vanliga hushållssoporna, i blandsoporna.

Ur ett europeiskt perspektiv återvinns endast 11 procent av kvicksilverlamporna, i alla fall om man ska tro den rapport som EU-kommissionen släppte 2008. Exakt hur det ser ut i Sverige saknar jag uppgift om, men jag tycker mig i alla fall ha sett brister i kunskap och attityd om hur man som privatperson ska hantera de nya lamporna.

Förutom kvicksilver innehåller lamporna också bly som är en annan metall som under vissa omständigheter är giftig för människor. Lågenergilamporna innehåller dessutom irrationellt stora mängder fosfor som i de lågenergilampor som har ersatt den vanliga glödlampan inte kan återvinnas. Det är i alla fall vad jag har fått berättat för mig. Det finns andra som hävdar att det visst går att återvinna. Jag får gräva djupare i detta, men det är i alla fall vanligt att man återvinner den fosfor som finns i till exempel gamla traditionella lysrör.

Vad är då syftet med dessa giftiga lampor? Hur kunde man förbjuda glödlampor och ersätta dem med en produkt som innehåller kvicksilver och bly, en produkt som leder till att man måste fly rummet om man råkar slå sönder den? Bara att läsa instruktionerna för hur man ska agera om en lågenergilampa går sönder förskräcker. Efter att man till att börja med har flytt rummet ska man enligt instruktionen göra så här: Samla upp lampresterna med till exempel en bit styvt papper och torka ytorna i närheten av den trasiga lampan med en fuktig trasa. Lagg lampresterna i en glasburk med lock. Lagg även trasan i glasburken, stäng burken och märk den, till exempel med texten ”kan innehålla kvicksilver från en

lågenergilampa”. Lämna burken till returhantering som är avsedd för farligt avfall.

Detta, mina vänner, förväntas alltså Sveriges nio miljoner invånare, inklusive alla våra små barn, ha kunskap om och rätta sig efter.

Herr talman! Vinsten med lågenergilampor består i att de drar mindre energi genom att de avger mindre överskottsvärme. En traditionell 60-wattslampa kan då ersättas med en lampa som drar runt 15 watt men som ändå avger samma ljusstyrka. Detta är givetvis en stor vinst i den mån de sitter utomhus och på andra icke uppvärmda platser.

När det handlar om svenska hem är vinsterna dock betydligt mer begränsade då överskottsvärmen från den traditionella glödlampan i ganska stor utsträckning sänker förbrukningen av den energi man använder för att värma upp bostaden.

EU har godtagit användandet av kvicksilver i lamporna med motiveringen att koleldade kraftverk, som också producerar merparten av europeisk el, anses vara ett av de stora bidragen till att kvicksilver släpps ut i miljön. Om man då sänker elanvändningen genom lågenergilamporna kommer alltså mindre kvicksilver ut i naturen totalt sett.

Hela denna argumentation faller dock när det gäller Sverige. Vi har i princip ingen kolkraft i det svenska energisystemet, och vinsterna är dessutom mer marginella i vårt nordliga klimat där vi faktiskt värmer upp våra bostäder på ett annat sätt. Vinsterna i energibesparing blir naturligtvis betydligt blygsammare. Problemet med EU är här – precis som på så många andra områden – att man inte tar hänsyn till medlemsstaternas unika förutsättningar och klimat.

Att kvicksilverlamporna inte omedelbart tas bort från marknaden är klandervärt. Jag har varit kritisk till förbudet av de traditionella glödlamporna av just de skäl jag redan har nämnt. I dag finns dessutom lågenergialternativ i form av LED-lamporna som på senare tid har fått ett rejält uppsving och som är helt överlägsna kvicksilverlamporna på punkt efter punkt.

LED-lampan är än mer energieffektiv och därmed mer brandsäker. Den har längre livslängd och klarar sig mer eller mindre opåverkad från tändningar och släckningar, till skillnad från lågenergilampan som ofta går sönder ganska snart om den till exempel sitter på automatiska på- och avslagsrelän. På så vis blir LED-lampan också kostnadseffektiv i förhållande till lågenergilampan. Än viktigare är följande: Den innehåller inget bly. Den innehåller inget av det giftiga kvicksilvret, och åtgången av fosfor är en bråkdel av åtgången för lågenergilampan. LED-lampan är med andra ord helt överlägsen. Det är därför hög tid att förbjuda den så kallade lågenergilampan.

Därför vill jag yrka bifall till reservation 11.

Anf. 107 JACOB JOHNSON (V):

Herr talman! *Avfall och kretslopp* heter detta betänkande men borde kanske egentligen kallas *Betänkandet om den försvunna propositionen*. Vad har hänt med den utlovade propositionen baserad på Avfallsutredningens betänkande *Mot det hållbara samhället – resurseffektiv avfallshandtering*, som regeringen i sin propositionsförteckning för drygt ett år sedan, i januari 2013, utlovade skulle komma i juni samma år?

Bakgrunden är väl känd. Regeringen tillsatte i juni 2011 en särskild utredare med uppdrag att göra en allmän översyn av avfallsområdet och bland annat titta på ansvaret för insamlingen och omhändertagandet av hushållens avfall. Avfallsutredningens betänkande presenterades i slutet av augusti 2012. Huvudförslaget är att kommunerna ska ta över ansvaret för insamling av förpackningar och tidningar från hushållen. Betänkandet gick ut på remiss hösten 2012 och en proposition skulle alltså ha kommit i juni förra året.

Men ingenting händer. Regeringen verkar vara handlingsförlamad. I dagens betänkande kan vi på s. 31 läsa att frågan är under beredning i Regeringskansliet, på s. 24 att Miljödepartementet har uppgett att Avfallsutredningens förslag är under beredning i Regeringskansliet och på s. 15 att miljöminister Lena Ek har tillsatt en arbetsgrupp inom Regeringskansliet för att hitta en långsiktig lösning i kretsloppsarbetet med bred förankring hos de inblandade aktörerna. Målsättningen är att förslaget ska vara klart till sommaren 2014. Efter ett år ska det alltså finnas ett förslag, ett år senare än den proposition som skulle vara färdig till sommaren 2013.

Varför tar det så lång tid, herr talman? Vad gör de egentligen på Miljödepartementet före klockan tre, för att citera Hans Alfredson, eller i Regeringskansliet efter klockan tre? Är det på grund av motsättningar mellan Näringsdepartementet och Miljödepartementet, som båda styrs av Centerpartiet? Kan inte Centerpartiet bestämma sig om det är ett grönt parti som sätter miljön först eller ett parti som sätter företagarintressena först?

Regeringens senfärdighet är olycklig. Vi har under en längre tid kunnat se hur materialåtervinningen minskat, en minskning som för övrigt sammanfaller tämligen väl med den borgerliga regeringens tillträde. Till exempel redovisar EU att materialinsamlingen i Sverige minskat från 190 kilo per capita år 2007 till 166 kilo per capita år 2011, alltså en minskning med 13 procent. Regeringen konstaterade själv i budgetpropositionen för 2013 att materialåtervinningen från hushållen minskat från 36 procent år 2009 till 33 procent år 2011.

Det mesta tyder på att dagens system med återvinningscentraler vid köpcentrum inte är optimalt, utan en mer fastighetsnära insamling krävs i enlighet med Avfallsutredningens förslag, något som de flesta kommuner förordar. Till exempel visar erfarenheter från Helsingborg att materialåtervinningen av förpackningar och tidningar ökade med 1,5 kilo per villa och vecka när man införde fastighetsnära insamling, vilket motsvarar 1 200 ton mer i materialåtervinning på ett år bara från villahushållen i Helsingborg. Helsingborg materialåtervinner mer än dubbelt så mycket plast- och metallförpackningar per invånare jämfört med riksgenomsnittet. För tidningar och pappersförpackningar är materialåtervinningen 50 procent mer.

Herr talman! Den borgerliga regeringen verkar inte vara beslutsmässig i denna fråga. Vi i de rödgröna partierna anser i enlighet med reservation 12 att insamlingsansvaret för förpackningar ska överföras till kommunerna. Vi menar att det inte hindrar producenterna att ta ett ökat ansvar för hela kedjan från råvarutvinning och tillverkning till återvinning och att det är viktigt att förpackningsindustrin i enlighet med principen att förorenaren ska betala fortsätter att bära sin del av kostnaden. Även

om kommunerna bör ha huvudansvaret för insamlingen hindrar det naturligtvis inte kommunerna från att upphandla verksamhet från andra utförare.

Det kan, herr talman, vara skäl att påminna om några remissvar på Avfallsutredningens betänkande. Tunga brukarorganisationer som Hyresgästföreningen, Villaägarna, Sabo och HSB tillstyrker alla Avfallsutredningens huvudförslag att kommunerna ska överta ansvaret för insamlingen av tidningar och förpackningar. Hyresgästföreningen skriver till exempel i sitt remissvar att det ”nuvarande systemet har stora brister. Nuvarande lagstiftning har inte tillräckligt styrande effekt för att förmå producenterna att utveckla insamlingssystemen så att det blir enkelt för de boende att sortera sitt avfall. På grund av det har både privata och kommunala fastighetsägare valt att bygga ut den fastighetsnära insamlingen (FNI), som är uppskattad av många boende.”

Sabo skriver i sitt remissvar att ”insamlingssystemet med ett producentansvar har nu funnits i 18 år. Systemet har uppenbara brister. Producenterna har lagt fokus på att uppnå insamlingsmålen snarare än att skapa ett system som gör det enkelt för hushållen att lämna sitt avfall och göra det på rimligt avstånd från bostaden. Många av SABOs medlemsföretag har därför startat fastighetsnära insamling i egen regi.”

Jag beklagar, herr talman, att regeringen inte kommer till skott i frågan. Det verkar krävas en ny regering för att något ska hända.

Avslutningsvis vill jag yrka bifall till reservation nr 5, som tar upp den viktiga frågan om hur vi kan utveckla lämpliga styrmedel så att garanterad livslängd på varor inom produktområden som är resurskrävande kan uppnås. Inte minst gäller det exempelvis elektronikvaror.

(Applåder)

Anf. 108 CHRISTER AKEJ (M):

Herr talman! Vi debatterar nu ett motionsbetänkande från allmänna motionstiden om avfall och kretslopp. Förr var avfall något som man skulle göra sig kvitt, bli av med. I dag har vi fått en helt ny syn på det. Avfall är en resurs som det gäller att ta till vara och få in i ett kretslopp.

Självklart är nummer ett att vi ska minimera vårt avfall. Inom i synnerhet ett område upplever jag att det finns en stor potential att minska avfallet. Det gäller matsvinnet. I vårt land slängs årligen i hushållen över 25 kilo fullt ätbar mat per person. Sedan tillkommer svinnet inom livsmedelsindustri, handel, restauranger och storkök, vilket tillsammans utgör 20 kilo per person och år.

Regeringen har givit Naturvårdsverket i uppdrag att ta fram mål för att minska matavfallet. Målet är att det ska ske en minskning med 20 procent till år 2020, detta i förhållande till år 2010. Det gäller i hela livsmedelskedjan. De medel som nämns för att nå detta är kommunikation om ämnet med olika målgrupper, överenskommelser med handel och livsmedelsindustri, undervisning i skolan om matsvinnet samt matsvinnsrådgivning i kommuner och landsting. Regeringen satsar 12 miljoner kronor på insatser för att i alla led uppmuntra till minskningen av matsvinnet.

I grunden har vi vår avfallshierarki som säger att det avfall som trots allt uppstår i första hand ska återanvändas. Går inte det ska vi göra materialåtervinning och använda materialet igen för tillverkning av nya

produkter. I tredje hand gäller energiutvinning, då genom antingen förbränning eller rötning. I sista hand gäller deponi.

Herr talman! Vi är duktiga i Sverige på att ta hand om vårt avfall på ett miljöklokt sätt. Vi har i vårt land lärt våra invånare att man ska källsortera, alltså att vid källan ute hos konsumenten sortera upp avfallet i olika fraktioner så att det lättare kan återvinnas och återföras i kretsloppet. Det finns numera även krav på att vårt organiska hushållsavfall ska utsorteras så att även det kan användas för energiutvinning. Den utsorteringen sker i dag i drygt 170 kommuner, och det införs i allt fler kommuner. Energin i matavfallet utvinns genom rötning till biogas. Ur vårt organiska avfall får vi på det sättet nyttig energi till el- och värmeproduktion eller efter uppgradering till fordonsbränsle.

I dag är fördelningen följande i vår avfallshantering: 32 procent går till materialåtervinning och 52 procent till förbränning och energiutvinning. Biologisk behandling görs av 15 procent. Mindre än 1 procent går till deponi; i de övriga EU-länderna ligger genomsnittet på drygt 30 procent. Mängden hushållsavfall i vårt land är 460 kilo per person och år. Det är lite under EU-genomsnittet, som är 500 kilo.

Avfallsmängderna i vårt land har minskat något de senaste åren. Dock ska man om man jämför i ett kortare perspektiv vara försiktig med att försöka dra likheter mellan avfallsmängden och hur duktig man är på att begränsa sitt avfall. Det finns nämligen ett tydligt samband mellan konjunkturutvecklingen och mängden avfall. Detta är särskilt viktigt att betona då vi ser på industrin, där variationerna i avfallsmängderna i förhållande till konjunkturen är än tydligare.

Herr talman! På uppdrag av regeringen har det tagits fram nya etappmål. Övergripande är målsättningen att vi ska flytta oss uppåt i avfallshierarkin. År 2020 ska 60 procent av vårt hushållsavfall gå till återanvändning och materialåtervinning. Ju mer avfall vi kan återanvända, desto mindre blir behovet av ny råvara. Detta minskar i sin tur behovet av förbrukning av naturresurser och energi, och utsläppen av koldioxid minskar. För att öka andelen återvinning krävs också att det sker en översyn av utformningen av produkterna.

En förutsättning för att vi ska kunna bli bättre på att ta till vara vårt avfall och få in det i kretsloppet är att det skapas system som är enkla och lättförståeliga för konsumenten. Det måste vara lätt att göra rätt. Det pågår därför en diskussion om hur olika system kan vara utformade och vem som ska ha ansvaret för själva insamlingen. FNI, fastighetsnära insamling, är ett sätt som varit uppe till diskussion i dessa sammanhang.

Det är också bra om det finns incitament för konsumenten att minska avfallsmängderna. Ett sätt är att ha en viktbaserad avfallstaxa, vilket är fallet i vissa kommuner. Det finns då en direkt koppling mellan mängden avfall och kostnaden. Dock kan det i detta sammanhang vara viktigt att sända en varning om att det kan finnas en risk för att avfall hamnar på fel ställen eller lämnas kvar i naturen.

Farligt avfall har diskuterats särskilt i regeringens proposition *På väg mot en giftfri vardag*, där det slås fast att våra kretslopp måste vara giftfria och att farliga ämnen inte ska användas i nya produkter.

Herr talman! I vårt land har vi ett producentansvar för förpackningar och tidningar, liksom för däck, glas, elprodukter och batterier. Det innebär att producenten har ansvar för att ta hand om produkterna när de är

uttjänta. Även inom detta område är vi långt komna och ligger långt framme i Sverige. Det finns uppsatta mål för graden av återvinning, och inom de flesta områden klarar vi dessa mål med god råge.

Inom ett par materialslag är det dock svårare att nå målen. Det gäller bland annat på textilsidan till följd av att våra textilier är blandmaterial och därmed svåra att återvinna till rena material. I vårt land säljs årligen 15 kilo textil per person. Av detta går 8 kilo till förbränning och 3 kilo till återvinning, företrädesvis via välgörenhetsorganisationer som skänker detta till andra länder.

Naturvårdsverket studerar hur man kan styra om det avfall som går till förbränning till att i stället gå till materialåtervinning. Det finns en försöksverksamhet inom området som drivs av Textilhögskolan i Borås. Det är angeläget att få en ökad återvinning av textilier, då det krävs mycket energi och stora mängder vatten för att framställa dessa och det bildas stora mängder koldioxid. Produktion av 1 kilo textilier ger upphov till 15 kilo koldioxid. Avfallsutredningen pekade också här på möjligheten att införa producentansvar, och Naturvårdsverket har föreslagit mål för textilier. År 2020 ska 40 procent av textilierna återanvändas och 25 procent materialåtervinnas. Det ska överallt finnas lättillgängliga insamlingssystem för textilier.

Ett annat material som är svårt att återvinna är plast. Plasten består mestadels av en blandning av olika komponenter, vilket försvårar återvinning. Även här pågår ett arbete med att finna teknik för att bli bättre. Inom EU har det diskuterats att minska användningen av tunna plastkassar. Plastavfall i haven utgör en allvarlig miljörisk, då plasten bryts ned till mikroplast som skadar fisk som får den i sig.

Ett område där avfallsmängderna ökat kraftigt är elmaterialområdet. Vi får ständigt nya elapparater i vår vardag. Samtidigt har det skett en övergång till lågenergilampor. Det finns i vårt land ett krav på att samla in 4 kilo elavfall per person och år. I dag samlas det dock in 16 kilo. Framdeles kommer målet att bli att insamlingen ska relateras till den mängd elprodukter som säljs. I dag slängs också många lågenergilampor på fel ställen. Regeringen har därför tagit initiativ till en dialog med branschen. Målet har satts till att man ska få in två miljoner fler lågenergilampor per år jämfört med 2011.

Herr talman! I många sammanhang diskuteras att det behövs krav på att våra vardagsprodukter ska få en längre livslängd. Det kan vid en första anblick tyckas positivt och klokt att vi på så sätt minskar våra avfallsmängder. Samtidigt finns dock en minussida, då det ständigt sker en teknikutveckling som gör att nya apparater är effektivare och energisnålare. Ofta tillverkas också nya maskiner på ett sätt som gör dem lättare att återvinna. På matsidan gäller analogt att om vi vill ha varor med längre hållbarhet och på det sättet minska matsvinnet får vi använda en större mängd konserveringsmedel och olika tillsatser, vilket självklart måste betraktas som negativt.

Fosfor i vårt avloppsslam är en annan viktig fråga som diskuteras flitigt. Fosfor är ett viktigt näringsämne, och då det är en ändlig resurs är det viktigt att återvinna denna. Naturvårdsverket har på regeringens uppdrag tagit fram ett etappmål som anger att ska 40 procent av fosfor i avloppen ska återföras 2018.

Herr talman! Sammanfattningsvis kan jag konstatera att det händer mycket på avfalls- och kretsloppssidan. Många olika frågor är aktuella, och regeringen jobbar intensivt med frågorna. Sverige ligger långt framme, men vi måste hela tiden skärpa våra mål och sträva efter att bli än bättre. Detta är också regeringens bestämt uttalade ambition.

Till sist vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet i dess helhet.
(Applåder)

Anf. 109 JOSEF FRANSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag ska fatta mig mycket kort. När nu Christer Akej tog upp detta med lågenergilamporna, återvinning av fosfor och så vidare blir det kanske intressant att fortsätta den diskussionen. Mina konkreta frågor är: Varför tar vi inte bara bort lågenergilamporna? Varför behövs de? Varför förbjuder vi inte dessa giftiga produkter, som riskerar att kontaminera våra hem och kanske skada våra barn?

Anf. 110 CHRISTER AKEJ (M) replik:

Herr talman! Våra lågenergilampor infördes för ett antal år sedan till följd av att de som namnet anger drivs med mindre energi. Josef Fransson gjorde själv jämförelsen med en vanlig traditionell 60 watts glödlampa och talade om hur mycket mindre energi som krävs för att få motsvarande ljusmängd med en lågenergilampa.

Det sker hela tiden en teknikutveckling, och alliansregeringen är mån om att uppmuntra teknikutveckling och nya innovationer. Nu framstår inte lågenergilamporna som lika fördelaktiga och bra som man upplevde att de var inledningsvis. Vi har fått en ny typ, nämligen LED-lamporna, som är lysdiodlampor. Även de kräver mindre energi, men de har på giftsidan inte den olägenhet med kvicksilver som Josef Fransson nämnde. Successivt kommer nu givetvis lågenergilamporna att fasas ut. Vi kommer alltmer att gå över till LED-lampor. Det ser vi själva om vi går i en elaffär i dag. Allt fler produkter är baserade på LED-lampor. Det skulle vara en alldeles för dramatisk åtgärd att från en dag till en annan gå in och bestämma. Det får successivt ske en utfasning.

Anf. 111 JOSEF FRANSSON (SD) replik:

Herr talman! Som jag sade i mitt anförande var jag ganska kritisk även till att man införde detta. Man bytte ut ett problem mot ett annat. Man gick före på ett sätt som är helt bakvänt.

Nu är vi i det läget att tekniken har sprungit ifrån oss. Tekniken har gjort lamporna överflödiga. Jag skulle gärna se att vi inte bara fasar ut dem långsamt. Jag kan verkligen inte se varför vi över huvud taget ska släpa in dem i våra hem med alla de nackdelar som jag räknade upp i mitt anförande.

Det handlar om fosforåtgången, som kanske är hundrafalt mot en diodlampa, liksom om bly, kvicksilver och allt det som LED-lamporna är fria från. Tekniken har sprungit ifrån oss. Lamporna behövs inte längre. Vi borde agera utifrån det.

Anf. 112 CHRISTER AKEJ (M) replik:

Herr talman! Som tekniker själv hyllar jag mycket teknisk utveckling. Det är glädjande att det kommer nya produkter som ständigt är effektiva och bättre på alla sätt. De är mindre energikrävande, ger samma ljusmängd, är lättare att återvinna, är mindre giftiga och så vidare. Det har hänt också inom detta område.

Man måste också ha en förståelse för att det hela tiden är processer. Man kan inte från ena dagen till nästa gå in och sätta ett stopp. Det skulle få för allvarliga konsekvenser för konsumenterna. Här får det successivt bli en utfasning.

Vi får inte helt klassa ned lågenergilamporna. De har en avsevärt lägre energiförbrukning och en avsevärt längre livslängd. Det gör att det inte är särskilt ofta man behöver byta sina lågenergilampor.

Som jag nämnde i mitt anförande har regeringen alltmer tagit initiativ till att diskutera med branschen hur vi ska bli bättre på att på rätt sätt återvinna våra lågenergilampor och ha en tydlig målsättning för det som man också uppnår.

Anf. 113 ANITA BRODÉN (FP):

Herr talman! Folkpartiets och Alliansens avfallspolitik bygger på avfallshierarkin, på principen att förorenaren betalar och att samhället har ett ansvar att underlätta för konsumenter att göra rätt genom att ge god information och ha ett enkelt och tillgängligt återvinningssystem. Vi anser att informationen kring avfallshanteringen måste och kan bli bra mycket bättre. Det ska inte råda någon tvekan för konsumenten om var man ska lämna sitt avfall för att göra rätt eller hur man ska göra för att det ska bli rätt. Får konsumenten inte bra information är det lätt att avfallet hamnar på fel ställe. Märkning och information på varor måste också vara tillfredställande inte minst om farligt avfall.

Herr talman! Regeringens avfallsutredare Lars Ekecrantz lämnade ett betänkande till regeringen i augusti 2012. Ekecrantz tog upp många mycket intressanta förslag som avfallshierarkin, höjd ambitionsnivå och producenternas ansvar vad gäller materialåtervinning och förpackningsutformning. Andra förslag, som kommunalisering, ställde vi oss dock tveksamma till. Flera aktörer kan finnas på denna marknad. Det viktigaste är att målen uppnås, inte vem eller vilka utförarna är. Det är viktigt att konstatera att den hushållsnära insamlingen och källsorteringen är grunden och basen.

Herr talman! Efter en omfattande remissomgång med många interna diskussioner och samtal mellan regeringen och berörda aktörer stod det ändå klart att utredningens förslag var ofullständigt. Det är orsaken till att vi får vänta på propositionen. Det saknades bland annat en tillräckligt utförlig konsekvensanalys för att motivera en fullständig kommunalisering av insamlingsansvaret.

Regeringen är angelägen om att hitta en långsiktig och stabil lösning som leder till bättre service, ökad resurseffektivitet och bättre samarbete. För att det ska vara möjligt måste aktörerna vara överens om hur en sådan lösning kan se ut. Därför har vi hört här i dag om den arbetsgrupp som miljöministern har inbjudit till och startat. Där pågår nu ett samspel med aktörerna för att ta fram ett nytt förslag. Planen är att det arbetet ska vara avslutat nu under våren och kunna presenteras fram till sommaren.

Gruppens huvuduppgift blir att komma överens om hur ansvaret för insamlingen av förpackningsavfall och returpapper ska utformas. Men den ska också diskutera andra förslag som bland annat framkom i Ekecrantz utredning.

Herr talman! Det råder ingen tvekan om att regeringen har en ambition att finna en bra och långsiktig lösning, en lösning som också kan få en acceptans av berörda intressenter och där konsumenterna står i fokus och framför allt att avfallsmängden ska minska. Vi ska också se till att det avfall som trots att blir ska användas som en resurs.

Utgångspunkter för arbetet är att åstadkomma en ambitionshöjning och att det ska bli enklare och tillgängligare för hushåll och andra att få insamlingen att fungera. Det ska betraktas som en resurs och vara kostnads- och resurseffektivt. Den tillsyn som finns ska kraftfullt förbättras. Men vi ska också ta vara på möjligheterna till ökad resurseffektivitet och materialåtervinning som kan komplettera insamlingen från hushåll och verksamheter.

Herr talman! Folkpartiet och Alliansen anser att det är nödvändigt att Sverige fortsätter att sanera förorenade områden för att minska riskerna med giftspridning i samhället, som till exempel det slam som redan har tagits upp här i dag. Det är viktigt att vi kan klara av att skilja ut till exempel kadmium från fosfor. Naturvårdsverket har lämnat förslag på etappmål för att öka takten i efterbehandling av förorenade områden. Att möjliggöra industrietableringar på sanerade områden för att spara utbyggnad på jungfrulig mark är en fråga som nu lyfts i Miljömålsberedningens arbete.

Herr talman! I går fick miljö- och jordbruksutskottet en god inblick i hur sanering av det stora oljeutsläppet på Tjörn kunde genomföras. Det skedde ett stort oljeutsläpp 2011 som drabbade ett antal öar vid Tjörn. Tack vare enorma insatser och ett stort engagemang lyckades man över förväntan med att sanera denna enorma mängd. Om jag uppfattade saken rätt handlade det om 1 000 ton olja. Väldigt mycket av arbetet var att man rent manuellt fick skrapa stenar och berghällar rena från olja.

Erfarenheterna visar väldigt tydligt på ett behov av ett ökat statligt ansvar. Men vi ska också arbeta vidare och driva på som vi redan gör vad gäller Baselkonventionen. Det är en internationell konvention som reglerar gränsöverskridande avfallstransporter. Vi har också hört här i dag om mikroplaster. Det är en annan fruktansvärd förorening i haven med enorma konsekvenser.

En god avfallshantering för både hushåll och företag är angelägen för att säkra det kretslopp som behövs för att återanvända material och hindra farliga ämnen från att spridas i miljön.

Vi är nöjda från Folkpartiet att alliansregeringen lyckas driva frågan kring återvinning av till exempel byggnadsmaterial. Men det återstår en hel del uppgifter kring till exempel gruvindustrin, att kunna ta vara på avfall där, så det finns många utmaningar.

Folkpartiet anser att mängden avfall måste minskas dels från källan, det vill säga när produkten framställs, dels genom en effektiv källsortering, där restprodukterna måste tillvaratas på ett optimalt sätt.

Att i slutet av kedjan utvinna mer energi och utveckla en bra elvärme-kyla-distribution är en väg att gå in i ett hållbart samhälle. Grundprincipen är fortfarande att producenten har kvar sitt producentansvar.

Det innebär ett incitament för att bringa ned förpackningarna, till exempel genom att lättare kunna återanvända produkten. En annan grundbult är en ökad konsumentmedvetenhet kring varors påverkan på miljö och klimat och kring värdet av att också renovera och återanvända.

Slutligen, herr talman, vill jag i ljuset av detta kunna referera till en glädjande läsning om hur butikskedjor nu satsar på återvinning. 70 000 ton textilier slängs årligen i soporna. Christer Akej har nämnt de 15 kilo kläder per person och år som köps och de 8 kilo som slängs. Men nu finns ett branschinitiativ att låta konsumenter lämna använda kläder i butiker. Det är ett sätt. Men framför allt handlar det om att till exempel återvunnen polyester ska användas och att andra hållbara material ska vara det som gäller framöver.

Det kommer att krävas förändringar vad gäller våra konsumtionsmönster för att vi ska kunna skapa det hållbara samhället. Mycket arbete i den riktningen är genomfört och igångsatt. Inte minst har nu ett antal etappmål antagits.

Med det, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga övriga yrkanden. Jag vill slutligen säga att det är viktigt att det arbete som är igångsatt får fortsätta.

(Applåder)

Anf. 114 JACOB JOHNSON (V) replik:

Herr talman! Jag blev lite nyfiken på en del av det som Anita Brodén sade om den arbetsgrupp som har tillsatts på Regeringskansliet för att försöka få fram ett förslag utifrån Avfallsutredningens förslag.

Som Anita Brodén sade tycker jag att vi måste ha ett tillgängligt och enkelt återvinningssystem. Just detta att kommunerna får ansvar för detta fastighetsnära är ett sätt att åstadkomma detta.

Arbetsgruppen ska ta fram ett förslag, och nu säger Anita Brodén att aktörerna måste acceptera förslagen och till och med vara överens. Betyder det att ni från regeringens sida har abdikerat? Ibland är det ju politikernas ansvar att göra avvägningen. Det kan finnas motstående intressen, men då måste det politiska systemet kunna lösa frågan. Eller har ni gett aktörerna vetorätt, så att arbetsgruppen får jobba tills de är överens, eller är ni beredda att ta ert ansvar?

Det skulle ha kommit en proposition för ett år sedan, och nu kommer det kanske ett förslag i juni. Det vore bra om Anita Brodén kunde utveckla det lite grann, så att vi får veta.

Anf. 115 ANITA BRODÉN (FP) replik:

Herr talman! Jag sitter inte på andra sidan vattnet, så att jag kan avslöja allt. Men det som är viktigt och den information som jag ändå kunde delge och som vi också har hört tidigare under debatten gäller den här viktiga arbetsgruppen.

Nej, det kom ingen proposition, för det saknades en hel del. Utredningen var inte till fyllest. Däremot finns det ett stort behov av att tydliggöra vissa saker, att kunna peka på en långsiktighet där de olika aktörerna tillsammans kan ta steg framåt, givetvis under ledning av miljöministern.

I utredningen fanns det oerhört många förslag som det inte råder någon tvekan om. Det handlar om en höjd ambitionsnivå, att tydliggöra, att

ställa krav. Det handlar om tillsyn, och det handlar också om avfallshierarkin. Här råder det inga delade meningar. Jag tror att det gäller det sista – vem som ska ha huvudansvaret. Där borde man under ledning av miljöministern kunna komma framåt. Här gäller det att ge och ta.

Det viktigaste är att samhället och politiken ställer krav på vad vi vill uppnå. Vem som ska utföra det är egentligen en sidosak – det är inte det viktigaste.

Anf. 116 JACOB JOHNSON (V) replik:

Herr talman! Avfallsutredningen kom i augusti 2012. Den remissbehandlades hösten 2012, och en proposition anmäldes till juni 2013. Nu har det snart gått ytterligare ett år. Även om utredningen kanske var ofullständig i vissa avseenden tycker jag att man kan förvänta sig av en regering att den kan komma fram med en proposition i en så här pass viktig fråga, inte minst mot bakgrund av att återvinningen har minskat under den borgerliga regeringen.

Det behöver tas konkreta steg. Ett kommunalt insamlingsansvar är inget hinder. Även de privata aktörerna måste vara inne i systemet. Men som på andra områden är det naturligt att kommunen har ett helhetsansvar för en planeringsfråga. Någon måste se till helheten, och det är naturligt att kommunerna gör det. Jag tycker att ni från den borgerliga sidan borde lyssna till era kommunpolitiker. Om man frågar dem är det nog många som tycker att vi ska ha ett kommunalt insamlingsansvar.

Nej, det har inte blivit mycket. Det har blivit en tummetott av utredningen. Nu kommer ett förslag. Jag vet inte om det sedan ska remissbehandlas. Om alliansregeringen tyvärr sitter kvar kommer det i så fall att dröja ytterligare innan det från borgerlig sida skulle komma en proposition. Här har flera år gått. Det beklagar jag i denna viktiga fråga.

Anf. 117 ANITA BRODÉN (FP) replik:

Herr talman! Det viktigaste i den här viktiga frågan är att det blir ett bra och långsiktigt resultat. Här behöver branschen och aktörerna veta vad som gäller under ett antal år framöver. Jag förstår att kommunpolitiker och kommuner är mycket intresserade och engagerade i den här frågan, för här finns en naturlig koppling mellan att samla in material och kanske också använda restprodukter i värmekraftverken. Här finns givetvis en ekonomi som vi inte kan bortse från.

Men här måste vi som politiker höja blicken och tillvarata också entreprenörer. Vi har fantastiska entreprenörer som också kan lösa det problem som vi behöver få löst, det vill säga att på ett effektivt, säkert och konsumentvänligt sätt åstadkomma insamlingar och också ha kraven på sig att det vid tillsyn ska fungera tillfredsställande. Jag tror att det är det viktigaste.

Det Jacob Johnson säger om att det har varit stiltje och inte hänt något stämmer inte. På område efter område har ändå steg tagits. Vi jobbar väldigt hårt med till exempel matsvinn. Vi jobbar med farligt avfall. Naturvårdsverket har lämnat en skrivelse efter uppdrag från regeringen och från Miljömålsberedningen. Jag menar att det händer väldigt mycket positivt. Steg tas i rätt riktning.

Men jag delar Jacob Johnsons uppfattning att om vi här hade kunnat presentera en proposition hade vi självklart varit tacksamma och nöjda. Men nu kommer vi förhoppningsvis att se en lösning före sommaren.

Prot. 2013/14:94
2 april

Avfall och kretslopp

Anf. 118 ROGER TIEFENSEE (C):

Herr talman! Ledamöter! Åhörare som kanske finns på distans och inte på läktaren!

Vi debatterar miljö- och jordbruksutskottets betänkande 16 om avfall och kretslopp. Jag ska upprepa det som jag tror att jag sade i förra årets debatt, men det är värt att säga igen, nämligen att jag tycker att det är fel att tala om avfall. Jag vill hellre tala om resurser. Avfall är en resurs som har hanterats fel och därmed inte kan tas till vara. Avfall kan också uppkomma om resurser förorenas med kemikalier eller farliga ämnen. Därmed försvåras en återanvändning av resurserna.

Om man tar naturen som exempel finns det inget avfall där naturligt, utan det är resurser i ett kretslopp. Målet för samhället måste vara precis detsamma, alltså att skapa resurseffektiva kretslopp av material.

Helena Leander talade mycket värtaligt om cirkulär ekonomi. Det är precis det som det handlar om, att hitta samhälleliga kretslopp och samhälleliga resursflöden.

Ett bra exempel på det som har hänt och som har utvecklats inom detta område på senare år är utsorteringen av matavfall. Vi hade en sådan situation att det fanns ett etappmål, eller delmål, i miljömålssystemet till 2010. Jag tror att det då var ungefär lite drygt 20 procent av kommunerna som hade utsortering av matavfall. Om de stora kommunerna, inte minst Stockholm, då hade varit med på banan hade detta mål nåtts. I Stockholm fanns det länge en ambition och egentligen ett lite flashigt kvittblivningsperspektiv att man skulle ha avfallskvarnar. Man skulle köra ned bra resurser, förstöra dem på vägen i ett avloppssystem och sedan återvinna dem i avloppsreningsverket. Ni vet alla vilka problem vi har med rötslam och med att kunna använda den resursen.

Som tur är har Stockholm backat från detta nu och är med på tåget i och med att regeringen, efter förslag från Miljömålsberedningen, är tydlig med att det inte bara ska utvinnas näringsämnen. Förut var målet att man skulle utvinna näringsämnen. Då kunde man ha rötslam eller kompost. Nu är det också tydligt att det ska utvinnas näringsämnen och energi. Det styr tydligt mot det som det har talats om, alltså biogasutvinning. Då får man biogas, biogödsel och väl fungerande kretslopp. Det är värt att understryka att det nu har skett. Som Christer Akej nämnde i sitt anförande ligger vi nu på helt andra nivåer när riktlinjen från staten är tydlig.

Herr talman! Sverige ligger långt fram när det gäller att skapa resurseffektiva kretslopp. Grunden lades av miljöminister Olof Johansson, centerpartist, i början av 90-talet med kretsloppspropositionen. Det är kul för mig som centerpartist att kunna säga. Då infördes också producentansvaret.

Man talar nu om avfallshierarkin. Jag tror att Carl Bildt har talat om Olles trappa. Det handlar om hur man ska tänka när man ska minska uppkomsten av avfall och återanvända saker först och främst innan man återvinner via energiutvinning och till sist har deponering.

Vi är, som sagt var, bra på återvinning. Men målet med kretsloppsarbetet var att minska uppkomsten av avfall, eller snarare minska cirkulationen av resurser. Att vi ska ha resurseffektiva kretslopp innebär att det inte bara är ett mål att återvinna till exempel förpackningar utan att minska uppkomsten av förpackningar och minska uppkomsten av avfall. Det är just därför som det i fråga om resurshantering och kretslopp är viktigt att få in innovation.

Om man är lite osäker på varför det blev som det blev får man gå tillbaka till källorna. Jag har pratat med Olof, och det fanns en tanke med att det var branschen som fick detta ansvar från början just för att man skulle få in innovation. Tyvärr – det är viktigt att veta – togs checks and balances, alltså uppföljnings- och sanktionsåtgärder, bort senare. Det var Anna Lindh, som var miljöminister på 1990-talet, som tog bort dem. Sedan har vi fått en många gånger infekterad diskussion om vem som ska ha ansvaret för insamlingen. Min känsla är att kommuner och landsting och Avfall Sverige, som kanske inte fanns då men som finns nu, egentligen aldrig förlikade sig med att de inte fick insamlingsansvaret.

Jag brukar ibland känna att det finns likheter med arbetsmarknadens parter. Vi har arbetsgivarparter och arbetstagarparter. Enligt svensk modell är det bästa att de kommer överens. Om de inte kommer överens springer de till regeringen och ber om lagstiftning för att dra åt sitt håll. Jag känner att det lite grann är likadant på detta område.

Det bästa är om parterna på denna marknad skulle komma överens. Ekecrantz huvudtanke när han lade fram Avfallsutredningens betänkande var att han skulle hitta en förhandlingslösning. Men skyttegravarna var tyvärr lite för djupa, och han fick tidsbrist. Han lade fram ett förslag enligt vilket han principiellt tyckte att man skulle flytta insamlingsansvaret. Detta förslag talade om *att* det skulle göras men inte *hur*.

Jag har en stor respekt för att man utifrån ett principiellt ställningstagande kan vilja förändra huvudmannskapet för insamling av förpackningar och tidningar och föra över det till kommunerna. Men då bör man också ha en tanke om hur ett sådant förändrat huvudmannskap ska gå till och hur själva överföringen ska ske.

Vi har i dag privata aktörer, när det gäller både fastighetsnära insamling och annan form av insamling, som har ett uppbyggt system. Ska kommunerna bara ta över detta, eller hur ska själva övertagandet ske rent fysiskt? Alla är överens om att vi ska ha ett ekonomiskt producentansvar kvar för dem som för ut förpackningar och tidningar på marknaden. Men hur ska ersättningen se ut om det är någon annan som har insamlingsansvaret? Hur garanterar vi att det inte blir kostnadsdrivande för producenterna eller för skattebetalarna?

Detta ska funka i stora kommuner. Helsingborg och Eskilstuna har nämnts här. Och det ska funka i Arvidsjaur och Köping också. Det är viktigt. Därför måste man understryka att Avfallsutredningen inte gav svar på dessa frågor. Avfallsutredningen gav ett principiellt svar på *att* det skulle ske men inte *hur*.

Herr talman! Det är bara att konstatera att det inte gick att göra en proposition och föreslå lagstiftning utifrån underlaget från Avfallsutredningen. Hade vi principiellt gjort det hade vi sedan under år fått fundera på hur detta ska gå till i praktiken. Det hade blivit processer och så vi-

dare. Vi hade fått mycket mindre innovation. Ingen hade under den tiden velat investera och öka effektiviteten i detta system.

Tittar man på reservation 12 från Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet vill de principiellt flytta huvudmannaskapet till kommunerna. Jag kan ha respekt för detta principiella ställningstagande. Men respekten kräver att man har en aning om *hur* man skulle vilja göra ett sådant överförande. Annars är det inte ansvarsfullt.

Det är just därför som regeringen under Miljödepartementet har överlämnat denna fråga till en arbetsgrupp. Detta gör man för att hitta en långsiktig och stabil lösning som leder till bättre service, ökad effektivitet och ett bättre samarbete. Man vill gärna, om möjligt, att parterna är överens om hur detta system ska funka. Flyttar vi ansvaret till en annan huvudman och fortfarande har skyttegravskrig tror jag nämligen inte att världen kommer att bli så väldigt mycket bättre heller.

Det gäller alltså att göra det här. Regeringsmakten kräver lite ansvar. Det är lätt att som opposition säga: Nu flyttar vi det här. När sedan ett sådant principiellt ställningstagande träffar verkligheten gäller dock att man också ska kunna genomföra det, och Avfallsutredningen lade inte grunden för hur ett sådant genomförande skulle gå till.

Med det, herr talman, vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.
(Applåder)

Anf. 119 IRENE OSKARSSON (KD):

Herr talman! Ibland känner man att man skulle vilja recirkulera sina tidigare anföranden i dessa ämnen. Med tanke på vad detta betänkande heter, nämligen *Avfall och kretslopp*, kunde det kanske vara lämpligt i kretsloppet för vad vi säger i talarstolen också. Jag tror att vi till viss del hade kunnat skriva varandras manus i dag, herr talman.

Att vi vill tala om de här frågorna varje år visar väl också på att vi har konstaterat att de är viktiga, och jag har satt upp några ord jag tror är viktiga för mig att konstatera. Det är "förvaltarskap", det är "tydlighet" och det är "långsiktighet".

Detta gör att avfallshierarkin är väldigt central. Det är viktigt att vi kan leva upp till den. För någon vecka sedan diskuterade vi i kammaren en giftfri vardag, och vi tangerar det i det här betänkandet också. En giftfri vardag är egentligen förutsättningen för ett hållbart kretslopp – att vi kan hantera våra resurser på ett sådant sätt att vi håller dem så rena som möjligt för att använda dem så länge som möjligt i så många olika former som möjligt.

Vi har från talarstolen hört ett antal exempel på vad vi behöver göra, och när jag förberedde detta och läste lite grann kunde jag konstatera följande: Som medelsvensk väger de kemikalier jag på ett år konsumerar i mina kläder mer än vad jag själv väger. Någon här får försöka räkna ut vad jag försöker hålla i vikt, men det är ett ganska skrämmande exempel. Det är oerhört skrämmande att vi i dag har ett konsumtionsmönster som gör att vi i princip inte kan återanvända det här på ett bra sätt.

Samtidigt är det, herr talman, för mig centralt att vi involverar det civila samhället i det regeringen nu har satt i gång när det gäller målsättningar för återvinning av textilier och så vidare – kollegerna har nämnt

det tidigare, och jag tänker inte upprepa det. I dag är det väl så att vi har ett antal aktörer i vårt samhälle som gör stora insatser på området.

Det handlar inte minst om att använda textilier igen, genom att öppna secondhandbutiker där inkomsterna går till behjärtansvärda ändamål eller genom att skicka textilierna som sådana till dem som av olika skäl har behov av dem. Jag tror att det är mycket viktigt att vi tar med de civila aktörerna i arbetet med att utveckla det här för framtiden.

Jag ska inte upprepa vad Roger Tiefensee sade i sin genomgång av varför det inte har kommit någon proposition. Jag har dock några gånger sagt – och jag upprepar väl *det*, herr talman – att det gäller att det vi nu gör med anledning av hur vi hanterar våra resurser fungerar i Stockholm, Kiruna, Aneby och Ystad. Det handlar om insamlingsarbetet vad gäller såväl matavfall som det vi har producentansvar för och det som kan komma som nya producentansvar.

Det gör också, herr talman, att precis det Roger Tiefensee tryckte på är oerhört väsentligt: Det måste vara så att aktörerna i det här sammanhanget – våra kommuner, som har ansvaret för insamlingsstrukturerna utifrån ett producentansvar – faktiskt kan hjälpa till att forma detta på ett bra sätt. Lagar och regler kan vi stifta, och vi kan lägga på styrmedel, avgifter och subventioner eller vilken väg vi nu väljer att gå. Men har vi inte med aktörerna på banan kommer detta inte att fungera.

Det måste nämligen fungera också för mig som landsortsbo. Även om jag får stoppa in det här i bagageluckan på bilen måste jag veta att det fungerar när jag lämnar det ifrån mig. Det gör att jag tror att den grupp Miljödepartementet nu har tillsatt kommer att kunna visa på resultat, och jag känner att man äntligen har börjat få insikten att det här är vårt gemensamma ansvar.

När det gäller matavfall, herr talman, har vi konstaterat att det inte ska vara något avfall. Vi måste lära oss att använda näsan och smaksinnet, och våra andra sinnen, och handla på ett sätt som gör att vi konsumerar det vi köper. Det är dock bara den ena delen av detta – vi måste också se till att våra grossistled och annat hanterar råvarorna på ett sådant sätt att de *går* att använda. Det finns mycket att göra i det här, och jag tror att många aktörer även här visar på möjligheterna nu.

Sedan får vi inte begå misstag i diskussionen som gör att vi kanske inte kan använda det vi skulle vilja använda. Vi kan utvinna biogödsel, som är rent, men vad gör vi med vårt rötslam? Då är vi tillbaka, herr talman, i den cirkel jag tycker är oerhört central: Vi måste i första hand få ut gifterna ur kretsloppet för att kunna återanvända så mycket som möjligt. När vi har fått ut till exempel läkemedel och hormonstörande preparat kan vi på ett helt annat sätt använda rötslammet för att göda våra åkrar, för att producera livsmedel och för att öka möjligheterna att få ett hållbart konsumtionsmönster.

Utifrån den rapport några av oss här i dag fick oss till livs på ett lunchseminarium om IPCC-rapporten och just hur vi kommer att ha behov av att hitta helt andra strukturer för livsmedelsproduktion och livsmedelsförsörjning har vi inte råd med det stora svinn som nu sker. Det är moraliskt förkastligt, och vi måste hitta strukturer som hjälper till med det. Det arbete som nu pågår i Regeringskansliet för att göra detta är ett viktigt steg i rätt riktning.

Med det, herr talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.
(Applåder)

Prot. 2013/14:94
2 april

Jakt och viltvård

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 3 april.)

20 § Jakt och viltvård

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2013/14: MJU19
Jakt och viltvård
föredrogs.

Kammaren biföll utskottets förslag att ärendet fick avgöras efter endast *en* bordläggning.

Anf. 120 HELÉN PETTERSSON i Umeå (S):

Herr talman! I debatten vi precis har lyssnat på sade en av de borgerliga ledamöterna att hon önskade att man kunde recirkulera ett gammalt anförande, och i det här ärendet känns det nästan som att det hade varit helt okej. Här har nämligen inte så mycket hänt sedan sist. Det ska vi dock inte göra, utan nu ska vi debattera miljö- och jordbruksutskottets betänkande nr 19. Det handlar om jakt och viltvård.

Det är ett tunt betänkande vi behandlar i år, ska jag börja med att säga – det är ett motionsbetänkande där egentligen ganska få motioner behandlas, och motionerna är på ganska begränsade teman. Det finns väl två anledningar till att det är så. Den ena är att vi har behandlat många av motionerna tidigare under mandatperioden, så de är lagda i en så kallad förenklad behandling och är inte uppe för debatt.

Den andra anledningen är att det nog inte har skrivits så många motioner på grund av att det ligger en maratonutredning och jobbar på jaktlagstiftningsområdet. Det gör att det är ganska svårt att bedriva en jaktpolitisk debatt över huvud taget – de argument man möts av från majoriteten är att alla frågor ligger i en utredning, så man vill inte kommentera dem förrän den är färdig. Utredningen ska inte presentera sitt betänkande förrän i december 2015. Det är ett ganska effektivt sätt att se till att valrörelsen inte kommer att handla speciellt mycket om jaktliga frågor över huvud taget.

Jag har absolut ingenting emot att man faktiskt utreder frågor innan man fattar beslut, ska jag säga. Jag tycker att det är rimligt och rätt att arbeta på det sättet. Men när man tillsätter en utredning som ska jobba i två och ett halvt år ställer jag mig ändå frågan varför man har bakat in *allt* i denna utredning. Det hade varit ganska rimligt, kan jag tycka, att plocka ut ett antal frågor och bereda i en egen ordning – till exempel de två tillkännagivanden man faktiskt har att genomföra.

Riksdagen har beslutat att ändra reglerna vad gäller fjälljakten, och riksdagen har beslutat att man ska hantera frågan om dubbelregistreringen. Att stoppa in dessa frågor i en utredning som ska se över jaktlagstiftningen under en väldigt lång period är nog både på och kanske till och med över gränsen för vad som är acceptabelt. Min moraliska gräns för

hur man hanterar politiska beslut är i alla fall väl passerad med den hanteringen.

Nåväl, herr talman, det där har jag kritiserat förut. Jag har en stark känsla av att jag kommer att få anledning att kritisera den hanteringen igen, men jag ska inte uppehålla kammaren med att repetera kritiken kring de två olika frågorna i detalj. Det finns som sagt gamla protokoll på det.

Dagens betänkande handlar bland annat om jaktens kostnader. Den motion som ligger till grund för detta kritiserar att man i Jämtland kraftigt har höjt priserna på jaktkort för småviltsjakt i fjällen.

Det där med kostnader för jakten har jag försökt lyfta fram ett antal gånger genom åren, men det har varit ganska svårt att få en saklig och bra debatt om det. Det tycker jag är synd. Är det någonting som jag ser som en uppgift för politiken är det faktiskt att se till att jakten i det här landet ska vara folkets jakt. Vi ska absolut satsa på turism och på upplevelseindustri, men vi måste ändå begripa att den stora delen av den svenska viltvården bedrivs av helt vanliga människor som bor i de områden där jakten bedrivs. Det är också dem vi ska värna med våra politiska beslut, åtminstone ur min ideologiska synvinkel.

Om vi inte hade engagerade jägare och engagerade jaktlag som hanterar jakten och viltvården där de bor skulle den viltvårdande delen ramla bort. Om jakt bara ska bedrivas av troféjägare, som har råd att köpa dyr och exklusiv jakt, kommer det inte alltid att vara de rätta djuren i stammarna som beskattas. Risken är stor att det blir precis tvärtom.

Det är inte de rika troféjägarna som i december står med snö upp till låren och passar på en liten fjolårskviga när jaktkamraterna skidar runt i djupsnön, eftersom det är för mycket snö och för kallt för att använda hund. Det är ett exempel på den väldigt oglamourösa sidan av jakt. Det är ett exempel på den väldigt oglamourösa sidan av jakt som vi inte får rika troféjägare att ägna sig åt. Den bedrivs av hängivna jägare och viltvårdare som bor där viltet finns, de som på riktigt jobbar för att viltstammarna ska bli långsiktigt hållbara.

Den svenska viltvården är helt beroende av de här människorna, och det svenska samhället är helt beroende av en god viltvård. Då ska inte staten vara den som driver upp priser på jakten, så att de inte längre kan delta i den utan att det bara blir de tillresta jägarna som kan och får ta del av jakten.

I det här fallet handlar småviltsjakten i fjällen om jakt på statlig mark. Men frågan var också uppe ganska nyligen i näringsutskottet, och då handlade det om Sveaskogs arrendepriiser. Även där reserverade vi oss då mot den borgerliga politiken.

Jag tycker helt enkelt att om staten ska lita på och litar på, vilket man ju gör, att jägarna ska sköta viltvården är det också statens uppgift att se till att de som bor nära viltet har tillgång, och kanske till och med förtur, till jakten till ett rimligt pris.

En annan motion i betänkandet handlar också om tillgången till jakt, fast ur ett helt annat perspektiv. Den handlar om funktionshinderades tillgång till jakt.

I dag kan man få dispens från förbudet att använda terrängfordon vid jakt, men det är allt annat än lätt. Dels är tillstånden tidsbegränsade, dels gäller de bara på ett visst område. Det gör att du som funktionshindrad

jägare, till skillnad från alla andra jägare, har svårt att bedriva jakt på olika ställen. Det är diskriminering.

Vi har i dag ungefär 200 jägare som har en funktionsnedsättning som kräver att de har ett motorfordon för att kunna jaga. Jag tror att det finns ett ganska stort mörkertal när det gäller funktionshindrade jägare som inte ens har försökt att söka tillstånden.

De regler som försvårar för funktionshindrade att delta i jakt måste ändras. Vi lever inte upp till FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Och det är väldigt nedslående att i betänkandet läsa regeringspartiernas uppfattning att det räcker gott som det är. Det visar på en helt annan människosyn än den som jag står för.

Även i detta jaktbetänkande, som i alla andra under de senaste sju åren, hanteras frågan om vildsvinsstammen. Jag tror inte att det finns någon som är nöjd med vildsvinsförvaltningen i dag, eller gör det det? Om någon från den borgerliga sidan är nöjd med hur det ser ut i dag får man gärna förklara varför för mig. Uppenbarligen görs det för lite. I betänkandet hänvisar man återigen till denna maratonutredning. Men det finns faktiskt en förvaltningsplan som man kan uppdatera, så gör det då!

Det fungerar uppenbarligen inte. Jordbruket lider rätt stora skador ekonomiskt och arbetsmässigt av vildsvinens framfart. Vi har stora problem i trafiken med trafikolyckor. Vi kan inte vänta flera år på åtgärder. Lite politisk handlingskraft vore att föredra på det här området.

I dag har vi ganska många jägare som saknar jaktmarker. Vi har samtidigt en alldeles för stor stam av ett attraktivt jaktbart vilt som vi behöver skjuta av mer av. Ska den ekvationen verkligen behöva vara olöslig för en regering i det här landet? Gör om och gör rätt! Det räcker inte som det är nu.

Sammanfattningsvis, herr talman, kan jag konstatera att på det här området händer ingenting. Den här mandatperioden har jaktfrågorna lagts på hyllan av den sittande regeringen. Det ska dock sägas att en ny älgjaktslagstiftning är sjösatt, och det är bra. Den håller just nu på att utvärderas, och innan betänkandet har kommit kan vi inte heller diskutera den.

Vargpolitiken, som ju inte behandlas i betänkandet, ligger under en stor blöt filt just nu, och detta medan en väldigt handlingsförlamad regering sitter och tittar på. Kanske tror ni att den där blötfilten ska torka av sig själv och bara dunsta bort och att alla problem sedan är lösta. Då kan jag avslöja att det inte kommer att hända. Det kommer att krävas politisk handlingskraft även här.

Jaktlagstiftningen och tillkännagivandena om fjälljakten och dubbelregistreringen är inlåsta i en maratonutredning. Frågan om myndighetsansvaret för jaktfrågorna är färdigutredd, men där vill regeringen inte lägga fram något förslag alls. Här levereras ingenting. Det är alldeles uppenbart att vi behöver ett regeringsbyte för att några initiativ ska tas över huvud taget i jaktpolitiken framöver.

Då det här är den sista jaktdebatten i riksdagens kammare för den här mandatperioden vill jag passa på att tacka riksdagsledamöterna i miljö- och jordbruksutskottet för en åtminstone stundtals vital och saklig debatt i frågorna.

Jag vill också passa på att yrka bifall till reservation nr 1.
(Applåder)

Anf. 121 HELENA LEANDER (MP):

Herr talman! Jag är rädd att jag överskred min talartid lite grann i den förra debatten, så som kompensation och gåva till er denna vackra kväll tänker jag tala lite kortare den här gången i stället.

Det är, som Helén Pettersson sade, ett ganska tungt betänkande, och det pågår en jaktlagsutredning. Jag tänker dessutom snäva in mig och tala utifrån ett annat perspektiv än det som oftast tas i de här debatterna.

Det saknas inte politiker som företräder jägarnas intresse i jaktpolitiken, så jag tänker helt koncentrera mig på några andra som i högsta grad är berörda, nämligen de jagade djuren. Då tänker jag inte i första hand på djuren som representanter för en art och bärare av biologisk mångfald, även om den aspekten absolut är nog så viktig och brukar komma upp när vi diskuterar rovdjur och sådana lite livliga saker, utan jag tänker i det här sammanhanget mest på djuren som individer.

Om jag vore djur skulle jag bra mycket hellre vara en älg och få en kula i nyllet än att vara en kyckling och växa upp i en lite mer djurfabrikliknande miljö. Är man ett vilt djur får man åtminstone ett liv i frihet innan man dödas med ett förhoppningsvis välriktat skott, i motsats till vissa av lantbruksdjuren som inte ens har möjlighet att utföra de naturliga beteenden som de ska ha rätt till enligt djurskyddslagen. Därmed inte sagt att jakten kan slå sig till ro, utan som jägare måste man naturligtvis alltid jobba med de jaktetiska frågorna.

En av de frågor som ständigt är aktuell är frågan om skadskjutningar. Tyvärr är det lite så och så med skadskjutningsfrekvensen, inte minst inom hageljakt på fågel men också när det gäller vissa andra jaktformer. Här behöver man ha ett ständigt arbete med att få ned dessa siffror. Ett sätt kan vara att ha årliga skjutprov, vilket många har frivilligt, men vi kan se till att det blir ett krav för att man ska få jaga under året så att man vet att man är träffsäker och på så sätt kan minska risken för lidande hos djuren.

Ett annat arbete handlar om vilka jaktformer som ska vara tillåtna. Det finns fortfarande en del jaktformer som kan orsaka stort lidande hos djuren såväl fysiskt som psykiskt. Jag tänker till exempel på fälljakt, levande fångst, av djur där djuren i sina desperata försök att ta sig ut både kan åsamka sig fysiska skador och kan utsättas för stor stress. Grytjakt är också en stressande jaktform. Det gäller även jakt med levande lockbete, framför allt duvor vid fångst av duvhök. Det är en stressande situation för de duvor som är lockbeten. Sådana här jaktformer behöver vi se över så att vi behåller bara de jaktformer som har en acceptabel jaktetik.

Jägarorganisationerna spelar såklart en viktig roll när det gäller att bevaka de jaktetiska frågorna. Man måste ständigt ha denna diskussion inom sina egna led. Det är också viktigt att ta vara på djurskyddsorganisationernas kompetens i denna fråga, för de företräder djuren. I många delar av vårt samhälle har den som är berörd möjlighet att överklaga ett beslut, men det blir av naturliga skäl lite svårt när den som är berörd är ett djur. Vi behöver någon som kan företräda djurskyddsintresset. Därför behöver vi ge talerätt till djurskyddsorganisationer i relevanta jaktfrågor. Vi har något motsvarande för miljöorganisationer på olika områden, men nu tänker jag på organisationer som företräder det enskilda djuret ur ett jaktetiskt perspektiv. Det gäller att se över att jakten hela tiden håller en

acceptabel etisk nivå som inte åsamkar djuren mer lidande än nödvändigt.

Herr talman! Det var lite om jakt ur djurens perspektiv, och jag nöjer mig med det. Jag yrkar bifall till reservation nr 4.

Prot. 2013/14:94
2 april

Jakt och viltvård

Anf. 122 JOSEF FRANSSON (SD):

Herr talman! Nu debatterar vi alltså betänkande MJU19 *Jakt och viltvård*. Givetvis står Sverigedemokraterna bakom alla sina reservationer, men för tids vinnande yrkar jag endast bifall till reservation nr 6 om vildsvinsförvaltning.

Som en liten inledning vill jag passa på att nämna den nu högaktuella frågan om det stundande förslaget om skärpningar av vapenlagen. Sverigedemokraterna tycker att hela diskussionen kring detta är högst märklig. Vi kan verkligen inte se att legalt vapeninnehav är ett problem kopplat till grov kriminalitet. Det skjuts ganska bra runt om i våra samhällen och förorter. I till exempel Göteborg har det skjutits mycket på senare tid.

Men att göra det svårare för jägare och sportskyttar att köpa och inneha legala vapen och ammunition är inte bara dumt utan ett sätt att försöka kamouflera regeringens misslyckade politik på det rättsvårdande området. Kriminaliteten som involverar illegala vapen står givetvis helt opåverkad, för dessa vapen kommer ju in i Sverige på annat sätt.

Detta riskerar bara att leda till ökat krångel, högre kostnader och på svaga grunder indragna vapenlicenser för Sveriges alla laglydiga sportskyttar och jägare.

Vi måste givetvis vänta och se vad det blir för lagförslag i detalj, men jag kan redan nu säga att Sverigedemokraterna inte tänker medverka till några sådana skärpningar.

För två år sedan gick jag i tankarna att skaffa jaktlicens, och nu har så skett. Jag kommer säkert inte att bli någon storjägare, men att komma ut på älgjakt skapar givetvis nya arenor för kunskapsinhämtning som får ett värde i det politiska arbetet. Att ta jägarexamen ger en bredare kunskap om djur, natur och viltvård. Jag rekommenderar det till dem som ännu inte har gjort det.

Jakt som hobby, rekreation och intresse är en bred folkrörelse i Sverige. Runt 270 000 svenskar ger sig varje år ut och jagar älg. Jag menar att jakten är en ren nödvändighet där vi mycket genom frivilliga insatser vårdar Sveriges bestånd av olika slags vilt.

Det är högst angeläget att förvalta bestånden av en lång rad viltarter, inte minst för att minska antalet allvarliga trafikolyckor och för att begränsa skador och kostnader för många av de landsbygdsnärningar som finns i vårt avlånga land. Klövviltet kan på många håll skapa stora kostnader för Sveriges kanske viktigaste exportnäring, skogsindustrin, och vildsvinen kan böka upp markerna och ställa till med oreda i både odlingslandskap och privatpersoners trädgårdar.

Ytterligare en allvarlig konsekvens av den på sina håll skenande vildsvinspopulationen är att de bökar upp marken i beteshagar och därmed drar upp jord i gräset som mjölkorna får i sig. Problemet med detta är att de jordsporer korna får i sig kan leda till allvarliga juverinflammationer.

Herr talman! Det finns såklart vissa intressekonflikter mellan jägare och andra intressen. Här måste det därför föras en bra dialog där alla

parter får vara delaktiga i besluten. Det är otroligt viktigt att det finns en jägarkår som vill och kan hålla efter bestånden på ett bra sätt och också stå för eftersök när bilister krockat med djur som kanske skadats och sprungit i väg.

Intressekonflikt uppstår förstås ibland eftersom jägarna såklart vill ha stora bestånd av vilt. Jag behöver inte gå längre än till mig själv. När jag var ute på älgjaktspremiär satt jag i två dagar utan att se annat än fåglar. Det var givetvis mindre kul. Samtidigt har skogsägare, jordbrukare och trafikanter intresse av att bestånden är lite mindre. Framför allt har det blivit konflikt om vildsvinsbestånden på senare år. De börjar också bli ett rejält problem när det gäller trafikolyckor.

Sverigedemokraterna tror att en mer intensiv förvaltningsjakt skulle behöva bedrivas lokalt på många platser runt om i landet för att begränsa de skador som vildsvin ger upphov till. En god vildsvinsförvaltning måste givetvis ske i samförstånd med jägarkåren, och incitamenten att jaga vildsvin behöver öka.

I dag är vildsvinsjakten exempelvis omgärdad av ett bromsande regelverk gällande hur man tillåts hantera köttet. Man tvingas skicka köttet via en vilthanteringsanläggning för att få sälja köttet vidare till vänner, bekanta eller andra. När den egna frysen är full där hemma blir därför incitamenten att medverka till att förvalta vildsvinsstammen små. Här kan potentialen förbättras om man lättar upp regelverket.

Vildsvin är för övrigt ett ganska svårjagat vilt då det är nattaktivt och således måste jagas under dygnets mörka timmar. För att öka jakten på vildsvin vore det även här önskvärt att lätta på regelverket. Fler hjälpmedel bör tillåtas utan byråkratiskt besvärliga dispenser, inte minst när det gäller belysning, åtelkameror och mörkersikte. Det skulle också vara gynnsamt om man fick fram och godkände fler vildsvinsfällor.

Regeringen borde ta initiativ till en reform av reglerna för jakt på vildsvin i syfte att intensifiera förvaltningsjakten. Jag yrkar bifall till reservation 6.

Herr talman! Till sist skulle jag vilja säga några ord om jakt och handikapp. Det finns personer i Sverige som är både handikappade och jaktintresserade. För att komma ut i skog och mark behöver de använda sig av terrängkörningsfordon. Detta kräver dock dispens, och det är givetvis helt i sin ordning. Men när dispensen väl är godkänd och det är konstaterat att personen med funktionsnedsättning verkligen behöver hjälpmedlet gäller dispensen bara på en begränsad yta. Detta gör att den funktionshindrade tvingas söka flera dispenser om denne vill jaga på andra områden.

Med tanke på att detta berör ett relativt litet antal motorfordon tycker jag att det nästan är lite småaktigt att hålla sig fast vid gällande regelverk. Genom att låta dispensen gälla i hela landet efter ett enda beviljande skulle man förenkla för den funktionsnedsatte att delta på lika villkor i jakten. Detta känns inte minst principiellt viktigt.

Anf. 123 JENS HOLM (V):

Herr talman! Jag skulle vilja börja med att anknyta till det som Helén Pettersson från Socialdemokraterna sade: Det ärende som vi debatterar nu är ett tunt ärende. Ett av skälen till det är att regeringen har begravt nästan alla de viktiga jaktfrågorna i en mastodontutredning som ska hålla

på att utreda i många år. Detta är inte den enda känsliga fråga som regeringen löser på det här sättet – genom att lägga den i en utredning. Det verkar vara regeringens praxis; det är så här man löser svåra problem. Så tycker inte jag att en ansvarsfull regering ska agera.

Jag tänker särskilt på småviltsjakten, som vi gemensamt här i kammaren har fattat beslut om. Det måste bli någon ordning på den. Problemet kommer att fortsätta att bestå i många år till därför att regeringen utreder i stället för att leverera det som vi har beslutat om här i kammaren.

Jag skulle vilja säga att jakt är en viktig syssla i Sverige, inte minst för människor som bor på landsbygden. Jakt är någonting som engagerar tusentals svenskar. Till skillnad från i många andra länder är jakt en verksamhet som engagerar vanligt folk. Det är inget överklassnöje. Jag tycker att den folkliga förankringen är viktig. Det är därför vi i Vänsterpartiet har ställt oss bakom reservation nr 1, som jag härmed yrkar bifall till. Den handlar om att priset för att jaga inte får bli för högt. Jakt får inte bli en klassfråga. Åtminstone på den statliga marken är detta någonting som vi politiker kan besluta om. Jag vill understryka att om man håller nere priserna på att jaga innebär inte det med automatik att det är fler djur som jagas. Detta löses inte av priser, utan det bestäms på andra områden.

Jag tycker också att det är viktigt att se jakten ur det andra perspektivet, nämligen ur de jagades – djurens – perspektiv. Vi i Vänsterpartiet vill ha ordning och reda i den svenska jakten, och vi vill se till att jakt så långt som möjligt ska bedrivas på djurens villkor. Det innebär att plågsamma jaktformer inte ska förekomma i Sverige. Det är därför vi i Vänsterpartiet inte vill ha till exempel grytjakt. Vi vill inte att man ska kunna använda sig av levande lockbeten. Vi tycker att den så kallade godsjakten, där man föder upp fasaner, änder och gäss bara för att människor ska kunna komma dit och betala tusentals kronor och sedan skjuta på djuren, är en företeelse som leder till ett helt oproportionerligt lidande för djuren.

Vi i Vänsterpartiet är nöjda med vad många jaktlag gör i Sverige när de kräver till exempel obligatoriska skjutprov för dem som ingår i ett jaktlag. Det är bra, för då minimerar man risken för skadskjutningar, det vill säga att man inte träffar djuren rätt när man är ute. Vi i Vänsterpartiet tycker att detta borde vara en självklarhet för alla jaktlag i Sverige. Det är därför vi vill reglera detta så att det också blir så att obligatoriska skjutprov ska gälla för alla som ska ut och jaga när det är säsong. Därför har vi i Vänsterpartiet en gemensam reservation med Miljöpartiet – reservation nr 4, som jag härmed yrkar bifall till. Den rör just obligatoriska skjutprov och att plågsamma jaktformer inte ska förekomma.

Vi i Vänsterpartiet vill att de som företräder djuren ska kunna vara med och fatta beslut om det som rör just de vilda djuren, exempelvis licensjakt på varg eller fällfångst på lodjur. Därför tycker vi att det borde vara självklart att djurskydds- och djurrättsorganisationer kunde överklaga sådana här beslut så att just de organisationer som företräder djuren är med i processen.

Det är få områden, skulle jag vilja säga, som är så illa skötta av den borgerliga regeringen som den svenska jakt- och rovdjurspolitiken. Antingen drar man svåra frågor i långbänk eller så fattar man panikbeslut om jakt på våra fem rovdjur: björnar, vargar, lodjur, järvar och kungsörnar. Vi har en praxis i Sverige – och vi har även förbundet oss till inter-

nationella konventioner – att dessa arter, precis som andra arter och habitat, självfallet ska skyddas.

Människor reser från hela världen för att komma till den svenska naturen och njuta av våra djur och vårt naturliv. Samtidigt har regeringen nyligen fattat beslut om hur stora dessa populationer av våra rovdjur får vara. Vi kan ta exemplet vargar. Där har regeringen, uppbackad av Sverigedemokraterna, fattat beslut om att det räcker med någonstans mellan 170 och 270 vargindivider i Sverige. Det är långt under det antal vargar som finns i Sverige i dag, och helt i strid med vad forskningen rekommenderar. Samma sak gäller till exempel regeringens egen rovdjursutredning, som landade på en siffra som var långt över detta spann. Snart därefter utropade regeringen licensjakt på vargar – någonting som sedan, tack och lov, stoppades i domstol.

På samma oprofessionella och – skulle jag säga – opportunistiska sätt har regeringen hanterat även de övriga rovdjuren. Man har helt enkelt bara höftat till med siffror, helt i strid med forskarnas rekommendationer, med det uppenbara syftet att öppna för jakt på dessa arter.

Jag tycker att detta hanterande är ovärdigt en rättsstat som Sverige. Det är också ovärdigt ett land som säger sig vilja värna djur, natur och biologisk mångfald. Vi i Vänsterpartiet tycker att vi måste hitta breda lösningar både för att värna våra rovdjur och för att vi ska kunna få en jaktpolitik som fungerar. Jag beklagar att regeringen inte har eftersökt dessa breda lösningar. Antingen drar man som sagt de svåra frågorna i långbänk eller så fattar man ogrundade beslut som leder till att hotade arter kan jagas i vårt land, helt i strid med svensk praxis och internationell rätt.

Kan verkligen inte regeringen bättre? Nej, uppenbarligen inte. Det är dags för en ny regering.

Anf. 124 BENGT-ANDERS JOHANSSON (M):

Herr talman! Inledningsvis vill jag yrka på att vi ställer oss bakom förslaget i betänkandet i sin helhet och avslag på de reservationer som här har yrkats bifall till.

Jag tänker uppehålla mig vid fyra olika områden: viltvårdens betydelse för landet, lite perspektiv på vad som har hänt, inte minst mot bakgrund av det anförande vi hörde från Helén Pettersson där man kunde få uppfattningen att ingenting har hänt, lite grann om betänkandet som sådant och till sist lite grann om vad som finns runt hörnet och vad det finns för behov av att påverka framöver.

Herr talman! Jag börjar med viltvårdens betydelse. Det var någon som sade här tidigare att det finns ett oerhört starkt stöd för den svenska jakten. Jag tror till och med att det var Jens Holm som sade att det är så. Där är vi helt överens, och det ska vi slå vakt om, därför att förankringen är så bred. I stort som smått är detta en oerhört stor tillgång för Sverige.

Den egentliga och riktiga förvaltningen påstår jag började 1938, vilket inte är så långt ifrån hundra år sedan. Då fick Svenska Jägareförbundet i uppdrag av staten att medverka till en förvaltning av de svenska viltstammarna, vilket jag tycker att de har skött på ett bra sätt. Det uppdraget har de, och jag tycker att det ska finnas kvar.

Jag påstår också att detta kanske har lett fram till världens bästa frilevande viltstammar – världens bästa frilevande viltstammar. Att det finns

viltstammar inom hägn på olika håll i världen vet jag. Jag har besökt dem. Men det här handlar om frilevande viltstammar. Jag tycker att vi ska tacka de viltvårdare som har ägnat mycket energi och kraft åt att skapa detta.

Effekten av detta är att vi har fått en biologisk mångfald när det gäller viltförvaltningen som är oerhört positiv. Som en positiv bieffekt av detta har vi dessutom fått ett väldigt bra livsmedel till många svenskar. Det vilda köttet är nog det klimatsmartaste kött man över huvud taget kan äta. Dessutom har de vilda djuren i normalfallet haft en utomordentligt bra levnad. De är fria i naturen, de äter det de vill och största delen av året är de helt i fred. Det här har till och med blivit så uppmärksammat att regeringen har gett ett specifikt uppdrag i Matlandet Sverige att utveckla just viltmat som livsmedel, vilket jag hälsar med stor tillfredsställelse.

Som också har sagts här tidigare spelar det här en otroligt stor roll för rekreation och inte minst folkhälsa och en viktig social roll, då många åker hem för att delta i inte minst älgjakten, som är den kanske största händelsen på jaktåret för många.

Herr talman! Jag övergår till att prata lite grann om perspektiv. Jag kom till riksdagen 2002. Precis innan dess, 2001, hade man fattat ett jaktbeslut. Det följdes ganska snart av en stark kritik när det gällde rovdjurstillväxten i vårt land. Vi hade ingen utvecklad allians i det läget, men vi fyra partier som var i opposition var tydliga med att regeringen måste tillsätta en utredning. Efter mycket om och men påstår jag att vi lyckades få den dåvarande socialdemokratiska regeringen att tillsätta en jaktutredning, och det var bra.

När Alliansen fick möjlighet att regera landet från 2006 var vi tydliga med att vi ville komma närmare människorna när det gällde besluten om viltförvaltningen. Det var därför vi skapade viltförvaltningsdelegationerna, som nu håller på att hitta sina former. De är inte fulländade än, men de är på väg att hitta sina former. Jag anser att de behöver få betydligt mycket mer beslutanderätt än vad de har i dag, och jag tror att den kommande utredningen kommer att visa att det är i den riktningen som vi ska gå.

Vi införde ganska snabbt också § 28 som innebär att man kan få freda sina djur utan att ha ett myndighetsbeslut innan. Det fanns tidigare en § 28 som var omöjlig att tillämpa om man skulle rädda ett djur. Skulle man tillämpa den paragrafen enligt den gamla lagstiftningen och den gamla regeringen med socialdemokratisk färg var djuret dött innan man kunde skrida till verket.

Detta har skötts bra och tagits emot väl. Jag tror inte att det finns någon § 28-skjutning hitintills som har varit felaktig.

Vi har dessutom infört en ny älgförvaltning, som också håller på att finna sin form. Det är också positivt. Den är inte färdigutvecklad men är på väg. Sedan har vi infört en ny rovdjursförvaltning, som bland annat innebär att vi har gett ökat stöd till ersättning för de skador som rovdjuren ställer till med men också ökat bidrag till stängsel för att minska konflikterna. Allt har pekats rätt när det gäller rovdjursförvaltningen. Trots detta har vi blivit mer eller mindre utsatta för systematiska överklaganden som har satt utomordentligt stora käppar i hjulet. Men trots detta, herr talman, är vi nu på väg, tror jag, att hitta en balans i de här resone-

mangen så att vi kan ha en förvaltning värd namnet senast nästkommande år.

Jag måste också nämna vildsvinen, som mer eller mindre är ett helt nytt vilt och som har vuxit till kolossalt snabbt. Detta har medfört att det har gjorts ett antal förändringar i jaktförordningen när det gäller hur man ska kunna komma åt den här snabba tillväxten. Det finns ingen slutgiltig lösning än, men jag vågar säga att det inte finns något vilt i vår fauna som har mer jakttid. Jag påstår att det nu ligger mycket ansvar på markägarna att lösa den här uppgiften. Jag delar Helén Petterssons uppfattning att man kanske också måste vara beredd att släppa in marklösa jägare för att hjälpa till i den här förvaltningen.

Jag ska gå över till att prata lite grann om betänkanudet, herr talman. Jag kan konstatera att det egentligen finns en utomordentligt stor samsstämmighet i de här frågorna, och det är väldigt positivt, inte minst när det gäller vårt största oppositionsparti, Socialdemokraterna. Därför ter det sig lite märkligt att man har en, tycker jag, ganska onödigt reservation där man talar om vildsvinsförvaltningen. Man säger att regeringen inte har gjort tillräckligt, men man har inte ett enda förslag på vad det är som ska göras mer än att uppdatera en förvaltningsplan. Det säger ingenting om vilken inriktning Socialdemokraterna egentligen vill ha, och det är lite förvånande. Jag betecknar den här reservationen snarast som en onödighetsreservation, men varje parti har ju möjlighet att reservera sig för vad man vill.

När det gäller en annan reservation här som handlar om djurskyddet, och som både Helena Leander och Jens Holm har varit uppe och talat sig varma för med djuren som utgångspunkt, lät jag kolla upp de uppgifter som man använder i reservationen. Man säger att 14 procent av älgarna och 33 procent av björnarna skadskjuts. De uppgifter som jag har fått del av nu är att 2013, alltså den senaste jakten, var andelen skadskjutningar 2 procent både när det gäller björn och när det gäller älg. 2 procent är alltså två djur av 100. Det är 2 procent för mycket, så jag tar inte det i försvar, men jag tycker att det är lite pinsamt att man använder så felaktiga siffror i en reservation.

I samma reservation talar man om räv och gås, tror jag att det var. Uppgifterna som anges där är 30 år gamla och dessutom inte från Sverige. Det är också lite förvånande att den typen av uppgifter används. De uppgifter som har kommit mig till del säger att det är på det viset.

Herr talman! Jag ska tala lite grann om framtiden. Det är otroligt viktigt, tror jag, att vi slår vakt om att det ska vara nationella beslut när det gäller jakten. Den är ingenting för EU att ägna sig åt. Jag påstår att det var ett misstag att vi inte gjorde någon form av undantag just när det gäller jaktfrågorna. Var och en kan förstå att de inte skulle beslutas bättre på EU-nivå. Vi kan också se på effekterna av det här att så inte är fallet. Om vi hade haft subsidiaritetsprövning på detta, som vi nu har i många andra frågor, hade det definitivt inte hamnat på EU-nivån.

Jag tror att det är viktigt med balans, balans i viltstammarna men också mellan det vilda och det foder som de ska äta så att vi får en väl avvägd balans när det gäller skador på grund av stora viltstammar. Men vi behöver också balans när det gäller människors uppfattning om jakt. Det är nämligen inte framgångsrikt att ha en sådan polarisering som vi

har, inte minst i fråga om rovdjurspolitiken. Min förhoppning är att vi kan komma bort från detta.

Det är viktigt att vi har *en* myndighet i framtiden, och inte som nu tre med två departement. Det är olyckligt och blir väldigt splittrat. Det blir gränsdragningar och leder till att olika enheter står mot varandra. Den moderata utgångspunkten är tydlig där. Vi tror att det är viktigt att behandla livsmiljön där det vilda finns och det vilda i en och samma hand, för att slippa den här typen av gränsdragningar.

Vi tror också att det är viktigt att öka tillgången till viltkött så att vi inte hamnar i situationen att människor som vill ha viltkött inte har den möjligheten. Det gäller inte minst vildsvin. Vi tror att om man kunde underlätta tillgången till vildsvin skulle vi också öka möjligheten för avsättning av det och dessutom kunna reglera stammarna på ett enklare sätt.

I fråga om vapenlagstiftningen, som är en del av viltvårdandet och själva jakten, är det otroligt viktigt att vi siktar in oss på att det ska vara svårare att vara illegal vapenägare. Det är där problemen finns. Och det finns många områden för de legala jägarna där vi kan göra lättnader.

Avslutningsvis, herr talman, har jag nu varit verksam i riksdagen i snart tolv år. Detta är, vad jag kan överblicka just nu, min sista debatt i kammaren. Jag vill därför tacka mina kamrater i miljö- och jordbruksutskottet för många intressanta debatter. Jag vill också tacka för ett gott kamratskap och framför allt tacka talmannen för en handfast eftersyn av oss när vi ibland faller ur ramen. Tack ska ni ha!

(Applåder)

Anf. 125 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Ja, det är bra att vi kan vara överens om en del saker, Bengt-Anders och jag. Jag tog i och för sig upp en hel del saker i mitt anförande där vi inte är överens. Men jag tycker att det vore intressant att få svar på några frågor.

Det ena är att du, Bengt-Anders, talade om det allmänna uppdraget, alltså att jägarkåren i Sverige har spelat och fortfarande spelar en viktig roll vad gäller viltförvaltning och hur jakten sköts över lag i Sverige. Det kan vara på sin plats att man låter dem ta ett stort ansvar. Samtidigt går det inte att komma ifrån att det finns en annan part i det här fallet, och det är djuren. Det är djuren som jagas. Den dimensionen saknar jag i svensk jakt- och viltförvaltning.

Det vore viktigt och bra ifall vi gav de svenska djurskydds- och djurrättsorganisationerna talerätt i jakt- och viltvårdsfrågor så att de till exempel kan överklaga beslut om jakt. Besluten kan faktiskt bli bättre när man också involverar kritikerna.

Ganska nyligen fick Djurens Rätt talerätt vad gäller licensjakt på lodjur i Gävleborg. Tycker Moderaterna att man agerade felaktigt i det fallet när man lyssnade på Djurens Rätt och i alla fall tillfälligt har stoppat den aviserade jakten på lodjur i Gävleborg?

Jag skulle också vilja veta vad du tycker om obligatoriska skjutprov. Många jaktlag har det, men borde vi inte införa det som ett obligatorium?

Anf. 126 BENGT-ANDERS JOHANSSON (M) replik:

Herr talman! Jens Holm inledde med det allmänna uppdraget, men jag uppfattade inte om det var en fråga eller ett påstående. Jag sade dock

i mitt anförande att Svenska Jägareförbundet sedan 1938 har uppdraget att ha en övergripande roll i den svenska viltförvaltningen. Det har de skött på ett bra sätt. Om vi inte hade haft Svenska Jägareförbundet hade vi fått bygga upp en motsvarande organisation med statliga medel och haft statligt anställd personal. Denna avvägning tycker jag alltså är ganska bra, och vi har dessutom mer eller mindre ett kontrakt på ett uppdrag, vilket de fullföljer och redovisar till bland annat riksdagen.

När det gäller djurens dimension tror jag att vi skiljer oss ganska mycket åt, jag och Jens Holm. Jag drar nämligen en mycket tydlig gräns mellan människa och djur. Jag anser att människovärdet är överställt djurvärdet. Jag är inte säker på att Jens Holm tycker det. Men jag anser att det är viktigt att göra den distinktionen. Om man inte gör den hamnar man nämligen oerhört lätt på farliga vägar när det gäller de grundläggande värderingarna i mänsklig hantering.

I fråga om talerätten kan man väl säga att de senaste överklaganden som jag har sett – det här med Gävleborg har jag dock inte gottat ned mig i – inte har stärkt organisationernas ansvar för att långsiktigt kunna hantera instrumenten på ett klokt sätt om man systematiskt överklagar allting bara för att förhindra och förlänga tiden.

Anf. 127 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Demokrati är ibland komplicerat. Ibland är det också lite jobbigt att man måste ta till sig åsikter som står diametralt mot ens egna. Men jag tror att besluten blir mycket bättre ifall vi låter dem som företräder djuren få vara med och tycka till och att man i det här fallet ger djurskydds- och djurrättsorganisationer talerätt i jaktfrågor. Frågan om just Gävleborg är intressant eftersom det kanske blir ett prejudikat och kanske öppnar upp för att djurrätts- och djurskyddsorganisationer får talerätt. Det låter som att Moderaterna motsätter sig det, men då skulle jag vilja ha ett bättre argument mot det, Bengt-Anders, än att de saboterar genom att de bara överklagar allt. Det är i så fall deras rätt att göra det. Då får man väl se till att ta fram så välgrundade beslutsunderlag att man ser deras överklaganden men ändå kan verkställa beslutet.

Jag ställde också en fråga om obligatoriska skjutprov. Många jaktlag har sådana. Det är jättebra. Man har nämligen en ganska hög ribba om man säger att bara ni som verkligen kan pricka rätt med geväret får vara med ute och skjuta. Det är för att man ska minimera risken för skadskjutningar. Vore det då inte bra, Bengt-Anders, om vi sätter det som norm och har det som ett obligatorium så att alla som ska ut och jaga måste skjuta upp och så att det inte finns någon överhängande risk för skadskjutningar?

Anf. 128 BENGT-ANDERS JOHANSSON (M) replik:

Herr talman! Vi börjar med skjutproven. Jag kan säga att i de jaktlag där jag har ingått är det krav på att man årligen skjuter. Och när jag hänvisade till att det är 2 procents skadskjutning på älg och björn – man har statistik på det – tycker jag att man har kommit ganska långt på frivillig väg. Att införa ett lagligt krav är kanske överkill. Om vi hade haft höga procent på detta hade det varit mer berättigat, men i nuläget ser jag inget behov av en lag som föreskriver det.

Demokrati är folkstyre. Vi skulle kunna ha en längre utläggning om var demokratin ska finnas. Ska den finnas här hos de folkligt förtroendevalda, eller ska alla utöva demokrati i samtliga frågor där ute? Jag är inte säker på att det är det samhället vi vill ha. Vi är 349 valda ledamöter som representerar nio miljoner människor av just det skälet att det är lite opraktiskt om nio miljoner sitter och voterar i denna kammare.

Att då utvidga det i all oändlighet, och man dessutom ska kunna överklaga allt mellan himmel och jord, det tror jag inte på. Då förfaller man som politiker och tror inte på sin egen förmåga. Det är lite grann där som jag tycker att Jens Holm börjar svaja i tanken, att han inte själv vågar ta ansvar utan det är människor där ute som ska styra honom.

Om man ger överklagningsmöjlighet till människor utgår jag från att de tar ansvar och gör det på ett klokt sätt, att de inte sätter det i system. Jag tror och hoppas att det inte har skett, men jag får en känsla av att så ibland varit fallet de senaste åren.

Anf. 129 NINA LARSSON (FP):

Herr talman! Jag vill tacka utskottet för att jag får gästa dem med detta inlägg. Jag lovar att hålla mig någorlunda kort.

Vi bedriver alla jakt lite till mans, jakt på ting eller på företeelser. Gemensamt är att vi jagar efter något som vi eftertraktar. Det gör att vi hela tiden strävar efter att bli bättre i syfte att få det bättre. Det är gemensamt, och det är kraften i jakt. Alla de hundratusentals människor som jagar gör det för att de eftertraktar något. Det kan vara viltköttet på matbordet, fallen framför elden, naturupplevelsen, djurupplevelsen eller hurupplevelsen. Det är därför som jakt bidrar till så mycket gott – utfodring av djur, biologisk mångfald, turism och samhörighetskänsla med naturen.

I detta motionsbetänkande hanteras en rad frågor. Många har debatterats tidigare under mandatperioden, vilket redan nämnts i debatten. Jag kommer inte att beröra dem alla, men det är glädjande att en och annan riksdagsledamot lyfter upp jaktfrågorna även i år. Några saker i betänkandet ska jag dock beröra.

Först och främst är det glädjande att regeringens satsning Matlandet Sverige fortsätter även i år. Det är bra för jakten, det är bra för besöksnäringen och restaurangnäringen och det är bra för arbetstillfällena. Som vi kan läsa i betänkandet vidtas åtgärder inom ramen för satsningen när det gäller matturism. Bland annat har medel tidigare anvisats Jordbruksverket för att förbättra förutsättningarna för användandet av vilt som mat. I år får såväl Svenska Jägareförbundet som projektet Viltland Halland medel för att stimulera och underlätta användandet och förädlingen av viltkött, inte minst vildsvinskött.

När det gäller vildsvinsförvaltningen och den nationella förvaltningsplanen för vildsvin framgår i betänkandet att planen är avsedd att återkommande revideras, det vill säga efter hand som kunskapen om bland annat vildsvinspopulationen utvecklas liksom förebyggande åtgärder och fångstmetoder. Det är en grundläggande och helt avgörande inställning till förvaltning då förutsättningarna förändras med tiden.

Regeringen har beslutat att Svenska Jägareförbundet inom ramen för det allmänna uppdraget 2014 i fråga om vildsvinsförvaltning ska arbeta för att stärka samverkan mellan lantbrukare, markägare och jägare.

Denna samverkan är av helt avgörande betydelse för att uppnå en framgångsrik vildsvinsförvaltning.

Som vi har hört tidigare i dag hanteras vissa frågor om vildsvinsförvaltning av Jaktlagsutredningen. Vi har att se fram emot ytterligare ett delbetänkande och så småningom slutbetänkandet från utredningen.

Tillgänglighet till jakt för personer med funktionsnedsättning är en viktig fråga, och det är positivt att frågan återkommer. De dispensmöjligheter som finns möjliggör för personer med funktionsnedsättning att bedriva jakt. Det ska bli spännande att följa den nya lagen om tillgänglighet som diskrimineringsgrund när den kommer på plats, och allteftersom den prövas se om den kan kasta nytt ljus på denna fråga.

Herr talman! Det är glädjande att regeringen tar jaktens förutsättningar på allvar. En rad frågor bereds i Regeringskansliet och i utredningen. Vi har därför mycket att se fram emot när det gäller jaktens utveckling i Sverige. Med det vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet i dess helhet.

(Applåder)

Anf. 130 ROGER TIEFENSEE (C):

Herr talman! Vi debatterar miljö- och jordbruksutskottets betänkande 19 om jakt och viltvård. Det finns 28 motionsyrkanden om jakt och viltvård från allmänna motionstiden 2013. Samtliga motionsyrkanden avstyrks, huvudsakligen med hänvisning till att frågan är under beredning. Vi har den stora Jaktlagsutredningen som arbetar, vilket flera varit inne på. Det är ett viktigt arbete.

Flera har också varit inne på frågan om vildsvin, och som sörmlänning tänkte jag ägna mig åt just det. Det var i Sörmland som de första vildsvinen, som är grunden till den vildsvinsstam vi har, rymde från hägn. Kan det ha varit sent 70-tal? Därefter har riksdagen fattat beslut om att vildsvinet är en naturlig del i vår fauna. Samtidigt är vi fortfarande inte skickliga på att förvalta vildsvin.

Vildsvin är ett svårjagat vilt. Flera har varit inne på att det är ett eftertraktat vilt, men det är ett slitgöra att jaga vildsvin. Det är svårt att förena nattliga jaktaktiviteter med att vara pigg och vaken på dagen och sköta ett jobb. Man ska vara medveten om att vildsvinen är svårjagade. Vi har dem i vår fauna. De kommer att stanna, men vi ska samtidigt ha respekt för att det inte är alldeles enkelt att hantera dem. Vi har inte samma långa tradition av förvaltning av vildsvin som vi har av annat klövvilt.

Jaktlagsutredningen hanterar bland annat frågan om utfodring av vildsvin. Det är en viktig del. I exempelvis Sörmland har vi stora gods där markägaren har jaktintresse. Sedan kanske det finns arrendatorer som brukar marken. Jag har varit på stämmor med LRF där folk kanske inte fysiskt råkat i handgemäng men där det funnits motstående intressen. Det är viktigt att förstå att vi behöver ha samarbete mellan olika intressen.

Vi har en överenskommelse mellan LRF, jägarorganisationer med flera om riktlinjer för utfodring av vildsvin. Jaktlagsutredningen tar upp ifall dessa behöver förtydligas och ifall det behövs föreskrifter om utfodringen av vildsvin; jag är öppen för det. Därför ligger frågan i Jaktlagsutredningen.

Jaktlagsutredningen har även fått i uppdrag att överväga om det finns behov av att utvidga arrendatorers rätt till skydds jakt på vildsvin. Det är

viktigt att överväga. Som jag sade finns det arrendatorer som inte har samma intresse som markägaren. Markägaren, kanske på ett stort gods, har jaktintresse, och sedan finns en bonde som ska försöka bedriva odling samtidigt som vildsvinen är där och, bildligt talat, drar undan mycket av mattan som odlingen ligger på.

Jaktlagsutredningen har också ett tilläggsuppdrag om möjligheten att göra ett undantag från tillståndsplikten för kameraövervakning. Jag har själv motionerat om det för några år sedan och tycker att möjligheten till åtelkamera borde finnas. Men jag har respekt för att en sådan fråga behöver beredas. Övervägandet gäller huruvida det är integritetskränkande. Man kanske behöver skylta bra i skogen. Vildsvinen kan inte läsa, men folk som vistas i skogen kan läsa skyltarna och undvika att gå vid åtelplatsen.

Herr talman! Socialdemokraterna har en reservation om att det inte har gjorts någonting. Samtidigt finns det att läsa i betänkandet att regeringen har beslutat att Svenska Jägareförbundet inom ramen för sitt allmänna uppdrag för i år i fråga om vildsvinsförvaltningen ska arbeta för att stärka samverkan mellan i första hand lantbrukare, markägare och jägare. Förbundet ska också utarbeta verktyg som investeringsstatistik.

Vi vet att viltstammen växer, men det är viktigt att ha prognoser för tillväxten och råd om lämpliga avskjutningsstrategier. Hemma i Sörmland samarbetar olika jaktlag. Om bara ett jaktlag jagar kanske man driver vildsvinen till en annan jaktmark. Men om man jagar vid samma tillfälle kan man bli effektivare. Samarbete är alltså väldigt viktigt.

Som jag sade finns det överenskomna riktlinjer för utfodring av vildsvin. Det finns de som säger att man bör förbjuda utfodring generellt. Det tror jag är fel. I de här riktlinjerna är inriktningen att det ska vara stödutfodring eller avledningsutfodring. Utfodring kan användas som ett viktigt instrument för att få djuren – vildsvinen i det här fallet – bort från åkermark och till en foderplats. Detta viktiga instrument ska vi inte avhända oss.

Samtidigt finns det avarter där man formligen dumpar foder i skogen. Men då är det ett lagbrott enligt miljöbalken. Det behöver man inte reglera via en föreskrift om utfodring, utan då kan man använda de regler som finns i miljöbalken. Man får inte dumpa avfall i naturen.

Det är också enligt de här riktlinjerna bannlyst att använda förädlade livsmedelsprodukter, som bröd och sådant. Det ska vara oförädlade livsmedelsprodukter, framför allt spannmål och liknande. Man får inte heller förlägga en utfodringsplats för nära en jaktgräns.

Herr talman! Det är viktigt att vi får bättre ordning på utfodringen. Skulle alla olika parter efterleva den överenskommelse som finns mellan lantbrukarna och Jägareförbundet tror jag inte att problemet med utfodring skulle vara så stort.

Det är viktigt att vi kan underlätta jakten. Det är inte jakttiden för vildsvinen som är problemet, utan jaktmetoderna. Man kan underlätta jakten till exempel med hjälp av åtelkameror.

Flera har varit inne på att öka efterfrågan på vildsvinskött. Man kan se om man kan göra regelförenklingar. Samtidigt tror jag att vi ska vara väldigt försiktiga. Det finns ett krav på trikinprov. Trikin vill man inte ha ut i handeln. Det är farliga grejer. Det finns också ett krav på att ett vildsvin ska passera en vilthanteringsanläggning.

För att öka efterfrågan kan vi gärna göra regelförenklingar, men jag tror att vi ska vara försiktiga. Om reglerna förenklas på så sätt att ett vildsvin inte behöver passera en vilthanteringsanläggning och vi sedan får ett fall med trikin ute i handeln, då har vi skadat förtroendet för vildsvinskött för väldigt lång tid framåt, för att inte tala om hur det blir för dem som eventuellt råkar ut för detta.

Därför är det viktigt att konstatera att det inte är någon svårighet att registrera en vilthanteringsanläggning för en jägare som är med i ett jaktlag. Det finns ett kunskapskrav, men det som jag tror kan upplevas som en tröskel är att man har ett rapporteringskrav, vilket medför en viss byråkrati. Jag är villig att kolla på om vi kan förenkla den typen av byråkrati, men jag skulle inte vilja avstå från att ha krav på trikinprov och att det passerar en vilthanteringsanläggning.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag upplysa om behovet av samarbete. Inom Matlandet Sverige stöder man en samarbetsgrupp som kallar sig Svenskt Viltkött. Det är viktigt med samarbete för att skapa en efterfrågan och en marknad. Mycket handlar om att hitta kanaler för att föra ett sunt, säkert och klimatsmart kött till marknaden och skapa större efterfrågan. Jag är den förste att erkänna att jag har vildsvinen formligen in på knuten. Jag behöver inte gå många tiotals meter för att se spåren. Vi vet att jordbruket har stora problem, och vi behöver bli effektivare i förvaltningen av våra vildsvin. Samtidigt ska vi vara ödmjuka. Det finns ingen quick fix. Det är en stam som växer, och vi behöver samarbeta kring att förvalta den på ett klokt sätt.

Herr talman! Jag ber om ursäkt för min sena ankomst och yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.
(Applåder)

Anf. 131 IRENE OSKARSSON (KD):

Herr talman! Nu har våren kommit! Fågelsången hörs in i Riksdagshuset. Det är lite spännande när vi talar om jakt och viltvård. Vi har det in på knutarna. Nu talar vi inte om fiske, men det är en form av vilt det också. Vi kan gå ut på Strömkajen och se att det står fiskare där. Det är att visa att vi har möjlighet att förvalta det vilda på ett sätt som gör att vi också kan dra nytta av avkastningen.

Det här betänkandet behandlar ett antal motioner. Jag tror att varenda talare före mig har berört att en stor utredning nu pågår. Vissa har frågat varför den inte är färdig eller varför vi bakat ihop allt i en stor utredning. Då kan jag väl säga så här, herr talman, att jag tror att det är väldigt bra att alliansregeringen tagit ett helhetsgrepp på en lagstiftning som tidigare varit sådan att man stoppat in det ena efter det andra. Till slut blir det en ohanterlig materia som är svår att ge ordning och struktur. Inte minst vill vi ha rådighet över dessa frågor här i kammaren. Det är inte något annat parlament som ska råda över de frågorna.

Ett antal talare, bland annat Bengt-Anders Johansson, som jag tror på något sätt summerade sin gärning som jaktpolitisk talesperson med det här inlägget, konstaterar att den nuvarande regeringen har gjort mycket för att se till att vi får en hållbar förvaltning av det vilda, vilket är oerhört viktigt. Vi har som människor gjort så mycket inverkan på vår natur att vi har att förvalta detta på ett rimligt sätt och göra det i avvägning mellan till exempel skogspolitiska intressen och viltintressen. Vi har att se till att

vi har stammar som är hållbara och fungerar i sitt sammanhang. Det gäller alltifrån rådjur och älg till de fyra stora rovdjuren.

I motsats till en del tidigare talare är jag glad att vi har kommit så långt som vi har i de frågorna. Jag tror att den där filten som Helén Pettersson talar om inte är så våt. Jag tror snarare att vi kan hjälpas åt att sträcka ut den så att den blåser torr ganska kvickt, om vi bara hanterar detta på ett bra sätt i kommande arbete.

Herr talman! Flera har berört att förvaltningen av det vilda måste ske i samverkan mellan de människor som är berörda på ort och ställe för att den ska fungera. Om det gäller förvaltning av älgstammen måste markägare och jägare samverka. Ibland är det samma person, ibland inte. Det gäller inte minst att skapa trygga förutsättningar för att leva och verka i en bygd där de stora rovdjuren finns.

Flera har berört vildsvinsstammen. Jag hör till dem som anser att kammaren ska lagstifta så lite som möjligt i den frågan. Däremot finns det mer att göra i att se till att vi kan möjliggöra mer användning av det köttet.

Herr talman! Jag tror, som andra redan har varit inne på, att vi kan förenkla en del. Trikin kontroll är absolut nödvändig. Men frågan är hur den kan följas upp och hur vi kan göra det på ett sådant sätt att det blir enklare för jägare att få avsättning för vad de skjuter. Vi kan bli fler som får delaktighet i möjligheten att köpa köttet. Det är kanske det mest klimatsmarta kött vi kan äta.

Det är också oerhört viktigt att en gång för alla säga – precis som Roger Tiefensee sade nyss – att det inte är lagligt att mata dessa djur med brödrester och annat. Någon visade upp en honungsburk i en debatt som ett antal av oss kolleger var på. Honungen var grön. Det berodde på att man hade matat vildsvinen med gamla geléhallon och annat som innehöll en viss färg. Bina sökte sig också dit, och därmed blev honungen alldeles grön. Jag har fortfarande burken kvar för att leda i bevis att det är så. Det är absolut inte acceptabelt.

Där kan markägare och jägare göra mer gemensamt. Vi ska se till att inte skapa mer regelverk utan förenkla de regler som finns så långt det är möjligt utan att tulla på säkerheten för oss som konsumenter.

Jag tänker inte förlänga debatten mer än så. Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 3 april.)

*Arbetslöshets-
försäkringen*

21 § Arbetslöshetsförsäkringen

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2013/14:AU7
Arbetslöshetsförsäkringen
föredrogs.

Anf. 132 PATRIK BJÖRCK (S):

Herr talman! Innan jag blev vald riksdagsledamot för Socialdemokraterna i Skaraborg och hamnade i Sveriges riksdag och därmed politiker

på heltid hade jag min främsta hemvist i ett företag som tillverkar kontorsmöbler i Falköpings kommun. Där har jag under ganska många år innan jag hamnade här i riksdagen varit fackligt ansvarig, verkstadsklubbens ordförande.

Herr talman! Att ha ett fackligt förtroendeuppdrag är bland det roligaste man kan ha, särskilt på en mellanstor arbetsplats som den industri jag var på. Där får man en möjlighet att ägna sig åt de fackliga frågorna på ett väldigt genomgående sätt.

När man är på en sådan arbetsplats innebär det fackliga uppdraget en mängd olika uppgifter. Det är allt från rena kuratorsverksamheten när man hjälper medlemmar med allt mellan himmel och jord till försäkringsfrågor och förhandlingsfrågor. Det är ett oerhört lärorikt, oerhört spännande och oerhört roligt uppdrag.

Det finns ett litet undantag. Det är om man får sitta och förhandla uppsägningar. Det är den enda delen av det fackliga uppdraget som jag upplever som mindre lustfyllt. Under tiden som ansvarig för det fackliga arbetet på min arbetsplats hade jag vid tre tillfällen uppgiften att förhandla stora uppsägningar.

Det handlar inte om uppsägningar av någon enskild, utan stora uppsägningar som beror på att konjunkturen helt enkelt viker. Är det ett företag som säljer kontorsmöbler och övriga företag går ned i konjunkturen följer vi naturligtvis förr eller senare efter.

Man har då ett varsel på kanske 100 anställda att förhandla om. Det blir en ganska tuff och tryckt stämning på företaget. Det är så människor fungerar. De har en hyfsad bra koll som anställda, vet ungefär hur regelverket ser ut, ungefär hur länge de har varit anställda och om risken att de ska drabbas av att bli uppsagda är stor eller liten.

Men hoppet är ändå det sista som överger människan. Vi fungerar så, vi människor. När förhandlingen är avslutad och den kanske resulterar i att 60 eller 70 arbetskamrater blir uppsagda och får lämna jobbet är det tungt att gå ut och berätta det för de personerna och säga: Du är en av dem som nu får avsluta din anställning. Även om de har haft det lite på känn är det ändå obehagligt att få det beskedet.

Detta har jag gjort vid ett flertal tillfällen under min tid som fackligt ansvarig. Jag har då mött de människor som tar emot beskedet att de får gå ut i arbetslöshet. Jag kan berätta, herr talman, att ingen av de personerna tog emot det beskedet med någon sorts glädje eller entusiasm.

Samtliga insåg att det var en svår situation. Ofta har de försörjningsansvar. Det kan till och med vara så att de är två på samma arbetsplats i samma familj som drabbas av detta. Det är ett tungt besked att få. Till råga på eländet sker dessutom den här typen av situationer oftast i samband med lågkonjunktur. Det innebär att det inte är så hemskt enkelt att bara gå över gatan och kanske hitta ett nytt jobb med en gång.

Jag läser nu i betänkandet hur man formulerar sig om frågor som har med arbetslöshetsförsäkringen att göra. Alliansens företrädare beskriver sitt förhållande till försäkringen på följande sätt i betänkandet: "Omfattande reformer har genomförts i arbetslöshetsförsäkringen sedan alliansregeringen tillträdde hösten 2006. De har varit en del av den större helhet som Alliansens jobbpolitik, byggd på arbetslinjen, utgör. Där ingår också bl.a. jobbskatteavdragen och de sänkta arbetsgivaravgifterna för unga, som tillsammans med förändringarna i arbetslöshetsförsäkringen har

gjort att det bättre lönar sig att arbeta och har blivit mer lönsamt för företagen att anställa.”

Det innebär att Alliansens företrädare lever i föreställningen att om man sänker ersättningen i arbetslöshetsförsäkringen kommer de arbetslösa att välja att arbeta i stället för att vara arbetslösa.

Herr talman! År 2006 när dessa så kallade reformer genomfördes var jag nyvald i riksdagen och hade då ansvaret för Socialdemokraterna för de frågorna i arbetsmarknadsutskottet. Jag hade min första ärendedebatt när vi tog upp frågan i december 2006. Det var en ganska spännande uppgift rent politiskt, även om sakinnehållet var väldigt tragiskt, att få ha den debatten. Vi stod här i flera timmar. Det var kanske den debatt som väckte störst intresse den hösten. Redan 2006 kunde jag konstatera: Det här kommer aldrig att fungera. Politiken att göra arbetslöshetsförsäkringen så dålig att de arbetslösa ska välja att inte vara arbetslösa kommer aldrig att fungera.

Herr talman! Det är snart åtta år sedan som vi konstaterade detta. När jag konstaterade detta var det utifrån mina erfarenheter av att ha träffat människor som drabbats av arbetslöshet och sett att de inte har gjort det valet. De har drabbats av arbetslöshet. Med den kunskapen, den insikten och den erfarenheten kunde jag 2006 säga: Det här är en politik som inte bara är orättvis, orättfärdig och runt ut sagt skamlig. Den kommer inte heller att fungera och pressa ned arbetslösheten.

Nu när vi skriver 2014 har regeringen provat detta i snart åtta år. Vi kan då konstatera att arbetslösheten är drygt 30 procent högre än när man införde den här typen av reformer av arbetslöshetsförsäkringen.

När vi hade debatten 2006 kunde jag på goda grunder erfarenhetsmässigt hävda att det inte skulle fungera. Nu vet vi, herr talman, att det inte fungerade. Trots det framhärdar Alliansens partier med att säga att deras viktigaste reform för att minska arbetslösheten är att försämra arbetslöshetsförsäkringen.

Jag hoppas, herr talman, att det här är sista gången som jag i opposition står i den här talarstolen och debatterar arbetslöshetsförsäkringen. Jag hoppas – det är min egen lilla barnsliga, högst mänskliga förhoppning – att jag kanske till och med får stå i den här talarstolen i december 2014 och vara med om att återupprätta en arbetsmarknadspolitik värd namnet, återupprätta en arbetslöshetsförsäkring som faktiskt gör det som en arbetslöshetsförsäkring ska göra, det vill säga ger den som är försäkrad en inkomst som det går att leva på, ger den som är försäkrad en möjlighet att ägna sig åt att söka arbete, ger den som har drabbats av arbetslöshet en möjlighet att upprätthålla en form av minimikonsumtion som gör att man inte förvärrar den lågkonjunktur som man i samband med arbetslöshet oftast befinner sig i.

Arbetslöshetsförsäkringen är viktig och är en förutsättning för att man ska kunna genomföra en vettig arbetsmarknadspolitik. Därom är vi egentligen eniga, Alliansens företrädare och jag som socialdemokrat. Men vi använder försäkringen på helt olika sätt. Vi socialdemokrater menar att en försäkring som försäkrar inkomsten tillsammans med en stark arbetsmarknadspolitik är det som behövs för att hantera den situation som vi har hamnat i.

I det här betänkandet, herr talman, påstås det också, vilket är lite lustigt, att det finns forskning som bevisar att sänkt ersättning i arbetslös-

hetsförsäkringen skulle minska arbetslösheten. Bortsett från att det är fullständigt befängt, eftersom vi har en verklighet att titta på, är det befängt också därför att man har påstått detta hela tiden och det har varit lika osant hela tiden.

När Columbus reste ut för att upptäcka Amerika fanns det en hypotes om att jorden var platt. I dag vet vi att den inte var det. År 2006, när Anders Borg genomförde sin politik, herr talman, fanns det en hypotes om att den kanske skulle minska arbetslösheten. I dag vet vi att den inte gjorde det.

”Enligt regeringens analys beror den höga arbetslösheten och det stora utanförskapet på den svenska arbetsmarknaden i huvudsak på att det inte har varit tillräckligt lönsamt att arbeta. Enligt detta synsätt är arbetslöshet och utanförskap ett i huvudsak frivilligt beslut i den mening som att individen själv kan påverka sin situation och väljer att arbeta bara om de ekonomiska incitamenten är de rätta. Den bärande tanken i den förda ekonomiska politiken har därför varit att komma till rätta med dessa incitamentsproblem. Såväl försämringen i arbetslöshetsförsäkringen som införandet av jobbskatteavdragen har motiverats av dessa skäl.”

Då har jag citerat ur en mycket bra utredning som centralorganisationen TCO publicerade häromåret. De gick igenom Finansdepartementets studier, som sades påvisa mycket stora effekter av den ekonomiska politiken på arbetsmarknaden och där man drog slutsatsen att politiken skulle leda till en betydande ökning av arbetskraftsdeltagandet och också en ökning av sysselsättningen som var ännu större, så att den samlade arbetslösheten därmed skulle falla.

TCO konstaterar, efter att ha gått igenom Finansdepartementets alla analyser och rapporter: ”Det finns ingen vetenskaplig studie som har bekräftat sådana effekter. Finansdepartementets rapport refererar inte heller till någon vetenskaplig studie som direkt försökt uppskatta ersättningsgradens effekter på arbetslöshet eller sysselsättning i Sverige. Förklaringen till detta mycket anmärkningsvärda förhållande är att det inte finns några studier som påvisar ett sådant samband. I vissa länder, som exempelvis Tyskland, har ersättningsgraden varit relativt stabil under de senaste 50 åren.”

Då är det naturligtvis svårt att göra några sådana studier. Men, herr talman, vi har turen att leva i ett land där en sådan studie, om det skulle gå att bevisa effekten, skulle vara det perfekta studieobjektet. I Sverige har ersättningsgradens variation varit högst betydande. Ersättningsgraden för en industriarbetare höjdes från ca 50 procent på 60-talet till närmare 90 procent på 80-talet och har efter det åter sänkts till ca 50 procent i början av 2010-talet. Om det, herr talman, fanns ett samband i den storleksordning som Finansdepartementet säger skulle det synas i data.

Det lustiga, herr talman, är att man gör en studie och att det då visar sig att när ersättningen i försäkringen är som allra högst, då är också arbetslösheten i Sverige som lägst. Det är det samband man finner om man gör en studie, om man faktiskt tittar på den befintliga statistiken.

Jag tycker att detta är oerhört viktigt att slå fast en gång för alla, nu när vi förhoppningsvis avslutar den här politiken i och med valet i höst och nästa gång, när vi här i kammaren diskuterar den här försäkringen, gör det utifrån en realistisk, verklighetsförankrad syn. Jag hoppas verkligen att vi en gång för alla kan slå fast att alliansregeringens politik inte

bara har varit orättvis och skamlig utan också har varit ett fiasko och ett misslyckande.

Jag vill för enkelhetens skull nöja mig med att yrka bifall till reservation 1.
(Applåder)

Anf. 133 MEHMET KAPLAN (MP):

Herr talman! Allianspartierna gick till val 2006 på att klara det så kallade utanförskapet. Deras syn på arbetslösa var att de hade för generösa ersättningar. Jag tyckte att Patrik Björck gjorde det väldigt tydligt hur det har gått med den saken.

Alliansregeringens första åtgärd inom området, när de kom till makten, var att göra de här stora åtstramningarna i reglerna för a-kassan. Bland annat infördes en så kallad differentierad avgift som fick 500 000 människor – ja, en halv miljon människor – att lämna försäkringen.

Nu har allianspartierna ångrat sig och tagit bort den regeln. Men fortfarande vet vi att många står utan försäkring. Det så kallade utanförskapet har blivit både utanförskap från arbetsmarknaden och utanförskap från trygghetssystemen.

Arbetslösheten har inte minskat med regeringens medicin. Regeringens politik har till och med knuffat över kostnader på kommunerna. 40 procent av alla de som får försörjningsstöd får det därför att de är arbetslösa och inte har någon annan försörjning.

Herr talman! Miljöpartiet vill se en arbetslöshetsförsäkring som fungerar på dagens arbetsmarknad, en arbetsmarknad som förändras hela tiden, en arbetsmarknad som naturligtvis är påverkad av och påverkar den globala ekonomin, med snabba rörelser av människor, varor och tjänster, en arbetsmarknad som inte är som den var för 40 år sedan, när alla unga kunde få jobb direkt efter gymnasiet, en arbetsmarknad där många har tillfälliga anställningar och rings in på timmar, en arbetsmarknad där man inte jobbar på ett och samma ställe från första jobbet tills man går i pension.

Herr talman! Vi måste våga tänka nytt när det gäller trygghetssystemen, så att vi kan få ett modernt system som är anpassat till dagens arbetsmarknad och som ger människor stöd att komma tillbaka till arbete igen.

Miljöpartiet anser att arbetslöshetsförsäkringen inte fungerar när endast tre av tio ungdomar i åldrarna 20–25 år är medlemmar i a-kassan och när bara en av tio arbetslösa personer mellan 20 och 24 år får ersättning från a-kassan.

Att regeringen nu har backat och tagit bort den differentierade avgiften kommer som sagt knappast att lösa de stora problemen i försäkringen eller göra att de nära en halv miljon människor som lämnade försäkringen kommer tillbaka.

Arbetslöshetsförsäkringen är en avvägning mellan inkomstrygghet och drivkrafter för arbete. Den som tvingas oroa sig för att kunna bo kvar i sitt hus kan inte samtidigt fokusera på att söka nytt jobb eller bli frisk.

Det är inte bara den som är arbetslös som drabbas om inte trygghetssystemen fungerar som de ska, utan det är även människor kring den arbetslöse, bland annat familjen.

Barn till arbetslösa föräldrar har inget val. Att ha en högre ersättning i början är därför mycket viktigt så att man slipper flytta bara för att man har blivit arbetslös.

Det är också många snåriga regler i arbetslöshetsförsäkringen som skulle kunna förenklas.

Ett exempel är att det är antalet arbetade timmar som ska räknas när det avgörs vilken rätt du har till ersättning i stället för att man tittar på den lön du tjänat in. Det är ju inte arbetstiden som ska försäkras. Det är en försäkring som ska täcka löneförlusten.

Miljöpartiet vill att villkoret om arbetad tid för ersättning anpassas till dagens arbetsliv. Kravet på 80 timmar bör ersättas med ett inkomstvillkor beräknat utifrån de sex bästa månaderna inom en tolv månadersperiod. Det skulle göra att exempelvis egenföretagaren med ojämna inkomster och undersköterskan med timanställning får rätt till ersättning vid arbetslöshet även om hen inte har jobbat så mycket som krävs de senaste månaderna.

Det bör också vara så att när man blir arbetslös har man en vecka på sig att anmäla det innan rätten till sjukpenningen raderas. I dag är det så att om man missar att anmäla arbetslöshet en dag kan man förlora hela sin sjukpenninggrundande inkomst, och det är verkligen inte rimligt.

Miljöpartiet ser Sveriges småföretagare som viktiga i omställningen till ett grönare samhälle. När det gäller att skapa många nya jobb är småföretagaren där det kan hända och också händer. Det finns många entreprenörer som har alla chanser att skapa småföretag som kan utvecklas till framgångssagor. Dessa entreprenörer förtjänar ett robustare och tryggare trygghetssystem. Inte minst många kvinnor upplever att riskerna med att starta företag är för stora och därför tvekar.

Miljöpartiet vill ge ökad trygghet för medhjälpande make, maka eller sambo till egenföretagare. Egenföretagares medhjälpande makes eller makas arbetade tid ska beaktas, det vill säga klassas som tid med förvärvsarbete, även om arbetet utförts i en enskild näringsverksamhet som visat underskott, vilket inte är fördelat på maken eller maken. Avsikten med förslaget som vi har är att associationsform inte ska vara avgörande för rätten till ersättning från arbetslöshetsförsäkringen. Även sambor inkluderas av förslaget, då det inte längre är kärnfamiljen som alltid är normen.

Enligt riksdagens utredningstjänsts beräkningar kan detta förslag möjligen leda till att något fler kan anses ha uppfyllt ett arbetsvillkor och därmed ha rätt till ersättning. Men kostnaden bedöms som marginell. Det viktiga här är de människor det berör. Det är för dem som det kommer att vara en avgörande skillnad.

Många egenföretagare faller mellan stolarna i dagens trygghetssystem. Det är viktigt att bedömningen av arbetsförmåga görs rättssäkert och på samma sätt av Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan.

Herr talman! Jag vill ta upp en annan regeländring som borde kunna genomföras snabbt om viljan hade funnits. Det gäller reglerna för socialt företagande. I dag är det stor risk att en anställd i ett socialt företag inte kan få a-kassa vid arbetslöshet om hon eller han sitter i styrelsen eller tecknar företagets firma. Det är ett stort bekymmer och hindrar människor från att ta ansvar.

Vi tycker att det är märkligt att Alliansens företrädare gång efter annan ställer sig i talarstolen och talar sig varma för socialt företagande när vi har detta stora hål i systemet.

I utredningsbetänkandet *Trygghetssystemen för företagare*, SOU 2008:89, lades i stor parlamentarisk enighet förslag fram om att alla anställda i sociala företag ska räknas som just anställda enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring, oavsett om de sitter i styrelsen eller tecknar företagets firma. Även om det har kommit signaler om en ny praxis finns ännu exempel på arbetslösa som nekats a-kassa på grund av uppdrag i just sociala företag. Regelverket bör förtydligas så att en anställd i ett socialt företag ska kunna få a-kassa vid arbetslöshet även om hen sitter i styrelsen eller tecknar företagets firma.

Herr talman! Slutligen vill jag lyfta fram reglerna för deltidsarbetslösa. Den så kallade 75-dagarsregeln som alliansregeingen införde har inneburit att många tvingas säga upp sig när rätten till ersättning tar slut efter 75 stämplingsdagar. Riksdagen beslutade redan i maj 2011 att avskaffa denna regel. Men regeringen har inte återkommit med något förslag, vare sig upp eller ned. Därför tycker Miljöpartiet att det är på sin plats att regeringen återkommer med förslag så att beslutet om avskaffande av 75-dagarsregeln kan verkställas.

Detta regelverk om 75 ersättningsdagar gäller faktiskt även de som har ett deltidsföretag – den så kallade 10/17-regeln. Detta leder till att en egenföretagare som vid sidan av sitt deltidsföretag även varit heltidsanställd utan att drabbas negativt i ersättningsssystemet kan fortsätta att driva sitt deltidsföretag. Men om företagaren har haft en deltidsanställning och drivit sitt företag på deltid kan denna person tvingas lägga ned sitt företag efter 75 dagar då rätten till ersättning från a-kassan upphör. Effekterna är att deltidsanställda tvingas välja mellan att jobba kvar på deltid med låg lön eller att säga upp sig för att kunna stämpla på heltid. Dessutom riskerar väl fungerande företag att läggas ned. Det är alltså ett dubbelfel. Detta är någonting som regeringen Reinfeldt har vidhållit.

Vi i Miljöpartiet förväntar oss att regeringen ser till att genomföra riksdagens beslut inte bara på detta område. Därför har vi ett särskilt yttrande i dagens betänkande.

Självklart står jag bakom Miljöpartiets samtliga reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 2.

Anf. 134 MATTIAS KARLSSON (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 7 och 8.

Vi diskuterar i dag arbetsmarknadsutskottets betänkande om arbetslöshetsförsäkringen. Sverigedemokraterna betraktar arbetslöshetsförsäkringen som en del av det grundläggande ekonomiska trygghetssystemet. Arbetslöshetsförsäkringen ska vara en garant för att tillvaron för den enskilde arbetstagaren och dennes familj inte fullständigt ska slås i spillror i händelse av arbetslöshet. Men den ska också vara ett smörjmedel på arbetsmarknaden som bidrar till optimal matchning, dämpade inläsnings-effekter och upprätthållandet av den inhemska konsumtionen i en lågkonjunktur.

Vår långsiktiga vision är att a-kassan ska erbjuda en god grundtrygghet, vara enhetlig, jämlik och garanterad samtliga medborgare som upp-

fyller kraven för ersättning och att den ska vara solidariskt finansierad. Tyvärr befinner vi oss i dagsläget väldigt långt ifrån denna vision.

När den borgerliga regeringen tillträdde tog man snabbt flera beslut om att allvarligt försämra villkoren i arbetslöshetsförsäkringen.

Som ett resultat av detta ser vi i dag en a-kassa i förfall. Endast en av tio som varit heltidsarbetande får ut 80 procent av sin tidigare inkomst. I jämförelse med närliggande länder har Sverige sjunkit kraftigt. Innan den borgerliga regeringen tillträdde hade vi ett skydd för arbetslösa som gjorde att vi rankades högt och låg i topp bland OECD-länderna. I dag är vi nära att spela i bottenligan.

Hundratusentals personer har lämnat a-kassan och står i dag helt utan skydd i händelse av arbetslöshet. Svaga grupper med låga inkomster är överrepresenterade bland dem som har lämnat. Kostnaderna för det försämrade skyddet vid arbetslöshet har vältrats över på de arbetslösa och deras familjer, som har fått försämrade levnadsvillkor.

Till stor del har man också vältrat över kostnaderna på kommunerna, där kostnaderna för försörjningsstöd har skenat med minskat utrymme för andra välfärdssatsningar som resultat. Enligt statistik från Socialstyrelsen är det nu nära hälften av mottagarna av försörjningsstöd som primärt erhåller stödet på grund av att de är arbetslösa, och andelen som har fastnat i ett långvarigt beroende av försörjningsstöd är högre än på väldigt länge.

Regeringens teoretiska grund för försämringarna var att de skulle bidra till ökad sysselsättning, förstärka statsfinanserna och bidra till en mer återhållsam löneutveckling. Något vetenskapligt, empiriskt belegg för detta som var applicerbart på svenska förhållanden hade man dock inte, och de förväntade effekterna har också uteblivit nästan helt.

De differentierade avgifterna i a-kassan ledde till att mängder av människor lämnade a-kassan och framför allt till att främst lågavlönade kvinnor i hotell- och restaurangbranschen fick flera gånger högre avgifter än högavlönade män i akademikeryrken. Av de förväntade positiva effekterna syntes nästan ingenting, och till slut tvingades regeringen backa från sin egen åtgärd.

När Riksrevisionen nyligen presenterade sin rapport kring effekterna av regeringens beslut om försämrade regler för deltidsarbetslösa kunde man konstatera att vissa positiva effekter hade uppnåtts i form av att vissa, relativt starka, grupper gått från deltid till heltid och att försämringen inneburit vissa besparingar för staten – även om dessa besparingar var betydligt mindre än vad regeringen väntat sig.

Dessa besparingar elimineras dock sannolikt helt av det faktum att det försämrade regelverket också har tvingat ut tidigare deltidsarbetslösa i heltidsarbetslöshet. På en direkt fråga från mig svarade Riksrevisionen att den ekonomiska nettoeffekten för staten av det förändrade regelverket sannolikt är plus minus noll. För att åstadkomma en besparing på noll kronor har regeringen alltså tvingat deltidsarbetare att säga upp sig och knuffat ut svaga grupper från arbetsmarknaden helt och hållet.

Sedan Sverigedemokraternas inträde i riksdagen har det funnits en majoritet i riksdagen som varit kritisk mot regeringens försämringar av arbetslöshetsförsäkringen, och flera tillkännagivanden har riktats till regeringen i dessa frågor – tillkännagivanden regeringen varit provocerande långsam med att hörsamma på något sätt. Efter påtryckningar valde

man att kasta ifrån sig den heta potatisen och släppa den i knäet på Socialförsäkringsutredningen, som behändigt nog inte ska redovisa sina förslag förrän efter valet.

Regeringens senfärdighet när det gäller att få till stånd en översyn av förändringarna kritiserar också av Riksrevisionen. Att beslut måste beredas och utredas innan de verkställs förstår jag också, men man behöver inte vänta i flera år med att sjsätta utredningen. När det gäller frågor som handlar om en återgång till ett tidigare existerande regelverk borde heller inte utredningstiden behöva vara så lång.

Bortsett från de negativa konsekvenser som uppstått för medborgarna anser jag personligen att regeringens hantering av frågan har varit problematisk också ur ett demokratiskt hänseende, på två sätt: Dels har man visat en sådan nonchalans inför riksdagsmajoriteten, dels gör man det genom förhållandet betydligt svårare för väljarna att i det kommande valet ta ställning till frågan om arbetslöshetsförsäkringens framtid.

Det rimliga hade varit om samtliga partier i ord och handling, här i kammaren, innan valet, visade var de stod när det gäller de här frågorna. Det gäller såväl borgerligheten som Socialdemokraterna.

Från Sverigedemokraternas sida har vi varit tydliga med att vi vill höja taket i a-kassan, återinföra den så kallade 100-dagarsregeln så att inte arbetslösa redan från dag ett ska tvingas bort från hem och familj samt förbättra villkoren för de deltidsarbetslösa. Vi har även anslagit pengar till detta i vår senaste budget.

Var Socialdemokraterna egentligen står är faktiskt svårare att utröna. Med syftet att redan under innevarande mandatperiod få till stånd en förbättring för landets arbetslösa har Sverigedemokraterna vid upprepade tillfällen bjudit in Socialdemokraterna till diskussioner om en samsynsbudget. Vissa frågor kommer vi och Socialdemokraterna sannolikt aldrig någonsin att bli överens om, men det finns trots allt ett antal besparingar och ett antal satsningar där vi ligger ganska nära varandra.

Socialdemokraterna har dock vägrat att ens löst diskutera saken. Man har valt beröringsskräck framför handlingskraft, och därför har det inte heller blivit några förbättringar för de arbetslösa. Kommer Socialdemokraterna att agera på samma sätt om det nuvarande parlamentariska läget skulle bestå även efter valet?

När det gäller försämringen av regelverket för de deltidsarbetslösa har Socialdemokraterna i olika sammanhang kritiserat regeringen hårt för detta. Mot bakgrund av den kritiken borde man rimligtvis kunna dra slutsatsen att Socialdemokraterna vill riva upp den nuvarande ordningen och utöka antalet deltidsdagar. Precis som i fallet med rätt till heltid finns det dock inte en enda krona avsatt i Socialdemokraternas senaste budget för detta ändamål. Vad vill socialdemokraterna egentligen i den här frågan, och hur ska de finansiera det?

En ytterligare sak som är oroande ur ett väljarperspektiv är det faktum att Socialdemokraterna har ägnat sig åt dubbel bokföring. Man har ett stort gapande hål på 12 miljarder i sin budget. När budgeten togs förra året var Socialdemokraterna emot det femte jobbskattavdraget och använde de pengarna till bland annat välfärdssatsningar. Nu har man gjort helt om och accepterat samtliga steg i jobbskatteavdraget – men man har fortfarande kvar samma budget.

Hur man ska lösa denna kraftiga underfinansiering är det ingen som vet, för märkligt nog presenterade Socialdemokraterna ingen flerårsbudget. Klart är i alla fall att Socialdemokraterna inte kommer att kunna genomföra alla de satsningar man presenterade i sin budget. Då undrar jag om förbättringarna av a-kassan kommer att bli en av de saker som får stryka på foten. Jag tycker att väljarna förtjänar ett tydligt besked kring detta.

Anf. 135 ALI ESBATI (V):

Herr talman! I detta betänkande kan man, precis som förra året och alltför många gånger innan det, läsa följande: ”Omfattande reformer har genomförts i arbetslöshetsförsäkringen sedan alliansregeringen tillträdde hösten 2006. De har varit en del av en större helhet som Alliansens jobbpolitik, byggd på arbetslinjen, utgör.”

Detta är alltså ett slags pliktskyldigt mantra som vi har hört gång på gång i åtta år och som i det kontinuerliga och brutala mötet med verkligheten har blivit allt tröttare och alltmer tröttsamt. Det är i och för sig riktigt att omfattande reformer har genomförts på a-kassans område. De så kallade reformerna har lämnat den svenska arbetslöshetsförsäkringen i ruiner. Det vore fel, menar jag, att inte använda dramatiska ord i det här sammanhanget, eftersom försämringarna har varit dramatiska.

När regeringen tog över var det 80 procent av de arbetslösa som kvalificerade sig till a-kassa. I dag är det runt en tredjedel. Det är en helt exceptionell nedgång som i grunden förändrar arbetslöshetsförsäkringens funktion som en samhällelig försäkring vid arbetslöshet. Samtidigt har taket i försäkringen varit fastlåst. Det betyder att det är allt färre som får ut 80 procent av tidigare inkomst, så som det är tänkt att man ska få – i dag är det runt en av tio. Det betyder att a-kassans funktion som inkomstförsäkring i praktiken är avskaffad.

Vad betyder det här för enskilda människor, för den svenska arbetsmarknaden och för Sverige som samhälle? Det betyder väldigt mycket. Sociala trygghetssystem som arbetslöshetsförsäkringen bygger på förtroende och växelspel – principen är att vi betalar in tillsammans, genom arbetsgivaravgifter och genom medlemsavgifter till a-kassan, till ett system som ska garantera en viss trygghet för oss själva och andra.

Vad högerregeringen gjorde var att direkt efter maktövertagandet 2006 angripa det här systemet och utsätta det för en dubbelstöt: Det blev svårare att kvalificera sig och dyrare att betala in, samtidigt som det – som jag var inne på – blev svårare att få ut något över huvud taget. Det man får ut är dessutom numera nästan aldrig en funktion av tidigare inkomst. Det är klart att förtroendet för ett sådant system blir lidande.

Jag tror att det är viktigt att understryka att det här inte bara är något som drabbar den som faktiskt blir arbetslös utan att det är ett grundläggande problem för vår samlade välfärd. Precis som andra försäkringar är ju inte arbetslöshetsförsäkringen något vi bara drar nytta av i det ögonblick vi eventuellt får en utbetalning, vilket Patrik Björck var inne på. Den som till exempel omfattas av en hemförsäkring går ju inte runt och är besviken de dagar huset *inte* brinner ner och de inte får ut något av försäkringen, utan värdet ligger i tryggheten att veta att det inte blir lika illa om nu olyckan skulle vara framme.

På samma sätt ligger ett stort värde i en fungerande a-kassa, nämligen i tryggheten att veta att man kan undvika den värsta ekonomiska stressen och risken för fattigdom om man skulle bli arbetslös. Det är den tryggheten dagens regering aktivt har torpederat, och det är den trista utgångspunkten för dagens debatt.

Herr talman! Regeringspartierna beskriver alltså ändringarna i a-kassan som en del av arbetslinjen. Med facit i hand kan vi dock se att det är ett väldigt missvisande begrepp; en riktigare beskrivning vore fattigdomslinjen. Sverige har i dag fortfarande en högre arbetslöshet än det man betecknade som massarbetslöshet när man tog över. Sysselsättningsgraden är ungefär oförändrad. Men det har hänt andra dramatiska saker. Människor som drabbats av arbetslöshet och/eller sjukdom har blivit fattigare. De har pressats ut från den välfärdsstat vars själva syfte är att förhindra fattigdom. Andelen med låg ekonomisk standard tredubblades bland arbetslösa, sjuka och förtidspensionerade mellan 2004 och 2012. Det är klart att detta är ett direkt resultat av en politik som just har gått ut på att försämra levnadsstandarden för de här människorna, och nedmonteringen av a-kassan är en av huvudkomponenterna i den politiken.

Vi ser också en ökning av risken för fattigdom, alltså att man hamnar i en ekonomisk situation med väldigt små marginaler och där olika typer av oväntade negativa händelser snabbt kan leda till fattigdom.

Sverige hör fortfarande till de länder som klarar sig bra, men det är på gamla meriter. Ändringstakten 2008–2012 var snabbare i Sverige än i alla andra EU-länder, med undantag av Grekland, när det gäller att hamna i risk för fattigdom.

Detta är förändringar som kanske inte syns så tydligt på ytan i ett samhälle som det svenska. Och de är definitivt svårare att få syn på i de kretsar som har fått de största skattesänkningarna och som utnyttjar de största skattesubventionerna för att sätta guldkant på tillvaron. Men de utgör tveklöst ett problem för sammanhållningen och förtroendekapitalet i ett samhälle.

Herr talman! Att läsa regeringspartiernas argumentation för den försämrade a-kassan är som att kliva in i ett slags parallell verklighet. I den teorivärld där regeringens politik för ekonomin och arbetsmarknaden hämtar sin näring hänger saker och ting väldigt väl ihop. Jobbskatteavdraget ska göra det mer lönsamt att arbeta – då får fler jobb. Sänkt a-kassa ska göra det jobbigare att vara arbetslös – då slutar fler att vara arbetslösa. Individier liksom shoppar fram sina livsbanor utifrån individuella preferenser för arbete och fritid.

Det verkar vara svårt att nå fram med empiri och historiska jämförelser. Sambanden, som är mycket klara i enkelspårig ekonomisk teori, ser inte ut så i verkligheten. När Anders Borg gång på gång har sagt att sysselsättningen skulle bli si och så många tusen lägre om man höjde a-kassan med 100 kronor bygger det på antaganden som är både osäkra och ibland direkt orimliga. De faktiska resultaten av försämrad a-kassa är däremot väldigt synliga och konkreta.

Jag vill understryka att vissa saker kan man få till med den politik som regeringen har genomfört. Man kan få människor att söka fler jobb om man inför ekonomiska bestraffningar. Ja, på den punkten har politiken fått resultat. Det kan vi läsa om, till exempel i regeringens budgetproposition. Men kommer arbetslösheten att sjunka om arbetslösa söker

fler jobb som de inte får? Det är en helt annan historia. Det finns andra kostnader för den enskilde och för företagen förknippade med att Arbetsförmedlingen i så hög grad har fokuserat sitt arbete på kontroll och kvantitet. Det hänger då nära samman också med ändringar i reglerna för a-kassan.

Det som har karakteriserat regeringens a-kassepolitik är att det har varit ett storskaligt experiment. Inom OECD har Sverige sjunkit från toppnivåer när det gäller den andel av inkomst som tidigare ersattes vid arbetslöshet till nivåer långt under genomsnittet. Det borde ha gett tydliga positiva utslag och en väldig dynamik med arbetslösa som plötsligt blir supermotiverade och får alla de där jobben som ingen kände till, men så har det alltså inte blivit. Det finns inte heller några historiska skäl eller internationella jämförelser som har pekat i den riktningen. Sverige har snarare kombinerat en generös a-kassa med mycket låg arbetslöshet tidigare, som också Patrik Björk var inne på. Det är heller inte så att de länder i världen där arbetslösheten är hög präglas av generösa a-kassesystem direkt.

Det vi däremot kan se i den svenska statistiken, också den som redovisas i regeringens egen budgetproposition, är snarare att arbetslösheten fördjupas. Långtidsarbetslösheten har ökat kraftigt. Det faktiska utanförskapet, att hamna helt snett i förhållande till samhällets hjälpinsatser, fördjupas, och det är alarmerande.

Herr talman! Vänsterpartiet menar att Sverige förtjänar en bättre arbetslöshetsförsäkring och en helt annan politik som kan leda till full sysselsättning. Det är arbetslösheten som ska bekämpas – inte de arbetslösa.

Detta är den röda tråden i vårt alternativa budgetförslag där vi alltså gör andra prioriteringar än regeringen för fler jobb och för en starkare arbetslöshetsförsäkring.

Vi vill göra det enklare för fler att vara med i försäkringen. Vår utgångspunkt är att alla som uppfyller grundvillkoret enligt lagen och som har varit inskrivna i tre månader utan arbete ska ha rätt till ersättning med grundbeloppet i a-kassan. Är man arbetslös i betydelsen att man vill ha ett jobb och aktivt söker jobb kan man också omfattas av arbetslöshetsförsäkringen.

Vi vill höja golvet, alltså grundbeloppet i försäkringen. Det har stått stilla sedan 2002 och tryckts längre och längre ned i förhållande till den allmänna lönenivån. I dag motsvarar det 7 040 kronor brutto per månad. När regeringspartierna fortfarande säger att det måste löna sig att arbeta när de hårdnackat avvisar förbättringar av a-kassan ger det en indikation på hur man ser på lönebildningen och på framtidens arbetsmarknad i Sverige.

Vi vill samtidigt höja taket, alltså det högsta belopp som man kan få. Vårt mål är att 80 procent av löntagarna ska kunna få 80 procent av tidigare lön vid arbetslöshet. Det vill säga att vi vill att arbetslöshetsförsäkringen faktiskt ska vara en inkomstförsäkring för fler. Det vi har finansierat i ett första steg är en höjning till 960 kronor, men det kommer att behövas ytterligare höjningar så småningom.

Herr talman! En närmast ironisk effekt av regeringens nedmontering av arbetslöshetsförsäkringen är de regeländringar som har drabbat deltidarbetslösa, människor som ofta redan har en svår ekonomisk situa-

ion. Genom att begränsa möjligheten till deltidstämpling till 75 dagar från tidigare 300 dagar är det nu många som förlorar på att arbeta jämfört med att vara heltidsarbetslösa. Den som har haft ett deltidsföretag vid sidan av en deltidanställning, och som därefter har blivit av med sin anställning, drabbas särskilt hårt. Argumentet från regeringens sida var att detta skulle stimulera till fler heltidstjänster. Det har, som väntat, knappast materialiserats.

Vi har drivit frågan om att ändra reglerna. Vi har också avsatt medel i vårt alternativa budgetförslag. Riksdagen gav redan den 1 juni 2011 regeringen besked om att den skulle se över reglerna så att inte deltidarbetslösa diskrimineras. Regeringen har valt att hänskjuta frågan till den parlamentariska Socialförsäkringsutredningen, men vi förväntar oss att regeringen inte drar benen efter sig utan faktiskt ser till att ordna upp i det här. Det har vi också nämnt i ett särskilt yttrande.

Herr talman! Apropå den parlamentariska Socialförsäkringsutredningen kan man konstatera att det nu hänvisas saker dit lite slentrianmässigt av regeringspartier. Det hade ju varit *en* sak om utredningen hade varit på väg att landa i något avgörande. Men nu är uppdraget förlängt till långt efter valet, så det måste vara möjligt, och jag tror också nödvändigt, att ha en ordentlig diskussion nu och i valrörelsen om vilka principer som ska vägleda arbetslöshetsförsäkringen.

Sverige förtjänar en fungerande, generös och flexibel arbetslöshetsförsäkring. Dagens betänkande och majoritetens svar på motionerna visar igen att det förutsätter att vi får en ny regering.

Avslutningsvis står jag bakom Vänsterpartiets samtliga reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservation nr 6.

Anf. 136 MARIA PLASS (M):

Herr talman! Jobben är vår viktigaste fråga. Det tror jag att alla partier är överens om.

Vi i Moderaterna vill att alla som kan arbeta ska ha ett jobb att gå till och kunna arbeta efter egen förmåga. Fler i arbete minskar klyftorna i samhället och säkrar en uthållig finansiering av välfärden. Med jobb kommer också gemenskap, trygghet och känslan av att vara behövd.

Trots att vi har gått igenom en djup och varaktig lågkonjunktur är 200 000 fler personer i sysselsättning än när Alliansen vann valet 2006. Detta är inte en slump utan ett resultat av alliansregeringens jobbpolitik. Men det krävs mer än ett enkelt handgrepp för att långsiktigt öka sysselsättningen. Därför har Alliansen genomfört en rad olika reformer för att stärka arbetslinjen. Vi har till exempel gjort det billigare att anställa genom den sänkta arbetsgivaravgiften för unga. Vi har sänkt restaurangmomsen och infört RUT och ROT som har gett många arbeten. Vi har gjort det mer lönsamt för de lite äldre att fortsätta att arbeta, och vi har gett företagen förbättrade förutsättningar.

Det går inte att se på reformer en och en, utan man måste se dem i sin helhet – en helhet som syftar till att fler jobb skapas och att fler kommer i arbete. Det handlar om en kombination av utbildningspolitik och en aktiv arbetsmarknadspolitik för att skapa förutsättningar för tillväxt och företagande, men det handlar också om aktiva insatser för omställning. Det ska löna sig att arbeta, och det ska vara lönsamt att anställa.

Herr talman! Vi debatterar nu ett motionsbetänkande om arbetslöshetsförsäkringen med 43 motionsyrkanden, 13 reservationer och 6 särskilda yrkanden.

Arbetslöshetsförsäkringen ska fungera som en omställningsförsäkring, en försäkring som syftar till att ge trygghet under en period för den som går från ett arbete till ett annat.

Utformningen av arbetslöshetsförsäkringen påverkar arbetsmarknaden. Forskning som baseras på både svenska och internationella data pekar tydligt på vilka effekter en alltför generös arbetslöshetsförsäkring riskerar att få på arbetslösheten. Svårigheten är att hitta en balans mellan trygghet och svaga ekonomiska drivkrafter för jobb.

Alliansens reformering av arbetslöshetsförsäkringen har syftat till att bidra till en högre sysselsättning genom att öka sökaktiviteten och sannolikheten att acceptera ett jobberbjudande. Dock har detta gjorts också med beaktande av hur negativt arbetslöshet är för varje enskild person och för samhället i stort.

Herr talman! Det är viktigt att det finns ett skyddsnät vid arbetslöshet, men lika viktigt är en aktiv arbetsmarknadspolitik för att främja omställning. Det handlar dels om att skapa bättre förutsättningar för tillväxt och sysselsättning, dels om insatser för aktivitet och omställning. Vårt mål är full sysselsättning, och vi kan se att jobben framför allt skapas i företag som växer och anställer.

Vår prioritering är arbetslinjen och en aktiv arbetsmarknadspolitik. Lösningen är att rusta personer så att de får en bra grund att stå på och blir anställbara samtidigt som företagen ges incitament att anställa.

Vad avser detta betänkande vill samtliga fyra oppositionspartier på olika sätt göra en översyn av arbetslöshetsförsäkringen, bland annat när det gäller taket för ersättningsnivåerna. Förslag på höjda ersättningar finns, men ett gemensamt ställningstagande hur stor höjningen ska vara eller utformas saknas i betänkandet.

En del av kritiken rör att avgiften till arbetslöshetsförsäkringen är för hög. I januari 2014 avskaffade regeringen den arbetslöshetsavgift som arbetslöshetskassorna betalat till staten och som arbetslöshetskassorna i sin tur tog ut genom en högre avgift.

En parlamentarisk socialförsäkringsutredning har fått i uppdrag av regeringen att se över de allmänna försäkringarna vid sjukdom och arbetslösheten. Syftet är att överväga förändringar som ger hållbara försäkringar för framtiden. De förändringar som kan bli aktuella ska även bidra till långsiktigt ökad sysselsättning och därmed långsiktigt hållbara statsfinanser. Flera ledamöter i arbetsmarknadsutskottet sitter med som ledamöter i denna utredning, dock inte jag själv.

Många motioner och avsnitt i detta motionsbetänkande omfattas av direktiven till Socialförsäkringsutredningen eller av tilläggsdirektiv till densamma. Med anledning av detta hänvisar utskottet i sitt ställningstagande till just denna utredning, till exempel när det gäller villkor för rätt till ersättning och administrering av försäkring och aktivitetsstöd.

Även vad avser motionerna om rätten att begränsa sitt arbetssökande, det vill säga 100-dagarsregeln, och deltidsbegränsningar, den så kallade 75-dagarsregeln, har det genom tilläggsdirektiv gjorts till föremål för beredning i Socialförsäkringsutredningen där samtliga partier ingår.

Samtliga fyra oppositionspartier har lämnat separata särskilda yttranden i dessa frågor, vilket tidigare nämnts.

Prot. 2013/14:94
2 april

Konsekvenserna av en återgång till att de arbetssökande kan begränsa sitt sökande till de 100 första dagarna medför enligt riksdagens utredningstjänst att tiderna för arbetslöshet ökar, vilket ger ökade kostnader för staten. Samtidigt skulle rörligheten på svensk arbetsmarknad minska.

När deltidsbegränsningen infördes förändrades systemet med deltidsstämpling i perioder om 6 år med möjlighet till förlängning i ytterligare två perioder, det vill säga 18 år. Deltidsstämplingen medförde att arbetsgivarna kunde fortsätta bygga scheman på deltider samtidigt som det allmänna fick betala via skatt och a-kassa och personer riskerade att hamna i deltidsarbetslöshet. Reformen var bland annat tänkt att öka incitamenten för deltidsarbetslösa att gå över till heltidssysselsättning.

Riksrevisionen har nyligen genomfört sin granskning *Effekter av förändrade regler för deltidsarbetslösa* vilken presenterades för arbetsmarknadsutskottet förra veckan. Med rapporten följer ett antal rekommendationer, bland annat att regeringen bör utvärdera effekterna av reformen men också rekommendationer till Arbetsförmedlingen om riktade insatser.

Som jag tidigare nämnt ingår rätten att begränsa sitt arbetssökande och deltidsbegränsningen i den parlamentariska Socialförsäkringsutredningens direktiv, och vi följer noggrant vilka rekommendationer och förslag som kommer ur detta.

Avseende företagens villkor och regler om bisyssla kan vi konstatera att alliansregeringen tagit ett flertal initiativ som ska göra det enklare att vara företagare. Även här ingår i den parlamentariska Socialförsäkringsutredningens uppdrag att redovisa och analysera samspelet och konsekvenserna av en ökad harmonisering av sjuk- och arbetslöshetsförsäkringarna samt i detta arbete också beakta och utforma förslag från ett företagarperspektiv.

I den tidigare utredningen *Trygghetssystem för företagare* behandlades flera av de frågor som bland annat Miljöpartiet har motionerat om. Resultatet av utredningen blev ett stort antal förslag där flera förslag lett vidare till proposition men inte alla. Ett förslag som utredningen var överens om men som inte gått vidare till en proposition rör just situationen för styrelseledamöter i sociala företag, vilket tidigare nämnts.

Vi moderater kommer att fortsätta ta ansvar för Sverige, lägga fram finansierade förslag och se till att vi har en arbetslinje och en försäkring som också bidrar till omställning på arbetsmarknaden.

Herr talman! Härmed yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

(Applåder)

Anf. 137 ALI ESBATI (V) replik:

Herr talman! En sak som vi känner till utifrån den senast tillgängliga statistiken över försörjningsstöd, eller socialbidrag, är att ungefär hälften av dem som söker försörjningsstöd hos kommunen gör det på grund av arbetslöshet. Det är en kraftig ökning av gruppen som måste gå till kommunen och få lägsta möjliga existensminimum på grund av arbetslöshet. Att det har ökat är ett ganska direkt resultat av regeringens politik eftersom det har blivit svårare för den som är arbetslös att få ta del av arbetslöshetsförsäkringen.

Är detta bra eller dåligt, Maria Plass? Betyder det att regeringens arbetslinje har varit framgångsrik i detta avseende eller inte? Har Maria Plass någon kommentar till detta? Vad kan det tänkas ha för effekt på den samlade svenska välfärdsmodellen när man övergår från en generell ordning som arbetslöshetsförsäkringen är till ett behovsprövat och individualiserat bidrag som man måste få från kommunen? Det skulle vara intressant att höra.

Anf. 138 MARIA PLASS (M) replik:

Herr talman! Det är ingen topp vad gäller försörjningsstöd just nu, utan toppen var faktiskt före millennieskiftet. Det är alltså ingen nyhet med försörjningsstödet. Men tanken att kunna få ett komplement när man behöver det tror jag att även Vänsterpartiet tycker är bra.

Arbetslinjen är ju en arbetslinje, och det innebär att vi på alla sätt ska försöka se till att människor kommer i arbete. Om man blir arbetslös är inte det första man tänker att man ska få försörjningsstöd, utan det första man tänker är att man måste komma tillbaka i arbete. Därför lägger vi våra resurser på att se till att människor kommer tillbaka till arbete.

Eftersom vi nu står här och jag har Vänsterpartiets representant framför mig tänkte jag ställa en fråga utifrån det anförande som hölls tidigare och som jag då inte kunde begära replik på. När man ska ha 80 procent av sin tidigare lön – vilket jag uppfattade var ert förslag, och som jag antar gäller hela ersättningsperioden – hur ska detta finansieras? Och finns det någon övre gräns? Jag kan se att det är rätt olyckligt om man tar en person som har ett jobb där man får 59 000 kr, som exempelvis vi har, och får 80 procent av detta. Övriga ska ju finansiera detta via skattsedeln eller via medlemsavgifter.

Anf. 139 ALI ESBATI (V) replik:

Herr talman! När det gäller hur vi ska finansiera olika saker finns detta i vår alternativa budgetmotion. Den finns tillgänglig bland annat på riksdagens hemsida.

Det finns naturligtvis ett tak i det vi föreslår. Det redogjorde jag också för. Vi vill ha ett högre tak än i dag, men vi vill inte att man ska få obegränsat mycket i a-kassa. Problemet med dagens situation är just att genom att taket har stått stilla under lång tid är det allt färre som får möjligheten att få 80 procent av tidigare inkomst. Jag sade att vårt mål är att 80 procent av dem som får a-kassa ska kunna få 80 procent av sin tidigare inkomst. De 20 procent som inte får det är de som tjänar mer än det som slår i taket.

Nu kommer jag till min egen fråga i detta replikskifte. Det som Maria Plass säger är intressant mest därför att det inte innehöll så mycket. Det viktiga är att man söker ett jobb, säger hon. Det är helt riktigt. Men min fråga var: Är det då bra att man tvingas till försörjningsstöd i stället för att inbegripas i arbetslöshetsförsäkringen när man är arbetslös?

Jag kan gissa lite grann utifrån den politik som har förts men också utifrån det som till exempel statsministern sade för några år sedan när han fick frågan om problemen med att folk slås ut från a-kassan. Det som händer är att människor hittar andra grunder för sin försörjning, sade han. Sedan preciserade han: Man får stöd och hjälp av sina föräldrar, av sin partner eller på annat sätt.

Är detta den lösning ni ser när a-kassan försämras? Ska man gå till kommunen och söka försörjningsstöd, som är på lägsta existensminimum och individuellt prövat i stället för att vara en rättighet? Eller förväntas det att man som förr i tiden, för väldigt länge sedan, helt enkelt ska hänvisas till sina föräldrar, till sin partner eller till andra typer av välgörenhetsåtgärder?

Anf. 140 MARIA PLASS (M) replik:

Herr talman! Försörjningsstödet får man när det saknas pengar på ett annat sätt. Jag kan hålla med om att man inte ska utgå ifrån att alla har en partner, föräldrar eller någon annan som sköter försörjningen. Det finns personer som inte har vare sig partner eller föräldrar som kan göra det. Självfallet är inte detta utgångsläget.

Vad jag sade handlade det inte bara om att man ska söka jobb, utan också om att man ska få ett jobb. Det är det som är grunden till att komma tillbaka till jobb. A-kassan är en omställningsförsäkring. Det stämmer helt och fullt att taket har legat kvar under ett antal år. Ni ser en annan lösning. Vi lägger resurserna på att se till att människor kommer i arbete. Ni vill lägga resurserna på att de som är arbetslösa i stället kanske blir kvar i arbetslöshet på grund av ett höjt tak.

Anf. 141 PATRIK BJÖRCK (S) replik:

Herr talman! Jag ska först göra ett tillrättaläggande: Taket har inte bara stått still. Den moderatledda regeringen har sänkt taket – bara så att vi är överens om det.

Det är lite Bagdad-Bob-varning på att försöka hävda att regeringen har fortsatt forskningsstöd för sin a-kassepolitik. Jag ägnade en stor del av mitt anförande åt att avliva denna myt, och jag tycker att det var lite lustigt att Maria Plass tog upp det i sitt anförande.

Herr talman! Det finns en annan sak i Maria Plass anförande som är oerhört anmärkningsvärd. Det är ett helt nytt sätt att bedriva politik som vi ser här i kammaren i kväll. Hon redogör för att förslag på höjningar av taken finns. Men de saknas i betänkandet. Jag måste säga att detta är att ta politiken till nya höjder.

När tänker ni erkänna att er politik inte fungerar? Det är min första fråga i detta replikskifte. Jag har ännu en fråga till Maria Plass. År 2006 var nivån enligt den moderata arbetsmarknadsministern väl avvägd. Vi hade många och långa debatter om detta på den tiden. Åtta år senare, herr talman, är det helt omöjligt att den är väl avvägd med samma nivå. Vad är en väl avvägd nivå på ersättningen i arbetslöshetsförsäkringen? Det skulle jag vilja att Maria Plass redogör för här för oss i dag. Är det Maria Plass som ljuger, eller var det den förre arbetsmarknadsministern Sven-Otto Littorin som ljög då? De kan nämligen inte ha rätt båda två.

Anf. 142 MARIA PLASS (M) replik:

Herr talman! Det var ett långt anförande om forskningen. Vi kan konstatera att vi inte är överens. Vi talar om forskning, och jag har tagit reda på vilken forskning det är. Det är bland annat Långtidsutredningen som stöder de förslag som vi har tagit fram. Jag tror att diskussionerna om forskning är ungefär som att diskutera statistik; vi kommer att ha olika utgångslägen. Patrik Björck läser sin forskning, och jag går till botten

med min. Men jag tror att forskningen lever vidare. Patrik Björck lyckades inte avliva den helt och fullt, i alla fall.

Vad är en väl avvägd nivå på ersättningen? Den frågan skulle jag nästan kunna ställa tillbaka. Frågan brukar ställas av Patrik Björck – ofta till olika personer – för att få svar. Jag ställer samma fråga till Patrik Björck som jag ställde till Ali Esbati: Är 80 procent av en tidigare lön under hela ersättningsperioden en lagom nivå? Det anser Socialdemokraterna. Vem är det som får betala det? Är det höjda skatter som ska bekosta detta, och i vilken takt har ni i så fall tänkt införa det?

Anf. 143 PATRIK BJÖRCK (S) replik:

Herr talman! Vi har olika utgångslägen. Det är helt tydligt i debatten i kväll. Mitt utgångsläge är verkligheten, herr talman.

I stället för att svara på min fråga säger Maria Plass att jag brukar ställa denna fråga. Orsaken till att jag brukar göra det, herr talman, och till att jag har gjort det återkommande är att jag aldrig får något svar.

När Maria Plass röstade för de så kallade reformerna i arbetslöshetsförsäkringen hävdade den moderatledda regeringen att dessa ersättningsnivåer och tak var väl avvägda för att uppnå de syften man hade med sina reformer i arbetslöshetsförsäkringen.

Åtta år senare kan de inte fortfarande vara väl avvägda, herr talman. Det kan väl inte Maria Plass hävda. Det är det som är min fråga. Antingen är de inte väl avvägda nu – och då röstar Maria Plass nu för en politik som inte är genomtänkt, som inte håller ihop och som inte kan medverka till det syfte som politiken har – eller också gjorde Maria Plass det 2006.

Jag tycker att det är fullständigt rimligt att få svar på den frågan. Jag har ställt den vid ett antal tillfällen, herr talman. Jag hoppas att det var sista gången jag behövde ställa den eftersom jag hoppas att detta är sista gången vi debatterar detta och jag befinner mig i opposition.

Anf. 144 MARIA PLASS (M) replik:

Herr talman! Patrik Björck har tydligen redan vunnit valet. Det är nog ett önsketänkande från Patrik Björcks sida.

Jag fick inte heller något svar. Vad var den väl avvägda nivån? Jag kan börja ställa frågorna tillbaka. Jag kan inte få något svar i dag, men jag ställde frågan. Jag frågade också i vilken takt man hade tänkt genomföra sina reformer för att få detta resultat.

Patrik Björck pratade om att vi har suttit i åtta år. Ja, vi har suttit i åtta år, och vi har gjort många reformer, men vi får aldrig något svar på hur ni har tänkt eller vilken tid det ska ta. Finansieringen som ska ske genom höjda skatter, var finns detta? Vi får inga svar på de frågor som vi ställer, men det krävs tydligen att vi ska kunna svara.

Anf. 145 MATTIAS KARLSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag tänkte börja med att återge vad arbetsförmedlaren Helena Johansson som blev intervjuad av SVT för en vecka sedan sade: Det är helt klart himla tråkigt och frustrerande. Det är ett moment 22 för oss. Vi försöker coacha bort folk från arbetslöshet men samtidigt måste vi råda timvikarier att sluta arbeta. Det är oerhört frustrerande.

Detta är alltså resultatet av de församringar som den borgerliga regeringen har genomfört när det gäller regelverket för deltidsarbetslösa. Jag skulle vilja veta om Maria Plass anser att effekterna av det här är förenliga med arbetslinjen. Är det den borgerliga regeringens politik att människor som har ett arbete och har fått in en fot på arbetsmarknaden ska behöva säga upp sig?

I ditt tidigare replikskifte med Patrik Björck sade du att forskningen lever vidare, tydligen utan att det egentligen finns någon forskning att hänvisa till med någon trovärdighet, och att Patrik Björck inte helt hade lyckats avliva den. Det är mycket möjligt, men verkligheten då? Verkligheten visar ju att er politik inte har fått de effekter som ni sade att den skulle få. Det är inte ens i närheten.

När det gäller det försämrade regelverket för deltidsarbetslösa säger Riksrevisionen att effekterna tar ut varandra, att det blir plus minus noll i nettoeffekt i ekonomin. Ni har alltså till en besparing av 0 kronor lyckats åstadkomma att de som hade en svag förankring på arbetsmarknaden har knuffats ut helt och hållet.

Är ni nöjda med resultatet av det här, och vad kommer att krävas för att ni ska ompröva er teori när det gäller arbetslöshetsförsäkringen och de reformer ni har infört?

Anf. 146 MARIA PLASS (M) replik:

Herr talman! Det var flera olika områden som berördes. Det kom ett citat från en person på Arbetsförmedlingen, och jag kan inte kommentera det då jag inte hört intervjun själv.

Det jag kan säga om deltidsarbetsbegränsningen är att tidigare kunde man ha tre omgångar å sex år, det vill säga man kunde vara deltidsarbetslös i 18 år. Man arbetade deltid, och så stämplade man upp med hjälp av a-kassan. Staten betalade med hjälp av skatter och a-kassan. Det här var en väldigt svensk konstruktion, och den tvingade många personer att vara kvar där. Som jag nämnde i mitt anförande schemalade man utifrån deltider. Det är inte heller en bra lösning.

Vi införde en begränsning på 75 dagar, och jag kan medge att det är en tuff ändring att gå från 18 år till 75 dagar, men det har blivit fler heltider av detta. Det var en av delarna som man ville uppnå. Den andra delen som man ville uppnå var att spara pengar åt staten. Där ha vi inte nått helt och fullt fram, men jag kan inte säga att det är ett nollsummespel, därför att vi har fått fler heltider och det har gjorts besparingar, om än inte så stora som det var sagt från början.

Verkligheten lever vi alla i. När det gäller olika förslag är det ingen som har ett facit från början som visar hur det kommer att bli. Jag tror inte heller att Sverigedemokraterna skulle kunna lyckas vända arbetslösheten eller införa alla reformer på en gång.

Anf. 147 MATTIAS KARLSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag förstår fortfarande inte hur det kan vara förenligt med den så kallade arbetslinjen att föra en politik som innebär att personer som har ett deltidsjobb blir tvungna att säga upp sig för att över huvud taget klara sin försörjning. I min värld går det inte ihop.

Nej, man har aldrig facit i förväg, men nu efter åtta år har vi ju ett facit när det gäller regeringens politik kring arbetslöshetsförsäkringen. Det talar sitt tydliga språk: Ni hade fel. Alla kan ha fel. Jag säger inte att vi är felfria heller. Alla politiker måste göra bedömningar och gissningar ibland, och ibland blir inte resultatet som man har önskat. Nu har resultatet inte blivit som ni har önskat, och då borde det väl vara rimligt att ni faktiskt omprövar er politik? Det som provocerar mig lite i det här är just att ni håller fast vid precis den linje som har misslyckats. Det verkar inte finnas någon form av utrymme för självvransakan och kritik.

Det har blivit fler heltider, men det har också blivit fler nolltider. Därför tar de ut varandra, och det blir ett nollsummespel. Det drabbar framför allt de svagaste grupperna och dem som hade en svag förankring på arbetsmarknaden. Det tycker jag är olyckligt, och det går väl emot de ambitioner som regeringen säger sig ha i övrigt.

Jag håller med om att det är problematiskt med deltid och att det är bra om vi kan få upp det. Men ni brukar ju själva framhålla att deltid är en väg in på arbetsmarknaden och att det är viktigt att den finns. Men nu för ni alltså en politik som innebär att människor tvingas lämna sina deltider och gå ut i fullständig arbetslöshet i stället.

Om ni nu verkligen vill bekämpa problemet med deltid och allt som det innebär skulle jag föreslå att ni stöder vårt förslag om att införa rätt till heltid för alla offentliganställda.

Anf. 148 MARIA PLASS (M) replik:

Herr talman! Jag vill först göra en korrigerig. Det har blivit fler heltider av deltiderna än vad det har blivit att folk har gått ut i heltidsarbetslöshet.

I Riksdagen har man ett förslag om att satsa resurser på dem som är deltidsarbetslösa. Det tycker jag kan vara ett bra förslag.

Sedan vill jag återigen hänvisa till Socialförsäkringsutredningen som är en parlamentarisk utredning. Varje parti har en röst, och man har möjlighet att påverka. Tanken är också att man ska komma överens över partigränserna för att på så sätt få hållbara förslag. Det finns som sagt möjligheter att framföra sina synpunkter även där.

Anf. 149 MEHMET KAPLAN (MP) replik:

Herr talman! Det finns en viss problematik i Maria Plass argumentationslinje, och det hör och ser alla som följer debatten.

Jag ska försöka lyfta upp ett antal bitar, men ju mer jag lyssnar desto mer bekymrad blir jag över verklighetsbeskrivningen. Det verkar som om Alliansen har, eller i alla fall hade, en karta. Sedan visar sig verkligheten inte riktigt stämma överens med den kartan. Dessutom är kartan åtta år gammal eller kanske ännu äldre än så. Vad gör man då? Jo, man fortsätter att lita på kartan. Det kan anses vara ståndaktigt och möjligtvis lite dumdrigt, men framför allt tror jag att många människor där ute uppfattar kartläsningen och kartläsarna som lite vilsna. Nu menar jag inte att Maria Plass är vilse. Hon har tydligt redogjort för hur hon väljer att läsa kartan. Men jag blir faktiskt bekymrad när frågeställare efter frågeställare går upp i den här pulpeten och frågar Maria Plass vad nästa steg är, och det enda jag hör från Maria Plass är egentligen att den parlamentariska Socialförsäkringsutredningen ska fixa detta. Sedan ställer Maria

Plass dessutom motfrågar till dem som har kommit upp för att ställa frågor om den regeringspolitik som Maria Plass parti har haft ansvar för under åtta år.

Jag blir inte klok på det här, herr talman, och jag är bekymrad för att vi återigen kommer att få höra samma sak.

Anf. 150 MARIA PLASS (M) replik:

Herr talman! När det gäller verklighetsbeskrivningen vet jag inte hur väl den önskelista som oppositionen har stämmer med verkligheten. Jag var inne på att man aldrig har ett facit för hur det blir med de förslag som man lägger fram, och det kan ju inte oppositionen heller ha. Det kan vara ett gigantiskt misslyckande även om oppositionen lägger fram förslagen. Allting är inte alliansregeringens fel bara för att det råkar vara just den här regeringen som lägger fram förslagen.

När man lyssnar på oppositionen tänker man ibland att det var mycket bättre förr. I en del av förslagen som ligger i betänkandet vill man återgå till hundradagarsregeln till exempel, eftersom det var bättre för. Då kan jag påminna om att det finns människor som kanske inte håller med om det. Till exempel gömdes och glömdes människor. De försvann in i olika typer av förtidspensioneringar. På så sätt fick man en snygg statistik, men man tittade inte på individen som bara försvann, från möjligheten till arbete till att börja med.

Jag tar mig också rätten att ställa motfrågor. Jag har inte replikrätt på de första och tar mig rätten att få ställa frågor. Det kan vara intressant för dem som lyssnar att även få reda på hur Miljöpartiet ställer sig i olika frågor.

Anf. 151 MEHMET KAPLAN (MP) replik:

Herr talman! Tack till Maria Plass för en faktiskt tydlig redogörelse! Jag tror egentligen inte att det går att missförstå vad hon säger. Sedan uppfattar jag det inte riktigt som svar på de frågor som har ställts.

I betänkandet refereras det till Riksrevisionens granskning av effekterna av förändrade regler för deltidsarbetslösa. Riksrevisionen var hos oss i utskottet för inte så länge sedan och berättade att granskningen visar att övergång till heltidssysselsättning har ökat efter reformen för gruppen av deltidsarbetslösa. Reformen har medfört vissa utgiftsminskningar i arbetslöshetsförsäkringen.

Samtidigt – och det är här någonstans som jag är orolig över att moderata företrädare försöker prata bort oss – visar granskningen också att övergången till heltidsarbetslöshet har ökat inom gruppen deltidsarbetslösa. Den beräknade utgiftsminskningen har då inte realiserats fullt ut. Någon frågeställare sade att det gick på ett ut, och Maria Plass svarade att det gjorde det inte alls. Det var några fler som hade blivit heltidssysselsatta.

Riksrevisionens granskning pekar ändå på vissa strukturella problem. Jag tror inte, precis som tidigare talare sade, att vi har helhetslösningarna. Men efter åtta år måste ett omtänk till, och jag tror tyvärr att regeringen Reinfeldt inte är förmögna det omtänket. Jag tror också, utan att ta alltför stora ord i min mun, att det här får vara det sista året som ni har ansvaret för detta.

Anf. 152 MARIA PLASS (M) replik:

Herr talman! Jag hoppas verkligen inte att det är det sista året som vi får ansvaret. Jag kan nämligen se de enorma skattehöjningarna framför mig. Även om man talar om höjda ersättningar och om att höja taket kommer det som den arbetslöse personen får ut att ätas upp av skatterna. Verkligheten, som Mehmet Kaplan talar om, är att man kanske får mindre pengar i handen men att det ser bra ut för övrigt innan skatterna har ätit upp allt. Det kan vi nog konstatera med de skattehöjningar som kommer att ske.

Riksrevisionen har, vilket vi också har talat om tidigare, rekommenderat att regeringen skulle utvärdera reformerna. Man föreslog också att Arbetsförmedlingen skulle titta mer på riktade åtgärder. Som jag sade tidigare kan det vara bra förslag. Om man tar de förslagen och om man tittar på Socialförsäkringsutredningen kanske det kommer fram ganska bra lösningar, också över partigränserna.

Anf. 153 CHRISTER NYLANDER (FP):

Herr talman! Jag kunde inte låta bli att tänka på den grekiske filosofen Herakleitos när jag hörde Patrik Björck tala tidigare. Herakleitos kallades ibland för den dunkle. Jag vill verkligen dementera att Patrik Björck var dunkel i sitt tal, tvärtom. Men Herakleitos sade också att man aldrig kan gå ned i samma flod två gånger. På något sätt måste vi när vi utformar den här typen av politik fundera på att verkligheten förändras hela tiden.

Patrik Björck tyckte att det var konstigt att man kunde ha en åsikt 2006 och en annan åsikt 2014 och fortfarande tycka att politiken var balanserad. Det är just därför vi har en parlamentarisk socialförsäkringsutredning. Vi ska nu tillsammans fundera på vilken ny balanspunkt vi kan hitta. Jag hoppas inte att Patrik Björck och de andra i oppositionen håller fast vid den tiden som de tydligen tyckte var bäst – jag uppfattade det som att Patrik Björck tyckte att a-kassan var som bäst på 70-talet ungefär. Om vi ska hitta lösningar för framtiden tillsammans måste nog Patrik Björck inte bara låta som Herakleitos utan också fundera i samma banor: Man kan inte gå ned i samma flod två gånger. Det är en avvägning de måste göra. Min avvägning har blivit att jag tror att det är bäst att Alliansen sitter kvar och att Folkpartiet får starkt stöd.

Herr talman! När man läser motioner och reservationer i betänkandet påminns man om att det var viktigt att Alliansen vann 2006. Det var viktigt att Alliansen fick fortsatt förtroende 2010, och det är viktigt att vi vinner väljarnas förtroende också 2014 för att fortsätta reformeringen av arbetsmarknaden. Vi har inte gjort allt rätt. Och Folkpartiet och jag tycker att vi ibland skulle ha gjort saker på ett annat sätt.

Visst har vi haft lågkonjunktur och ekonomisk kris i omvärlden som har gjort det ännu svårare att få en arbetsmarknadspolitik och en jobbpolitik som gör alla nöjda. Men jag tror att man kan säga att om vi hade legat kvar med den arbetsmarknadspolitik och den jobbpolitik som fanns innan Alliansen tillträdde och som oppositionen nu vill återinföra hade det sett värre ut i Sverige i dag än vad det faktiskt gör.

Vi hade inte haft den tillväxt av sysselsättningen som vi har haft, vi hade inte legat i toppen i Europa när det gäller sysselsättningstillväxt och sysselsättningsgrad och vi hade inte legat i toppen när det gäller ordning

och reda på statens finanser. Då hade det inte heller varit möjligt att ha en offensiv jobbpolitik som gör att fler människor än annars får ett arbete och den självständighet som det innebär att kunna försörja sig själv.

I reservationerna i betänkandet kan man också se vad ett eventuellt maktskifte skulle innebära. Nej, förlåt herr talman, det kan man inte. Det spretar nämligen väldigt mycket. Det är egentligen bara i kritiken av alliansregeringen som oppositionen låter likadant. När de sedan ska förklara vad de själva tycker är det otroligt spretigt. Det finns ingen gemensam politik. Det hänger inte ihop med retoriken. Det finns inte finansiering. Ibland finns det inte beräkning. Det ger inget vidare seriöst intryck av någon som vill ta över regeringsmakten om ett halvår. Om man inte har en gemensam arbetsmarknadspolitik, och om man inte har en gemensam jobbpolitik kan man inte heller pretendera på att ta över regeringsmakten.

Herr talman! Det finns också tydliga logiska luckor i retoriken och i reservationerna. Socialdemokraterna skriver till exempel att man vill ha en väl fungerande, frivillig och solidariskt finansierad omställningsförsäkring. Men låt oss fundera på vad det egentligen innebär. Varför ska den vara frivillig? Om man samtidigt argumenterar för att så många som möjligt ska omfattas av a-kassan för att man ska hålla uppe konsumtionen i lågkonjunktur och att alla ska kunna känna trygghet i omställningen, varför vill man då att den ska vara frivillig? Varför ska det vara ett aktivt val att komma in i detta? Varför ska det vara ett aktivt val att bidra till att konsumtionen hålls uppe under lågkonjunkturen? Ni tycker ju att den ska vara frivillig och självständig.

Samma argumentation finns det i Vänsterpartiet. Av oppositionspartierna är det egentligen Vänsterpartiet som är ärligast. Socialdemokraterna vill inte att allt ska vara helt fritt. Ni socialdemokrater vill inte ha taklös konstruktion, ni vill inte ha en parenteslös konstruktion på a-kassan och ni vill att det ska finnas restriktioner. Men i retoriken låter det som att ni inte vill ha restriktioner. Vänsterpartiet är ärligare på det sättet. De vill inte ha några restriktioner, och det låter också så i retoriken.

Folkpartiet tycker att det bör vara en arbetslöshetsförsäkring som omfattar fler, en arbetslöshetsförsäkring som är obligatorisk och som är statligt administrerad. Man måste fundera på hur tryggheten ökar i omställningen. Vi ser nämligen hur behovet av omställning ökar. Dynamiken i ekonomin ställer det kravet på oss.

Då är det kanske klokt att ha högre tak i inledningsskedet av a-kassan och sedan trappa ned. Hur man utformar arbetslöshetsförsäkringen – det finns forskning om det – påverkar hur jobb söks och hur arbetslösheten ser ut. Det är därför Socialdemokraterna inte vill ha en helt fri arbetslöshetsförsäkring.

Det finns en ton i debatten, herr talman, som går ut på att den som lovar mest, den som är mest generös, också är den som är snällast. Vi vet att till exempel sökaktiviteten ökar när man närmar sig en parentes eller en nedtrappning. Om det är så att de mest generösa systemen innebär att arbetslösheten förlängs och att fler människor stannar kvar längre tid i arbetslösheten, om det är så att borttagandet av alla nedtrappningar, alla tak, alla parenteser, alla krav och utvärderingar förlänger arbetslösheten för några, är det inte vidare snällt. Att komma tillbaka i jobb är det som

vi ska sträva efter. Det är det som ger självständigheten, det som ger friheten för den enskilde.

Med det sagt ska jag också säga att arbetslöshetsförsäkringen är en svår försäkring. Den ska väga av behovet av trygghet för den som blir arbetslös, den som är mellan två jobb, men den ska också vara väldigt tydlig med incitamenten för att jobba. Därför är det viktigt att vi inser att världen omkring oss förändras, inser att vi inte kan gå ned i samma flod två gånger eftersom vattnet hela tiden sköljer förbi. Verkligheten förändras hela tiden.

Av det skälet, herr talman, är det viktigt att vi sätter oss ned tillsammans i den parlamentariska Socialförsäkringsutredningen och funderar på hur vi kan hitta en ny balans för en ny tid och ett nytt sätt för ekonomin att fungera. Jag tror att vi skulle kunna vara överens om en sak, nämligen att det är sällan någon hittar den perfekta balansen och det är sällan så att den balans som man vid ett givet tillfälle är nöjd med kommer att vara någonting man för alltid är nöjd med. Världen förändras, och då måste vi vara beredda att ompröva till och med vår heligaste ko.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 154 PATRIK BJÖRCK (S) replik:

Herr talman! Verkligheten förändras, säger Christer Nylander, och det är helt sant. Högerpolitiken förändras däremot inte. Mehmet Kaplan var inne på att Alliansens politik var gammal. Han sade att den var åtta år. Jag skulle vilja utmana Mehmet Kaplan och säga att den är minst 150 år. Om man läser riksdagsprotokollet från debatten då 1870 års fattigvårdspolitik skulle införas ser man att det ordagrant är Nya moderaternas arbetslinje som beskrivs. Minst 150 år tillbaka kan man spåra den. Det är möjligt att den kan spåras ännu längre tillbaka i tiden.

Sedan säger Christer Nylander att vi har ordning och reda i finanserna. Det är ett lite märkligt uttalande, herr talman, eftersom vi har det största budgetunderskottet sedan överskottsmålet infördes för 14 år sedan. Ett överskott på 65 miljarder har förvandlats till ett underskott på 87 miljarder. 152 miljarder back är resultatet av en rejält misslyckad jobbpolitik. Det är fakta i målet, och det är viktigt att vi håller oss till det.

Det jag egentligen skulle vilja fråga Christer Nylander om, herr talman, är tidigare principer. Det fanns en tid när Folkpartiet förstod vad en arbetslöshetsförsäkring, det vill säga ett inkomstskydd, var värd. Varför har Folkpartiet övergett de principer som var bärande för det socialliberala folkparti som vi socialdemokrater ofta kunde samarbeta och göra överenskommelser med?

Anf. 155 CHRISTER NYLANDER (FP) replik:

Herr talman! Det fanns en tid, det finns en tid, och den tiden finns också framöver där Folkpartiet är ett parti som står upp för sociala försäkringar som ger trygghet både när man är sjuk och när man är tillfälligt arbetslös. Det är därför vi allianspartier tillsammans har gjort en del reformer. Vi är inte nöjda med allting. Inget alliansparti är nöjt med allting.

Vi är beredda att hela tiden ompröva vår politik. Det tror jag att man kan säga att liberalerna i kammaren – även om det inte var just denna kammare – har gjort sedan 1800-talet. Vi var de som från början föreslog sociala reformer eftersom vi såg att människor behövde få en chans att komma ur sin fattigdom. Vi är fortsatt beredda att inte fastna i hur ekonomin såg ut på 1800-talet eller 1970-talet eller 2010-talet. Vi tror nämligen att världen förändras, att ekonomin förändras och att man inte kan gå ned i samma flod två gånger. Därför måste vi också vara beredda att ompröva de system som skapar trygghet i förändringarna.

Folkpartiet, precis som andra allianspartier, tycker att det är dags att höja taken. Vi tycker att vi ska diskutera det tillsammans med Socialdemokraterna i den parlamentariska Socialförsäkringsutredningen. Jag hoppas att vi kommer att ha en intressant, givande och tuff debatt om arbetslöshetsförsäkringen fram till valet och att vi därefter kan komma överens om åtminstone grunderna för en ny försäkring som gör att den blir trygg, stabil och långsiktigt hållbar. Om den ska bli det, herr talman, är det viktigt att den underbygger arbetslinjen och stöder tanken att det viktigaste är att komma i arbete, att det finns gränser i a-kassan, arbetslöshetsförsäkringen, och att man hela tiden prövas för att få ett nytt jobb.

Det är inte så att den är snällast som lovar mest, utan den är sjystast mot den arbetslöse som aldrig ger upp kampen om att skapa fler jobb och se till att fler människor snabbare kommer i sysselsättning.

Anf. 156 PATRIK BJÖRCK (S) replik:

Herr talman! En sak förändras i alla fall inte, och det är det gamla klassiska uttrycket som lyder: Att vara liberal är att vara kluven. Här förespråkar Christer Nylander på sin korta repliktid, två minuter, två helt olika inställningar. Dels säger Christer Nylander att när verkligheten förändras är det viktigt att man omprövar och förändrar sin politik. Han menar att det är därför han röstat för försämringarna i socialförsäkringssystemet, att det är därför han förstört sjukförsäkringssystemet och arbetslöshetsförsäkringen. Det är för att han omprövar sin politik när verkligheten förändras.

Så plötsligt byter han fot i sin liberala kluvenhet och säger att Folkpartiet vill höja taken. Alltså för han en helt annan politik än den som han faktiskt röstat för i kammaren. Den kluvenheten fungerar inte i en moderatledd regering, för det är Moderaterna som leder Christer Nylander och Folkpartiet.

Anf. 157 CHRISTER NYLANDER (FP) replik:

Herr talman! Det vore kanske inte så dumt om Patrik Björck ibland försökte få lite kluvenhet i sina egna funderingar, om han ibland vågade träda utanför sin enkelspårighet och vågade ompröva sina egna synpunkter och ståndpunkter. Gör man det ser man att man kanske inte alltid har haft exakt rätt. Det kanske till och med är så att man måste ompröva sina egna ståndpunkter ibland.

Folkpartiet tyckte att det var viktigt att reformera arbetslöshetsförsäkringen och socialförsäkringssystemet eftersom de ledde fel såsom de såg ut. Det innebär inte att de förändringar vi då gjorde var perfekta. Det var inte exakt på det sättet vi ville ha dem, och det vet Patrik Björck mycket

väl. Nu är Alliansen beredd att tillsammans med Socialdemokraterna diskutera frågan för att se till att systemet fungerar bättre i framtiden.

Den som tror att den politik som man 2006 eller 1970 tyckte var den för alltid bästa för att lösa problemen i svensk ekonomi tänker mest fel. Svensk ekonomi förändras, behoven på arbetsmarknaden förändras, människors behov av att kunna ställa om sig och söka nytt förändras och kraven på svensk ekonomis förmåga att vara dynamisk förändras. När vi ser att situationen är en annan måste vi i den här kammaren vara beredda att ompröva och förändra vår politik.

Problemet som Patrik Björck tillsammans med övriga partier på den sidan har är att deras politik inte är tudelad, inte är kluven, utan helt splittrad.

Anf. 158 ALI ESBATI (V) replik:

Herr talman! Det var glädjande att höra Christer Nylander säga att Vänsterpartiets politik var mest ärlig. Desto mer trist var det att han gav en ganska oärlig beskrivning av den politiken. Det är inte så att Vänsterpartiet önskar några av de gränslösa saker som Christer Nylander föreslår. Vi föreslår naturligtvis en a-kassemodell som precis som i dag bygger på att man får mindre pengar när man är arbetslös än när man jobbar.

Det vi säger är att vi vill höja ersättningsnivån till 80 procent av tidigare inkomst. 80 procent är ju för alla inkomster andra än noll mindre än 100 procent, vilket är väl känt. Vi har också diskuterat att vi vill höja taket, men det betyder inte att det inte ska finnas något tak. Taket anges till och med i motionen, nämligen 960 kronor per dag. Vi konstaterar att det krävs ett ännu något högre tak för att uppnå målet om att 80 procent ska få 80 procent av sin tidigare inkomst.

Poängen med detta är att arbetslöshetsförsäkringen ska vara just en försäkring. Att Christer Nylander säger att man skulle vara snäll om man erbjuder en sådan försäkring säger egentligen allt. Folkpartiet ser numera arbetslöshetsförsäkringen som ett slags snällhetens gåva. Men så är det inte. Arbetstagarna finansierar detta genom arbetsgivaravgifter och medlemsavgifter.

Den flod som Christer Nylander talade om och som man inte kan kliva ned i två gånger, vart är den på väg? Vad är det som sker? Vilken är riktningen på floden? Den faktiska effekten av regeringens politik är ökad långtidsarbetslöshet. Är detta den mer dynamiska arbetsmarknad som Christer Nylander eftersträvar och vill ha ett a-kassesystem för?

Anf. 159 CHRISTER NYLANDER (FP) replik:

Herr talman! Ali Esbati är lite blyg. Det är inte bara höjd ersättningsnivå och höjt tak Vänsterpartiet föreslår. Man vill också förlänga ersättningsperioden, ha mjukare regler för vad som ska betraktas som lämpligt arbete, slopa gränserna för överhoppningsbar tid och ha generösare medlingsvillkor och generösare arbetsvillkor. Det vore intressant om Ali Esbati, som ju är intresserad av vad forskningen säger i de här frågorna, kunde redogöra för en forskningsrapport som bedömer vad dessa förändringar skulle innebära för sysselsättningen i Sverige.

Det förloras ungefär 400 000 jobb i Sverige varje år, och det skapas ungefär lika många. Den stora utmaningen för politiken är att skapa villkor för företag att växa något mer än vad som motsvarar de jobb som för-

svinner, så att jobben netto blir fler på sikt. Det är så vi på lång sikt får ned arbetslösheten i Sverige: om det skapas fler jobb än de som försvinner.

Ska man lyckas med det tror jag att man måste se att arbetsmarknaden finns i en dynamisk ekonomi med en stor omställning av jobben och företagens möjligheter, även om det inte nödvändigtvis är en dynamisk arbetsmarknad. Vi måste då fundera på hur individen får trygghet i den här nya världen, inte genom att hela tiden känna att man alltid kan behålla det jobb man har just nu, utan genom att känna trygghet i att det skapas nya jobb, att det finns en bra a-kassa när man är på väg mellan två jobb och att det finns goda förutsättningar för att ställa om sig själv och lära sig nytt för att se till att man kan få ett nytt jobb den dag man förlorar det gamla.

Där har vi på något sätt behov av att hitta en balanspunkt, och den balanspunkten tror jag kommer att förändras hela tiden. Då tycker jag att det är rätt rimligt att jag som liberal, mina vänner i Alliansen men också oppositionen funderar på om vi behöver ompröva vår politik då och då. Det har vi gjort, och det är vi beredda att fortsätta att göra, för det är viktigt för de enskilda människornas trygghet att detta fungerar.

Anf. 160 ALI ESBATI (V) replik:

Herr talman! Vi har naturligtvis också fått ompröva vår politik, bland annat för att verkligheten förändras på grund av de experiment som den borgerliga regeringen har utsatt det svenska socialförsäkringssystemet för. Man måste hela tiden tänka på vad man ska göra för att hantera de nya problem som uppstått i tillägg till en del gamla.

Det är inte så att a-kasssystemet bestämmer sysselsättningsnivån i Sverige. Där kan vi kanske vara eniga. Sysselsättningsnivån i Sverige bestäms av vilken ekonomisk politik som förs, om man investerar mycket eller lite och om man får människor att komma till de branscher där behoven finns. Till exempel kan vi säga att sysselsättningsnivån inte direkt ökar av att de verksamheter i offentlig sektor som har behov av mer medel förvägras dessa och att man i stället använder skatteintäkter till exempel till att sänka eller ta bort förmögenhetsskatt och så vidare.

Men det som a-kasssystemet definitivt bestämmer är naturligtvis hur de människor som för tillfället är arbetslösa har det. Det var det jag redogjorde för i mitt huvudanförande. Den stora förändringen sker inte på arbetslöshetsnivån eller på sysselsättningsnivån, utan den stora förändringen gäller hur de människor som är arbetslösa har det. Detta påverkar också vad som blir normen på arbetsmarknaden när det gäller lönerna och så vidare.

Christer Nylander talar om en balanspunkt. Jag uppfattar det som att han är nöjd med en balanspunkt där hälften av dem som i dag får försörjningsstöd får det för att de är arbetslösa. Det tycker inte jag är en särskilt god balanspunkt på arbetsmarknaden. Jag tror heller inte att människor som hamnar i en desperat ekonomisk situation matchar den beskrivning som Christer Nylander ger av en dynamisk arbetsmarknad, nämligen att man ska lära sig någonting nytt och ta nya grepp. Det är snarare tvärtom för en del som hamnar långt bort från arbetsmarknaden och får väldigt låga inkomster. Man blir desperat, känner sig sviken av samhället och blir inte direkt bättre rustad att komma in på en dynamisk arbetsmarknad.

Anf. 161 CHRISTER NYLANDER (FP) replik:

Herr talman! Ali Esbati tillskriver alliansregeringens reformer på arbetsmarknadsområdet och arbetslöshetsförsäkringsområdet stora och dramatiska effekter för ekonomin. Ändå vägrar han berätta om vilken påverkan han tror att de reformer han själv står för skulle ge och vilken forskning som finns kring effekterna av en förlängd ersättningsperiod, en höjd ersättningsnivå, ett höjt tak, mjukare regler för vad som ska anses som lämpligt arbete, slopade gränser för överhoppningsbar tid, generösare medlingsvillkor och generösare arbetsvillkor. Det är svårt att tänka sig att dessa förändringar inte på något sätt skulle påverka arbetsmarknaden och dess funktionssätt. Det är inte bara så att de förbättrar situationen för många av dem som är arbetslösa, utan de påverkar självklart även utvecklingen av sysselsättningen.

Vi är överens om att det centrala är att se till att man för en politik som leder till att sysselsättningen ökar och att fler människor får jobb. Där tror jag att man får säga att alliansregeringen är betydligt bättre än oppositionen, vad nu oppositionens gemensamma förslag är på det här området. Varken när det gäller jobbpolitik eller arbetsmarknadspolitik finns det någon gemensam rödgrön politik.

Om man tycker som Ali Esbati, att det är centralt med en generösare arbetslöshetsförsäkring, är det konstigt att man inte tycker att den bör vara gemensam för alla och att staten ska ta ansvar för den utan tycker att den ska vara frivillig. Det är inte bara så att många tycker att de har en dålig ersättning. Många står faktiskt helt utanför systemet, eftersom det är frivilligt. Jag tycker att det är konstigt att Vänsterpartiet, som för retoriken att det är viktigt med ökad trygghet och generösare villkor, inte tycker att försäkringen ska omfatta alla.

Anf. 162 MATTIAS KARLSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag hade egentligen inte tänkt begära replik, men jag blev lite provocerad av vissa delar av Christer Nylanders anförande. Jag ber om ursäkt, herr talman, för att jag delvis går ifrån ämnet för debatten. Jag är lite trött på att ständigt höra Christer Nylander och andra företrädare för borgerligheten i olika sammanhang hänvisa till att vi inte hade legat i topp i Europa vad gäller sysselsättning och ekonomisk utveckling om det inte hade varit för den borgerliga politiken.

Jag skulle vilja fråga Christer Nylander: Om svenska väljare hade följt ditt och dina partikamraters råd om att Sverige skulle gå med i EMU, tror du då att vi hade legat i topp i Europa vad gäller sysselsättning och ekonomisk utveckling? Det låter ofta som att vi har klarat oss relativt bra ur finanskrisen för att regeringen har gjort så himla mycket saker rätt. Men tittar man på effekterna av regeringens politik ser man att den i de allra flesta fall inte haft några effekter alls och i vissa fall haft rent negativa effekter, till exempel när det gäller de differentierade avgifterna i a-kassan, där ni fick backa.

Man kan inte gå ned i samma flod två gånger. Däremot kan man gå ned i ett stillastående och kvävande träsk flera gånger. Som jag fattar saken vill Christer Nylander och Folkpartiet fortfarande försöka dra ned Sverige i EMU-träsket, där flera andra länder varit nära att drunkna. Skulle vi lyda ert råd i det avseendet tror jag inte att vi skulle ha förut-

sättningar att ligga på de toppnivåer som Christer Nylander berömmar sig av.

Jag blir också provocerad av att Christer Nylander ofta i debatterna säger att han omprövar och funderar, att han är balanserad och så vidare, men att ingenting av detta visar sig i praktisk handling. Han har stått för samma politik som de övriga allianspartierna under hela perioden och står just nu fast vid den rådande politiken för arbetslöshetsförsäkringen, samtidigt som han inför väljarna försöker låtsas att han står för någonting annat. Funderingar måste ju sluta någonstans och leda till praktisk handling.

Anf. 163 CHRISTER NYLANDER (FP) replik:

Herr talman! Så sent som i förra budgetpropositionen skedde förändringar i politiken på det här området. Vi sitter nu och diskuterar i den parlamentariska Socialförsäkringsutredningen om vi kan komma överens om nya förändringar och på lång sikt ett nytt och mer hållbart system. Det är klart att jag och mitt parti omprövar våra ståndpunkter i de diskussionerna.

Jag är för övrigt ganska glad över att jag kan provocera Mattias Karlsson. Nu ska jag erkänna att jag tar detta över huvudet, herr talman, men jag tror att det är fyra länder i EU-28 som haft bättre arbetslöshetsutveckling än Sverige sedan 2006. Jag tror att det är två länder i EU-28 som har bättre sysselsättningsutveckling än Sverige. Jag tror att det är ett land, Nederländerna, som har bättre sysselsättningsgrad än Sverige. Men jag tror att det är noll länder som har bättre statsskuldutveckling än Sverige.

Man kan inte påstå att regeringen har skött ekonomin helt illa med detta facit. EU-kommissionen noterade så sent som förra veckan samma sak. Det är få länder, kanske inte något, som har kommit ur krisen på ett bättre sätt än Sverige. Men vi ska inte vara nöjda med detta. Tvärtom ska vi fortsätta att jobba för en politik som skapar fler jobb och se till att vi har ordning och reda på statsfinanserna.

Herr talman! Jag hoppas att också jag får avvika från ämnet, eftersom jag vill svara på Mattias Karlssons fråga som låg en bit utanför ämnet. Jag är helt övertygad om att situationen i Sverige och i Europa hade sett helt annorlunda ut under krisåren om inte EU och eurosamarbetet hade funnits. Det är genom eurosamarbetet som man hittat mekanismer för att ta sig ur problematiken som man i EU har suttit i.

Det är genom eurosamarbetet som vi har undvikit aggressiva devalveringar som skulle ha skapat en betydligt mer bekymmersam ekonomisk situation i Europa än den vi har sett de senaste åren. Hade inte eurosamarbetet funnits hade svensk ekonomi sett sämre ut just på grund av vårt stora beroende av den europeiska ekonomins utveckling.

Anf. 164 MATTIAS KARLSSON (SD) replik:

Herr talman! Vi får återigen höra om värderingar, långsiktighet och sådana saker. Ni har haft ganska många år på er att fundera. Utvecklingen har pekat i en tydlig riktning ganska länge.

Människor får just nu illa av den politik som ni bedriver som inte har fungerat. Jag tycker att ni är skyldiga dem att snarast möjligt ompröva, försöka göra om och försöka göra rätt. Jag förstår att man inte alltid kan

göra rätt från början. Men när nästan alla tecken pekar på att man har hamnat fel är man skyldig att försöka rätta till det så fort som möjligt.

Jag tycker att ni är skyldiga väljarna ett besked innan valet om hur ni ska göra inte bara i ord utan också i handling. Det är lätt att stå här och tala om saker. Men det är svårare att lägga fram konkreta förslag om det. När man ser till den politik som ni har fört har Folkpartiet inte någon annan linje än de övriga allianspartierna. Det visar sig inte minst när ni röstar om detta betänkande.

Sedan blir jag lite häpen av att höra Christer Nylander stå och säga att det är eurons och EMU:s förtjänst att vi har klarat finanskrisen. Det är i allra högsta grad en väldigt stor del av problemet att man försöker tvinga in länder i samma kostym som inte passar för alla. Alla ska ha samma politik fast man behöver olika lösningar. Det har bidragit till att förvärpa krisen i en lång rad länder.

Tror Christer Nylander verkligen att vi hade haft den positiva position som vi har i Europa när det gäller ekonomisk utveckling och sysselsättning om vi hade följt Folkpartiets råd och gått med i EMU? Det tror inte jag.

Anf. 165 CHRISTER NYLANDER (FP) replik:

Herr talman! Jag tror att man måste förstå att svensk ekonomi är extremt exportberoende och extremt beroende av att exportera till EU, euroländerna och Europa. Jag tror att Tyskland står för lika stor andel av svensk export som Kina eller hela Asien gör.

Fungerar ekonomin sämre i Europa och i euroområdet kommer det per automatik att innebära att exporten dit och importen därifrån försämras för Sverige och att svensk sysselsättningsutveckling och svensk ekonomisk utveckling fungerar sämre.

Jag är alldeles övertygad om att om vi hade haft fler valutor i Europasamarbetet än vad vi har i dag så hade vi fått se aggressiva devalveringar på det sätt vi har sett under andra ekonomiska kriser som inte varit liknande denna men som har påmint om denna.

Aggressiva devalveringar där man försöker skjuta över problemen på de andra länderna i stället för att ta tag i sina egna bekymmer hade inneburit sämre ekonomisk utveckling i Europa och därmed sämre ekonomisk utveckling i Sverige och sämre sysselsättningsutveckling än vad vi har haft i Sverige.

Det innebär inte att jag tror att euron skulle ha löst alla problem. Det innebär inte heller att jag tror att Sverige ska hoppa in i eurosamarbetet så fort som möjligt. Men när de regelverk som nu håller på att utformas är på plats och följs är det rimligt att också Sverige går med.

Vi har ett egenintresse att se till att Europa fungerar bättre och att Europas ekonomi fungerar bättre. Vi har också en skyldighet gentemot andra länder att se till och bidra till att utvecklingen blir bättre.

Det som skiljer mig och Mattias Karlsson allra tydligast är att jag tycker att Sverige ska vara ett land som är öppet och samarbetar mer med andra länder, medan Mattias Karlsson tycker motsatsen.

Anf. 166 ANNIKA QARLSSON (C):

Herr talman! Dagens ärende behandlar 43 motionsyrkanden om arbetslöshetsförsäkringen. Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

Målet med arbetsmarknadspolitiken är att insatserna ska bidra till en väl fungerande arbetsmarknad. För att det målet ska ha en chans att uppnås krävs också många insatser på efterfrågesidan så att det blir fler jobb, och fler anställningar blir aktuella.

Ett efterlängtad besked kom i går när näringsminister Annie Lööf presenterade ett förslag som minskar sjuklönekostnaden för småföretag. Med den nya enkla och förutsägbara ersättningen för höga sjuklönekostnader kommer det nya högkostnadsskyddet att slå in redan efter cirka två sjukdagar per anställd och år även om dagarna inte är sammanhängande. Företagare slipper krångel med att ansöka om ersättningen eftersom den kommer att betalas ut automatiskt.

Med detta frigörs tid och pengar i de små företagen som kan anställa fler, och minskade risker för sjuklönekostnader gör det lättare för människor som står längre från arbetsmarknaden med kanske tidigare sjukskrivningar i bagaget att erbjudas anställning.

Detta tillsammans med andra jobbskapande skattesänkningar som sänkt arbetsgivaravgift för unga, sänkt restaurangmoms, ROT- och RUT-avdrag och jobbskatteavdraget gör att Centerpartiets och alliansregeringens fokus på att skapa fler jobb på en reguljär arbetsmarknad resulterat i över 200 000 fler jobb sedan 2006.

Det är mer än 200 000 fler jobb trots att vi har haft en mycket allvarlig finanskris och en följande lågkonjunktur som hårt frestat på vårt exportberoende land. Utan den stimulanspolitik som Sverige kunnat bedriva under de här åren med sin ekonomiska stabilitet hade läget varit än allvarligare.

Arbetslöshetsförsäkringen är en del i Alliansens reformer. Från att ha varit ett allmänt försörjningsstöd utformades den till en tydligare omställningsförsäkring med högre ersättning inledningsvis, med en nedtrappning efter en tid och också med ett slut.

Utformningen och nivåer på ersättningarna är inte en absolut vetenskap. Men forskning finns som visar på sambanden mellan ersättningsnivåer och ersättningsdagar kopplat till arbetslöshet, även om Patrik Björck inte har lyckats hitta den någonstans. Avvägningen av trygghet och graden av omställning är däremot inte enkel att finna i forskningslitteraturen. Att sambanden finns där är säkert, men avvägningen står inte att finna i forskningslitteraturen.

I nuvarande läge med en fortfarande svag konjunktur och en alltför hög nivå på arbetslösheten vore det inte klokt att kraftigt höja taket. Men från Centerpartiets sida ser vi att när läge råder bör ersättningen under akassans första månader höjas och också indexeras så att vi inte hamnar i den här typen av situation. Det kommer att kräva både finansiella resurser och också rätt konjunkturläge.

Solveig Zander som sitter i utredningen för vår del har också sagt att studenter behöver omfattas och även att det behövs bättre regler för dem som kombinerar. Det finns många olika delar som kan behöva föras till i den försäkring vi har i dag.

Från alliansregeringen har vi sedan vi tillträdde haft fokus på att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt. Vi har prioriterat att sluta gömma och glömma människor som skedde i systemen med förtidspensioneringar och långa sjukskrivningar under regeringen Persson. Vi har också prioriterat skattesänkningar för de branscher som är personalintensiva och där också svarta jobb varit mer vanligt förekommande än i andra branscher. Vi har ökat de ekonomiska incitamenten att ta erbjudna arbeten.

Det är intressant att notera att Socialdemokraterna som nu tar sikte på regeringsmakten efter valet i höst utlovat Europas lägsta arbetslöshet och samtidigt vill tredubbla arbetsgivaravgifterna, dubbla moms och höja ersättningsnivåerna. Det gör att de många jobben som tillkommit först får räknas bort, och de arbetsgivare som är potentiella jobbskapare får också räknas bort. Kvar står den delen av svensk ekonomi, den offentliga, som är oerhört väsentlig men som inte i sig skapar nya resurser som ger ökade skatteintäkter. Men Magdalena Andersson från Socialdemokraterna är inte oroad: Det är bara att ha fokus – när man är väldigt fokuserad har man större förutsättningar att lyckas.

Ja, det vi har gjort sedan vi tog över 2006 är – jag får instämma i det – innebär 64 000 fler långtidsarbetslösa. Men vi har 245 000 färre förtidspensionärer och långtidssjukskrivna. 245 000 minus 64 000, är det vad du sitter och räknar på med din telefon, Patrik Björck?

Jodå, vi minns alla explosionen av förtidspensioneringar under regeringen Persson. Vi vill inte tillbaka.

Herr talman! En fråga som har funnits med och diskuterats länge är reglerna kring a-kassa för personer som engagerar sig politiskt eller fackligt i samhället. År 2005 blev det ett tillkännagivande, och nu ser det ut som att ett förslag kan vara på väg fram, under stor enighet.

Socialförsäkringsutredningen lämnade 2013 ett förslag som bygger på att uppdraget skyddas och att den som åtar sig ett förtroendeuppdrag inte ska drabbas ekonomiskt vid ett behov av a-kassa i förhållande till om man har valt att inte gå ned i arbetstid för att ta förtroendeuppdrag. Förslaget har varit på remissrunda fram till i måndags, och nu har departementet att sammanställa synpunkterna och snarast återkomma med ett initiativ. Vi ser fram emot att det snart ska landa på våra bänkar.

Många av de frågor som vi har diskuterat här i kväll och som berörs i detta betänkande är under utredning i den parlamentariska Socialförsäkringskommittén. Den har i uppdrag att se över de allmänna försäkringarna vid sjukdom och arbetslöshet. Utredningstiden är satt till den 31 januari 2015. Dagens debatt lär inte vara den sista på området.

Jag måste – efter att ha lyssnat till kollegerna i utskottet, som redan börjar fundera på vilken champagne man ska fira med på kvällen den 14 september – avsluta med att konstatera detta: Jag hade en företrädare i mitt parti, en partiledare som vid ett tillfälle mycket klokt sade – den gången var det nog riktat till den folkpartistiska partiledaren, men jag skickar med det lilla budskapet till oppositionen: Det är kanske smart att inte sälja skinnen innan björnen är skjuten.

(Applåder)

Anf. 167 ANDREAS CARLSON (KD):

Herr talman! Det har diskuterats många viktiga frågor här i dag. Björn jakt avslutade Annika Carlsson sitt anförande med, och vi har också här i kammaren haft debatt om jakt. Som sista talare i dag ska jag hålla ett anförande om den viktiga frågan om arbetslöshetsförsäkringen, som är och ska vara en omställningsförsäkring mellan jobb. Utformningen av a-kassan ska ge goda incitament till att gå från arbetslöshet till arbete. Varje människas vilja att arbeta måste tas till vara.

När vi talar om hur a-kassan ska utformas handlar det om en avvägning mellan graden av trygghet och graden av omställning. Det är viktigt att det finns en balans, där fokus är att a-kassan just ska vara en omställningsförsäkring. En generöst utformad försäkring kan öka flexibiliteten på arbetsmarknaden och göra människor trygga och mer benägna att pröva nya arbeten. Men om försäkringen bara är inriktad på det minskas drivkrafterna att gå från arbetslöshet till arbete. Vi menar att den tidigare linjen – med hög ersättning under lång tid för många – riskerade att bli en försörjning under lång tid snarare än ett ekonomiskt stöd under en omställning.

Kristdemokraterna tycker att de reformer som Alliansen gjort har varit rätt. Långsiktigt beräknas reformerna av arbetslöshetsförsäkringen öka sysselsättningen med ca 45 000 personer och ca 39 000 årsarbetskrafter. Det motsvarar, herr talman, 70,2 miljoner arbetade timmar. Arbetslösheten beräknas långsiktigt minska med 0,7 procentenheter som ett resultat av de förändringar som har gjorts i försäkringen.

Politiken var nödvändig för att stärka drivkraften att arbeta. Det ska löna sig att arbeta, inte bara för att det stärker vår gemensamma ekonomi och genererar mer skatteintäkter som vi kan fördela till välfärden, skolan, vården och omsorgen, utan också för att det är rätt i sak. Människan mår bra av att arbeta, att vara behövd och att vara en del av en arbetsgemenskap. Därför är allianspolitikens kärna, med fortsatt fokus på att fler jobb ska skapas, en nödvändig politik för Sverige.

Samtidigt har ekonomin vuxit under de senaste åren. Reallönerna har ökat. Ersättningarna från a-kassan har urholkats av inflation. Skillnaderna har därmed i dagsläget blivit för stora mellan dem som arbetar och dem som inte gör det. Vi kristdemokrater tycker att det är läge att under nästa mandatperiod höja taket i a-kassan och framför allt indexera taket, så att inte försäkringen urholkas av inflationen.

Enligt statistik från Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, IAF, har a-kassornas medlemsantal stigit med ca 139 000 personer mellan september 2008 och december 2013. Bara under 2013 har medlemsantalet i kassorna stigit med knappt 21 000 personer. Att trenden är tydligt positiv visas också av att tredje kvartalet 2008 var det senaste inrapporterade kvartalet då medlemsantalet i a-kassorna sjönk.

Men det är önskvärt att ännu fler som jobbar omfattas av en inkomstförsäkring vid arbetslöshet. I ljuset av det är det positivt, tycker vi kristdemokrater, att Alliansregeringen den 1 januari i år avskaffade den differentierade arbetslöshetsavgiften. Den högre graden av medlemsfinansiering gjorde att anslutningsgraden minskade.

I betänkandet konstaterar också utskottet att det är positivt att en av utgångspunkterna för den parlamentariska Socialförsäkringsutredningens arbete, som har nämnts återkommande i debatten, är att den framtida arbetslöshetsförsäkringens inkomstrelaterade ekonomiska ersättning ska omfatta alla som förvärvsarbetar och uppfyller arbetsvillkoret.

Kristdemokraterna föreslår en allmän och obligatorisk a-kassa med en enhetlig avgift. En allmän och obligatorisk a-kassa är en förutsättning för en mer flexibel och trygg arbetsmarknad, där det är naturligt att under livet byta arbete en eller flera gånger. För att människor på en sådan arbetsmarknad ska känna trygghet är en obligatorisk a-kassa viktig.

Herr talman! Det är bra med en sammanhållen översyn av de allmänna försäkringarna. Det är viktigt för den enskilda medborgaren att försäkringssystemen är förutsägbara och konsekventa. Med tanke på Socialförsäkringsutredningens arbete yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på motionerna.

(Applåder)

Anf. 168 PATRIK BJÖRCK (S) replik:

Herr talman! Jag blev lite intresserad av den ekonomiska teorin bakom Andreas Carlsons resonemang. Skillnaden har nu blivit för stor mellan dem som arbetar och dem som inte arbetar, säger Andreas Carlson. Han har stött en politik som har gått ut på att skillnaden ska finnas därför att man ska pressa tillbaka arbetslösheten. Det är det vi har diskuterat hela kvällen. Det är det som är kontentan av den moderatledda politik som Andreas Carlson är en del av.

Om nu Andreas Carlson menar att skillnaden har blivit så stor vill jag på fullt allvar fråga om Andreas Carlson upplever det så att svensk ekonomi befinner sig i någon sorts överhettad situation, med 8 procents arbetslöshet.

Anf. 169 ANDREAS CARLSON (KD) replik:

Herr talman! Som jag sade i mitt anförande utgår Kristdemokraternas politik från att det ska löna sig att arbeta och att incitamenten för att jobba ska vara starka. Därför var de förändringar som gjordes av alliansregeringen nödvändiga. Men samtidigt som reallönerna i Sverige har ökat och ekonomin har vuxit – 200 000 nya arbetstillfällen har skapats – har också de som har varit i arbetslöshetsförsäkring halkat efter, eftersom ersättningens storlek har urholkats i takt med inflationen. Därför tycker vi kristdemokrater att det är viktigt att taket indexeras så att det hänger med i utvecklingen och att man under nästa mandatperiod höjer taket i a-kassan.

Vi har räknat på detta, och vi har tagit fram olika förslag som vi driver och tar upp i den parlamentariska Socialförsäkringsutredningen. Det är viktigt, apropå den avvägning som flera av ledamöterna i kammaren har tagit upp i debatten, att man också balanserar detta med tanke på att det är en balansgång mellan just trygghet och omställning. Vi anser att a-kassan ska vara en omställningsförsäkring men att taket behöver höjas. Men framför allt ska det indexeras så att det inte urholkas av inflationen.

Anf. 170 PATRIK BJÖRCK (S) replik:

Herr talman! Jag vet inte om det är en fördel eller en nackdel för Kristdemokraterna att de har företrädare som Andreas Carlson och partiledare Hägglund som inte förstår vilken politik de stöder. I och med att det är en dålig politik kan man möjligen säga att en positiv förklaring till att Kristdemokraterna trycker på knappen är att de inte förstår politiken.

Men å andra sidan kan jag tycka att om man sitter i regeringen och stöder regeringspolitiken i denna kammare skulle väljarna egentligen kunna begära att man förstår sin egen politik.

Det som Andreas Carlson säger här är jättespännande och helt konsekvent. Hägglund har vid flera tillfällen sagt att det inte finns något egenvärde i att det är en skillnad mellan arbetsinkomst och pensionsinkomst. Det är faktiskt exakt det som Andreas Carlson säger här. Samtidigt stöder man en politik där det hävdas att det inte bara är ett egenvärde utan själva essensen i politiken att det ska vara en skillnad.

Andreas Carlson har en replik på två minuter kvar för att förklara den kristdemokratiska ekonomiska logiken.

Anf. 171 ANDREAS CARLSON (KD) replik:

Herr talman! Jag vet faktiskt inte riktigt om Patrik Björck lyssnade när jag sade att de förändringar som gjordes har Kristdemokraterna stöttat. Vi stöder dem, och vi tycker att de var riktiga. De reformer som gjordes beräknas långsiktigt få effekten att sysselsättningen ökar med ca 45 000 personer, i årsarbetskrafter räknat 39 000 personer. Långsiktigt beräknas arbetslösheten minska med 0,7 procentenheter som ett resultat av de förändringar som har gjorts. Detta stöder Kristdemokraterna.

Däremot får jag tacka Patrik Björck för att han tycker att jag är konsekvent i mitt resonemang. Vi tycker att taket bör höjas under nästa mandatperiod, och framför allt bör det indexeras så att det hänger med för att gapet inte ska bli för stort. När reallönerna har ökat och ekonomin har vuxit behöver också taket höjas men framför allt indexeras så att det hänger med i utvecklingen.

Man kan, som Patrik Björck, tycka att detta låter knepigt. Men jag tycker att det är en ganska rimlig linje som vi kristdemokrater driver, och vi kommer att föra diskussioner om detta med våra allianskamrater.

Patrik Björck gillar att kalla Alliansen för moderatledd. Vi är fyra partier i vår allians. Vi har ibland olika ingångar i fråga om hur vi ska lösa samhällsproblem som vi gemensamt ser. Men vi diskuterar dem, vi har trevligt tillsammans, vi kommer överens och vi lägger fram gemensamma förslag på gemensamma problem.

Frågan hänger i luften: Vad gör Patrik Björck med den problembild som han har målat upp i kammaren i kväll? Jo, han går till val, men tillsammans med vilka gör han det? Han gör det med andra partier i en splittrad opposition som har olika förslag på olika problembilder.

Där är skillnaden i svensk politik. Vi tar ansvar. Kristdemokraterna vill höja taket, och vi kommer att föra denna diskussion i Alliansen. Vi kommer också att gå till val på en gemensam jobbpolitik.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 3 april.)

Följande dokument anmälades och bordlades:

EU-dokument

KOM(2014) 163 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om en rundresevisering och om ändring av konventionen om tillämpning av Schengenavtalet och förordningarna (EG) nr 562/2006 och (EG) nr 767/2008

23 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 1 april

2013/14:545 Ny djurskyddslag

av *Jens Holm* (V)

till landsbygdsminister *Eskil Erlandsson* (C)

den 2 april

2013/14:546 Klyftan mellan löntagares och pensionärsers beskattning

av *Tomas Eneroth* (S)

till finansminister *Anders Borg* (M)

24 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 2 april

2013/14:503 Moldavien

av *Peter Persson* (S)

till utrikesminister *Carl Bildt* (M)

2013/14:506 Situationen i Venezuela

av *Hans Linde* (V)

till utrikesminister *Carl Bildt* (M)

2013/14:516 Användandet av avlyssningsprogrammet Mystic

av *Peter Rådberg* (MP)

till utrikesminister *Carl Bildt* (M)

2013/14:517 Ensidigt missgynnande fiskeregler

av *Peter Jeppsson* (S)

till landsbygdsminister *Eskil Erlandsson* (C)

2013/14:518 Frigivande av civila fångar i Syrien

av *Robert Halef* (KD)

till utrikesminister *Carl Bildt* (M)

- 2013/14:519 Politiska ungdomsförbund och valarbete på skolor**
av *Hannah Bergstedt* (S)
till utbildningsminister Jan Björklund (FP)
- 2013/14:521 Försök med sänkt rösträttsålder**
av *Mats Pertoft* (MP)
till statsrådet Birgitta Ohlsson (FP)
- 2013/14:522 Ett enhetligt patentskydd**
av *Agneta Gille* (S)
till justitieminister Beatrice Ask (M)
- 2013/14:523 75 000 enskilda fall**
av *Christina Oskarsson* (S)
till statsrådet Ulf Kristersson (M)
- 2013/14:526 Rätt till bankkonto**
av *Anders Karlsson* (S)
till statsrådet Peter Norman (M)
- 2013/14:527 Manuell service för tågresenärer**
av *Solveig Zander* (C)
till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)
- 2013/14:528 Lokalisering av Specialpedagogiska skolmyndigheten**
av *Jasenko Omanovic* (S)
till utbildningsminister Jan Björklund (FP)
- 2013/14:530 Sjövärnskårens båtar**
av *Åsa Lindestam* (S)
till försvarsminister Karin Enström (M)
- 2013/14:531 Flumskolor**
av *Hans Hoff* (S)
till utbildningsminister Jan Björklund (FP)
- 2013/14:532 Statsbidrag till karriärsteg för lärare inom upphandlad kommunal vuxenutbildning**
av *Cecilia Dalman Eek* (S)
till utbildningsminister Jan Björklund (FP)
- 2013/14:533 Fristad för hotade kulturarbetare**
av *Agneta Gille* (S)
till kultur- och idrottsminister Lena Adelsohn Liljeroth (M)
- 2013/14:534 Situationen för dem som uppburit hel sjukersättning före 2003**
av *Agneta Luttröpp* (MP)
till statsrådet Ulf Kristersson (M)
- 2013/14:535 Åtgärder mot dyskalkyli**
av *Raimo Pärssinen* (S)
till utbildningsminister Jan Björklund (FP)
- 2013/14:537 Flumskola**
av *Hans Hoff* (S)
till statsminister Fredrik Reinfeldt (M)
- 2013/14:538 Sänkta farledsavgifter**
av *Lars Johansson* (S)
till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)
- 2013/14:539 Fristadskommuner**
av *Elin Lundgren* (S)
till kultur- och idrottsminister Lena Adelsohn Liljeroth (M)

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdets början till och med 10 §
anf. 20 (delvis),
av talmannen därefter till och med 10 § anf. 54 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med 14 § anf. 80 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med 19 § anf. 105 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med 20 § anf. 124 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med 21 § anf. 153 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

MADELEINE GABRIELSON HOLST

/Eva-Lena Ekman

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Meddelande om debatt med anledning av vårpropositionens avlämnande.....	1
3 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
4 § Anmälan om granskningsrapport.....	2
5 § Ärenden för hänvisning till utskott.....	2
6 § Ärenden för förnyad bordläggning.....	3
7 § Tekniska och affärsmässiga krav för betalningar och autogireringar i euro	3
Finansutskottets betänkande 2013/14:FiU17	3
(Beslut fattades under 17 §.)	3
8 § Bank-, försäkrings- och kreditupplysningsfrågor	3
Finansutskottets betänkande 2013/14:FiU22	3
Anf. 1 BO BERNHARDSSON (S)	3
Anf. 2 PER BOLUND (MP)	5
Anf. 3 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD)	8
Anf. 4 ULLA ANDERSSON (V)	9
Anf. 5 JÖRGEN ANDERSSON (M)	12
Anf. 6 ULLA ANDERSSON (V) replik	15
Anf. 7 JÖRGEN ANDERSSON (M) replik.....	16
Anf. 8 ULLA ANDERSSON (V) replik	16
Anf. 9 JÖRGEN ANDERSSON (M) replik.....	17
Anf. 10 BO BERNHARDSSON (S) replik.....	17
Anf. 11 JÖRGEN ANDERSSON (M) replik.....	18
Anf. 12 BO BERNHARDSSON (S) replik.....	18
Anf. 13 JÖRGEN ANDERSSON (M) replik.....	19
Anf. 14 CARL B HAMILTON (FP).....	19
Anf. 15 ULLA ANDERSSON (V) replik	22
Anf. 16 CARL B HAMILTON (FP) replik.....	22
Anf. 17 ULLA ANDERSSON (V) replik	23
Anf. 18 CARL B HAMILTON (FP) replik.....	23
(Beslut fattades under 17 §.)	24
9 § Ändrade prisregler enligt lagen om elektronisk kommunikation	24
Trafikutskottets betänkande 2013/14:TU15	24
(Beslut fattades under 17 §.)	24
10 § Tobaksfrågor, alkoholfrågor och narkotika- och dopningsfrågor.....	24
Socialutskottets betänkande 2013/14:SoU13	24
Socialutskottets betänkande 2013/14:SoU14	24
Socialutskottets betänkande 2013/14:SoU17	24
Anf. 19 CHRISTER ENGELHARDT (S).....	24
Anf. 20 ISABELLA JERNBECK (M)	29
Anf. 21 CHRISTER ENGELHARDT (S) replik	32
Anf. 22 ISABELLA JERNBECK (M) replik.....	33

Anf. 23	CHRISTER ENGELHARDT (S) replik	33
Anf. 24	ISABELLA JERNBECK (M) replik	33
Anf. 25	MAGNUS EHRENCRONA (MP)	34
Anf. 26	BARBRO WESTERHOLM (FP)	36
Anf. 27	CHRISTER ENGELHARDT (S) replik	38
Anf. 28	BARBRO WESTERHOLM (FP) replik	38
Anf. 29	CHRISTER ENGELHARDT (S) replik	39
Anf. 30	BARBRO WESTERHOLM (FP) replik	39
Anf. 31	KARIN ÖSTRING BERGMAN (C)	40
Anf. 32	CHRISTER ENGELHARDT (S) replik	40
Anf. 33	KARIN ÖSTRING BERGMAN (C) replik	41
Anf. 34	CHRISTER ENGELHARDT (S) replik	41
Anf. 35	KARIN ÖSTRING BERGMAN (C) replik	41
Anf. 36	PER RAMHORN (SD)	42
Anf. 37	EVA OLOFSSON (V)	43
Anf. 38	ANDERS ANDERSSON (KD)	46
Anf. 39	MAGNUS EHRENCRONA (MP) replik	49
Anf. 40	ANDERS ANDERSSON (KD) replik	49
Anf. 41	MAGNUS EHRENCRONA (MP) replik	49
Anf. 42	ANDERS ANDERSSON (KD) replik	50
Anf. 43	EVA OLOFSSON (V) replik	51
Anf. 44	ANDERS ANDERSSON (KD) replik	51
Anf. 45	EVA OLOFSSON (V) replik	51
Anf. 46	ANDERS ANDERSSON (KD) replik	52
Anf. 47	CHRISTER ENGELHARDT (S) replik	52
Anf. 48	ANDERS ANDERSSON (KD) replik	53
Anf. 49	CHRISTER ENGELHARDT (S) replik	53
Anf. 50	ANDERS ANDERSSON (KD) replik	54
Anf. 51	GUNNAR SANDBERG (S)	54
Anf. 52	MAGNUS SJÖDAHL (KD)	56
Anf. 53	KENT HÄRSTEDT (S)	57
Anf. 54	ANDERS ANDERSSON (KD) replik	60
Anf. 55	KENT HÄRSTEDT (S) replik	60
Anf. 56	ANDERS ANDERSSON (KD) replik	61
Anf. 57	KENT HÄRSTEDT (S) replik	61
	(Beslut fattades under 17 §.)	62
11 §	Redovisning av användningen av vissa hemliga	
	tvångsmedel under år 2012	62
	Justitiekontorets betänkande 2013/14:JuU11	62
Anf. 58	MARIA FERM (MP)	62
Anf. 59	ELIN LUNDGREN (S)	63
Anf. 60	ANTI AVSAN (M)	64
Anf. 61	JOHAN PEHRSON (FP)	66
Anf. 62	JOHAN LINANDER (C)	68
Anf. 63	CAROLINE SZYBER (KD)	69
	(Beslut fattades under 17 §.)	70
12 §	2013 års redogörelse för tillämpningen av lagen om	
	särskild utlänningskontroll	70

Justitiekammarens betänkande 2013/14:JuU12.....	70
Anf. 64 RICHARD JOMSHOF (SD).....	70
Anf. 65 ELIN LUNDGREN (S).....	72
Anf. 66 JOHAN LINANDER (C).....	73
Anf. 67 ANTI AVSAN (M).....	74
Anf. 68 JOHAN PEHRSON (FP).....	76
(Beslut fattades under 17 §.).....	77
13 § Erkännande och verkställighet av beslut om utvidgat förverkande inom Europeiska unionen	77
Justitiekammarens betänkande 2013/14:JuU22.....	77
(Beslut fattades under 17 §.).....	77
14 § Konsumenträtt.....	77
Civilrättskammarens betänkande 2013/14:CU20.....	77
Anf. 69 YILMAZ KERIMO (S).....	77
Anf. 70 JESSIKA VILHELMSSON (M).....	80
Anf. 71 YILMAZ KERIMO (S) replik.....	83
Anf. 72 JESSIKA VILHELMSSON (M) replik.....	83
Anf. 73 YILMAZ KERIMO (S) replik.....	84
Anf. 74 JESSIKA VILHELMSSON (M) replik.....	84
Anf. 75 JAN LINDHOLM (MP).....	85
Anf. 76 JESSIKA VILHELMSSON (M) replik.....	87
Anf. 77 JAN LINDHOLM (MP) replik.....	88
Anf. 78 JESSIKA VILHELMSSON (M) replik.....	88
Anf. 79 JAN LINDHOLM (MP) replik.....	88
Anf. 80 NINA LUNDSTRÖM (FP).....	89
Anf. 81 YILMAZ KERIMO (S) replik.....	91
Anf. 82 NINA LUNDSTRÖM (FP) replik.....	92
Anf. 83 YILMAZ KERIMO (S) replik.....	92
Anf. 84 NINA LUNDSTRÖM (FP) replik.....	93
Anf. 85 JAN LINDHOLM (MP) replik.....	93
Anf. 86 NINA LUNDSTRÖM (FP) replik.....	94
Anf. 87 JAN LINDHOLM (MP) replik.....	94
Anf. 88 NINA LUNDSTRÖM (FP) replik.....	95
Anf. 89 KARIN ÖSTRING BERGMAN (C).....	95
Anf. 90 MARKUS WIECHEL (SD).....	96
Anf. 91 MARIANNE BERG (V).....	98
Anf. 92 ROLAND UTBULT (KD).....	99
Anf. 93 MARKUS WIECHEL (SD) replik.....	101
Anf. 94 ROLAND UTBULT (KD) replik.....	101
Anf. 95 MARKUS WIECHEL (SD) replik.....	102
Anf. 96 ROLAND UTBULT (KD) replik.....	102
(Beslut fattades under 17 §.).....	102
Ajournering.....	103
Återupptagna förhandlingar	103
15 § Val av ny riksrevisor	103
16 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 27 mars	103
AU6 Arbetsrätt.....	103
UbU14 Forskning.....	106

SfU9 Genomförande av det ändrade direktivet om varaktigt bosatta tredjelandsmedborgares ställning	107
SfU11 Uppföljning av rörlighetsdirektivets genomförande	108
SfU12 Tydligare regler om fri rörlighet för EES-medborgare och deras familjemedlemmar	108
17 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	108
FiU17 Tekniska och affärsmässiga krav för betalningar och autogireringar i euro	108
FiU22 Bank-, försäkrings- och kreditupplysningsfrågor	109
TU15 Ändrade prisregler enligt lagen om elektronisk kommunikation	109
SoU13 Tobaksfrågor	110
SoU14 Alkoholfrågor	110
SoU17 Narkotika- och dopningsfrågor	111
JuU11 Redovisning av användningen av vissa hemliga tvångsmedel under år 2012	111
JuU12 2013 års redogörelse för tillämpningen av lagen om särskild utlänningskontroll	112
JuU22 Erkännande och verkställighet av beslut om utvidgat förverkande inom Europeiska unionen	112
CU20 Konsumenträtt	113
18 § Telefonförsäljning på premiepensionsområdet	114
Civilutskottets betänkande 2013/14:CU23	114
Anf. 97 MARKUS WIECHEL (SD)	114
Anf. 98 JESSIKA VILHELMSSON (M)	115
Anf. 99 MARKUS WIECHEL (SD) replik	116
Anf. 100 JESSIKA VILHELMSSON (M) replik	116
Anf. 101 MARKUS WIECHEL (SD) replik	117
Anf. 102 JESSIKA VILHELMSSON (M) replik	117
Anf. 103 ROLAND UTBULT (KD)	117
(Beslut skulle fattas den 3 april.)	118
19 § Avfall och kretslopp	118
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2013/14: MJU16	118
Anf. 104 PYRY NIEMI (S)	118
Anf. 105 HELENA LEANDER (MP)	121
Anf. 106 JOSEF FRANSSON (SD)	124
Anf. 107 JACOB JOHNSON (V)	126
Anf. 108 CHRISTER AKEJ (M)	128
Anf. 109 JOSEF FRANSSON (SD) replik	131
Anf. 110 CHRISTER AKEJ (M) replik	131
Anf. 111 JOSEF FRANSSON (SD) replik	131
Anf. 112 CHRISTER AKEJ (M) replik	131
Anf. 113 ANITA BRODÉN (FP)	132
Anf. 114 JACOB JOHNSON (V) replik	134
Anf. 115 ANITA BRODÉN (FP) replik	134
Anf. 116 JACOB JOHNSON (V) replik	135
Anf. 117 ANITA BRODÉN (FP) replik	135

Anf. 118	ROGER TIEFENSEE (C)	136
Anf. 119	IRENE OSKARSSON (KD)	138
	(Beslut skulle fattas den 3 april.)	139
20 §	Jakt och viltvård	140
	Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2013/14: MJU19	140
Anf. 120	HELÉN PETTERSSON i Umeå (S)	140
Anf. 121	HELENA LEANDER (MP)	142
Anf. 122	JOSEF FRANSSON (SD)	144
Anf. 123	JENS HOLM (V)	145
Anf. 124	BENGT-ANDERS JOHANSSON (M)	147
Anf. 125	JENS HOLM (V) replik	150
Anf. 126	BENGT-ANDERS JOHANSSON (M) replik	150
Anf. 127	JENS HOLM (V) replik	151
Anf. 128	BENGT-ANDERS JOHANSSON (M) replik	151
Anf. 129	NINA LARSSON (FP)	152
Anf. 130	ROGER TIEFENSEE (C)	153
Anf. 131	IRENE OSKARSSON (KD)	155
	(Beslut skulle fattas den 3 april.)	156
21 §	Arbetslöshetsförsäkringen	156
	Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2013/14: AU7	156
Anf. 132	PATRIK BJÖRCK (S)	156
Anf. 133	MEHMET KAPLAN (MP)	160
Anf. 134	MATTIAS KARLSSON (SD)	162
Anf. 135	ALI ESBATI (V)	165
Anf. 136	MARIA PLASS (M)	168
Anf. 137	ALI ESBATI (V) replik	170
Anf. 138	MARIA PLASS (M) replik	171
Anf. 139	ALI ESBATI (V) replik	171
Anf. 140	MARIA PLASS (M) replik	172
Anf. 141	PATRIK BJÖRCK (S) replik	172
Anf. 142	MARIA PLASS (M) replik	172
Anf. 143	PATRIK BJÖRCK (S) replik	173
Anf. 144	MARIA PLASS (M) replik	173
Anf. 145	MATTIAS KARLSSON (SD) replik	173
Anf. 146	MARIA PLASS (M) replik	174
Anf. 147	MATTIAS KARLSSON (SD) replik	174
Anf. 148	MARIA PLASS (M) replik	175
Anf. 149	MEHMET KAPLAN (MP) replik	175
Anf. 150	MARIA PLASS (M) replik	176
Anf. 151	MEHMET KAPLAN (MP) replik	176
Anf. 152	MARIA PLASS (M) replik	177
Anf. 153	CHRISTER NYLANDER (FP)	177
Anf. 154	PATRIK BJÖRCK (S) replik	179
Anf. 155	CHRISTER NYLANDER (FP) replik	179
Anf. 156	PATRIK BJÖRCK (S) replik	180
Anf. 157	CHRISTER NYLANDER (FP) replik	180
Anf. 158	ALI ESBATI (V) replik	181
Anf. 159	CHRISTER NYLANDER (FP) replik	181

Anf. 160 ALI ESBATI (V) replik	182	Prot. 2013/14:94
Anf. 161 CHRISTER NYLANDER (FP) replik	183	2 april
Anf. 162 MATTIAS KARLSSON (SD) replik	183	<hr/>
Anf. 163 CHRISTER NYLANDER (FP) replik	184	
Anf. 164 MATTIAS KARLSSON (SD) replik	184	
Anf. 165 CHRISTER NYLANDER (FP) replik	185	
Anf. 166 ANNIKA QARLSSON (C).....	186	
Anf. 167 ANDREAS CARLSON (KD)	188	
Anf. 168 PATRIK BJÖRCK (S) replik	189	
Anf. 169 ANDREAS CARLSON (KD) replik.....	189	
Anf. 170 PATRIK BJÖRCK (S) replik	190	
Anf. 171 ANDREAS CARLSON (KD) replik.....	190	
(Beslut skulle fattas den 3 april.)	190	
22 § Bordläggning.....	191	
23 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	191	
24 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	191	
25 § Kammaren åtskildes kl. 21.44.....	193	

